

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני שבת

פרשת חוקת ♦ תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

אזמרה לשמך

מטעמים לשולחן שבת

שבת טיש

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

אוצרות הפרשה

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

Dirshu
דרשו'ד ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שובת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

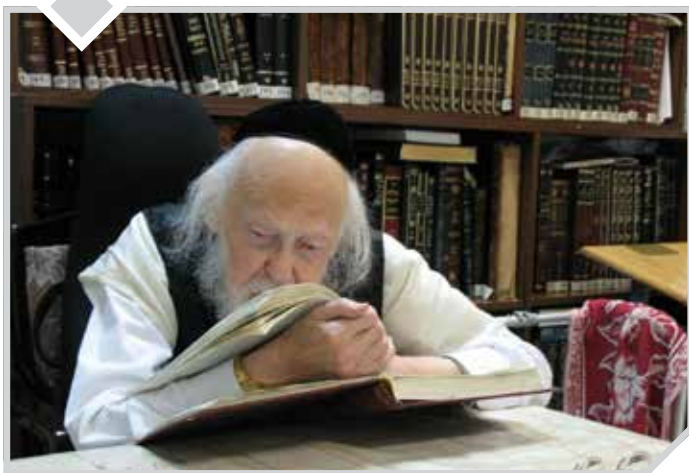
סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 536

פנינים לפרשת חקת פ"ו

היה מסמך שהוגש לפניו כראיה באחד הדיונים שטר עם חתימות, ומיד הפטיר עליו "מזוייף". כל מי שהיה שם ניסה להתבונן ולהבין על סמך מה קבע כי השטר הנראה אותנטי על פניו נראה לו כמזוייף, ולא רצו מיד להסכים אתו...

דרכו בקודש של מרן פוסק הדור רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל, בשבתו על מדין

"זאת חקת התורה" (במדבר י"ט, ב')

רבינו הגיע לבית הדין הגדול ובאמתחת ה"חכמה" שלו מונחים וסדורים כל ששת הסדרים, בהבנה והעמקה. דברי הפוסקים על כל אופניהם; האוקימתות וההיכר תימצ'י, היו נהירים לו ופרושים לפניו כשמלה.

תיאר חבר בית הדין הגדול ורבה של ירושלים הגר"יב ז'ולטי זצ"ל, כי בכל פעם כשהזדמן סיפור מסובך מורכב ומוקשה לדיון בפני חברי בית הדין, היו מקדישים הדיינים זמן מיוחד כדי לשבת בצוותא לנתחו, כל אחד לפי חכמתו העלה את המבט וזווית ההשקפה ממנה נובעת נקודת הבעיה, וכיצד להביאה אל פתרונה.

כך היו שוקלים וטרים משך זמן מה, כאשר בדבריהם נבנים ונסתרים מגדלי דברי תורה, וגם אפשרויות שונות מחכמת העולם ותבונה בטבעי אנשים משאם ומתנם... ובסוף, תמיד נפרדו בעת שהגיעו לעמק השווה פה אחד להגדיר את נושא הדיון בצורה מוסכמת על

דעת כולם.

והפלא היה, שהמסקנא שהגיעו אליה פה אחד התאימה תמיד להנחה של רבינו במושכל הראשון! בהספדו של הגר"י זילברשטיין, חתן הגר"ש, את הדיין הגר"י וילנסקי זצ"ל שבשנותיו האחרונות

ספר מיוחד

איזה ספר חיבר הגאון רבי אליהו חיים מייזל, והראה אותו רק לרבי חיים עוזר גרודז'ינסקי

(עמ' 5)

עשבים מהכותל

כיצד הגיב מרן הגר"נ קרליץ לשאלה אם מותר לקחת עשבים שצמחו בין אבני הכותל המערבי

(עמ' 3)

תשובה ברמזור

מה קרה כשהנהג פתח את החלון ונתן לרב הזדמנות להחזיר אותו בתשובה עד שהרמזור יתחלף לירוק

(עמ' 16)

תשובה מחוכמת

כיצד השיב מרן הגרמ"ד סולובייצ'יק זצ"ל כשנשאל אודות תלמיד מיישיבתו, שלא היה לו במה לשבחו

(עמ' 14)

באותן שנים העלה על הכתב נימוקי הלכה ארוכים ומפורטים בסדר ערוך נדבך על גבי נדבך בבהירות עם ניתוח למדני במקום הצורך, על פני כל הפוסקים השייכים לכל נידון ונידון, ורוב מערכותיו נדפסו בחלוף השנים בכרכי הפד"ר, ומשם הועתקו לכרכי ספרו הגדול "פסקי תשובות".

נימוקי ההכרעות הללו משמשות את ציבור הדיינים מאז ועד היום, כאשר כמאתיים נושאים דומים העולים על הפרק מזמן לזמן, עד הדינא.

העיד עליו אחד מגדולי וטובי הדיינים שכיחנו מעולם בבית הדין הגדול, הגאון רבי מרדכי אליהו (שכיהן תקופה אחת גם כראש"צ ורב ראשי), כי אמנם ישבו בבידה"ג דיינים גאונים ומנוסים בכתיבת פסקי דין, מכל מקום לא קרה שכתבו פסק דין ארוך ומסודר מראשיתו לסופו בלי מחיקות, בסופו של דבר הכתב הועתק בצורה מסודרת ונקיה.

היחיד שכתבתו מיד היתה בבהירות ובניסוח המדויק עד שמילה לא נפלה מדבריו, בלי צורך בתיקון ולא בשינוי סדר, היה רבינו הגר"ש. הדיינים כולם חשו לידו כעומדים לפני ענק בתורה במושגים שאינם בנמצא בדורותינו.

והוסיף המעיד: כל אחד מהדיינים נזקק לפני כתיבת נימוקי ההלכה לפסק הדין לפתוח שתיים ושלוש מסכתות, ולעיין בכמה מקומות בשולחן ערוך, היות ויש ענין של דימוי מילתא למילתא שהוא דבר עמוק להתבונן בו עד שמגיעים לעומק הנקודה ולהכרעה הברורה מהיכן מקור דין ספציפי זה נובע. היחיד והמיוחד מביניהם שאף פעם לא נזקק לעיין הנה והנה פה ושם לפני שיקול הדעת היכן הוא מקור הדין המסוים - היה רבינו הגר"ש. תמיד פתח גמרא אחת ושולחן ערוך במקום אחד. שם כבר היתה המסקנא הסופית.

אבחנה דקה

ביושבו בדין, התמצא בנושא הנידון לפניו, והראה בקיאות ובהירות בכל היות העולם הקשורות לאותו נידון, לא פחות מהחלק ההלכתי. עיניו היו צופיות לעומק כל סוגיא וענין, וניחן בראיה חודרת ומהירה גם בחלק הטכני, עשרת מונים מאחרים ואפילו מהדיינים שלצידו. ומעשה שהוגש לפניו כראיה באחד הדיונים שטר עם חתימות, ומיד הפטיר עליו "מזויף". כל מי שהיה שם ניסה להתבונן ולהבין על סמך מה קבע כי השטר הנראה אותנטי על פניו נראה לו כמזויף, ולא רצו מיד להסכים אתו. רק אחרי שאמר ששם לב שחלק מהכיתוב נכתב בעט אדום, התבוננו שוב ושוב שאכן כל הכתב כולו שחור, אבל בחלק מהמקומות ניכר "כתב על גבי כתב" והתחתון היה כיתוב אדום, והצדיקו את קביעתו. גם בענין זה העיד הרב מרדכי אליהו: לא פחות ממה שהיה בקיא

דמותו כ"דיין" ניכרת היתה על כל הילוכו, בכל צעד ותנועה שלו. כי לא נתן לעצמו לבטא רגש זה או אחר במהלך בחינת ובדיקת כל דבר הלכה. לא היה ניכר עליו הבדל בין חיוב לשלילה, בין הזדהות לדחיה, מכל צד שנשמע בפניו

התגורר ברמת אלחנן, סיפר מעדות אישית על אופן שיחם ושיגם של הדיין הגאון הנפטר והגר"ש בבקאות ובהירות נדירה בסוגיות העמוקות שבהלכה, אף בנושאים שאינם השכיחים והמצויים בבתי הדין.

היה זה בתקופת היות הרב זילברשטיין חתן צעיר, כשהגיע לבית חמיו. וראה את הגר"י יושב ליד השולחן ליד הגר"ש, ודנים בשאלה סבוכה של עגונה שהגיעה לבית הדין. האשה טענה לבטל את הקידושין למפרע בטענה של מקח טעות היות ונודע לה שהבעל היה חולה מכבר ולא גילה לה, והחליטו לקרוא לרופא ולברר אצלו את פרטי המחלה וכו'.

כשהגיע הרופא לבית הדין סירב להעיד מאחר וכבר נשבע לא לגלות פרטים חסויים של הפציינטים... השאלה שעמדה לפניהם היתה אם ניתן להתיר לו את השבועה הזו, ואם יוכל להעיד בנושא. הרב זילברשטיין עמד בצד כדי לא להפריע לשני גדולים אלו, כאשר הוא ממתין שעה ארוכה עד שסיימו את שיחתם. וכך זה נשמע: "אבל הרא"ש ביומא אומר...."; "ואולי לפי התוספות בכתובות...."; "והגמרא שם במסכת נדרים... ושם במסכת שבועות...." וכו'.

שני הגאונים מצטטים זה לזה ראשונים ובוללים גמרות עם פוסקים, ולכאורה לא כל הגמרות שהוזכרו היו קשורות לנושא, עם כל זה הובאו משם ראיות... ועל הכל - השולחן היה ריק מספרים...

היה זה חזיון נאדר וכביר של יקרת התורה וכבודה. המלמד פרק מדהים ביכולת ידיעת התורה כמעט מילה במילה בעל פה. כשהגר"ש אך כבן נ' והגר"י כבן ארבעים ושבע...

ברגע שסיפר כי הבחור נעמד על הכיסא ותלש מהצמח שבכותל, ר' נסים התחיל לרעוד בידיו. הוא לא הצליח לעמוד יציב על הרגלים. מחמת הרעד בכל הגוף. פסע לאחור, נכנס לחדר הספרים, ונפל על המיטה הניצבת בחדר. שרר בחדר שקט מפחיד. האברך חשש מאד על מצבו של הרב. כי הרעד בידיו עדיין לא נרגע

על הליכותיו הטהורות של פוסק הדור מרן הגאון הגדול רבי ניסין קרליץ זצ"ל

"וְאַסֵּף אִישׁ טְהוֹר" (במדבר י"ט, ט')

רחוב רבי עקיבא, בני ברק.
ליל שבת קודש.
נערים שובבים, ריקים מתוכן. עשו מה שעשו בלי לחשוב רגע אחד, מה עלול לקרות ברגע שאחרי.
הם מתחו חבל לרוחבו של רחוב רבי עקיבא, במטרה? שאחד ההולכים שלא יבחין בחבל, יכשל ויפול...
משמים סובבו שהיה זה - מרן פוסק הדור רבינו הגאון ר' נסים קרליץ זצ"ל, שיצא מבית הכנסת הליגמן, אחר התפילה בליל שבת.
הוא נתקל בחבל. ונפל.
ספר תורה נפל. אהה.
הוא לא נחבל, בסייעתא דשמיא. אלא נפל. מלא קומתו.
סביר להניח שהחליפה והכובע התלכלכו במידת מה.

מה עשה ר' נסים?
התרומם באיטיות. קם. נעמד. לא הסתכל ימינה לא הביט שמאלה. ואז. בשלות נפש המשיך בדרכו. כאילו מאומה לא קרה.
מה עשו הנערים?

רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל שהעיד על הרגע הזה. סיים וסיפר, כי הוא מכיר מקרוב את אחד מהנערים הללו, וידוע לו כי גמלה החלטה בליבו וחזר בתשובה שלימה.
מדוע?

"כי איך אפשר לראות אנשים כמלאכים, ולא להתעורר מכך" - הסביר רבי אברהם.
המחזה נענע אותו. הוא ראה מרחוק כיצד הרב מתרומם, ולא זועם. לא כועס. לא צועק. אפילו לא מסובב את קצה הראש לחפש מי האשם, מי חמד לצון, מי השובב המטורף.
"איך אפשר לראות אנשים כמלאכים, ולא להתעורר מכך".

כשהתרומם מקרקעית רחוב רבי עקיבא בבני ברק, הרים איתו נשמה שכבר הייתה בדרך לשאול תחתית.
רבי נסים נופל, כדי להרים בחור יהודי מאשפתות.

נופל על המיטה

בחור יקר, אמריקאי, שלמד כאן בארץ ישראל, עתיד היה לנסוע לחגים להוריו, הביתה לאמריקה.
כמה שעות לפני הטיסה, הלך להתפלל בבכותל המערבי. להיפרד. בדרך, חשב בליבו מה אני יכול להביא לאמא, 'מזכרת' מארץ הקודש? עלה בדעתו רעיון.
הוא היה בחור גבוה. עלה על כיסא ברחבת הכותל, תלש כמה מהעשבים הגדלים שם. מתנה נפלאה לאמא, למשמרת ולמזכרת. מה יותר טוב מזה?
אחרי שתלש, עלתה מחשבה בליבו: מי אמר שמותר לתלוש את העשבים?
מה עושים? השעה הייתה עשר וחצי בלילה, והוא צריך לדעת האם מותר או לא, עליו להשיג תשובה מידית.
הוא צלצל לגיסו בבני ברק ואמר לו, תברר מה ההלכה.
"מי עונה כעת? ר' נסים וודאי יפתח את הדלת" - החליט הגיס.
הוא מיהר לרחוב רבי מאיר 6 בבני ברק. דפק בדלת. ר' נסים עצמו פתח.
הגיס התחיל לספר לו את הרקע לסיפור ואת הסיפור.
ברגע שהגיע לפרט העיקרי - כי הבחור נעמד על הכיסא ותלש

מהצמח שבכותל, ר' נסים התחיל לרעוד בידיו.

הוא לא הצליח לעמוד יציב על הרגלים. מחמת הרעד בכל הגוף. ר' נסים פסע לאחור, נכנס לחדר הספרים, ונפל על המיטה הניצבת בחדר.

שרר בחדר שקט מפחיד.

האברך חשש מאד על מצבו של הרב. כי הרעד בידיו עדיין לא נרגע. אלא רק פחת מעט.

ואז הגיס שאל במורא: "הרב, אז מה למעשה עליו לעשות כעת?" "קודם כל שיחזיר את זה" - הייתה התשובה. ויותר לא דיבר.

האברך יצא את הבית. חיזור ומבוהל.

וזו ה'מזכרת' מכותל המערבי, שתישאר לעולם, לגיס מבני ברק: גופו הנופל והרועד של ר' נסים קרליץ.

ר' נסים לא נופל....

שנה אחת בשנותיו המתקדמות של הרב, בליל ערב ראש השנה, אני יוצא מבית רבינו ב10.30 בערב, כשאני כבר למטה, אני שומע שהרבנית קוראת לי בבהילות מן המרפסת - סיפר אחיינו רבי ישעי' קרליץ שליט"א:

מעולם לא קרה דבר כזה. שהרבנית קוראת לי מהמרפסת, בקולה. יצאה מגדרה. וודאי יש כאן נושא של 'פיקוח נפש', או קרוב ל'פיקוח נפש'.

אני רץ בחזרה למעלה לבית, ומה אני מבין?

כי היה 'משא ומתן' בין הרב והרבנית, בהלכות 'ספק סכנה'.

מה האי?

כיון שהיה זה ערב ראש השנה, היה צורך לעלות על כיסא ולהוריד את ה'מחזור', הנמצא בארון הספרים למעלה. הייתי שם בבית רגע קודם לכן, ומה יותר פשוט מלבקש ממני להורידו?

אלא שהרב המתין שאלך, כדי לא להטריח אותי. ומיד לאחר שיצאתי, הרבנית הבחינה כי הוא מזיז את הכיסא לכיוון הארון ומעוניין לעלות עליו כדי להוריד את המחזור. היא חששה שבגילו יעלה על כיסא, מה שהוא לא חשש מכך.

אמרה לו: "ר' שע' הרי נמצא, והוא יעשה זאת!"

"לא, הוא כבר הלך" - הגיב.

"אני אקרא לו" - אמרה.

ולכן מיהרה למרפסת וקראה לי. כי הייתה סבורה שיש בכך סכנה של ממש.

וכך פגשתי את רבינו מבוש ליד הארון, שנתפס עד כמה לא רוצה לבקש מאחרים לעשות למענו פעולה, שאולי אין בה צורך מוכרח.

זו הייתה דרכו, שלא לבקש דבר מאיש. ואפילו מבניו. לדוגמא. בעת סעודות שבת, אם הכוס שרצה לשתות בה, עמדה בצד השני של השולחן, קם בעצמו לקחת את הכוס ולא ביקש אפילו מילדי שישבו ממילא בטווח הושטת יד מהכוס.

כאשר ליוו אותו בדרכו ואחז ביד התומכת בו, היה זה רק לצורך מוכרח, לאותו קטע הליכה, בו חשש מנפילה והיה סבור כי חייב

להיתמך במלווה. מיד כשחלף הסיכון, הוריד את ידו והתאמץ לפסוע לבדו, ככל שהיה יכול.

לדבר במונית?

האם, רק בעת פיקוח נפש, הרבנית השמיעה את קולה ברחוב? אכן, כן. תשמעו סיפור עד כמה היא נזהרה.

הרבנית ע"ה, אשת רבי נסים, נסעה במונית שירות לירושלים, ובדיקו נסעה במונית אשה שהרבנית רצתה מאוד לפגוש אותה, אלא שעם כל זאת, הרבנית לא החליפה איתה מילה אחת כל הדרך, מלבד 'שלום' בתנועת ראש.

כשירדו מהמונית, שאלה בתה של הרבנית את אמה: "הרי חיכית לה כל כך, לפגוש אותה ומדוע לא דיברתן?!"

השיבה ואמרה: במונית אני לא אדבר. שישמעו את הקול שלי?

בהזדמנות מסוימת התפרסמה מודעה בחוצות העיר בני ברק על כנס צניעות, שהרבנית תישא בו דברים, כאב לה הדבר מאוד, ואמרה שאין זה ראוי לבת ישראל ששמה מתנוסס בלוח המודעות (כמדומה, שאפילו לא הוזכר במודעה שמה רק: הרבנית קרליץ) ולבנה שנכנס אליה אמרה, שהיא לא יכולה לצאת לרחוב מרוב בושה!

בפעם אחרת ארגנו כנס נשים ב'אור החיים' וכתבו במודעות כי הרבנית קרליץ תדבר, היא נתקפה במחלה עם חום גבוה, ולא יכלה להשתתף.

הרבנית סיפרה פעם, כי אמה - הרבנית קופשיץ ע"ה, ביקרה פעם בבני ברק ביום של 'שרב כבד'. ניגשה אליה אשה והתלוננה: "איך אפשר להלביש ילדות בבגדים ארוכים בחום הכבד הזה של בני ברק?!"

אמי השיבה לה: היכן אתן מחזיקות את הזהב? במקום מכוסה היטב, מוסתר מעין כל. הילדים הם הזהב שלנו!

יש לי שתי ידיים

היה מקרה יוצא דופן, שהשתמש במלווה, אפילו שלא נזקק לכך. על כך סיפר בעל המעשה, איש מורם מעם, ממקורביו:

הייתה לי קביעות ללוות את הרב מביתו לבית הכנסת בכל יום שבת קודש, בשעה ארבע לפנות בוקר בימי הקיץ, הרב למד אז 'שניים מקרא ואחד תרגום' לפני התפילה.

שבת אחת איחרתי מעט, והנה אני רואה את הרב כבר למטה בחדר הבניין, מלווה בנכדו (שבאותו ליל שב"ק ישן בבית הסבא והסבתא) וכבר החל צועד לכיוון בית הכנסת.

ניגשתי ואמרתי לרב "גוט שבת, אני רואה שאני יכול ללכת לבית הכנסת (כי הרב אינו זקוק לי)".

הרב אמר לי מיד: "יש לי שתי ידיים..."

[כמי שאומר: לא, אל תלך! אני זקוק לך, להקל מעלי לחלוטין - להיתמך גם ביד השנייה]. ובאותה הליכה בעת עלות השחר ביום שבת קודש, נשען עלי ועליו, כל הדרך.

כדי לתת לי הרגשה כי לא קמתי הבוקר לחינם.

('מילה בסלע, שתיקה בתרי' - מפרי עטו של הרב א. חפץ שליט"א)

הראה לו רבי אליהו חיים מייזל את פנקסיו ומחברותיו המלאים בשמות של יתומים ואלמנות הזקוקים לעזרה, ואמר לו: "זהו הספר שלי אשר חיברתי, ואתו אעלה לעולם האמת". סיים רבי חיים עוזר את סיפור-הלכה ואמר כי באותה ההזדמנות לא הבין את תשובתו של הרב...

הגאון הגדול רבי יצחק קולדצקי שליט"א,

על גדולי הדורות שהתמסרו בכל כוחם לעזרת יהודים בצרה

"אתה ידעת את כל התלפזזה אשר מצאתנו" (במדבר כ', י"ד)

כולם יודעים את גאונותו של ריש גלותא רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, בעל ה'אחיעזר', שהיה גאון הדור של ליטא. אספר רק מעשה אחד שסיפר רבי יוסף דינקלס זצ"ל, מדמויות ההוד של גאוני וצדיקי בני-ברק לפני למעלה מיובל שנים: הוא זכה פעם ליישב קושיא של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל והציע את הדברים לפני רבי חיים עוזר. רבי חיים עוזר אמר לו על אתר: "כדאי לך לעיין בספר 'יד דוד' של אחד מגדולי הזמן - רבי דוד קרלינר זצ"ל שמדבר בנושא". רבי יוסף שאל האם הספר הזה תחת ידו ויכול לעיין בו במקום, והשיבו רבי חיים עוזר שייגש לספריה שלו למדף החמישי מלמטה ויספור עד מספר חמש-עשרה מצד ימין, שם בדף צב בספר ימצא את התשובה... רבי יוסף נטל את הספר וראה שהוא מלא אבק. התנצל רבי חיים עוזר שכבר עשרים ושמונה שנה שלא פתח את הספר הזה. ממעשה זה ניתן לשער את ההיקף והגאונות שהיה לרבי חיים עוזר! את הראש הכביר הזה השקיע רבי חיים עוזר בחסד בהיקפים עצומים. ביתו הצנוע בפינת הרחובות זוואלניא ופגולאנקי, בנין פשוט כשאר בתי וילנא העיר, היה תל תלפיות ומרכז-העצבים של העולם היהודי בכלל ועולם הישיבות בפרט. רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל היה קורא אודותיו: "רבי חיים עוזר הוא-הוא הכלל ישראל!". ישנה אגרת אחת מפורסמת שלו בה הוא כותב: "העונג היותר גדול לי בחיי, לגמול חסד לזולתי ולהיטיב למישהו".

בשר בחלב וגויטין. משמיע עצתו לסוחר, וקובע עמדתו בשאלות הפוליטיות. מעולם לא נשמע מפיו: הא? מה אתה אומר?!", אמרה האופיינית בפי אנשים טרודים. הוא קלט במהירות את הענין, התמצא בו, גנז בזכרונו והשיב בבהירות בקצרה ובסבר פנים. רבי ירוחם הגדול המשגיח ממיר היה אומר: "ממנו אני למד על כוחו של אדם שעשרות מחשבות שונות מתרוצצות במוחו בבת אחת - ואין מחשבה אחת נוגעת בחברתה"...

רבה' בגמילות חסדים

רבי אהרן קוטלר זצ"ל סיפר כי רבי חיים עוזר אמר לו פעם ברגע של גילוי-לב: "ללא עיסוקי עם אלמנות ויתומים שבורי הלב הייתי מחבר עוד חלקים מספרי 'אחיעזר', אבל זה שווה לי כדי להציל יהודי שבור".

היה לו, לרבי חיים עוזר, 'רבה' בנושא הזה; רבה של לודז' רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל. כאשר נסע אליו רבי חיים עוזר להציג בפניו את ספרו הראשון, הפליא רבי אליהו חיים בשבח הספר והמחבר באומרו שלא ידע שיש בדור הזה מי שיכול לחבר ספר כה 'אחיעזר', ותמה הוא על שקיים 'שאגת אריה' כזה בדור. הוסיף רבי חיים עוזר וסיפר "ילדות היתה בי" והעז לשאול את רבה של לודז' על זה שלא

קלו במהירות העניין

קראתי פעם תיאור של אחד מבאי-ביתו שתיאר את מה שראו עיניו: "משהגעת למקום בשעת שחרית מוקדמת, פגשת אנשים ממהרים לבית. ראשי ישיבות מפורסמים, נשים המוכרות תופנים בשוק, מורי-הוראה מכל מדינת פולין, עסקנים נודעים, סוחרים גדולים, וצורב שבא לחזור לפניו על חידושיו. יהודים ויהודיות מכל המעמדות באו אליו אל הגדול המקובל על הדור להשמיע ולשמוע לבקש עצתו בענייני כלל ובעסקי פרט... דוחק רב היה על המסדרון ועל המדרגות. ...הוא מקציב סכום כסף לאלמנה הסחופה. משיב לרב בענייני

בוילנא, הבנקאי רבינוביץ, קרוב משפחתו של רבי אלעזר דוד, כדי להשפיע עליו לתרום לדבר מצוה. הוא לא חסך כח ומאמץ כדי לסייע לזולתו כמה שיכל.

מה מצב הנעליים???

מגיד-המישרים רבי יעקב גלינסקי זצ"ל סיפר תדיר על ביקורו הראשון בביתו של רבי חיים עוזר, אז נוכח במידת טובו וצדקותו. היה זה בעת שלמד בביאליסטוק ופגש את רבה של קריניק, רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל, ששאל אותו אם ירצה להיכנס אל רבי חיים עוזר והוא כמובן השיב בחיוב. הוא אמר לו: "בוא מחר בשעה מסוימת ואכניס אותך".

כל הלילה ההוא לא מסוגל היה רבי יעקב לעצום עין. בטוח היה שרבי חיים עוזר יבחן אותו או ידבר אתו בסוגיא הנלמדת בישיבה. במשך כל הלילה שינן את מסכת יבמות דף אחרי דף, כדי שלא יבוש ולא יכלם בפניו של גדול הדור.

אלא, שלמחרת כאשר הופיע בחדרו של רבי חיים עוזר, פגו מיד החששות. רבי חיים עוזר ליטף את ידיו בחמימות, בירר האם הוא מרוצה מהחברות שלו? ממקום הלינה? מסידור המקומות לאכילה? האם שולחים לו מכתבים מהבית? האם יש לו חימום במקום הלינה? אלו - ורק אלו - היו שנושאים שהתעניין בהם לא מעבר. השאלה האחרונה היתה: "איך הנעליים שלך?", אך עליה הוא לא נצרך לענות... למראה נעליו הקרועות הוציא רבי חיים עוזר מכיסו סכום כסף ואמר לו: "בחור'ל! עם הכסף הזה תקנה נעליים חדשות!", ונפרד ממנו בחמימות.

גומלי חסדים בגופם

על רבי אליהו לופיאן זצ"ל, משגיח ישיבת 'כנסת חזקיהו' בכפר-חסידים, סיפרו, כי נהג להיכנס לחדרי הבחורים בבוקר לפני תפילת השחר להעיר משנתם כדי שיגיעו לתפילה בזמן. בהזדמנות שאלוהו, מדוע עושה הוא עבודה כזאת בעצמו בגילו המופלג ולא ממנה שליח מטעמו צעיר בגיל וברוח שיעשה זאת? השיב בפשטות: "אדם צריך לעשות חסד בכל יום, בגילי ובמעמדי הלא אין מי שיבקש ממני שאעשה עבורו מעשי חסד, ובכך שמעיר אני את התלמידים זוכה אני למעט עשיית חסד".

המשגיח של ישיבת סלבודקה, רבי משה טיקוצ'נסקי זצ"ל, חזר לביתו מטיפולים ב'תל השומר' חודשיים לפני פטירתו, ולצידו ישב חתנו רבי נחמן פלונצ'ק שליט"א, ר"מ בישיבה. באחת התחנות עלו מספר בחורות אמריקאיות, ושאלו: "היכן רחוב שטרסר?", כל אחד אחר היה מורה להן: "תרדו ב'גן ורשה' ותשאלו שם עובר-אורח..." אבל רבי משה לא הסתפק בחצי חסד... הוא ירד מהאוטובוס וצעד עמן כברת-דרך עד שהגיעו למחוז חפצן! כך נראה מי שלא רק גומל חסד, אלא אוהב חסד.

ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל בהספדו על ראש הישיבה הרב שך זצ"ל דיבר על פִּי-מידותיו ועל אהבת החסד שהיתה בלתי-נפרדת ממנו. הוא סיפר שכאשר הרב שך התגורר

הם ניצבו שם מבלי לחשוב על
'זקן ואינו לפי כבודו' ומבלי לחוש
לעינוי נפשם וגופם ביום התענית.
שעות ארוכות עמדו ניצבים
כחום היום כשהמה של תקופת
תמוז יוקדת על קודקודיהם
ומאדימה את פניהם כתולע.
כשהזרו משם היו פניהם אדומות
לאחר שעות של עמידה בשמש

שמענו שחיבר בעצמו ספר? השיבו רבה של לודז' שילך עמו לארון הספרים ויראה לו את הספר שחיבר.

לפליאתו של רבי חיים עוזר הראה לו הרב את פנקסיו ומחברותיו המלאים בשמות של יתומים ואלמנות הזקוקים לעזרה, ואמר לו: "זהו הספר שלי אשר חיברתי, ואתו אעלה לעולם האמת". סיים רבי חיים עוזר את סיפור-הלקח ואמר כי באותה ההזדמנות לא הבין את תשובתו של הרב, אך עתה כשכבר הזקין נוכח הוא לדעת שלעזור לאלמנה וליתומים חשוב יותר מכל ספרי אחיעזר. התבטא: "חיבור ספרים נראה בעיני כמשחק בשעשועים לעומת הצורך לתמוך באלמנות ויתומים, עניים ותלמידי-חכמים..."

אחרון ברשימה

סדר יומו של רבי חיים עוזר גדוש היה בעזרה לזולת. היה תלמיד-חכם גדול בירושלים, רבי אלעזר דוד ברלין זצ"ל. בבחרותו זכה לקרבתו של רבי חיים עוזר בוילנא, אך בטבעו היה שתקן וכמעט לא דיבר מאומה, ורק לעיתים נדירות סיפר את שראה במחיצתו. פעם כשדברו איתו על טוב ליבו התבטא ואמר: "אצל רבי חיים עוזר כל יהודי אחר היה נמצא לפניו בסדר הקדימות. קודם כל כולם, ורק אחר-כך הוא. מבחינתו, הוא תמיד היה אחרון ברשימה".

לדוגמא, סיפר, כשהיתה תקופה קשה מאד בכולל האברכים של רבי חיים עוזר ומוזה זמן לא ניתנה התמיכה הקבועה ללומדים, נכנסו כמה אברכים לביתו וביקשו ממנו בעדינות יתירה על טפיהם השואלים לחם. אחז הרב באצטלת-המשי שלבש, הפשילה לצדדים והראה לנוכחים טלאי על ברכיו: "ראו נא, אין לי פרוטה אחת בביתי. כל כסף הבא לידי, ראשונה אני נותן לכם..."

פעם אחרת קרא לו רבי חיים עוזר להתלוות אליו אל אחד הגבירים

תלמיד-חכמים שהיו שרויים בדוחק, בו בזמן שביתו שלו התנהל בדוחק. לעצמו הסתפק במועט ובצניעות, אך עבור אחרים טרח בממונו ובגופו להקל עליהם במצוקתם.

באחת השנים, ביום צום י"ז בתמוז, פסע יחד עם ידידו משגיח ישיבת חברון רבי צבי הירש פלאי זצ"ל, בין חומותיה של ירושלים העתיקה, כשהם מזרזים צעדיהם ופניהם אל הכותל המערבי. הם לא הלכו לשם כדי להתפלל נוכח פני ד', אלא כדי להיות מְעֻשִׂים על הצדקות. היה זה מקרה חמור שחייב סיוע דחוף, ובבוקר כשנפגש עם רבי הירש סיכמו להיות שותפים לדבר מצוה זה. "אולי כשיראו הבריות שני אנשים נכבדים יש לקוות שיתנו מטבע חשוב" - שיערו ביניהם.

ירדו אל הכותל המערבי וניצבו תחת כיפת השמים משך כל היום כשני פושטי יד, כשהם מצרפים פרוטה לפרוטה למען המצוה. הם ניצבו שם מבלי לחשוב על 'זקן ואינו לפי כבודו' ומבלי לחוש לעינוי נפשם וגופם ביום התענית. שעות ארוכות עמדו ניצבים כחום היום כשחמה של תקופת תמוז יוקדת על קודקודיהם ומאדימה את פניהם כתולע. כשחזרו משם היו פניהם אדומות לאחר שעות של עמידה בשמש.

בערב פסח האחרון לחייו, כאשר חזר אבא מבית חולים ומצבו היה חמור מאד, לא ויתר על מנהגו הקבוע לעזור לתלמיד-חכמים לפני חג הפסח וביקש שיוליכו אותו לבית הכנסת. לאחר שאסף סכום נכבד כבר התקשה ללכת אפילו פסיעות מועטות והיה צורך להובילו הביתה במונית.

(לעשות רצונך')

עדיין בדירתו הישנה בסמטת ראב"ד הוא נכנס אליו פעם בלילה אחד וסח לו על תלמיד פלוני שיש לקרבו. והנה למחרת סיפרו לו כי אמש מיד לאחר שמסר את הדברים לרב שך, הוא הופיע בהיכל הישיבה בשעות הלילה, דבר שלא עשה מעולם, הסתובב בין הספסלים עד שמצא את אותו בחור ונכנס עמו בשיחה. מחר בבוקר בתפילה היה יכול לפגוש בו, ובכל זאת טרח ומיהר להיטיב עם הבחור.

עוד הוא סיפר, כי לפני שנים רבות ראה אותו בבוקר אחד ממחר אחרי התפילה ורץ במעלה גבעת-רוקח כדי לעזור לאלמנה שדרה שם.

בשארית הכוחות

אבי מורי רבי שכנא קולדצקי זצ"ל היה בעל צדקה וחסד בשיעורים מופלגים. היה נוטל על עצמו לאסוף סכומים גדולים להחזקת תלמיד-חכמים. הכל מתוך הצנע-לכת שאפילו אנו, בני הבית, לא ידענו מכך. גם היה מזהיר את הנעזרים לבל יספרו שנעזרו על ידו. בתקופה שלאחר נישואיו היה מקבל מאביו רבי חיים זצ"ל תמיכה חודשית. אז הוא השתדל להסתפק במועט ונטל לעצמו רק את ההכרח, ומהמעוטים שנותרו לו כל חודש הוא היה תומך בידי תלמיד-חכמים. כמו כן גם מעוטים שנפלו לו מהשידוכים שעשה לפרקים היה נותן לצדקה באותה תקופה.

כאשר נודע לו שתלמיד-חכם פלוני, גם אם בקושי הכירו, שרוי בדוחק, לא חסך שום מאמץ להקל מעליו את מצבו. היו מקרים שלא הסתפק בנתינת ממון אלא בעצמו טרח לקנות רהיטים לבתי

מִלֵּאָה הָאָרֶץ דְּעָה סִנִּיפִי 'דִּרְשׁו' בִּרְחֵבִי תִבֵּל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שווייץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

ביקש הגר"א מים חמים לרחוץ לשבת, הלך הגר"ח מוולאז'ין לדוד המים החמים ונטלו לחדרו של הגר"א, בעל האכסניה צעק עליו מה הוא נוטל ללא רשות. אך הוא לא שת ליבו לדבריו...

הגאון רבי יחיאל צוקר, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על כבוד התורה ולומדיה, בעת שחכמת סופרים תסרח וכבוד תלמידי החכמים נזנח

"זאת התורה אדם פי ימות באהל" (במדבר י"ט, י"ד)

"התפלל עליי". שאל אותו הרב: "בן כמה אתה?", וכשענה "שמונים וחמש", השיב לו הרב טננבוים בביטחון: "אתה תבריא בוודאות". הוא זכר היטב את ברכתו של החזון איש ואת קריאת ה"פז" (שערכה בגימטריא 87). ואכן כך היה. בגיל שמונים ושבע, ערכו לו ידידיו יום הולדת חגיגי, וימים ספורים לאחר מכן הוא שבק חיים. אצל החזון איש, האמת הייתה ברורה וחד משמעית: התורה יקרה מפז. גם אדם שרחוק היה משמירת מצוות, ואף גרוע מכך, אם היה לו חלק כלשהו בהחזקת התורה, זכה לאריכות ימים - גיל שמונים ושבע לא היה שכיח באותה תקופה. זאת משום שכוח החיות האמיתי נובע אך ורק מהתורה.

לקח פרשת מי מריבה: מקור החיים

בפרשת השבוע, אנו מוצאים מסרים רבים, אך נתמקד בסיפור מי מריבה. משה רבנו מצווה לדבר אל הסלע כדי להוציא ממנו מים, אך במקום זאת הוא מכה בו. בעקבות זאת, נגזר עליו ועלי אהרון שלא "יכנסו לארץ ישראל, בנימוק: "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל". חכמינו זיכרונם לברכה התקשו רבות בהבנת חומרת החטא. הרי מי מאיתנו, ולו הגדול שבמקובלים, מסוגל להוציא מים מאבן? בין אם מכים בסלע ובין אם מדברים אליו, עצם הופעת המים היא נס המגלה את כבוד שמיים. אם כן, מדוע כה גדולה הייתה התביעה כלפי משה?

הפגישה המפורסמת בין ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, לבין רבן של ישראל מרן ה"חזון איש", הפכה לאבן יסוד במיתולוגיה של יחסי דתיים-חילוניים במדינה הצעירה. במהלך אותן חמישים דקות גורליות, עמדו על הפרק שלושה נושאים מרכזיים, אשר אתגרו את המרקם העדין של החברה הישראלית: דו-קיום בין חילונים וחרדים, סוגיית גיוס בנות לשירות צבאי או לאומי, ושאלת גיוסם של בני הישיבות.

הפגישה נערכה בארבע עיניים, ללא גבאים או עוזרים. אולם, פרטים ממנה דלפו החוצה בזכותו של הרב קובלסקי, אשר נכנס ויצא מהחדר כדי להגיש כיבוד, וזכה לשמוע קטעים מהשיחה. על פי עדותו, אמר מרן החזון איש לראש הממשלה דברים מפתיעים. הוא גילה כי בנושא גיוס הבנות הוא חושש פחות מאשר בנושא גיוס בני הישיבות. "בנוגע לגיוס בנות", הסביר, "אנו פסקנו להן 'יהרג ובל יעבור'. הבנות הללו תעמודנה אל מול כיתת יורים ומסרו את נפשן על קידוש השם. במקום הזה, המדינה תתמוטט, כי ברגע שאנשים מגלים מסירות נפש, שום דבר לא יכול לעמוד בפניהם".

אך אז, הכה החזון איש על השולחן ואמר: "אבל אני פוחד מאוד מהנושא של גיוס בני ישיבות. מזה אני חושש, שהם לא יחזיקו מעמד. שאם יכפו עליהם גיוס, לא כולם יעמדו בפרץ". דבריו אלו, ששמע הרב קובלסקי, נתפסו כדברי נבואה.

ברכת "פז" והבטחה לאריכות ימים

לאחר תקופה, נשאו מאמציו של החזון איש פרי. הרב טננבוים, מוועד הישיבות, נכנס אל החזון איש ובישר לו בשמחה כי ראש הממשלה קבע בממשלה שתוענק דחיית שירות לבני הישיבות. שמחתו של החזון איש הייתה גדולה. הוא התבטא ביידיש ואמר: "מגיעה לו אריכות ימים". לאחר מכן, דפק על השולחן וקרא: "פז! פז! פז!".

הנוכחים הבינו מיד את הרמז העמוק: התורה יקרה מפז. מאחר שהעניק כוח לקיום התורה, מגיע לו "זהב התורה" בעולם הזה, הוא יקבל את שכרו בדמות אריכות ימים.

שנים רבות לאחר מכן, בגיל שמונים וחמש, חלה אותו ראש ממשלה במחלה קשה ונטה למות. הוא התקשר לרב טננבוים וביקש:

יהודי זה היה לו חולי מסוכן
שדעת כל הפוסקים שמי שיש
לו חולי זה דינו כטריפה, אין לו
סיכוי לחיות, היחידי שמאריך
בעניין ופוסק שאין לנושא חולי
זה דין טריפה הוא ה'שאגת אריה'
והיות והשאגת אריה היה רב
בוואלוז'ין, יש כאן כוח לפסקו

מדוע הגר"ח מוואלוז'ין לא נתן לאדם לעזוב את וואלוז'ין

אל מרן הגר"ח מוואלוז'ין נכנס תושב המקום וסיפר על מצבו הכספי הקשה אליו הוא נקלע, והדרך היחידה לכאורה לצאת מהסבך בו הוא נמצא היא לנסוע לעיר פלונית בה מקיים השוק הגדול ולעשות שם עסק מבטיח שיוכל להעמיד אותו על רגליו, הוא ביקש את ברכת הדרך, אך להפתעתו רבי חיים הורה לו שלא לצאת מהעיר, הוא לא הבין מדוע, ור' חיים אמר ולא פירש.

יהודי זה שחובותיו הציקו מאוד לו ולבני משפחתו לא שעה לדברי הגר"ח וקם נסע, ולא חזר... שאלו את הגר"ח האם היה כאן קפידה על שלא ציית לדבריו? אמר להם רבי חיים בפשטות: יהודי זה היה לו חולי מסוכן שדעת כל הפוסקים שמי שיש לו חולי זה דינו כטריפה, אין לו סיכוי לחיות, היחידי שמאריך בעניין ופוסק שאין לנושא חולי זה דין טריפה הוא ה'שאגת אריה' והיות והשאגת אריה היה רב בוואלוז'ין, יש כאן כוח לפסקו, כאן אינו נחשב טריפה ויש לו כוח להתקיים בחיים, מחוצה לעיר ה'שאגת אריה' הוא כבר לא מרא דאתרא...

זהו אפוא דוגמה לכוחה של תורה, פסק הלכה מלפני שנים משנה מציאות ממקום למקום, כאן האדם הוא בן חיים ובמקום אחר לא, רק הודות ליגיעת התורה של מי שהיה חי בה!

בנקודה זו טמון, לדברי ה'בן איש חי', פשרו העמוק של מאמר חז"ל: מפני מה נכסיהם של תלמידי חכמים מתמוטטים? מפני שמחשבין חשבונותיהן בשבת". את כוונת הדברים ה'בן איש חי' מפרש, ואנו נכתוב זאת בשפתנו:

חז"ל מסבירים שהתביעה הייתה עמוקה בהרבה. הקב"ה אמר למשה: "היה לך לשנות על הסלע פרק אחד או משנה אחת". מה מסתתר מאחורי דרישה זו? המטרה לא הייתה לחולל נס נוסף. עם ישראל חווה ניסים למכביר במדבר: המן שירד מן השמיים, בארה של מרים שליווה אותם, קריעת ים סוף וגילוי השכינה המתמיד.

אלא שהקב"ה צפה פני עתיד. עם ישראל עמד להיכנס לארץ ישראל, שם לא ירד עוד מן מן השמיים. שם, ידרשו בני האדם לעבוד את האדמה, לחרוש ולזרוע. הם יעסקו במסחר, יפיקו "זהב" מן הארץ, ועלולים להשתכנע כי החיות - הפרנסה, הקיום - נובעת מפעולותיהם הגשמיות. הציווי לדבר אל הסלע נועד ללמד אותם את היסוד החשוב ביותר לקראת הכניסה לארץ: החיות האמיתית, המסומלת על ידי המים, נובעת מדברי תורה - "פרק אחד ומשנה אחת".

החמצה זו של משה רבנו, מניעת השיעור הגדול הזה מעם ישראל, הותירה חסר רוחני עצום. חז"ל מלמדים שאילו משה היה מכניס את העם לארץ, היינו זוכים לגאולה השלמה. כל הגלויות, הצרות, הרדיפות והמחלות שבאו לאחר מכן, כולן נובעות מאותו חיסרון ראשוני. מדוע? משום שכאשר האמונה וההבנה שהחיות האמיתית מקורה אך ורק בתורה הקדושה אינה שלמה, נמנע גילוי שכינה מלא בעולם. במצב כזה, לא יכולה להתקיים המציאות של "והיה ה' למלך על כל הארץ". הסבל המתמשך שלנו הוא תוצאה ישירה של ריחוק מאמת זו, שהרי קיומנו תלוי אך ורק בעמל התורה.

"זאת התורה, אדם כי ימות באוהל"

התורה עצמה לימדה אותנו: "זאת התורה, אדם כי ימות באוהל". הגמרא ברכות דורשת: "אמר ריש לקיש, מניין שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה? שנאמר 'זאת התורה, אדם כי ימות באוהל'". כלומר, קניין התורה דורש מסירות נפש מוחלטת, התמסרות טוטאלית עד כדי "מיתת" היצרים והרצונות האישיים באוהלה של תורה.

בגמרא בשבת מוסיפה הבנה נוספת: "אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש ומדברי תורה אפילו בשעת מיתה, שנאמר 'זאת התורה, אדם כי ימות באוהל' - אפילו בשעת מיתה, תהא עוסק בתורה". חז"ל מבקשים להחדיר בנו את התודעה שלימוד התורה אינו עוד עיסוק או חובה, אלא מהות החיים עצמם, עניין של מסירות נפש עד הרגע האחרון. כל העיסוקים האחרים, כמו ה"פרנסה", הם משניים בחשיבותם. החיבור המרכזי והיחיד צריך להיות לתורה הקדושה.

כאשר אנו מתרחקים מחיבור זה, אנו מאבדים את ההשפעה הרוחנית המקיימת אותנו. קיומו של כל אדם, ושל העולם כולו, תלוי בברית הנצחית: "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמת". התפיסה הזאת שקיום העולם תלוי בברית התורה היא תפיסה קריטית לכל יהודי, אחרת אנחנו מרוקנים כביכול את כח התורה מלהחזיק אותנו.

הפנים המיוסרות של מרן הגר"א שטיינמן

היהדות החרדית עמדת כיום בפני רדיפה נוראה שהכל הותר בה, לעצור לומדי תורה על עוון לימוד התורה, לקצץ כל תקציב של ישיבות וכוללים, לעשוק את זכות נשות האברכים העובדות לשלוח ילדיהם למעונות יום, לבטל זכות רכישת דירות במחיר למשתכן, ועוד ידם נטויה רח"ל.

לפני למעלה מעשור כבר אז ניסו לחוקק חוק ההופך את לומדי התורה לעבריינים, אז התפרסמו תמונותיו של מרן הגר"א שטיינמן בפנים מיוסרות נוראיות כשסיפרו לו על החוק שעבר, על מה התייסר כל כך? מרן הביע זאת, "עצם הדבר שניתן להפוך לומד תורה לאדם פלילי מראה על ירידה נוראה בכבודה של תורה וערכה אצלנו, כי אם אצלנו היינו חיים את מעמדם האמתי של לומדי התורה שמהם קיום העולם, גם נשמתם של הרחוקים ממצות לא היתה יכולה להרים אצבע ולהצביע שהלומד הינו אדם פלילי!".

מרן הגאון רבי אהרן קוטלר סיפר כיצד היתה התקרבותו של מרן הגר"ח מוואלוז'ין זי"ע לאדוננו הגר"א, וכה סיפר: הגר"א הגיע לעיירה כלשהי והגר"ח שהיה בחור השתוקק לראות את זיו פניו ולדלות מתורתו הק', הגיע הגר"ח לאכסניה בה שהה הגר"א ביום שישי, והנה ביקש הגר"א מים חמים לרחוץ לשבת, הלך הגר"ח לדוד המים החמים ונטלו לחדרו של הגר"א, בעל האכסניה צעק עליו מה הוא נוטל ללא רשות. אך היות וידע שעשירי העיר שלמו על כל שהותו של הגר"א ובעל האכסניה רק שלוחם, לא שת ליבו לדבריו.

בליל שבת אחרי שסעד הגר"א הגיעו גדולי התלמידי חכמים לדבר עם הגר"א בלימוד, ור' חיים עמד מאחורי כסאו, הגר"א העלה שאלה וכולם ניסו ליישב את הקושי אך הגר"א לא מצא חן בעיניו תשובותיהם, ואז פתח הבחור את פיו ואמר שאולי ניתן ליישב כך וכך, ונהרו פני הגר"א, ואמר שלכך הוא התכוון.

בעל האכסניה שהיה נוכח במקום, גילה לפתע שהבחור שעליו צעק אינו בחור סתם אלא תלמיד חכם שהגר"א מסכים לסברותיו, הלך אחרי ר' חיים לחדרו ובמשך כל הלילה עמד ובכה ודמעות שליש שהבחור יסלח לו על שצעק עליו ולא יקפיד עליו.

רבי אהרן היה מביא את הסיפור הזה, ללמוד מה היה ההתייחסות לתורה של אותם יהודים, ולכן ליטא גידלה כל כך הרבה גדולי עולם.

אם נשכיל לכבד את לומדי התורה המהלכים בינותינו, בכבוד הראוי להם, חזקה על נשמתם של יהודים רחוקים מהתורה כמטחוי קשת, שלא תאפשר להם להרים ידם נגד התורה. בידינו הדבר.

בימות החול, כאשר אתה עובד והולך אחר פרנסתך, אומרים לך בשמים: 'אדוני, מעשיך כעת הם מעשיו של עשו, לא מעשיו של יהודי. אתה פועל בעולמו של עשו'. המבחן האמיתי שלך הוא בשבת קודש, 'שכל מלאכתך עשויה'. האם אתה חי באמונה שלמה? האם אתה יודע ומפנים שכשם שבמדבר ירד מן במשך שישה ימים וביום השביעי לא, כך גם מזונותיך נקצבים לך מן השמיים? אם אכן כן, תנצל את יום השבת הקדוש לעלייה בתורה וביראת שמיים. עצם ניצול השבת בדרך זו מוכיח כי כל עמלך במשך השבוע, כל יגיעתך בפרנסה, לא הייתה אלא אמצעי למען מטרה נעלה יותר - התורה הקדושה. במקרה כזה, יש לך תשובה, ואתה נכלל בברית "אם לא בריתי".

אולם, אם גם בשבת ממשיך האדם לחשוב על עסקיו, ולדבר על עסקיו כמובן הוא מקדים - "נישט אין שבת גערעדט" (לא מדברים על זה בשבת), אך בראשו הוא מתכנן כיצד להסתדר עם הפרנסה, ומתרחץ לעצמו ש"הרהורים מותרים" ועוד הסבים שונים ומשונים - אז נכסיו מתמוטטים. ומדוע? כי המקטרג טוען בצדק גמור: 'הפרנסה הזו אינה שייכת לך. היא חלק מעולמי, ואתה אינך מקדיש אותה לתורה'.

החשש הגדול של החזון איש: מסירות נפש על התורה

וכאן אנו חוזרים לחששו של החזון איש. הוא ידע כי בנושא צניעותו של בנות ישראל, ההבנה היא שמדובר ב"יהרג ובל יעבור". ומכיוון שהן מבינות זאת ומסוגלות למסור את נפשן, שום כוח לא יוכל להן. החשש שלו, נגע לנקודה אחרת, עמוקה יותר. החזון איש חשש שמא דווקא לומדי התורה עצמם לא יעמדו בנחישות הנדרשת. כדי שהשלטונות לא יצליחו, חלילה, להטיל גזירות ולהוציא את לומדי התורה מבית המדרש, צריכה להיות בקרב הלומדים עצמם תודעה של "יהרג ובל יעבור".

עליהם להיות חדורים בהכרה שכל חייהם צריכים להיות מחוברים לתורה הקדושה. כשאמונה זו אינה חדורה מספיק בקרבנו, אזי יש לגורמים חיצוניים כוח למוטט אותנו, חס וחלילה. מזה בדיוק חשש החזון איש.

לכן, עלינו לדעת ולהפנים: כאשר חז"ל אמרו "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה", וכאשר לימודו שהיה על משה "לשנות על הסלע פרק אחד ומשנה אחת", הם לא סיפרו דברי אגדה. הם ביטאו את יסוד המציאות: כל קיומנו תלוי אך ורק בתורה הקדושה. זוהי מציאות החיים עצמה, ואין בלתה, רק משנהיה חדורים בהבנה זו נוכל לעמוד מול כל אותם מזימי רשע.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

כאשר נודע הדבר לקצין המשטרה, שלח לקרוא לר' זלמן וביקש ממנו כי יספר לו פרטים על הגניבה. הרב עמד בגבורה בהבטחתו לאשה, וסירב בתוקף לגלות את זהותה. אף איומי הקצין כי יגיש נגדו משפט באם יסרב לגלות, לא הועילו, והרב עמד איתן על דעתו ולא גילה לו דבר

כשרבה של וילנא 'מתגאה ומתנשא' על כפרי פשוט כדי להרחיקו מן העברה...

הרב ישראל ליוש

"וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרָיִם..." (במדבר כ', ט"ז)

מלך, זה משה, מכאן שהנביאים קרויים מלכים (כ"ז)

הגאון רבי זלמן סורוצקין זי"ע שביום רביעי הבעל"ט, ט' בתמוז, יחול יום השנה שלו, היה מנהיג בכל מהותו. הוא כיוון את אפיו והנהגתו על פי צרכי הציבור ולמענו. אהבתו ומסירותו למען הכלל, הפעילה לעיתים רכות ומסירות אין קץ. וכשהיה צריך, בשם אותה אהבה ומסירות, היה תקיף בדעתו ואיתן בהליכותיו, כדי להציל עשוק מעושקו ונרדף מרודפו

תחילת דרכו בהנהגה היתה כאשר עוד היה סמוך על שולחן חותנו, והאחרון לקה בליבו ונאלץ לצאת להבראה, והנה פרצו בעיר 'טעלז' כמה שריפות, ובנייניה, כולל מבני הישיבה, היו למאכולת אש. ייאוש גדול אחז בתושבי העיר, לא היה להם מושג כיצד להקים את הריסות העיר, ובדאגתם חשבו כי לעולם לא תהיה יותר תקומה לעיר.

ר' זלמן נחלץ לעזרתם וסבר שתחילה צריך להקים את הישיבה מחדש, והוא החל לפעול בענין. בעיר היו שני בתי חרושת ללבנים, ועקב המצב הקשה ששרר בעיר בעקבות השריפה, הם רצו להיפטר מהר מהסחורה שהיתה אז ברשותם והיו מוכנים למכור את התוצרת במחיר מוזל מאוד.

ר' זלמן ניצל את ההזדמנות, ובכסף שעמד לרשותו ל'חלוקה' לתלמידי הישיבה, החליט לקנות את כל מלאי הלבנים, וכך בנה מחדש את בנייני הישיבה, וקול התורה שב להישמע בעיר בעוז ובחדווה.

פעולה קטנה זו העידה על תכונת הפרנס שפיעמה בו מנעוריו, ומאז ועד סוף ימיו ניצל עוד הזדמנויות רבות כדי לעזור לציבור ולהועיל לכלל.

מי שלא יגלה יהיה בחרם

אך ר' זלמן ידע אף להפעיל תקיפות בעת הצורך, כאשר הוא ראה שזהו טובת הכלל. לא פעם שלח את שמשו כדי להכריז חרם בעיר על מפקיעי שערים לפני החגים. ובכל ערב פסח, היה פועל רבות ונצורות כדי שהשערים לא יתיקרו, וכל זאת לטובת העניים שזקוקים לפרוטותיהם האחרונות כדי לקנות את צרכי החג.

והנה סיפור אופייני להנהגתו התקיפה והחזקה של ר' זלמן... באחד הימים פרצו גנבים לאחת החנויות הגדולות בעיר והוריקו אותה כליל. שווי הגנבה נאמד בחמשת אלפים רובלים, סכום עצום באותם ימים. המשטרה לא הצליחה לעלות על עקבות הגנבים, והם התייאשו מלמצוא את הסחורה הגנובה.

בעל החנות ובני ביתו באו אל הרב בבכיות וביללות, כי נשאר בעירם ובחוסר כל. הרב שמע את מצוקתם והדברים נכנסו היטב אל ליבו הרחום, והוא החל לפעול... הוא כינס אסיפה דחופה של כל התושבים בבית הכנסת, והוא דרש בפניהם נרגשות על חומר העבירה, ובמיוחד במקרה זה, כאשר הגניבה הותירה את המשפחה בעניות מחפירה.

בסוף הדרשה הכריז ר' זלמן 'חרם' על כל מי שיודע פרט בדבר הגניבה או זהות הגנבים ואינו מגלה. ומלבד האזהרה אף התחייב שמי שיגלה יזכה בפרס 500 רובל, והבטיח שלעולם אף אחד לא יידע מי גילה וחשף את הפרטים.

כעבור ימים ספורים הופיעה אשה בבית הרב ואמרה שאם הרב אכן יבטיח לה שלא יגלה לשום אדם, תספר לו היכן נמצאת הסחורה הגנובה.

ר' זלמן הבטיח לה כפי שהתחייב, והיא אכן גילתה היכן נמצאת כל הסחורה. בסודי סודות דאג הרב שהסחורה תעבור לחצר בית הכנסת, ומשם היא הושבה לבעליה.

הסוד, ומביא מעשה נורא ששמע מחמיו הגאון רבי אליעזר גורדון מטעלו זיע"א:

באחת מיציאותיו של הגאון רבי אברהם אבא פאסוועלער זצ"ל, מרבני וגאוני ווילנא, לשוח מחוץ לעיר, הנה הוא רואה לנגד עיניו יהודי כפרי מנהיג עגלה רתומה לסוס ופרה יחדיו, איסור כלאים ממש!

ר' אבא'לע נגש בחרדתו אל הכפרי והזהיר אותו על האיסור החמור שהוא עובר. אך הכפרי לא שת ליבו לדבריו והמשיך בהנהגת העגלה. רבי אבא ניסה להסביר לכפרי את חומרת האיסור, אך גם זה לא הועיל. אז לבש רבי אבא גאות ואמר לכפרי: "היודע אתה מי אני?... אני מגדולי הדור...? אני הרב הראשי של וילנא, ושמי הולך בכל המדינות... אם לא תשמע לאזהרתי, כאשר אבוא לוילנא אכריז עליך נידוי ושמתא...!" הכפרי נבהל ומיד התיר את הפרה מהעגלה והחזיק את הרצועה בידו.

על פי סיפור זה מיישב ר' זלמן בספרו 'אזנים לתורה' כיצד משה רבינו, העניו מכל אדם, התפאר והתגאה על מלך אדום וקורא לעצמו מלאך, כשהוא מספר לו שה' שלח מלאך להוציא את עם ישראל ממצרים, ולפי' רש"י 'מלאך' זהו משה רבינו, ומכאן שהנביאים נקראים מלאכים.

אולם בסיפור הנ"ל ראינו שצדיק וגאון מתפאר וכביכול מתגאה וקורא לעצמו 'גדול הדור' כדי להציל יהודי מעבירה. כמו"כ משה רבינו חרג ממידת הענווה וקרא לעצמו 'מלאך', כדי להטיל אימה על מלך אדום שיתרצה לתת לישראל לעבור בארצו, וכך הם ימנעו מטרת טלטולי הדרך, ולא יסובבו את אדום.

ומוסיף הג"ר זלמן שאף שההתפארות על מלך אדום לא הועילה והוא עמד בסירובו לאפשר לעם ישראל לעבור בארצו, ואילו התפארותו של ר' אבא'לע על היהודי הכפרי הועילה והוא התיר את הכלאים. זאת מפני שטובה צפרנו של יהודי כפרי מכרסו של מלך אדום, כלשונו.

"היודע אתה מי אני...? אני מגדולי הדור...? אני הרב הראשי של וילנא, ושמי הולך בכל המדינות... אם לא תשמע לאזהרתי, כאשר אבוא לוילנא אכריז עליך נידוי ושמתא...!" הכפרי נבהל ומיד התיר את הפרה מהעגלה והחזיק את הרצועה בידו

כאשר נודע הדבר לקצין המשטרה, שלח לקרוא לר' זלמן וביקש ממנו כי יספר לו פרטים על הגניבה. הרב עמד בגבורה בהבטחתו לאשה, וסירב בתוקף לגלות את זהותה. אף איזמי הקצין כי יגיש נגדו משפט באם יסרב לגלות, לא הועילו, והרב עמד איתן על דעתו ולא גילה לו דבר. לבסוף התברר כי איזמיו היו איזמי סרק ולא אונה לר' זלמן כל רע.

מלאך אנושי

מהיכן שאב ר' זלמן עוד ותעצומות לעמוד על המשמר וכחומה בצורה, לטובת הכלל והפרט? בספרו 'אזנים לתורה' הוא חושף את

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

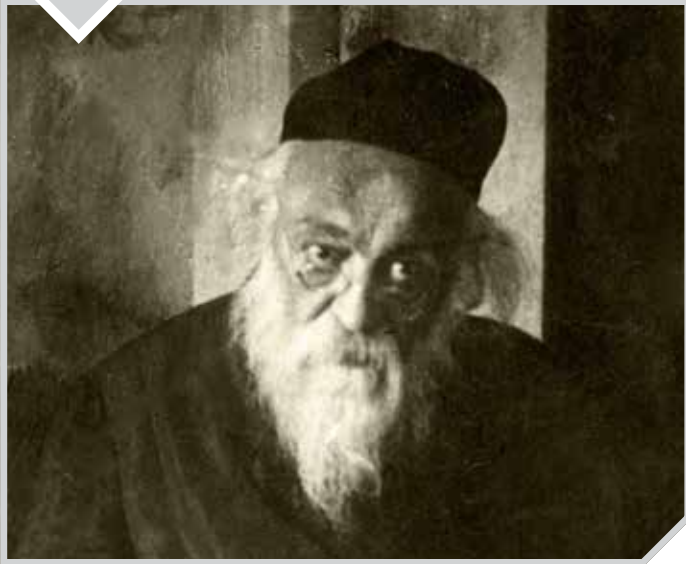
מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אביו של הבחור לקח הדבר לליבו והלך לדבר עם ראש השיבה מרן הגר"ח מבריסק על מה ולמה עשה כן לבנו שחזר מהשיבה ממש מעורער בנפשו...

הרה"ג ר' בנימין בירנצוויג מרבני 'דרשו' ור"מ בישיבת 'אמרי משה',
על מהותו של בן תורה הממית עצמו באהלה של תורה

הרב בנימין בירנצוויג

"זאת חקת התורה" (במדבר י"ט, ב')

הוא כבן של המצוה וכמו שבן לא יכלו מלהתנתק מהייחוס לאביו כך גם 'בר המצוה'.

כך גם לגבי הגדרתו של 'בן תורה', הסביר מרן, השאלה אינה כמה שעות הוא לומד. הענין האם הוא מחובר לתורה כבן לאביו האם התורה היא חלק ממהותו, ואם הוא אמנם זקוק לעבוד לפרנסתו אבל חוץ מזה מקדיש את שאר עתותיו לתורה בכל עוז, אז הרי הוא 'בן תורה' כי התורה היא חלק ממהותו וחיותו.

ידועה האמרה בשם מרן, שאדם ההולך למוד דף גמרא לא די שילמד גמרא, אלא צריך שהגמרא תלמד אותו, אז זה נחשב שהוא לומד באמת כשהתורה נעשית חלק ממהותו ומלמדת אותו כיצד לנהוג ביום יום.

הברז שלא הוציא מים

הגר"י גלינסקי היה מביא את הסיפור על הכפר הבדואי שאנשיו לא ידעו שום חידוש טכנולוגי מימיהם, ומים לבתיהם היו סוחבים בנאדות ובכדים.

יום אחד החליטו כמה מנכבדי הכפר לבקר בעיר הגדולה, והנה כשסיירו בעיר תפסה את עיניהם תופעה מאד מענינת, שבכל בית היה חפץ מתכתי קבוע בקיר והיו מסובבים אותו ויוצאים מים, ממש מדהים! וכך הם החליטו בסוף הסיור לקנות כמות גדולה של "ברזים" אלו ולקבוע אותם בבתי הכפר, כשהגיעו לכפר היתה שמחה גדולה לשמע הטכנולוגיה החדשה שסוף סוף תחסוך להם את כל הטרחה האדירה הזו של הבאת מים מהבאר.

"זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דבר אל בני ישראל.. ונשאלת השאלה למה הכפילות "לאמר, דבר אל בני ישראל". אלא באה התורה ללמדנו מה היא תורה אשר צוה ה', זו תורה שהיא "לאמר" שהיא חייו של הלומד אותה והיא אומרת לו ומלמדת אותו דרכי חיים ולא כסטודנט שלומד תלמוד, אלא כבן תורה שהתורה חלק ממהותו וחיייו ואז היא "לאמר".

יסוד זה מצינו גם בפרשת בחוקותי כתוב: "אם בחוקותי תלכו" וביאר בזה מרן הרב שך זיע"א שבחוקות המדינות לא שייך לומר שאנשים "הולכים" בחוקות המדינה כי לא שייך לשון הליכה בחוק, כל מטרת החוק היא שיהיה סדר במדינה.

אבל בחוקות התורה שייך הליכה, כי כאן לא המטרה סתם לקיים החוקים למען הסדר והשלום, אלא קיום מצוות ה' מטרתם לחיות בהם זה חלק ממהות החיים זה קיומנו וחיותנו.

גם כאן רואים את היסוד הזה 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר' - שהתורה כל מהותה זה חיות ללומדיה ואדם צריך ללמוד באופן כזה שלימוד התורה ילמד אותו ויאמר לו מה לעשות בחיים, שיהיה חלק ממהותו ואז הוא הולך עם זה לכל מקום, ובעיקר היא מחנכת אותו ומעדנת דרכיו וממלאת אותו סיפוק רב והוא המאושר באדם, ועליו אומרים הבריות בכל מקום שהוא בא אשריו ואשרי חלקו.

'בן תורה' כבר מצוה

פעם באה אל מרן הגר"מ שך זצ"ל בת ישראל מתחזקת לשאול בעצתו כיוון שהגיעה לגיל השידוכים, מה עליה לחפש באיש המיועד שאתו תקים את ביתה?

אמר לה מרן זיע"א שהיא צריכה לשאוף ולחפש בעל 'בן תורה', ואז בע"ה היא תקים בית של תורה והילדים כבר ממש יהיו בני תורה רגילים.

לאחר זמן מה שבה השואלת לבית מרן ושאלתה בפיה, הציעו לה בחור מתחזק שהוא עובד לפרנסתו במשך היום אבל כל זמן פנוי הוא משקיע בלימוד התורה ומקפיד על קביעת עיתים לתורה כל יום כמה שעות, ושאלתה האם יכולה להיכנס לשידוך זה.

אמר לה מרן הרב שך, 'בן תורה' הוא כמו 'בר מצוה' כשאדם נהיה בר מצוה אין לו אפשרות להתנתק מזה גם כשהולך לישון הוא נשאר 'בר מצוה' זה חלק ממהותו שלו, ולכך זה נקרא 'בר מצוה' דהיינו

סיפר רבינו שפעם ביררו אצלו על בחור מבני הישיבה שהיו לו הרבה טענות עליו, ולא ידע מה יעשה, שהרי צריך לומר דברי שבת, ומאידיך - אסור להוציא דבר שקר. ובכן הוא אמר לשואל את האמת: "מה אגיד? אני אוהב אותו!"

דבקו המופלאה של מרן הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל
במידת האמת ובשמירת הדיבור, עד הקצה האחרון

הגביר ההוא כה התרשם ממידת האמת של רבינו, עד שלבסוף השאיר את השיק בסכום האמור ללא כל תנאי, וקיבל את ברכתו החמימה של רבינו מכל לבו.

"התקבלת כבר. עכשיו נשמע!"

אחד מנכדיו של הג"ר בנימין מנדלזון זצ"ל הגיע אליו וביקש להתקבל לישיבה, ואמר שהכין 'שטיקל תורה' שברצונו להשמיעו באזני רבינו.

נענה רבינו ואמר לו: "הנה עצם העובדה שאתה נכדו של הרב דקוממיות היא סיבה מספיקה לקבל אותך לישיבה שלי... וכדי שלא לנקוט בדרך רמיה, אני רוצה שתחשוב שהתקבלת בגלל ה'שטיקל תורה' שתאמר עתה בפני, אלא אני מקדים ואומר לך מיד שכבר התקבלת לישיבה. ועתה, הבה נשמע את מה שיש לך לומר..."

שיקרא לא קאי

לא פעם אירע שרבינו היה אומר לתלמידיו: "דברים שאמרתי לפניכם בשיעור הקודם - טעות הם ביד, כי אין זה עולה יפה עם דברי התוספות", ולא נמנע מלחזור בו ברבים.

פעם נעצר ליד לוח מודעות והתעכב בקריאת סידרת תארים שהכתירו את פלוני באחת המודעות, שהפריזו בה על המידה, נענה רבינו ואמר: "מעניין למה לא כתבו אודותיו שהוא גם אוד מוצל מאש..."

"וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צֶמֶד פְּתִיל עָלָיו" (במדבר י"ט, ט"ו)

פעם הגיע גביר פלוני לרבינו, מרן הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל, ושאל אותו אם יש לישיבה חובות, כי ברצונו לכסות את כל החובות שיש לישיבה. אולם רבינו השיבו בפשטות כי אין לו חובות ב"ה ואינו צריך איפוא לכלום...

הלה שהיה כהלום-רעם מהתגובה הבלתי צפויה, המשיך לשאול אם בכל זאת אין התחייבויות שונות שהראש ישיבה קיבל על עצמו לשלם, וכרגע אין לו את האפשרות לעמוד בהם? אולם גם על כך השיב רבינו שב"ה אין לו התחייבויות כאלו, וככל שהמשיך אותו גביר לנסות למצוא איזו 'פירצה' שיוכל דרכה להשפיע מממונו לטובת הישיבה עבור חוב כלשהו כזה או אחר, עמד רבינו על כך שב"ה אין לא חובות ולא התחייבויות.

נדהם יצא הלה מבית רבינו באומרו שכזאת עדיין לא ראה!

אמת במאה אחוז!

הייתי נוכח כאשר גביר גדול פלוני הגיע אל רבינו, והביע את רצונו לתרום סכום של מאה אלף דולר לישיבה, אלא שביקש תמורת כן שהתרומה תצוין באופן בולט על גבי שלט שייקבע על בנין הישיבה מבחוץ, לעילוי נשמת הוריו.

אך רבינו לא הבין את הבקשה, ושאל: "איך אני יכול לשים שלט כזה, והרי הבניין כבר מוכן וגמור, ואין זה אמת לכתוב שהתרומה סייעה בבניין הישיבה".

הלה הסכים 'להתפשר' ואמר שאם כן אולי אפשר לקבוע את השלט בתוך הבנין. אלא שדעתו של רבינו לא נחה בכך, כי אמנם ה'שקר' פחות בולט, אבל על כל פנים משמעות השלט שנקבע עם יתדות ע"ג כותל מכתלי הישיבה היא, שמתרומה זו התאפשר לבנות לפחות חלק מן הבנין, ואין זו אמת, לפיכך אינו יכול להסכים לתנאי הזה.

האיש הוסיף להעלות אפשרויות שונות היכן ייקבע השלט שאותו הוא מבקש, על כל פנים בפינה כלשהי בתוך תחומי הישיבה, אבל רבינו עמד על כך שהואיל והדבר אינו אמת במאה אחוז, אינו יכול להסכים לו, ואם משום פרשת הכסף, הרי שעל התרומה - הוא מוותר, ובלבד שלא לסטות מן האמת...

אמת בוערת...

סיפר רבינו: בבריסק היה אדם שתפס לו מנהג של קבע להשתדל מאד במידת האמת בדבריו על הבריות, מה שגרם להוציא מכלל מעשה כל הצעת שידוך בעיר שגונבה לאזניו... בשל מעשיו, כונה האיש בפי בני העיר - ולא מתוך הערכה יתרה - "איש האמת".

פעם ישב הצדיק הנודע מבריסק - רבי שלום מנשה בביתו של מרן הגר"ח כאשר אותו אדם נכנס אל הבית. רבי שלום מנשה מצא אז את ההזדמנות הראויה להוכיחו על פניו והוא פנה אליו לאמור: "בספרים הקדושים מובא שמעט ממידת האמת - יש בכוחה להאיר את כל העולם. ומכלל הדברים אתה שומע, כי עם הרבה אמת, אפשר חלילה לשרוף את כל העולם..."

ולבנותי מה אעשה

סיפר רבינו שפעם הגיע אדם לוולאז'ין וביקש מאת ראש הישיבה את שמות הבחורים הטובים ביותר, עבור בתו. ואמנם הוא נתן לו רשימה של חמישה מטובי הישיבה, אבל לאחר בירור, אמר אבי הבת שאינו רואה כאן שום מועמד מתאים, ופנה לדרכו לשוב הביתה. והנה באמצע הדרך נמלך וחזר לוולאז'ין, שם ביקש שוב מראש הישיבה את הרשימה כי רצונו לבדוק בשנית מי המתאים לו מבין השמות הללו. כשתמה ואמר לו, הרי בדקת את כולם ולא מצאת מבוקשך?! השיב אבי הבת: "אמנם כן, אבל בדרך נזכרתי מה השארתי בבית..."

איך אכתוב דבר שלא אמת!?

אחד מבני הישיבה שלמד בה בבחרותו, התכוון להמשיך ללמוד בה אף לאחר נישואיו, כאברך. אלא שבחדשים הראשונים הוצרך להתגורר בבני ברק עד שהדירה אותה רכשו עבורם בירושלים תתפנה, ובאותה תקופה קבע את לימודיו שם עד שישבו להתגורר בירושלים וימשיך את לימודיו בישיבה כאברך.

והנה באותה תקופה קצרה בטרם שב לירושלים, נדרש לצורך הנחה כלשהי להביא אישור על גובה המילגה שהוא מקבל מדי חודש בחודשו במקום לימודיו. לתומו, פנה אל רבינו וביקש ממנו אישור על הכסף שמקבל אברך בישיבה.

אבל רבינו תמה לעומתו: איך אכתוב לך שאתה מקבל, הרי עדיין לא התחלת לקבל את המילגה כאברך בישיבה (אף שכבר למד בה עד לא מכבר כמה שנים וקיבל 'חלוקה' כבחור, ואף עתיד לשוב ולקבל גם כאברך, אבל למעשה באותה עת עדיין לא קיבל מילגה של אברך).

והנה בידעו שהאישור הזה נחוץ לו, רצה רבינו לוודא שהלה מבין היטב את הבעיה, ושאל אותו בעדינות, כשניכר שמדבר מתוך כאב: "אתה מבין אותי? אתה מבין את הבעיה שאני נתון בה? הרי כרגע אתה עדיין לא מקבל".

זמן מה לאחר מכן אמר לו: מצאתי עצה לפתור את הבעיה. ובדברו כתב נוסח אישור כדלהלן: "אברכים בישיבה מקבלים כך וכך", ובכך הכל בא על מקומו בשלום. הוא - לא הוציא מעטו דבר שאינו אמת,

תהה בן לווייתו ושאלו: הרי האיש כלל לא היה בשואה, ומה שיך לכתוב עליו תיאור כזה שאין לו אחיזה במציאות? "וכי כל שאר הדברים הכתובים כאן", הגיב רבינו, "הם כן נכונים"...?

שינוי משמעות

פעם ביקש ממנו פלוני לערוך אסיפה בביתו למטרה חשובה של צדקה. רבינו נענה לבקשה לאור נחיצות וחשיבות הענין, וכאשר הוסיף הלה וביקש רשות לפרסם לאחר מכן בעיתון על דבר קיומה של האסיפה בביתו, נאות רבינו גם לזאת.

והנה לאחר הפרסום כמדובר, שמע הלה כי לרבינו יש תרעומת עליו. משבא אליו ושאל מה לא פעל כשורה, הסביר לו רבינו כי בעיתון נכתב שנערכה אסיפה בהשתתפות רבינו, כלומר, שהוא הלך למקום האסיפה והשתתף בה, ועקב כך מעתה עלולים לבוא גם אחרים לבקש ממנו ללכת ולהשתתף באסיפות. ולמעשה, צריך היה לציין שהאסיפה נערכה בביתו, ואז היה מובן לכל כי זהו מקרה מיוחד וחריג. הלה שמע והתנצל.

כעבור כמה ימים שלח רבינו לקרוא לו, ואמר כי חש שנפגע מתוכחתו, בעוד שעשה כן בלא מתכוון, ונתן בידו סכום כסף כדי לפייסו.

"אני אוהב אותו"

מספר תלמיד: אודות בירורים לצורך שידוכים, היה רבינו רגיל לומר שעל הנשאל לומר דברי שבח על הבחור המוצע ולציין שהוא שקדן ולומד היטב וכיו"ב, כי צריך לדעת ש'מתמיד' הוא לאו דוקא מי שהנשאל סבור שהוא כזה, ולרוב, אמת המידה בעיני המבחר אינה בהכרח מתאימה עם זו של הנשאל.

סיפר רבינו שפעם ביררו אצלו על בחור מבני הישיבה שהיו לו הרבה טענות עליו, ולא ידע מה יעשה, שהרי צריך לומר דברי שבח, ומאידך - אסור להוציא דבר שקר.

ובכן הוא אמר לשואל את האמת: "מה אגיד? אני אוהב אותו!" והנה למעשה לא אמר עליו שום מעלה מיוחדת, אבל אותו מתעניין אמר לעצמו: 'אם הראש ישיבה אוהב אותו - זה מספיק לי!' והשידוך קם והפך למציאות...

אירע פעם ששאלו אותו על בחור פלוני ואמר אודותיו את הדברים הטובים שיש בו, והנה לאחר מכן כשפגש באותו אדם ושאל אותו איך הענין מתקדם, סיפר הלה שהוא נסוג מן ההצעה בעקבות שמועות מפי בחורים שאצלם בירר אודותיו, שלדבריהם אינו כל כך טוב.

הדבר חרה לרבינו מאוד, ואחר השיעור הסמוך, סיפר שבאו אליו אברכים ואמרו לו שהחפץ חיים היה אומר שצריך לומר את האמת בשידוכים. ואז הוסיף: "ל'גרויסע צדיקים' האלו אני מציג, שהדבר הראשון שעליו ידברו עם מי שבא לברר אצלם, יהיה - על עצמם. שסיפרו לו איך הם לומדים, ומה מידת היראת שמים שלהם, כיצד הם מתפללים ושאר הדברים. או אז אני בטוח שאותו שואל כבר לא ימשיך ויברר אצלם על מישהו אחר..."

יום אחד עמד הרב ברמזור. הנוסע ברכב שמשמאלו הבחין בו וצעק בהתגרות מבעד לחלון הפתוח: "הרב, עד שהרמזור יתחלף יש לך הזדמנות להחזיר אותי בתשובה". הרב פנחסי לא התבלבל. ענה לו: "סע קדימה, מדוע עצרת?"

חשבון נפש שמוביל לשפל, להתבוננות, שמחה והצלחה

הרב מאיר בנימיני

"וּנְפָשָׁנוּ קָצָה בְּלֶחֶם הַקֶּלֶקֶל" (במדבר כ"א, ה')

בעלי הדרוש, למדו רבות מפרשה זו, לבאר ולהבין מהרצו בני ישראל. הלא הם היו במציאות בה יש להם כל צרכם והותר. לחם אבירים יורד להם מן השמים. מי באר מלואם אותם בכל מסע ומסע. ענני הכבוד אופפים אותם מכל עבר. שמלתם לא בלתה, רגלם לא בצקה, הענן עצמו מכבס ומגהץ את בגדיהם. באכילת המן הם מוצאים אלפי טעמים. הכל בא להם בלא כל יגיעה ועמל, ועם כל זה הם מתלוננים. ולא רק מתלוננים, אלא קוראים לאותו לחם פלאי, ללחם האבירים, "לחם קלוקל!"

ומבאר רבנו בחיי, שלא על המן עצמו קראו תגר. התלונה הייתה על עצם ההנהגה הניסית. אמרו: כל האומות, בין זכאים בין חייבים, יש להן לחם שרואות בין ידיהן, אוגרות ושמחות בו ואנחנו תלויים "דבר יום ביומו", בלי לדעת מה יהיה מחר. אפילו המים שהם הפקר לכל העולם גם הם תלויים אצלנו בשכר ועונש, שהרי עם מות מרים נסתלק הבאר. כל הנהגתנו תלויה ועומדת, ואין לנו דבר שמובטח ביד. ועל כך קצה נפשם.

הם לא חישבו את החשבון לאמיתו. הם לא שאלו: מה יש לנו לעומת מה שאין לנו? אילו ישבו ועשו את החשבון מיד הייתה מתהפכת התמונה.

ובמה נענשו? בנחש.

דרשו חז"ל: יבוא נחש שאוכל מינים הרבה וכולם בפיו טעם אחד, ויפרע מאוכלי המן שאוכלים מין אחד וטועמים מינים הרבה. הם הוציאו דיבה על אותו לחם שהיה להם לכבוד ולמעלה והמידה כנגד מידה.

קנאה מסוכנת

גאון המוסר, רבי חיים זיצי'ק זצ"ל, מבאר בספרו 'אור חדש', שהתביעה שנתבעו ישראל בהתקרבם לארץ אדום תביעה שבגינה נענשו בהסתלקות אהרן הכהן הייתה על שקינאו באדום.

קנאה אינה רק רגש חולף, מסביר הגר"ח זיצי'ק, היא חיבור ממשי. "איחוד וייחוד הלב הוא חיבור יותר גדול מחיבור הגוף". הם קנאו באדום שלהם יש סדר חיים טבעי: זריעה וקצירה, מסחר ובנין, התערבות בין בני אדם, ציפייה ותקווה ומתח של מחר. וזה נדמה להם כחידוש, כדבר מושך ונכסף. הם נלאו מחיי שלווה ומנוחה,

מהחיים הניסיים והעל-טבעיים.

ועל כך מביא הגר"ח זיצי'ק הגדרה נפלאה בכוחות הנפש של האדם: "כי טבעו של אדם שבדבר שהוא מתרגל לו, אינו מרגיש את הטוב הצפון בו. הוא רוצה בשינויים, ואפילו אם השינוי הוא לרעה ופחות בטיבו מזה שיש לו מכל מקום אהוב הוא עליו". זו המחלה הנסתרת של בני ישראל במדבר. לא רעב, לא צמא אלא חוסר חשבון אמיתי. מכאן שורש הדין. אותה קנאה באומת עשו כבר הייתה בה משום התחברות, הסתכלות שכמוה כחיבור. ופירצה זו הביאה לידי מיתת אהרן הכהן החביב עליהם.

ענגינו בלי נופש

כדי להמחיש את הדברים אספר מה ששמעתי מיהודי שגדל באחד המושבים החרדיים בארץ הקודש, שלאחר נישואיו לא אבה לצאת עם משפחתו לנופש בשום פנים ואופן.

וכל כך למה? משום שבילדותו הציעו לאביו לשפץ את המחסן שהיה בחצר המרווחת שלהם, ולהשכיר אותו לנופשים.

"המחסן שופץ והפך ראוי למגורים" הוא מספר, "ומיני אז היו באים נופשים המתגוררים בבתים גדולים ומרווחים בעיר, ומשלמים לאבי שיחי' סכומי כסף לא מבוטלים, כדי לזכות ולגור במחסן שלנו, בצפיפות ובתנאים סבירים איכשהו. לחוויה הזאת הם קראו 'נופש' והיו פניהם זורחות באושר גדול על שזכו לשהות כמה ימים במחסן שלנו... בעקבות כך, התבטל אצלי כל הטעם והרצון לצאת אי פעם לנופש, ולא משנה היכן, כי עם כל התנאים הטובים שאפשר להציע, בסופו של דבר - הכי טוב בבית..."

היו מטפסים על ארונות הספרים לראות דרך החלונות מה הוא עושה, ומתלוצצים אחר כך כדרך נערים. ובמשך השנים, היה הח"ח מתבודד בשדות העיר ועושה חשבון עם נפשו על כל מעשי היום, היה לו גם פנקס שבו כתב את חשבונותיו ואת הגדרים שגדר בדבר שנכשל בו. ושמע רבי אריה לייב מאביו כמה פעמים, בשנים הרבה שלאחר מכן, שהיה תמה על בני העולם: לחנות היותר קטנה עושים פנקס לכתוב הכנסה והוצאה ולחשבון האדם עם נפשו אין משגיחים כלל. ממתנים לעולם הבא שיתוודע האדם לחשבונותיו אבל שם כבר לא ניתן לתקן. "ובעולם הזה הלא אפשר לתקן".

עני בכמה סדרים

עוד מספר רבי אריה לייב, שהיה אביו מתאונן רבות על כך שלא זכה לדעת את כל התורה באותו נפשו. מאחר ועיקר לימודו היה כדי לזכות את הרבים, השקיע כל ימיו בלימוד עניינים הנוגעים למעשה, ולא נותר לו פנאי להשקיע את כוחותיו לפי גודל גאונותו ורוחב דעתו בלימוד חלקי התורה האחרים. וכה היה החפץ חיים מתאונן במר לבו: "בשביל לזכות את הרבים בין איך גיבליבן איין ארימאן אין כמה סדרים בש"ס" כדי לזכות את הרבים נשארתי עני ואביון בכמה סדרים בש"ס". ומסיים רבי אריה לייב: "אמנם קיים בעצמו מאמר חכמינו אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוון לבו לשמים". הרי לנו חשבון נפש של גדול הדורות: לא חשבון של עצלות ופשליות, אלא חשבון על כל שעה ושעה שעברה, ועל מה שאפשר לתקן.

מאמינים ואדישים

מי שעורר בדור אחרון את נושא חשבון הנפש היה מרן האדמו"ר ה"שועות משה" זיע"א, שעורר ללימוד חובת החלבוות בשער חשבון הנפש, וסיפר ידיד נעוריו, הרה"ח רבי ישראל מאיר ברטלר שליט"א, ששמע מהרבי זצוק"ל "מאנשים שאינם מקפידים לקרוא קריאת שמע שעל המיטה כראוי אין אני מדבר כלל. אמנם מאלו שכן מקפידים בכך, הרי שמאמינים שמקפידים את נשמתם בכל לילה לבורא עולם אתמהא, כיצד ילכו לישון ללא שיערכו חשבון נפש טרם יעלו על יצועם?

עבודות פרך בסיביר

על חשבון נפש מרגש, סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. "כשלקחו אותי הנ.ק.וו.ד ודנו אותי לחמש שנות מאסר עם עבודות פרך בסיביר, פשפשתי במעשי לדעת על מה ולמה נענשתי בעונש הנורא הזה, עד שנזכרתי: פעם אחת בעיצומו של צום יום הכיפורים בא אלי בחור שהיה בריא כמו שור ואמר שאינו מרגיש טוב, ושאל אם עליו להמשיך לצום. שאלתי: האם יש לך מחלה מסוימת? השיב בשלילה מוחלטת. אמרתי לו: לך לנוח על מיטתך והחלף כוח, ובסופו של דבר התברר שטעות היתה זו, והיה עליו לאכול כדי להחיות את נפשו". שאלוהו: הרי נהגת כדן, לא היה ניכר על פניו שום סימן ומה פשעך? נענה הגר"י אברמסקי ואמר: "ישנם דברים שאמנם האדם אינו אשם

על פסוק "על כן יאמרו המושלים באו חשבון" דרשו חז"ל במסכת בבא בתרא: "המושלים אלו המושלים ביצרם. באו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצווה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה". וכפי שתדיר היה תובע מרן הגרא"מ שך זצ"ל: בלי חשבון אינך יודע כלום. בענייני ממון יודע כל אחד שיש קופה, ומחשבים רווח והפסד, רואים מה חסר ומה נוסף. וכך יש לנהוג בחיים עצמם. מי שחי בשטחיות ללא מחשבה מעמיקה נעשה אומלל. ה"מכתב מאלהיו" זצ"ל, מתאר מראה שראה בעיניו. בנדודיו בארצות הצפון ראה עדת זאבים רעבים, רצים ומחפשים מזונם, ומצאו נבלת חיה קטנה מושלכת בדרכם. קפצו כולם עליה מבוהלים ודחופים אבל לא יכלו לאכול את הטרף, כי כל אחד קפץ על גב חברו ודחפו מבלי להשאיר לו מקום. נשכו זה את זה, נלחמו, עד שכולם נשארו מוטלים על השלג חסרי אונים. רק אחדים הניחו שיניהם בנבלה אך גם הם התחרו, עד שגבר אחד מהם, חטף וניס. הביט ה"מכתב מאלהיו" אחריו ועוקב: כל הדרך שרץ עליה מלאה דם, מדמו שזב מפצעיו הרבים. בדמו ישיב את רעבונו. שב וראה את הנשארים פצעים רבים ורעים מפצעיו, דמם אבד, כוחם סר, וחרפת המנוצחים עליהם ורעבונו, זה אשר למענו נלחמו, עודנו בחזקו כבראשונה. כתב ה"מכתב מאלהיו": "הן גם המנצח פצוע הוא, עייף ויגע, ונצחונו אינו שווה מאומה, כי את רעבונו לא השביע לעולמים. ורוב העולם מנוצחים הם בתחרות. הרי למדנו כי השואף להצלחה גשמית הוא האומלל שבכל הברואים". כשעורכים חשבון אמיתי מיד נראים הדברים בצורה אחרת לגמרי.

סוס משכיל

רבנו החפץ חיים זצ"ל, המשיל על הסכנה שבחוסר חשבון הנפש במשל, סוחר ששכר עגלון להוליכו למקום מסוים. לפני צאתם ביקש הסוחר שישגיח על הסוס לבל יטה מן הדרך. העגלון הבטיח ועד מהרה נרדם על מושבו. הסוס ראה חציר בצד, נטה אחריו, העגלה התהפכה, והסוחר נפל. גער בעגלון: הרי הזהרתך! השיב העגלון: מכיר אני את סוסי, משכיל הוא, יודע את הדרך. ענה לו הסוחר: שוטה שכמותך, וכי שייך לומר על סוס שהוא "משכיל"? יתכן שהוא טוב מבהמות אחרות אבל סוף סוף בהמה הוא, וכל זמן שרואה דבר המגרה אותו, מתגברת התאוה והולך אחריה. היה לך להחזיק במושכות. כך האדם, אמר החפץ חיים: מורכב מנפש שכלית ומנפש בהמית, וחייב להשגיח בכל שעה. אם מסיח דעתו רגע אחד עושה הנפש הבהמית את שלה ולוכדת גם את הנפש השכלית ברשתה.

חנות היותר קטנה

בנו של החפץ חיים, רבי אריה לייב הכהן פופקא זצ"ל, סיפר על אביו שכבר בימי נעוריו, כשהגיע לראדין כעלם צעיר, היה מתבודד בעזרת הנשים של בית המדרש ומדבר עם נפשו. נערי בית המדרש

במאומה, אך עצם העובדה שזה עבר דרכו זה נורא ואיום, וגם על זה צריך לשוב בתשובה....

חטא' משנות הילדות

כך סיפר הגאון רבי ראובן פיינשטיין על אביו מרן בעל ה'אגרות משה' זצ"ל. בעיצומה של דרשת שבת הגדול לקה אביו בהתקף לב. הרגשתו הייתה נוראה ומייסרת כפי שהעיד על עצמו: "הרגשתי כאילו לבי נאחז בצבת ונעקר ממקומו". למרות הכאב, המשיך את הדרשה עד תומה. כשהגיע לבית החולים הוחלט להשתיל קוצב לב. כעבור שבוע התברר שהטיפול נכשל ויש לבצעו שוב.

ישב האב ועשה חשבון נפש: מדוע באים עליי יסורים אלו? חיטט בעברו עד שהגיע למסקנה כי היסורים באו בעוון הלבנת פנים. בהיותו ילד בחיידר, שאל הרבה קושיה, חברו יישב את הקושיה, והוא ישב אותה באופן אחר, והמלמד העדיף את תשובתו, אפשר שנהנה באותה שעה ואם כן, יש כאן מעין הלבנת פנים.

החטא היחיד שמצא מרן לאורך תקופה של למעלה משמונים שנה שמץ של גאוה שחש כילד בחיידר. ובגין אותו שמץ הבין שאכן מגיע לו שיבואו יסורים קשים בגופו...

להחזיק את החשבון

כמה נפלאה העדות שמספר ידיד נפשי, הרב שמעון מלר שליט"א, על הגאון רבי דוד סולובייצ'יק זצ"ל. היה זה תקופת מה לאחר ששב מאשפוז ממושך במחלקת טיפול נמרץ, כשאך פסע היה בינו לבין המוות.

במהלך האשפוז אירעה קריסת מערכות קשה. הכל היו אחוזי פחד. אולם בחסדי הבורא קם ממיטת חוליו לחיים, בניגוד לכל סיכוי סביר לפי מצבו הרפואי האנוש. אט אט שב רבינו לאיתנו, ותלמיד שביקר אותו פנה אל האח הרפואי ושאל על מצבו. ענה הלה: מבחינה גופנית מצבו משתפר אבל הבסיס ההכרחי לצורך החלמה הוא מנוחת הנפש, ובנקודה זו המצב אינו מושלם. הרב אינו רגוע. וכיצד יודע הוא? כי כל מי שנכנס לרבינו בימים אלו, הוא חוקר ודורש: האם ביקרת אצלי בבית החולים? ואם כן באיזה מצב הייתי אז, ער או ישן, בהכרה או לאו? ומה עשית באותה שעה שביקרת? כל פרט שיוכל להוציא מפיו של האורח נראה בעיניו בעל חשיבות עצומה.

את הסבר הדבר סיפק רבינו עצמו, כשפתח בהתרגשות ואמר: "מבינים אתם? חודש שלם מחיי אין לי עליו חשבון נפש מדוקדק געוואלד! חודש שלם געוואלד!" כל חקירתו ודרישתו הייתה כדי לשחזר את אותו חודש, למלא את הפנקס, לא להניח לחיים לעבור ללא חשבון.

ישועה מיידית

ואם עצם הפשפוש חשוב כל כך כמה חשובה המסקנה שמגיעים אליה ממנו, וכמה ישועות נפתחות בעקבותיה.

סיפר כ"ק האדמו"ר מפוריסוב שליט"א: יהודי חשוב שמדי פעם נדרש להגיע בדחיפות לבית החולים עם בנו החולה, ישב יום אחד במיון והמתין. בשעת ההמתנה עלה בדעתו לעשות חשבון נפש

שמה שלח אותו הקב"ה לכאן כדי לתקן משהו.

בעודו יושב וחושב, עבר שם פרופסור שכמה שנים קודם לכן טיפל באמו והכירו. שאל לפרש בואו, שמע את דבר המחלה, ואמר: "בוא עמי לחדרי ואבדוק את הילד". בדק, רשם תרופה ואמר: הכל יהיה בסדר. נתן האב את התרופה לבנו והילד נרפא כלא היה.

סיפור זה סיפר האדמו"ר מפוריסוב בשיחת ליל שישי. שמעו יהודי אחד ולאחר מכן סיפר לו: בא אלי חבר שסבל מחובות כבדים. הוא ציפה לרשת מירשת אביו שנפטר, ואחיו נטלו הכל ולא הניחו לו מאומה. אמר לו אותו שומע השיעור: שמע, כאשר עושה אדם חשבון נפש הוא זוכה לראות ישועות. קיבל החבר את הדברים, ישב ועשה חשבון, תיקן מה שהיה עליו לתקן ועוד באותו יום.

ממש אותו יום, התקשר אליו עורך הדין של האחים ואמר: "מצאנו מגרש נוסף של אביך. האחים אמרו שסוף סוף גם אתה אח, ואת המגרש הזה יש לתת לך".

עד שיתחלף הרמזור

על כוחו של רגע אחד של חשבון משפט אחד שחודר ללב מלמד גם מה שסיפר הרב גואל אלקריף שליט"א, מה ששמע מרבי יוסף פנחסי: יום אחד עמד הרב ברמזור. הנוסע ברכב שמשמאלו הבחין בו וצעק בהתגרות מבעד לחלון הפתוח: "הרב, עד שהרמזור יתחלף יש לך הזדמנות להחזיר אותי בתשובה".

אדם אחר מן הסתם לא היה מגיב לקריאה שאינה אלא התלוצצות אך הרב פנחסי לא התבלבל. ענה לו: "סע קדימה, מדוע עצרת?" "אי אפשר, הרמזור אדום!" "מה אכפת לך לנסוע באדום? הרי אין פה משטרה!" "מה פתאום? יתכן שיש פה מצלמה נסתרת. יתפסו אותי, אקבל קנס וגם נקודות".

"ואולי יש מצלמה גם מלמעלה?" אמר הרב בשקט. בדיוק באותו רגע התחלף הרמזור לירוק. שני הרכבים שעטו קדימה, כל אחד לדרכו. חלפו כמה חודשים. ניגש אל הרב יהודי מזוקן ובירך אותו לשלום. "מי אתה?" שאל הרב. "אני מהמצלמה למעלה ההוא מהרמזור". אותו משפט בודד חדר ללבו, טלטל אותו וגרם לו לחזור בתשובה שלמה.

שמחה מתוך שפלות

ויש בדברים אלה סוד גדול, שכבר הצביע עליו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. יום אחד דילג על ברכת "שלא עשני גוי" בתחילת התפילה בברכות השחר, אך כששאלוהו מייד אחרי התפילה מדוע, ענה שכבר ברכה בביתו, כשנשאל מודע הקדים לברך, נענה: "היום בבוקר כשקמתי ממיטתי פשפשתי במעשי ועשיתי חשבון נפש ומצאתי עצמי במצב גרוע מאוד, מלא עוונות ופשעים. התעצבתי מאוד ולא מצאתי מנוח לנפשי, עד שנפל לרעיוני שיש לי לשמוח בכך שזכיתי להיות יהודי וכשהתבוננתי בזה קפצתי משמחה וברכתי מיד שלא עשני גוי".

החשבון הוביל לשפל, השפל הוביל לחיפוש, החיפוש הוביל לשמחה אמיתית ומשמחה אמיתית נולדת ברכה" זה כוחו של חשבון נפש!

הרגשתי צורך להתקשר אליו. הייתי מביט אחריו בכל הזדמנות, רבינו הרגיש בהליכתי בעקבותיו, וכמה ימים לפני ראש השנה, כשיצא מבנין הישיבה לכיוון ביתו, הסתובב לאחור

על דרכו המופלאה של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, בחינוך תלמידיו

"ועל הנפשות אשר היו שם" (במדבר י"ט, י"ח)

עשרות שנים שהיה מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, מתעסק עם תלמידים. אלפי תלמידים עברו תחת ידו, מאות ואולי אלפי פעמים נזקק לבטח להעיר פעמים בגערה, פעמים בהערה חריפה - ובכל אלו, רק בלב תלמיד אחד ויחיד נותרה קפידא. הפליאה במיוחד הנהגתו של רבינו, שטרם ויגע לבל תיוותר איזושהי טינה בלב התלמידים אותם הוא מייסר. וכשכבר היה תלמיד אחד שלא הצליח לפייסו, אין הדבר נשכח מלבו גם לאחר עשרות שנים.

בפעם אחרת, שנאלץ להעיר לבחורים במהלך השיעור, הביע רבינו את צערו: "אני לא אוהב לפגוע באף אחד, זה מן החמורות אצלי... יכולים אתם לצאת ולשאול אם יש מישהו שפעם פגעתי בו! ואם פגעתי, כפי הנראה שכך היה מוטל עלי לעשות על פי ההלכה, או שרק נדמה לאותו אחד שפגעתי בו. וכאן אני יושב עמכם כל היום, ומידי פעם עלי לייסר בחורים..."

לרומם לב התלמיד

מעשה בתלמיד שהקשה שאלה בשיעור. שיבח רבינו את שאלת התלמיד כשאלה נפלאה, שהרי התוספות עצמם שואלים שאלה זו. ברם, אותו תלמיד השפיל עיניו מתוך בושה, ששאלתו היא בסך הכל שאלת התוספות...

רבינו שהבחין בכך, הקדיש דקות ארוכות מתוך השיעור, לבאר עד כמה גדולה זכותו של זה הזוכה לכון לקושיית התוספות. כמה צריך הוא להיות מאושר, כי הנה הולך הוא במסילה הנכונה, בדרך שדרכו בה הראשונים.

דברי רבינו שנאמרו באמת ובתמים, ולא רק כדי לרומם את אותו בחור, השפיעו עמוקות על כלל תלמידי השיעור, והעמיקו בקרבם את הערכה והיקר לדברי רבותינו הראשונים, ולחשיבות שבכל מילה וביטוי בדבריהם.

ולא רק את השואלים היה רבינו משבח. אלא נתן לבו לשבח כל דבר טוב שראה אצל תלמיד, אם זה התמדה, הקשבה, עמל ויגיעה, הבנה ישרה וכל כדו', כדי לרומם ולשמח את לבם. אחד התלמידים מספר את אשר נחרט בלבו מלפני למעלה מיובל שנים, מעשה היה, והסביר רבינו בשיעורו את דברי הרמב"ן שהיו מורכבים וקשים

להבנה. הבחין רבינו באחד מן התלמידים שהתאמץ מאוד להקשיב ולהבין את הדברים, ושיבחו לעין כל: "כך צריך להתאמץ ולהבין", והיה הדבר לתלמיד למשיב נפש.

אני נהנה להקשיב לך

מעשה בתלמיד שנכנס לרבינו כשהוא ממרר בבכי על מר גורלו, ורבינו מנטה לעודדו ואומר לו, הרי התורה כל כך מתוקה, כשתלמד הרבה תורה, לא יהיה אכפת לך מהסביבה, והקנאה והתחרות תעלם ממילא מצידך ומצד החברים. אולם התלמיד טוען לרבינו, איך אלמד הרי אין לי חברותות.

רבינו שראה שהתלמיד שקוע במר יגונו וקשה להרגיעו בזה, פונה אליו ואומר לו: הרי יש לך קול יפה אתה יודע, לפעמים שאתה שר בחדר ומזדמן לי להיות בקרבת המקום. אני נהנה להקשיב לך...! תלמד ותנגן את הגמרא! עוד אומר לך, ביתי פתוח לפניך בכל שעה ובכל דבר שתמצא, אל תחשוש להפריע, תבוא כל פעם שתמצא...

אין קנאה בקרב בני השיעור

תמיד נתן לכל תלמיד ותלמיד את ההרגשה והתחושה של בן יחיד ממש. ומתוך שהיתה זו הרגשה אמיתית הנובעת מפנימיות לבו הטהור - חשו בכך התלמידים אף הוא התבטא ואמר: "אין קנאה בקרב בני השיעור, כי אוהב אני את כולם באמת ולכן גם כשאני משבח את האחד, אין חבירו נפגע, כי הם יודעים שאני אוהב את

כולם בשווה, ואינני מעדיף את האחד על זולתו".

לשמוע מה דברים מוכרחים להבנת הפשט, ומה נאמר רק לפלפולא בעלמא, רבינו הקדיש לי כל מוצאי שבת שעה בקביעות במשך שנה שלמה, ובסבלנות מרובה שמע אותי, והיה מנתח את הדברים כאב את בנו במסירות נוראה.

אבן בוחן

בבחינותיו בישיבה, היה הבדל בין המבחינים. המבחינים שבאמצע הזמן היו יותר קשים לעומת המבחן שבסוף הזמן, שהיה בצורה יותר קלה.

פשר הדבר, אמר רבינו, כי בתוך הזמן חשוב יותר לזרז את התלמיד ללמוד ולכן הוא מאתגר את התלמידים במבחן קשה. אבל בסוף הזמן צריך לראות שהתלמיד ייצא מרוצה ושמח, כדי שיתחיל את הזמן הבא או את השנה החדשה עם סיפוק, חשק ורצון. ולכן גם כשהתלמיד לא ידע במבחן שבסוף הזמן, היה רבינו מסייע בידו ומכוונו אל התשובה הנכונה, כדי שייצא בתחושה והרגשה טובה. והיה מתאונן על אותם רמ"ם, שבשעת מבחן או אפילו תוך כדי משאם ומתנם עם התלמיד, הם טורחים "להוכיח" לו שאינו יודע... "זוהי עוולה גדולה" - קרא רבינו - "תמיד צריך לתת לבחור הרגשה שהוא יודע. כאשר הר"מ מוכיח לבחור שאינו יודע, הוא עלול לגרום לו נזק לשנים רבות ואפילו לדורות... רק כשאומר דבר שאינו ישר, אין להשאירו בטעותו ויש להעמידו על האמת".

כפי שפלוני אמר

מעשה היה ובאחד המבחינים שערך רבינו, שאל רבינו שאלה לכלל התלמידים והמתין לתשובה. אחד הבחורים ענה את התשובה, אך רבינו דחהו ואמר תשובה אחרת לשאלה. לאחר מכן התברר כי הבחור צדק בתשובתו, חזר רבינו על דברי התלמיד וסיכם ואמר בחמימות ובמתיקות: "אתם שומעים? התשובה היא כפי שפלוני אמר, ולא כפי שאנחנו אמרנו". והיו הדברים למשובב נפש והתרוממות לאותו בחור, ולכלל התלמידים שיעור מוסרי חי במושגים מרוממים ב'הודאה על האמת', שהפליאתם.

לרומם ולנשא

אף תלמידי הישיבה שלא נמנו על שומעי שיעורו, היה רבינו מרומם ומנשא. מספר בעל המעשה: היכרותי הישירה עם רבינו, היתה בסוף חודש אלול הראשון שלי בישיבה - בשיעור א'. מהיום הראשון שנכנסתי לישיבה, הרגשתי צורך להתקשר אליו וידעתי שאין טעם להמתין עד לשיעור ג', אלא שלא מצאתי שום אמתלא לגשת אליו ולשוחח עמו. אולם הייתי מביט אחריו בכל הזדמנות, במיוחד לאחר השיעור בהלכה שמסר לאחר תפילת שחרית, וכן בלכתו הביתה בצהרים לאחר תפילת מנחה. רבינו בעל הבחנה דקה ונדירה היה, והרגיש בהליכתי בעקבותיו, וכמה ימים לפני ראש השנה, כשיצא מבנין הישיבה לכיוון ביתו,

יהי כבוד תלמידך חביב עליך' היה אצל רבינו פשוטו כמשמעו, תלמיד צעיר מבני שיעור ג' נכנס ביום שישי אחה"צ להתייעץ באיזה ענין, והיו מונחים הכסאות על השולחן, שהועלו לצורך שטיפת הרצפה.. רבינו שהיה קרוב לגבורות הכניסן בחביבות יתירה ומיהר והוריד בעצמו את הכסאות בלי לבקש מהתלמיד הצעיר שיוריד לעצמו. דבר זה נתן לי כזו הרגשה של אהבה וחביבות - אומר התלמיד וחוקק הוא בזכרוני עד היום.

שמאל דוחה וימין מקרבת

ראו בשיעור איך שקיים בחדא מחתא 'שמאל דוחה וימין מקרבת', לפעמים היה אומר תוכחה לתלמיד בתקיפות, אמנם תמיד - בלא יוצא מן הכלל - היה מסיים עם חיוך על השפתיים. וראו שכל תוכחתו היה מתוך אהבה. וזה עשה רושם מיוחד עד היום הזה. נעתיק כאן קטעים מרשימות אחד התלמידים הותיקים המשמש כיום כמרבץ תורה באחת הישיבות הגדולות. פעם בשיעור אמר, שאתמול נזף באחד התלמידים, ולא יכול היה להירדם בלילה מחשש שמא נזף בתלמיד יותר ממה שהגיע לו. אך היום רואה שלא נזף בו מספיק. רבי אהרן לייב שטינמן אמר פעם לאחד מהרמ"ם בצוות הישיבה שמקנא ברבי מיכל יהודה שיש לו כזה מסירות לתלמידים, שהוא לא יכול להירדם בלילה, הן מצד שלא עשה מספיק בשביל התלמיד, והן שאולי נזף יותר מדי.

היה בחור שלא היה קם לתפילה, והיה לרבינו משא ומתן אתו על זה. באחד הימים דיברתי עם רבינו בלימוד בהיכל הישיבה לאחר תפילת מנחה, וההיכל היה ריק, ואותו בחור עבר לצידו, ועצר אותו רבינו ושאלו מה יהיה? הרי סיכמתי אתך שיעורו אותך! ענה הבחור לרבינו מה אני יכול לעשות, אני אנוס כי אני לא מרגיש שמעירים אותי. אמר לו רבינו תבקש מ... [ונקב בשמי] שיטפטף מספר טיפות מים עליך כל בוקר במיטה ובכך תתעורר. ענה אותו בחור, מ... הוא לא יסכים לעשות לי כך. מיד פנה אלי רבינו ואמר בפניו: 'תראה איזה אצילות יש לו, שהוא אומר עליך שאתה לא מסוגל לעשות דבר כזה! בתוך התוכחה שרבינו תובע ממנו והוא עונה, משבח אותו רבינו על אצילות נפשו.

הייתי בחור ביישן, ואף פעם לא הוכיח אותי רבינו ברבים. פעם ניגשתי אחרי השיעור לשאול שאלה בתוס', והיה הזדמנות שלא היה בסביבה אף בחור, מצא רבינו להוכיחני, ואמר בחורים מתרשלים מלהתייגע, ובאים מיד לשאול כל דבר שלא מבינים, ורוצים שיכניסו להם בפה כמו ילד קטן, צריך ללמוד להתייגע. שמעתי את דברי התוכחה והלכתי. מיד קרא לי רבינו שאחזור ואמר לי בא נראה את התוס' והסביר לי במתיקות, כנראה כדי שלא אצא בהרגשה של נזוף, והעיקר ששמעתי את התוכחה ואלמד להתייגע על ההבנה. כשנכנסתי לישיבה גדולה, לא הייתי רגיל בנוסח השיעורים של ישיבה גדולה ורציתי שיהיה לי הכוונה על מה שאמרו בשיעורים,

הסתובב לאחור, התקרב אלי ושאלני לשמי. לאחר מכן שאלני באיזו סוגיה אנחנו אוחזים בשיעור. ולסיום, העיר הערה קצרה בסוגיה שלמדנו, וביקשני לנסות ליישבה ולשוב אליו עם תשובה. הדבר המריץ אותי לשבת ולחזור שוב ושוב על הסוגיה בעיון, לשוחח אודות השאלה עם תלמידי חכמים מקרב משפחתי. וימים אחדים לאחר מכן, בסיום תפילת מנחה, המתנתי לו כשאני ניצב בדחילו ביציאה מפתח הבנין. והנה יוצא רבינו משיעור ג', מוקף בתלמידים כשהם משוחחים בענין השיעור שלימד אותנו יום. אולם רבינו מיד קלט אותי בעיניו, ובחיוך האבהי המפורסם שלו ובקולו הרך. הידוע, אמר לי: "נו, עמנואל יש לך תשובה?"... הרציתי את תשובתי בקצרה, ונראה היה כי הוא מרוצה מתשובתי. אולם רבינו לא הסתפק בכך, אלא פנה לתלמידיו - המבוגרים שבישיבה - ואמר להם: "אתם שומעים מה הוא אומר?" - והרצה בפניהם את שאלתו ואת תירוץ. בסיום דבריו, פנה ואמר לי, כי הוא מבקש שאגש אליו עם כל חידוש או קושיא שמתחדשת אצלי. אין לתאר ולשער מה עשה לי המפגש הזה! במשך כל שלוש שנותי בישיבה הרגשתי שאינני יכול לרדת מהמעמד שרבינו מחזיק אותי, ואני צריך להוכיח כל הזמן שאני ראוי למה שחושבים עלי... אז, צעיר הייתי לימים, רך בשנים, צועד את צעדיו הראשונים בעולמה של הישיבה. אולם ברבות השנים הבנתי כמה גאונות בחינוך היה במעשיו של ראש הישיבה.

סבלנות

מידת הסבלנות של רבינו בשיעורו היתה להפליא. היה מתייחס לכל יחיד ויחיד, לכל שאלה שלו בכל תשומת הלב, מטעימה ומבארה, ולאחר מכן מיישבה בטוב טעם, ומוודא שהשואל אכן הבין את התשובה. ואם לא הבין, טורח היה להסביר שוב ושוב. כשהבחין פעם כי שאר תלמידי השיעור מאבדים את סבלנותם לנוכח התעסקותו עם בחור יחיד שלא הבין - פנה אליהם ואמר: "מהשיעור כאן אפשר ללמוד לא רק איך לומדים, אלא גם את מידת הסבלנות" - בכולל את כל תלמידי השיעור במידת הסבלנות, וכביכול אינו אלא אחד מהם. שח רבי יעקב אדלשטיין: "שני יסודות יש ללמוד משיעוריו של

רבינו - לימוד התורה בבהירות, ומידת הסבלנות". גם רבי נסים קרליץ, תלמידו מאז, אמר על רבינו: "יש ללמוד ממנו אהבת תורה ומידת הסבלנות. וכן יש ללמוד מדרכיו את המסירות לכל אחד - אהבת הבריות ומידות טובות מופלגות שראינו אצלו, הכל בא על ידי לימוד התורה".

היה רבינו אומר:

מחנך ללא יראת שמים - אינו מחנך טוב.

ברם, מחנך ללא סבלנות - אינו מחנך כלל!

גיהנם פעורה תחתיו

בעיצומו של השיעור, השתובבו פעם התלמידים עד כי הפריזו על המידה. החוויר רבינו כולו, ודפק על השולחן שלפניו בעוצמה כזו, עד כי נדמה היה שהשולחן עומד להשבר... ואמר בקול רועד: "איהר שלעפט זיך אריין אין גיהנם, און איהר ווילט מיר אויך אריין שלעפען מיט אייך אין גיהנם!" - מושכים אתם את עצמכם לגיהנם, ומבקשים אתם לגרור גם אותי עמכם לשם!

ניכר היה על רבינו כי הוא חש את הגיהנם הפעורה תחת רגלי התלמידים, והנה הנה עוד קט והם נופלים בו... ואחריותו על תלמידיו תמשוך ותגרור גם אותו בעקבותיהם לשאול תחתית.

רבי חיים שינקר, ראש ישיבת דרכי משה מספר: כאשר למדתי אצל רבינו בישיבת תפארת ציון, והיה מטיף לנו מוסר, היה אומר: "אני מדבר אל עצמי... ושוב לעצמי" - כך היה אומר דברי מוסר.

לא היתה זו מליצה. רבינו חש כי אחריותו לתלמידיו נובעת בראש ובראשונה ממנו עצמו. אם תלמידיו לא נוהגים כראוי - האשמה בו. ואם הוא - לדעתו - פגום במידה זו או אחרת, הרי הוא מעביר חלילה 'פגם' זה גם לתלמידיו אחריו.

ומה מרטיטה עדותו של רבי גרשון אדלשטיין, מאותם ימי ראשית של ישיבת פוניבז' הגדולה, כאשר זכה להתאכסן בבית רבינו. לילה אחד שמע את קול רבינו כשהוא בוכה מאין הפוגות. בחרדה ניגש ושאל על מה זה. ורבינו משיבו: "היום השתובבו התלמידים בשיעור ולא הצלחתי להטותם חזרה אל המסילה. והרי אמרו חז"ל 'כל אדם שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים' - וכיון שדברי לא נשמעו, הרי שחסר אני ביראת שמים - ועל דא קא בכינא".

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

אמר הגר"א גנחובסקי: "יש אפשרות אחת ויחידה שיהיו לי בזיונות, אם בשיעור ישתתף אדם אחד, ומהחלון יסתכל אדם נוסף, או אז הביזיון יהיה נורא, יהיו רבים (שניים) שיודעים שבשיעור שלי השתתף רק אדם אחד..."

הגר"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א עם שאלת 'צוף התורה' ועובדות נפלאות מגדולי הדורות בנושאים המסתעפים ממנה

"זאת חקת התורה" (במדבר י"ט, ב')

השבוע נקדיש את המאמר לאות הוקרה לאלפי פעילי הקירוב הפועלים בשטח, המכתתים את רגליהם מדי שבוע כדי ללמוד תורה לעם שבשדות. אשריהם ואשרי חלקם, יבורכו הם ובני משפחותיהם בכל מילי דמיטב.

ישנה דילמה יומיומית שעמה מתמודדים פעילי 'אחינו' ושאר ארגוני הקירוב, המכתתים רגליהם ומרחיקים נדוד כדי ללמוד תורה לעם שבשדות:

כאשר יהודי מציג שאלה, והמשיב יודע שאם יאמר לו את הדברים כפשוטם הם לא יתקבלו על לבו, האם מותר להתאים את חצאי הדברים כפי כוח הבנתו הנוכחי, במטרה להבהיר את הדברים לאשורם בשלב מאוחר יותר כאשר יתקרב?

מעשה שהיה לפני שנים רבות

כדוגמה מוחשית לכך, אספר מעשה שהיה עימי לפני שנים רבות, עת מסרתי שיעור בתל אביב. למדנו משניות, מסכת 'ידיים', והסברתי לשומעים כי כאשר באים מים על הפרי, הוא מוכשר לקבל טומאה, ואם לא באו עליו מים אינו נטמא אף שנוגע בו שרץ או שהיה הפרי באוהל המת.

במהלך השיעור פנה אלי אחד המשתתפים, איש גבה קומה ורחב גרם, ששאל אותי בשפה פשוטה וברורה: כבוד הרב, עד עכשיו דיברת לעניין, אני שומע ומבין, אבל עכשיו עם כל הכבוד אני לא מבין מה אתה אומר. מה הקשר אם פעם באו מים על הפרי או לא, אם נוגע בו אדם טמא, הפרי נטמא, ואם לא לא, איך זה קשור אלינו אם אתמול הוא היה רטוב ומאז הספיק להתייבש???

הצורה שבה הציג את שאלתו, הבהירה לי שאני נמצא פה במלכוד רציני. אם אנסה להסביר לו את המושג שנקרא 'שכל התורה', הדבר לא יתקבל על לבו, ויתירה מכך, אם הוא יוצא מכאן עם הרגשה שאני 'מדבר שטויות' חלילה, הדבר יגרו לו לריחוק מהורה, ויחד עמו לשאר משתתפי השיעור שרבים מהם הנהנו לאות הסכמה עם השאלה ה'גאונית' שהציג בפני.

בעודי מחכך בדעתי כיצד להשיב לו, החלטתי למשוך קצת זמן, ופתחתי עמו בשיחה קלילה: "תשמע, אני שומע את השאלה שלך, וברור לי שזאת שאלה של איש מאוד חכם עם היגיון ישר. מעניין

אותי במה אתה עובד, עם כאלו כישורים??..."

הוא נהנה מהמחמאה כמובן, והשיב בגאווה שהוא מהנדס חשמל בכיר.

בסייעתא דשמיא הבריק במוחי רעיון: "תגיד, אם אתה נוגע בכבל של מתח גבוה בידיים חשופות, מה קורה???"

- מת במקום!

"ואם אתה עוטר את הכבל במגבת עבה ואז נוגע, מה קורה?"

- לא קורה כלום, המגבת מבודדת והחשמל ממשיך לזרום כדרכו...

"ואם המגבת הזאת רטובה ואז אתה עוטר איתה את הכבל ונוגע, מה קורה אז???"

- מת במקום, ברור, המים מעבירים את החשמל!

"עד עכשיו דיברתי בהיגיון", החזרתי לו, "אמרת דברי טעם, אבל עכשיו עם כל הכבוד אני לא מצליח להבין אותך, הכבל מכוסה עם מגבת, מה אכפת לך אם היא רטובה או יבשה... אותו הדבר גם לגבי קבלת טוהר. יש הבדל בין פרי רטוב לפרי יבש!"

מהנדס החשמל הבכיר נשאר עם פה פעור, ואז אומר "כבוד הרב, יפה אמרת, ענית לי תשובה טובה, אני מתחבר למה שאתה אומר."

דחייה בקש

יצאתי מהוויכוח כשידי על העליונה, אבל האמת שדחיתי אותו בתשובה לא נכונה בעליל, כי המגבת מעבירה חשמל רק כשהיא

ואם כן, מדובר במשתתפים רבים, בוודאי שאין פה ביזיון. "במידה ויבוא אדם אחד בלבד, גם אז אין זה ביזיון, כי מדובר באדם אחד בלבד שראה זאת... נו, זו לא בעיה בכלל.

"אלא מאי? יש אפשרות אחת ויחידה שיהיו לי ביזיונות. אם נצייר מקרה שבשיעור משתתף אדם אחד, ומהחלון יסתכל אדם נוסף ויראה שבשיעור שלי יושב רק יהודי אחד. או אז הביזיון יהיה נורא, יהיו רבים (שניים) שיודעים שבשיעור שלי השתתף רק אדם אחד... גם המשתתף עצמו וגם זה שראה זאת מהחלון.

"אם מצאנו אם כן שבהחלט ייתכן שמהשיעור הזה יבואו לי ביזיונות נוראים", המשיך הרב גנחובסקי את הפלפול שלו, "אבל הסיכוי שזה יקרה הנו קטן מאוד, ולמיעוט לא חיישני, וממילא אני יכול לבוא לשיעור בלב שקט, למרות הסכנה הגדולה שמספר המשתתפים יהיו נמוך..."

הקירוב הטוב ביותר

ידוע שרבותינו גדולי התורה סברו שהדרך הטובה ביותר לקרב יהודים לאביהם שבשמים, היא על ידי עסק התורה.

ובידי הווה עובדא, עם מנהל בנק שאשתו חזרה בתשובה, בעוד הוא סירב לשנות את אורחות חייו. מה שכן, בגלל הכבוד לרעייתו והרצון לשמור על שלמות המשפחה, הוא הסכים להטות אוזן ולשמוע מה יש לדתיים לומר, כשהוא מבטיח לה שאם הוא ישתכנע בצדקת דרכה, הוא יצטרף אליה ויחזור בתשובה בעקבותיה.

הם הלכו לכמה וכמה סמינרים של 'ערכים' וארגונים נוספים, אבל לא חלה שום תזוזה. האיש נשאר בשלו ולא הסכים להודות שהוא חי בטעות.

בשלב כלשהו ביקשו ממני שאנסה לדבר איתו, אולי אני אצליח לשכנע אותו.

חשבתי לעצמי, הרי בסמינרים מופיעים טובי המרצים, הם מנהלים דיונים, ויכוחים, מציגים הוכחות, ראיות כל מה שצריך. אם הם לא הצליחו לשכנע אותו, איך אוכל אני לעשות זאת?

לכן הצעתי לו רעיון אחר, אמרתי לו, בוא נקבע חברותא, נלמד פעם בשבוע שיעור קבוע. אני מדבר, אתה מקשיב. שואל, מתעניין מתווכח, מה שאתה רוצה. אם תרגיש בשלב כשלהו שהלימוד איתי משמנם אותך, אני מוותר...

הוא הסכים, וללימוד הראשון שלנו הופעתי עם שתי גמרות, מסכת בבא קמא.

התחלנו ללמוד, ארבעה אבות נזיקין, השור והבור... הוא לא הבין מה הקשר שור, מה הוא רפתן. אבל לאט לאט הוא נשאב אל תוך הלימוד, וכך התקדמנו דף ועוד דף. עם זאת, הוא לא שינה את אורחות חייו, לא שמר שבת ולא הקפיד על כשרות המאכלים. אפס מחוייבות למצוות התורה.

כשהגענו לשער ה-50, הלא הוא דף נ', הפתיע אותי איש שיחי ואמר לי שהוא מבקש ממני שאסייע לו למצוא דירה בשכירות בבני ברק... אמרתי לו, מה לך ולבני ברק. אתה יודע שבבני ברק תצטרך להיות כלוא כל השבת בבית, לא יתנו לך לנסוע ברחובות העיר ביום השבת!

עדיין רטובה, ואילו התפוח מקבל טומאה גם ארי שהתייבש, גם אם רק אתמול הוא היה רטוב, ואפילו כשהוא רטוב הוא לא יקבל טומאה אם הוא נרטב שלא לרצונו של בעליו, ואינו 'בכי יותן' כידוע. אמנם, בסיס התשובה שריר וקיים. התשובה היא שמי שייצר את החשמל זה הקב"ה והוא קבע שמגבת רטובה תעביר חשמל, הוא גם יצר את חוקי הטומאה והטהרה, וקבע שפרי שנרטב יקבל טומאה ופרי שלא נרטב לא יקבל.

שאלת 'צוף התורה': האם נכון וראוי להשיב כך לשואל, תשובה שאינה מלאה ואינה מדויקת, רק כדי שיתקבלו הדברים על דעתו, או שהייתי צריך לעמוד על ההבדל ולהסביר לו בפה מלא שיש כאן משהו שהוא לא יצליח להבין, עד שלא יפנים שיש מושג שנקרא 'שכל התורה'???

ברור מאליו, שכאשר הבנה לא מלאה ולא מדויקת של העניין נוגעת הלכה למעשה ועלולה לגרור מכשולות, הדבר אסור בתכלית האיסור. אבל במקרה שאין חשש שמא יכשלו השומעים בדבר הלכה, וזה לא בגדר של 'מגלה פנים' שלא כהלכה, האם הדבר מותר או אסור?

תשובה: אכן דרך המלך היא להסביר דבר דבור על אופניו, ולגלות לשומעים את טעמו האמיתי ונימוקו הנכון של העניין.

אבל, לפעמים צריכים להטות מעט מדרך האמת, כדי ללמד תורה, וכבר הובא הדבר במפורש בשולחן ערוך ב'זרה דעה' סימן רמ"ו, סעיף יב: "ויש לרב להטעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה לפניהם כדי לחדדם וכדי שידע אם הם זוכרים מה שלומדים".

מובא בספר 'בניהו' על מסכת תענית (סוף דף ז'), שצריך הרב להטות את התלמיד מדרך האמת אל דרך עקש ופתלתול כדי לחדד אותו ולראות אם יגיע אל דרך האמת בכוחות עצמו, וזו אף הייתה דרכם של חז"ל עם תלמידיהם.

למיעוט לא חיישיני

פעם הזמנתי את הגאון רבי אברהם גינחובסקי למסירת שיעור בפני קהל של יהודים הזקוקים לחיזוק.

אמרתי לרבי אברהם, שאני מתנצל מראש על כך שייטכן ומספר המשתתפים בשיעור יהיה נמוך. מדובר ביוזמה שאני מנסה לקדם, להעיר ולהאיר את האזור באור היהדות, אבל אני לא יכול להעריך מראש עד כמה ההיענות תהיה גבוהה. אם בכלל...

"אם הרב מוכן לבוא למרות הכל, אני אשמח", אמרתי לו, "אבל צריך לדעת שייכתן שיהיו ביזיונות ומספר המשתתפים יהיה כזה שאינו מכבד, בלשון המעטה".

הגר"א גינחובסקי שהיה גאון בענווה, התחיל לחשב 'רווח' מול 'הפסד' ואמר ככה:

"אם אף אחד לא יבוא לשיעור, אין זה ביזיון עבורי, כי אף אחד לא ידע שנשארת לבד ואיש לא הגיע לדרשתך..."

"אם יבואו שני אנשים, הרי חז"ל כבר אמרו ש'מיעוט רבים שניים',

כאשר חזרתי, נכנסתי להרבי עם הילד שלי ואמרתי להרבי "זהו הילד שהרבי היה הסנדק שלו", הרבי חיך ונתן לילד יד, אמרתי לילד "גיב א קוש דער האנד" (תן נשיקה ליד). לתדהמתי, הרבי התכופף ונתן נשיקה ליד של הילד

אב"ד סאנטוב הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, על ענווה ושפלות בעבודת ה'

"וְלִקְחָהּ הַכֹּהֵן עִץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת" (במדבר י"ט, ו')

כך, הרי שבשמחה רבה הם משאירים את השמש להמשיך בתפקידו. ביום מן הימים, הוצרך אחד מראשי הקהל לנסוע לשמחה בעיירה מיישקאלץ, וכשחזר ראש הקהל, היה זה בשעת הלילה מאוחרת מאד. כשעבר על יד בנין הבית המדרש והמקוה, הופתע לגלות שהאורות בבית המדרש והמקוה דולקות, והדלתות פתוחות, והדבר הרגיו אותו מאוד, איזה הפקירות! למה השאיר השמש את האורות דולקות?! והלא בלאו הכי ההוצאות גדולות מאוד, והתחזוקה של האור הוא דבר שעולה הון רב.

תיכף ומיד נכנס לבית המדרש, וכשראה שאין שם איש, התחיל להתרגז מאוד מאוד, אך באמצע שמע קולות עולים מהמקוה, והדבר היה לו לפלא, מי הולך למקוה בשעת לילה מאוחרת, והחליט לרדת להמקוה.

כשירד הראש הקהל להמקוה, ראה מחזה נורא הוד, ומרוב פלא עמד על עמדו ולא היה יכול להוציא הגה מפיו, הוא ראה את דומ"ץ העיר הרה"ק מטאש בכבודו ובעצמו עומד כשרווליו מורמים על ידיו, והוא אוחז בידו דלי מים ומנקה את המקוה...

תפקידו של משגיח

סיפר לי הגה"צ רבי מתתיהו סלומון זצ"ל, משגיח רוחני דישיבת לייקווד: כאשר המשגיח הקודם, הגה"צ רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל, הגיע לימי הזקנה, ביקש ממני שאעקור את דירתו מגייטסהעד שבאנגליה - עיר מושבי דאז - ואקבע את דירתי בלייקווד שבארה"ב,

שמעתי סיפור נפלא ביותר מאת ידידי ש"ב הרה"ח ר' שלום מיכל ארגעל שליט"א יד ימינו של הרה"ק מטאש זי"ע, וכך סיפר: כ"ק מרן הרה"ק מטאש זי"ע כיהן כמה שנים כדומ"ץ בעיר נירעדהאז בהונגריה. באותה עיירה, כיהן אדם אחד בתפקיד ה"שמש", שתפקידו היה לנקות ולסדר את הבית המדרש והמקוה.

והנה הגיע יום אחד, והחליטו ראשי הקהל ופרנסיה לפטר את השמש מתפקידו - וכך הוה! ביום מן הימים זימנו הללו את השמש, ואמרו לו שבהיות והוא מתרשל במלאכתו, בית המדרש מלוכלך, המקוה מלוכלכת, אין שום זכר מנקיון, ולא לכך זימנו אותו בתפקידו כשמש, על כן מודיעים לו בזה שילך לו לחיים ולשלום...

הבשורה הלא טובה נפלה על השמש כרעם ביום בהיר, ובצערו כי רב, רץ אל עבר מעונו של הדיין ה"ה הרה"ק מטאש זי"ע, ופרץ בבכי מר, וסיפר להרבי שפיטרו אותו מתפקידו ובביתו ילדים רכים ואין לו פרוטה לפורטה.

הרבי ריחם עליו מאוד, ותיכף ומיד ציוה לקרוא לפניו את ראשי הקהילה, וכשנכנסו אצלו, שאל אותם מפני מה פיטרו את השמש, וכמובן שראשי הקהל התחילו לפרט בפני הרב את העוולות של השמש, שהוא מתרשל במלאכתו ולא שייך להמשיך כך, ולכן פיטרו אותו.

כששמע הרבי את דבריהם, ביקש מהם בגודל מידת הרחמנות שבערה בקרבו, שהוא נוטל על עצמו לדבר עם השמש, להסביר לו את גודל האחריות שיש לו, והוא מבקש מהם שישכימו לנסות את השמש לעוד שלשים יום, לראות אם יוכל למלא את תפקידו נאמנה.

ראשי הקהילה שמעו את דברי הרבי, ומפני כבודו לא יכלו לסרב, והוחלט שאכן הרבי ידבר עם השמש על מלאכתו מה בדיוק הוא צריך לעשות, ובאם מעתה ימלא את תפקידו כדבעי, הם מוכנים להשאירו בתפקידו, אבל - אמרו ראשי הקהילה - אם לא יהיה שום התקדמות, הרי הוא מפוטר ללא שום טענות ומענות.

והנה עברו כמה ימים, ולפליאת כל אנשי העיר וראשי הקהילה לא היתה כל גבול, הם ראו בעיניהם שמאז אותו היום שהרבי אמר לדבר עם השמש, הוא החל לסדר ולנקות את הבית המדרש והמקוה בצורה נפלאה ביותר, והמה ראו כן תמהו, שאם הוא יכול לנקות כל כך טוב, אז היכן הוא היה עד היום!... והחליטו, שבאם הדבר יתמשך

השאגת אריה הבחין שהקהל מדברים אודותיו משהו, ובפרט שהיה מוזר קצת שהרב לא הודה לו על דבריו. ולשאלתו, אמר לו ראש הקהל מה שהרב אמר עליו, שהוא תמה עליו שאת כל דרשתו הוא לקח מהספר שאגת אריה מבלי לספר שמשם לקח את תוכן דבריו...

הסיפור הכי טוב...

ראיתי בספר "דברים ערבים": לאחר פטירתו של כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא ארה"ק זי"ע (כ"ב סיון תשס"ד) נכנסו החסידים לנחם את בנו מ"מ כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא-ארה"ק שליט"א.

ביום הראשון של ה"שבעה", כל אברך שעבר אצל הרבי שליט"א, עצר אותו הרבי וביקש שיספר משהו מהאבא.

עבר אברך אחד וסיפר: כאשר נולד לי בן, ביקשתי כמובן מהרבי זצ"ל שיהיה הסנדק, והרבי הסכים. לאחר מכן נסעתי לשליחות לרוסיה לתקופה ארוכה.

כאשר חזרתי, נכנסתי להרבי עם הילד שלי ואמרתי להרבי "זהו הילד שהרבי היה הסנדק שלו", הרבי חיך ונתן לילד יד, אמרתי לילד "גיב א קוש דער האנד" (תן נשיקה ליד). לתדהמתי, הרבי התכופף ונתן נשיקה ליד של הילד! הרבי בענוותנותו, חשב שאני אומר לו לתת נשיקה ליד של הילד, והוא כמובן עשה את זה בלי שום היסוס, בלי לחוש שזו חוצפה שאברך צעיר נותן לו פקודות ואומר לו מה לעשות....

הרבי שליט"א מראחמיסטריווקא התלהב מאוד מהסיפור ואמר: דאס איז די בעסטע מעשה וואס איך האב געהערט אויפ'ן טאטען ביז איצטער! (זהו הסיפור הכי יפה ששמעתי על אבי עד עכשיו).

(נועם שיח, אמור תשפ"ו)

כדי שאוכל לעמוד לימינו ולעזור לו בתפקיד ההשגחה, ולאחר מאה ועשרים שלו, אקח את התפקיד ממנו, להיות המשגיח בישיבה. כשהגעתי ללייקווד, שאלתי את רבי נתן "ילמדנו רבינו, מה צריך משגיח לעשות?" אמר לי רבי נתן שאבוא למחרת בשעה מסויימת לביתו, ושם ילמדני.

למחר בשעה היעודה הגעתי לביתו של רבי נתן, וכעבור כמה רגעים נשמעה לפתע נקישה על הדלת, שם ניצבו אב ובנו בן השלש, שהגיעו אליו כדי שיגוזז משער הילד לרגל מלאת לו שלש שנים. רבי נתן לקח מספריים וגזז קצת משערות הילד, ובירך את האב ובנו, ופטרם לשלום.

לאחר שפנו האורחים והלכו לדרכם, נפנה אלי רבי נתן ואמר לי "עכשיו ראית מה משגיח צריך לעשות??..."

מתוך הספר החדש

מסופר על הגה"ק בעל "שאגת אריה" זצ"ל שבראשית ימיו בטרם שנתפרסם בכל רחבי תבל סבל מדחקות הפרנסה ונדד על פני עיירות וכפרים לאסוף מעות להחיות את בני ביתו.

פעם אחת הגיע לברלין, באותה עת כיהן שם כרב הגה"ק רבי צבי הירש בערלינער זצ"ל מצאצאי הגה"ק החכם צבי זצ"ל ואחיו של הגאון בעל בנין אריאל, והיות שהכרת פניו ענתה בו שהוא תלמיד חכם מופלג, כיבדוהו ראשי הקהל לומר דרשה בבית המדרש.

השאגת אריה התחיל את דרשתו שכמובן היתה מלאה בחריפות ובקיאאות, ולאחר זמן רב סיים את דרשתו כשהציבור אינם חדלים מלהביע את התפעלותם מהגאונות של הדרשן. לעומתם, הבחינו שהרב לא נתפעל מהדרשה.

ואמר הרב למקורביו, שאת כל תוכן הדרשה הוא מכיר מהספר הנפלא שיצא לאור לאחרונה "שאגת אריה", ואמנם אינני מתעלם מהעובדה שזו היא גאונות נפלאה לצטט את כל תוכן דברי השאגת אריה בעל פה, אבל מדוע לא הזכיר הדרשן שאת כל הדרשה שלו לקח מהספר שאגת אריה, והיה לו להרצות את הדברים בשם אמרו... השאגת אריה הבחין שהקהל מדברים אודותיו משהו, ובפרט שהיה מוזר קצת שהרב לא הודה לו על דבריו. ולשאלתו, אמר לו ראש הקהל מה שהרב אמר עליו, שהוא תמה עליו שאת כל דרשתו הוא לקח מהספר שאגת אריה מבלי לספר שמשם לקח את תוכן דבריו. מחוסר ברירה, הוצרך השאגת אריה להתגלות, וסיפר להרב שהוא הוא מחבר הספר שאגת אריה בכבודו ובעצמו...

הרב נחרד מאוד מאוד, ביקש ממנו מחילה, ועשה סעודה לכבודו כשמכבד אותו ביתרת הכבוד כראוי לרום גדולתו, ובמקום שאתה מוצא גדולתו, שם מצאו את ענוותנותו....

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

הרב אברהם פוקס

"כהרף-עין זינק אלי הילד העילוי, יחזקאל ברטלר שמו - מי שלימים יתפרסם כגאון ומתמיד עצום- שקרא לעברי בקונדסיות "אני אחזור"

"ויקחו אליה פרה אדמה" (במדבר י"ט, ב')

**אנשי הצוות הבהירו שאספקת המזון
במוסד מסודרת היטב, המאכלים כשרים
בתכלית, והילדים אינם יודעים מחסור,
רק "חלב ישראל" אינו בהישג ידם**

"אשר לא עלה עליה על" (במדבר י"ט, ב')

בספר 'לפיד האש' מסופר כי במהלך ביקורו של כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז - קלויזנבורג זצ"ל בפאריז, יום הרבי את יסוד המעון החרדי לקליטת ילדים יתומים ב'שאטה דה'ליי', פרבר סמוך לפאריז, שהתנהל אח"כ בידי תלמידו הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל מאונגוואר (בעל 'משנה הלכות') ויותר מ-400 יתומי השואה חסו בצילו, והתחנכו בו לתורה ויראת שמים. ילדי המוסד שוכנו במין מתחם שהשתייך בעבר לארגון 'אזעע' וקיבלו שמה טיפול מסור למופת. כעבור חודשיים בשומו מארה"ב, כשהתעכב שנית בפאריז, הזמין הגאון רבי מנשה קליין את האדמו"ר זי"ע שיפיע אישית בקרב הילדים היתומים על מנת לחזק את רוחם. והיה לומד עמהם חומש עם רש"י במשך שעה ארוכה.

אחרי השיעור שלימד התעניין הרבי במצבם הגשמי, ושאל, במה יכול הוא לעזור להם, מה חסר ליתומים? אנשי הצוות בתשובתם הבהירו, שאספקת המזון במוסד מסודרת היטב, המאכלים כשרים בתכלית, והילדים אינם יודעים מחסור, רק "חלב ישראל" אינו בהישג ידם, והחלב כידוע הוא משקה מזין ומבריא מאד, במיוחד חשיבותו רבה עבור הילדים שסבלו בעבר הלא-רחוק מרעב ותת-תזונה - אף על

בספר 'הרב מפונביז' מובא מה שסיפר הרב זצ"ל אהב לספר בארשת של "נצחוני בני" את מה שאירע לו יום אחד, כשנכנס אל קבוצת "ילדי טהרן" והציע פרס כספי, שיוענק לאותו תלמיד שיחזור באזניו בע"פ על עמוד גמרא שלם.

"כהרף-עין זינק אלי הילד העילוי, יחזקאל ברטלר שמו - מי שלימים יתפרסם כגאון ומתמיד עצום- שקרא לעברי בקונדסיות "אני אחזור" ומיד עמד וגרס בקול רם את העמוד הקצר ביותר שבכל הש"ס המכיל רק שורה וחצי "פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר" (בבא קמא דף ע"ז ע"א), ולא נותרה לי ברירה כי אם להעניק לו את הפרס, כפי שהבטחתי".

**העגלונים שהיו סקרנים פתחו את
המכתב ומה השתוממו לקרוא בו שהוא
מזהיר את אשתו שלא תיתן לפרה
לצאת ביום השוק לרחובות העיר**

"תמימה אשר אין ביה מום" (במדבר י"ט, ב')

בגיליון 'קהלתנו' סופר: כנהוג בעיירות השדה, החזיק מרנא החפץ חיים פרה בביתו, לשם אספקת חלב, וכך נזדמנו לפניו הלכות רבות בענייני נזיקין שמצא מקום להיזהר בהן. הוא בחר לכתחילה פרה כזו שאיננה מועדת להזיק, והוא עצמו היה מטפל בשמירתה בלילה, היה בודק תמיד אם הדלת סגורה כראוי שלא תצא ותזיק, וביום שנמסרה לרועה, היה מזהיר שישגיחו עליה שלא תדרוך ולא תרעה בשדות אחרים. פעם יצא לדרך ושכח לצוות את בני ביתו שיקפידו בשמירתה, ושלח שליח מיוחד להזהירם על כך.

באותה תקופה, עזב ר' ישראל מאיר לזמן ידוע את ביתו, וישב ללמוד בפרישות בעיר הסמוכה ווסילשוק. פעם הוא פגש עגלונים מראדין וביקש מהם למסור מכתב דחוף לאשתו.

העגלונים שהיו סקרנים פתחו את המכתב ומה השתוממו לקרוא בו שהוא מזהיר את אשתו שלא תיתן לפרה לצאת ביום השוק לרחובות העיר, כי ביום זה עוברות שם הרבה עגלות של נכרים והפרה עלולה לאכול מהן קצת תבן או קש, והיות שבן נח אינו מוחל אפילו על פחות משווה פרוטה הם עלולים להיכשל בעוון גול.

פי כן לא נותנים להם פה חלב עכו"ם חס וחלילה.

מיד טיכס הרבי זי"ע עצה, שירכשו באופן מיוחד עבור המוסד פרה חולבת, והבעיה תיפתר. אף הוא השאיר למנהלים באותו מעמד את סכום הכסף שנדרש לרכישת הפרה. ואכן תוך ימים מועטים בא הענין כולו על תיקונו - הילדים במוסד החלו לשתות כוס חלב טרי בכל יום ויום.

נתתי להם מה'מים הקדושים' כסגולה לקטטות בבית, וגם שם הדבר סייע להשקטת הקטטות. ככל הנראה הסוד לא נשמר, וכעבור זמן יצא שמי בקהילה כ... 'מקובל' ו'מלוב'ן'

"והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה" (במדבר כ, ח')

תלמיד חכם שנשלח לכהן כרב לאחת הקהילות בחו"ל, סיפר לגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, והובאו הדברים בספר 'ופריו מתוק': כבר בשבוע הראשון להגעתי לקהילה, הגיעו אלי בני זוג שמצב השלום-בית שלהם היה קשה מאוד. סיפרו שמידי יום מתנהלות ביניהם קטטות ומריבות, שממרות את חיי המשפחה בביתם. כל מריבה קטנה על עניין שולי, הופכת עד מהרה למריבה גדולה, והם מתחננים שאתן להם עצה ל'שלום בית'.

נצנץ במוחי רעיון מבריק. תשמעו - אמרתי לבני הזוג, שעשו רושם כאנשים תמימים - אגלה לכם סוד: יש אצלי 'מים קדושים'! מים מבורכים המסוגלים לשלום בית... אתן לכם את בקבוק המים חנים אין כסף, אך כדי להפיק מהם את התועלת, יש לדעת איך להשתמש בהם. המשכתי והסברתי להם את 'הוראות השימוש' במים: בכל פעם שאחד מכם עומד לרטון או לצעוק על השני, ישהה את תלונתו וקודם ישתה כוס מהמים הקדושים, אבל רק לאחר ש... ירתיח את המים.

לא התכוונתי חלילה להעמיד פנים כמקובל או פועל ישועות, אלא הבחנתי, שככל הנראה המריבות שם פורצות מחמת טבעם להתקצף על כל דבר קטן בחוסר סבלנות, ויתכן שהבלגה לזמן-מה, תמזער את תוקף המריבה.

את הרעיון לעצה הזו שאבתי מן המקורות: שכן ידועה תקנת "גט מקושר" (ב"ב ק"ס:), שתיקונו חכמים משום כהנים קפדנים, שתהליך כתיבתו ממושך, באופן שייתכן שבמהלך כתיבת הגט, יירגע הבעל ויתפייס עם אשתו.

ובספר חסידים (תרנ"ה) נאמר: "תלין כעסך לילה אחד ועצור רוחך שלא תדבר מיד". ומעניין לציין את הנהגתו המופלאה של הסבא מקלם, שתפר חליפה מיוחדת ל...שעת הכעס, וקיבל על עצמו שמעולם לא יכעס טרם ילבש את החליפה הזו (תנועת המוסר ב'45-).

ואכן - ממשיך הת"ח לספר - ה'סגולה' פעלה את פעולתה. כעבור חודש שבו בני הזוג וסיפרו שחל שיפור מסוים בשלום הבית שלהם, ואש המחלוקת דעכה מעט. וכעת הם מבקשים, שאתן להם בקבוק נוסף... כמובן שנתתי להם (ללא שום תמורה. כשאת הבקבוק מילאתי מברז ביתי). וכך אירע גם עם זוג נוסף, שנתתי להם מה'מים הקדושים' כסגולה לקטטות בבית, וגם שם הדבר סייע להשקטת

הקטטות. ככל הנראה הסוד לא נשמר, וכעבור זמן יצא שמי בקהילה כ... 'מקובל' ו'מלוב'ן' (מלומד בניסים).

ושאל רב הקהילה האם הוא צריך להודיע לאלו שמחזיקים אותו ל'מקובל', שאין לו כלל יד בקבלה, והמים שלו אינם קדושים? ואמר על כך הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: שכיון שרב הקהילה אינו מתכוין כלל ליהנות מכבוד ולזכות לתואר של מקובל וכדו', ובשום אופן אינו מוכן ליטול כסף מהאנשים, אלא כל מגמתו היא להביא להשקטת מחלוקות ושלום בית, ולכן רשאי לשתוק ולא להודיע שמדובר במים רגילים!

במר נפשה הלכה בחצות לילה לבית המדרש ופתחה את ארון הקודש והחלה לבכות על מצבה האומלל שנשארה לבדה ללא תומך ומשען. לאחר ששפכה את ליבה שמעה בת קול שאמרה כי תחל ללחוש לחשים...

"וְאִם מִיָּמֶיךָ נִשְׁתָּה" (במדבר כ, ט')

בספר אוצרות התורה מסופר על הגר"א זי"ע"א (ויש גרסאות שהמעשה היה עם החתם סופר זי"ע"א), שפעם חש כאב בגרונו, ושלחו בניו לרופא שיבוא לבדוק את סיבת כאביו. הרופא בדקו ואמר שרואה שעלתה לו שם יבלת מלאה מוגלה, וחייבים לנתח אותו כדי להוציאה, ואם לאו ח"ו יוכל להיחנק.

בעירו היתה אשה היודעת לחש, ועל כל מחלה היתה נקראת ללחוש על המכה והאדם היה נושע. ספרו להגר"א על אותה אשה, והסכים שיקראו לה לפניו.

כשבאה אליו שאלה: "מהו הלחש שהינך לוחשת? כי יתכן שאין זה מכח הקדושה". הסכימה האשה לומר והחלה לספר את קורותיה, שבצעירותה נתאלמנה ונשארה עם ילדים רכים ועול הפרנסה נפל עליה, הכסף אזל ולא נותר בבית דבר מה לאכול.

במר נפשה הלכה בחצות לילה לבית המדרש ופתחה את ארון הקודש והחלה לבכות על מצבה האומלל שנשארה לבדה ללא תומך ומשען. לאחר ששפכה את ליבה שמעה בת קול שאמרה כי תחל ללחוש לחשים ועל ידי כך תתפרנס.

שאלה היא איזה לחש תלחש, ואמרו לה שלכל חולה וכדומה תבקש לשותות תחילה כוס מים, ותברך בלחש על החולה 'בורא נפשות' ובזה יוושע. חזרה לביתה ופרסמה בין מכריה שהנה יודעת ללחוש, ומאז פרנסתה מצויה לה ברווח.

כששמע הגאון את סיפורה עלתה בת שחוק על פניו עד שמחמת כן התפוצצה היבלת שעמדה בגרונו ונתרפא.

לאחר זמן מה סיפר שהוא למד באותו לילה בבית המדרש מאחורי הבימה, והנה שמע באמצע הלילה את בכי האשה, ומרוב בכיותיה לא יכל ללמוד, ולא היתה לו ברירה אלא לומר לה משהו כדי שתצא ויוכל להמשיך בלימודו, ולכן אמר לה לעשות את הלחש הזה...

סיים הגר"א ואמר: "ואף שאמרתי זאת רק כדי שאוכל ללמוד, מכל מקום כיון שיצא הדבר מפ"י קיימו מן השמים את דברי".

ולא אניס ממנו כל רז בהלכה, היה פיקח וממולח ברזי העולם. במשאם ומתנם של הבריות, ובהבנת כל נושא שבא לפניו לדיון. בעוד שהדיינים שישבו עמו טרם הבינו את גוף העובדות כפי שהציגו הצדדים, כבר קלט במוחו הבהיר את כל הסיפור ואת נכלולו הצד הרמאי...

ועונה

דמותו כ"דיין" ניכרת היתה על כל הילוכו, בכל צעד ותנועה שלו. כי לא נתן לעצמו לבטא רגש זה או אחר במהלך בחינת ובדיקת כל דבר הלכה. לא היה ניכר עליו הבדל בין חיוב לשלילה, בין הזדהות לדחיה, מכל צד שנשמע בפניו, עד שחותך את הדין בשפה ברורה על פי המקורות שעמו. מעלה זו של "נטול רגשות ונגיעות" ניכרת היתה עליו מאז ועד יומו האחרון, והיא דוגמא מופתית לכל דיין איך ראוי לגשת לכל בעל דין ולכל דיון בלי לרדת להרגיש השתייכות לצד כלשהו, רגש העלול לפגום בשיקול הדעה התורתי הטהור. לא רק בבית הדין, גם בביתו בשעת קבלת קהל. לפני שהכריע

את פסק ההלכה הוא האזין, לפעמים השואל קצר תפיסה ומלאה והתיש את הרב הנשאל, אך רבינו תמיד - למרות גאונותו ופקחותו וכשרונותיו - שתק עד הסוף, לעולם לא ענה באמצע כשקלט את השאלה, או כשהשואל כופל את דבריו לריק; נותן את ההרגשה ששמע הכל והבין, וגם מתבונן בשאלה בתשומת לב. ומדובר בשואלים מגוונים מאוד, מעמי ארצות ועד גאונים תלמידי חכמים, מאנשי העולם המפוקח והמלומד עד פשוטי העם. לכולם האזין בקשב רב.

כאלו שהגיעו ממחוזות אחרים, בהם קיימת חציצה והגבלה בין בן העם הפשוט, הנקרא "סתם עמך", לבין המנהיג והראש. נרגשים ונפעמים היו כיצד כל אדם מן השורה ובעייתו הפרטית יכולים להגיע להתייעץ עם הגרי"ש ללא מתווכים, ובלי גינונים. אחת היתה התייחסותו לראש ישיבה, או להבדיל לראש ממשלה, או לאחד מפשוטי השוק שיש לו שאלה הלכתית. כולם מגיעים. לכולם יש את שתי הדקות...

(השקדן')

המשך מעמוד 13 | הרב בנימין בירנצוויג

כעבור ימים אחדים סיימו להתקין בכל בתי הכפר את הברזלים על הקירות, וניתן האות לסובב את הברזים, אבל שוד ושבר! אין ולו טיפת מים, כמובן שהם הזמינו מיד את בעל המלאכה שאצלו הם קנו את הברזים, וכשהוא הגיע בלווית עשרות עובדים לאחר שאמרו לו שמדובר בכמה מאות לקוחות מאוכזבים, הם פרצו בצחוק גדול, וכי חשבתם שהברז מביא מים שאלו את נכבדי הכפר, הברז הוא רק אמצעי להביא מים מהבאר אבל כשהוא לא מחובר לבאר אין לו שום חיות ושימוש.

מזה לקח הרב גלינסקי ללמד כל אלו שהלכו לשתות מבורות נשברים אשר לא יכילו המים, שאם לא מחוברים לבאר מים החיים אין שום חיות אחרת!

הדרשה שהוציאה שנים מגדולי האומה

סיפר הגאון ר' נפתלי קופשיץ שליט"א בשם הגאון ר' נחמיה קפלן, סיפור שסיפר לו הבן של 'המלאך' שהיה מצדיקי הדור שלפני השואה בליטא, שבעיר קמניץ כשהגיע בין הזמנים של פסח נתלו מודעות בכל הבתי כנסת בעיר שבחור פלוני מיישיבת וולאזין ימסור שיעור בבית כנסת והציבור הרחב מוזמן.

דבר זה היה תמוה לרבים, מה קרה לאותו בחור שמפרסם עצמו בכזו צורה.

אביו של הבחור לקח הדבר לליבו והלך לדבר עם ראש הישיבה מרן הגר"ח מבריסק על מה ולמה עשה כן לבנו שחזר מהישיבה ממש מעורער בנפשו בזה שמפרסם על עצמו שהוא מוסר שיעורים

ודרשות. שלח הגר"ח לדבר על הבחור ולשואלו על דבר זה וכך ענה אותו בחור: באותו זמן בערה שרפת ההשכלה בכל בתי ישראל ומהכיתה שהוא למד בחיידר הלכו כולם לאוניברסיטאות ורק שנים הלכו לישיבת וולאזין, וכשחזרנו לבין הזמנים לעירנו אני הבחור ישיבה הייתי במעמד שפל כי המשכילים חזרו מעונבים ומחוייטים עם תעודות של בגרות וכד' והיו נראים מסודרים ומצליחים ואילו בחורי הישיבות חזרו מרופטים ונכנסו לבתי מדרשות ללמוד ועשו רושם חיצוני של 'לא יוצלחים', ודבר זה כאב לו מאוד.

הוא החליט לרוממם קרנם של בני הישיבות ופרסם שבכל הבתי כנסיות שהוא עומד למסור שיעורים בהכלה ובאגדה וכולם מוזמנים, דבר זה העלה את קרנו שלו ושל חבריו הנה הם חזרו מהישיבה מלאים וגדושים ואף מצליחים למסור שיעורים שסוחפים המונים, מה שהמשכילים כמובן לא הצליחו בריקנותם. אותו בחור התפרסם לימים כגאון הדור מרן ר' ברוך בער בעל הברכת שמואל זצוק"ל!

ואכן זכה ר' ברוך בער שכונתו התקיימה, ואחד מבני עירו שגם פרש להשכלה, בחזרו לבין הזמנים וראה את חברו לספסל הלימודים שעומד בבית כנסת ודורש קבל עם ורבים יושבים ונהנים מתורתו, החליט מיד שהוא חוזר לישיבת וולאזין, וזכה לגדול בתורה.

כן כך פעולה קטנה הצליחה לזכות את עם ישראל ביצירות ענק לדורות.

כשהתורה מרוממת את האדם, היא משפיעה גם החוצה על הסובבים והתוצאות אין לשערם!

כיצד יכול הוא לדמות אדם כלשהו לספר תורה?
יוזמי המכתב שבאו במיצר, לא ידעו מה לעשות. אלא שאז יעץ להם
רבינו לבקש מרב נוסף מכתב בקשה נפרד בנוסח מתאים, שעליו
הוא יוכל לצרף את חתימתו.

נאך מאכן איז גארנישט!

על הכתוב בפסוקים של קבלת התורה "ויענו כל העם יחדיו ויאמרו
כל אשר דבר ה' נעשה", היה רבינו חוזר ואומר תמיד, שהתורה
מדקדקת לומר שהיה זה 'ענו יחדיו' בקול אחד.

וביאר, שהמעלה המבוארת כאן היא שכל אחד מישראל הגיע
לאותה הכרה והבנה של עניינת 'נעשה', אבל אילולא היה זה יחדיו
אלא שראובן אמר כן תחילה ואחריו שמעון, א"כ שמעון לא אמר
כן מתוך שהגיע לדרגה זו, ורק עשה אחר חבירו וחקיקה אותו (-נאך
מאכן) וצריך לדעת ש'נאך מאכן' - איז גארנישט! (חקיקה, לאו
כלום הוא).

ואם תימצא לומר, גם זו מדרכי האמת, שאם אין אתה עושה כן מתוך
הכרה פנימית והבנה שלך, כי אז הרי זה כגנוב מיד אחרים ואינו אמת.
(אחרון לדור דעה')

ולא כתב שהנ"ל מקבל, ומאידך, נתן בידו אישור שעשוי להשתמע
- והיה די לו בכך - שזהו סכום המילגה שהוא מקבל.
היה זה עבור התלמיד לימוד גדול כיצד אף לצורך אישור זניח
לרשויות המדינה, ולמרות שהיה כל טעדי שבעולם לכתוב כפי
שהתבקש בתחילה, מכל מקום הקפיד מלבטא בפיו או מפי כתבו
דבר שאינו אמת מוחלטת. אף שהאברך נמנה במשך שנים על בני
הישיבה שרק בתקופה מסוימת זו נבצר ממנו להגיע ללמוד בה
בפועל.

לדמות אדם לספר תורה!?

פעם התארגנו בעלי יזמה לפנות במכתב בקשה מיוחד לנדיבי לב
שיבואו לעזור של ת"ח חשוב ממכיריו של רבינו, ופנו לת"ח פלוני
שערך נוסח של מכתב וחתם שמו עליו, ולאחר מכן הביאו את
המכתב לרבינו כדי שיוסיף חתימתו עליו.

לאחר שעיין בנוסח הבקשה אמר רבינו להפתעתם שאין הוא יכול
לצרף את חתימתו למכתב הזה, כי אמנם התרצה לכך בתחילה וכך
אמר שיעשה, אולם כעת הוא רואה שבין הדברים מופיעים במכתב
המילים "ספר תורה ששרוי בצער", ועל כן שוב אינו יכול לחתום. וכי

פשוטים, ולא ראה בכך כל פחיתות כבוד, אלא להיפך. כמוהו
נהג הגאון האדיר רבי איצ'לה מפטרבורג זצ"ל. בספר 'שימוש
של תורה' מובא כי בשעה שהיה מעמיק בעומק העיון, היו באים
אליו יהודים פשוטים לבקש הסבר למילה מוקשית בגמרא.
במקום להסתפק בתרגום המילה בלבד, הוא היה מסביר להם
בהרחבה את כל השקלא וטריא של הסוגיה כדי שתהיה הבנתם
שלמה, תוך שהוא מוותר למענם על זמנו היקר שהיה יכול
להקדיש לצמיחתו האישית.

ונסיים במה שהיה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אומר:
כשמכנים שיעור גמרא צריכים להתכונן היטב כדי שהדברים יוגשו
בטוב טעם ודעת. אך כשמכנים שיעור לאנשים הרחוקים מעולמה
של תורה, יש להתכונן לפחות שמונה פעמים - וזאת כדי למנוע
מצב שבו יאמרו חלילה כי הגמרא אינה מובנת, ועל ידי כך ייגרם
חילול השם.

או אז עלתה לחלוחית בעיניו, והוא הודה בפה מלא: "תשמע, תמיד
ידעתי שאתם עולים עלינו בכל הקשור לחיי חברה ומשפחה. תמיד
קינאתי בכם על זה, אבל חשבתי שהאינטליגנציה והחכמה נמצאת
אצלנו ושאיתם לא מספיק מפותחים שכלית.

אחרי שלמדתי איתך 50 דפים במסכת בבא קמא, אני כבר מבין
שגם אם האינטליגנציה האנושית הגויית, החילונית, תטפס מאה
קומות, ולאחר מכן עוד מאה ועוד מאה, היא לא תגיע לקרסוליים
של חכמת התורה.

אז יש לכם גם משפחה, גם חברה, גם חכמה, עד מתי אני אשאר
מאחור ואמנע מעצמי את כל הטוב הזה???"

שלא ייגרם חילול ה'

כידוע, נוהג היה מרנא החפץ חיים זיע"א, למסור בראדן
שיעורים בחומש ורש"י וב'קיצור שולחן ערוך' לבעלי בתים

פרשת השבוע, סיפור חסידי, ושיעור בהלכה

קו השיעורים והתוכן של 'דרשו', עם מגוון רחב של תוכן תורני איכותי

4992 077-2222-666 *א

איזו הלכה מהלכות 'תחומין' למדנו מנבואות זכריה ויחזקאל? ומדוע יש למדוד את ה'תחום' דווקא באמצעות חבל שאורכו חמישים אמה?

חכמינו ז"ל קיבלו שאת מדידת ה'תחום' של אלפיים אמה, יש למדוד באמצעות חבל, למרות שישנם אמצעי מדידה מדויקים יותר. וזאת, על פי הכתוב בנבואת זכריה: "וְאָרָא וְהָיָה אִישׁ וּבִידּוֹ חֶבֶל מִדָּה... לְמֹד אֶת יְרוּשָׁלַיִם"; ועוד קיבלו חז"ל, שהחבל הטוב ביותר למדידה הוא של פשתן; וזאת, על פי הכתוב בנבואת יחזקאל העוסקת במדידת הקרקע במקדש: "וְהָיָה אִישׁ... וּפָתִיל פְּשֻתִים בִּידּוֹ". ומי שנמצא בשבת במקום שאינו יודע את תחומו, ואינו יכול למדודו באמצעו חבל - הקלו חכמים שימדדנו באמצעות פסיעות בינוניות, שכל אחת מהן חצי אמה, ויחד

עם מקום הרגליים היא אמה, [ראה במקורות]. אולם, לכתחילה אין למדוד באמצעות פסיעות, משום שמדידה זו אינה מדויקת. ומי שאינו מודד את כל התחום, אלא רק את חלקו, באופן שבודאי אינו מגיע לאלפיים אמה, רשאי לכתחילה למדודו באמצעות פסיעות. וחכמינו ז"ל קבעו, שאת המדידה בחבל הפשתן יש לבצע באמצעות פיסת חבל שאורכה חמישים אמה [24-28.8 מטר, לשיטות השונות], לא פחות ולא יותר. והסיבה לכך היא, שחבל קצר יותר נמתח למעלה מן המידה, כך שהמדידה תביא לתוצאה ארוכה יותר מאלפיים אמה; ואילו חבל ארוך יותר, לא ניתן למותחו כראוי והוא מתעגל כלפי מטה, כך שהמדידה תביא למידה קצרה יותר מאלפיים אמה. ובשעת המדידה, ימתחו המודדים את החבל בכל כוחם. ועוד קבעו חכמים, שאם בשעת המדידה המודדים אינם מניחים את החבל על הקרקע אלא מחזיקים אותו בידם, עליהם להחזיקו כנגד הלב; והסיבה לקביעה זו, כדי שלא יחזיק האחד את החבל כנגד רגליו והשני כנגד ראשו, ואזי החבל יעמוד בשיפוע, ועל ידי כך יתקצר אורך ה'תחום'. וקבעו להחזיקו דווקא כנגד הלב, משום שבצורה זו נוח לאחוז בחבל, לכוונו וליישרו.

[שו"ע שצט, א רג, משנ"ב א-ג ו-ה, וביה"ל ד"ה אין וד"ה ישים; בו"מ דרשו, 2; וראה משנ"ב שצו, ה; עירובין נח, א]

כיצד יש לנהוג כאשר מתגלה סתירה בין תוצאות מדידות שונות של ה'תחום'? והאם אדם נאמן להעיד על מידת ה'תחום' שראה בקטנותו?

'תחום' של אלפיים אמה שנמדד בידי שני מומחים למדידה [ראה במקורות], ותוצאות שתי המדידות נמצאו שונות - הואיל ואיסור תחומין מדרבנן, אנו מניחים כי התוצאה המחמירה, דהיינו המקטינה את התחום, היא השגויה, ומקבלים את התוצאה האחרת, המגדילה את התחום. במה דברים אמורים? כאשר ההפרש בין התוצאות אינו עולה על חמש מאות ושמונים אמה, [ויש אומרים - חמש מאות ושמונים וחמש אמה]; כיון שעד להפרש כזה ניתן להסביר את הטעות בכך שהמודד טעה וביצע את המדידה באלכסון משתי זוויות העיר, ומתח את קו התחום מסוף אלכסון זה לסוף אלכסון זה, ולכן התקבלה התוצאה המחמירה. אולם, בהפרש גדול יותר, לא ניתן להסביר את הטעות באופן זה, ומאחר ואין סיבה להצביע דווקא על תוצאה מסוימת

כשגויה, יש לדחות את שתי התוצאות, ולברר את מידת התחום האמיתית במדידה חוזרת.

ועוד בענין זה: אשה, עבד וקטן, אינם נאמנים על מדידת ה'תחום' של אלפיים אמה, כלומר, אף אם הם יודעים היטב את מלאכת המדידה אין סומכים על מדידתם, [וראה במקורות]. אולם, אשה ועבד נאמנים להעיד על מידת התחום, וכגון שמעידים כי במקום פלוני נהגו ללכת עד לנקודה מסוימת שהיא סוף התחום. וקטן אינו נאמן אף להעיד על מידת התחום, אך נאמן אדם בגדלותו להעיד על מידת התחום שראה בקטנותו. ובנוגע לתחום של שנים עשר מיל, לדעה הסוברת שאיסורו מדאורייתא - יש אומרים שאשה ועבד אינם נאמנים אף להעיד על מידת התחום; ויש אומרים שאשה נאמנת להעיד על מידת התחום, למעט במקום ש'הוחזק' איסור של 'חוץ לתחום' כלפי שטח זה שעליו מעידה האשה כי הוא בתוך התחום. וכמו כן, אין גדול נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו בנוגע לתחום דאורייתא. ויש מהראשונים שסוברים שעבד ואשה נאמנים אף בתחום דאורייתא, ואף על המדידה.

[שו"ע שצט, ט ויא (וראה שם, ז), משנ"ב לה-לט, שעה"צ כא, וביה"ל ד"ה עד; בו"מ דרשו, 22, 25, 27 ו-28, וראה עוד שם]

האם בזמננו מותר לאשת כהן מעוברת ללדת בכל בית חולים שתבחר? ועד מתי ניתן להותיר את תינוק כהן בבית החולים לאחר לידתו?

בפרשת השבוע אנו למדים על טומאת 'אהל' על ידי המת הנמצא בתוכו: זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא. משום טומאה זו, אין הכהנים רשאים להכנס לבית שהמת בתוכו; ובטומאה זו קיימת השאלה היחידה בנוגעת לטומאת כהן בעודו עובר - האם מותר לאשת כהן, אשר רשאית להיטמא למת, להכנס לאהל המת כשהיא מעוברת? וכתבו הפוסקים שאין איסור בדבר, אף כאשר קרבו ימיה ללדת ובודאי תלד שם, כיון שמחצית מהילודים הם נקבות, שאינן אסורות בטומאת מת, ומקצת מהזכרים הם 'נפלים', ונמצא שהזכרים ברי קיימא הם מיעוט, והולכים אחר הרוב.

ובזמננו, שניתן שלברר על ידי בדיקות אם העובר זכר או נקבה, התעוררה השאלה מחדש: האם מותר לאשה לכתחילה ללדת בבית חולים שיש בו מת, או שצריכה לברר תחילה אם העובר הוא זכר? ואם כבר נבדקה וידוע כי מדובר בזכר, האם אסורה לכתחילה להכנס לבית חולים שיש בו מת? והורו הפוסקים כי אין חובה לברר אם העובר זכר או נקבה, אולם אם נבדקה וידוע כי מדובר בזכר - יש אומרים שאסור לה לכתחילה ללדת בבית חולים שיש בו מת; ויש אומרים שאף באופן זה מותר לה להכנס לבית החולים. וכמובן שאם קיים חשש כלשהו של פיקוח נפש - מותר לכל הדעות להכנס.

ותינוק כהן - אין חובה להוציאו מבית החולים [שיש בו מת] כל עוד אמו שוהה בו, כיון שהפרדת התינוק מאמו היא בגדר סכנה. אולם, יש שהורה כי אם הדבר אפשרי ואין כל התנגדות מצד הרופאים, יש להוציא את התינוק כעבור עשרים וארבע שעות מהלידה.

[משנ"ב שמג, ג; בו"מ דרשו, 18]

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

"בשנים האחרונות שדרגנו משמעותית את צורת ההגשה ובעצת ראשי הישיבות התאמנו אותה לסגנון המועדף היום, כשלצד דרשות מסורתיות, יש גם פאנלים ואפילו סימפוזיון, כשמועלות בפני ראשי הישיבות והמשגיחים שאלות שבאות מהקהל"

הרה"ג ר' נתן וינגרטן, מראשי המערכת ב'דרשו', מספר על ההכנות האינטנסיביות לקראת 'סדר הכנה' שהפך למסורת שאי אפשר לוותר עליה

"בשנים האחרונות שדרגנו משמעותית את צורת ההגשה ובעצת ראשי הישיבות התאמנו אותה לסגנון המועדף היום, כשלצד דרשות מסורתיות, יש גם פאנלים ואפילו סימפוזיון, כשמועלות בפני ראשי הישיבות והמשגיחים שאלות שבאות מהקהל, והם משיבים בטוב טעם ובהסברה נעימה, כך שהתוצאות רק משתבחחות עם השנים בסייעתא דשמיא".

למי הסדר מיועד, איך נרשמים???

"סדר הכנה מיועד לכל עולם הישיבות הליטאיות והספרדיות, כל בחור ישיבה שעולה מישיבה קטנה לישיבה גדולה, מוזמן להשתתף. אין צורך להירשם, כרטיסי הכניסה מחולקים באמצעות מוקדי חלוקה בישיבות הקטנות, באופן ייעודי לבוגרי שיעור ג'. כל בחור שמעוניין מקבל כרטיס כניסה וגם שובר מיוחד למתנה המחולקת למשתתפים בסוף האירוע.

"אנחנו פונים לכל הישיבות ומבצעים את החלוקה בצורה מסודרת דרך הישיבות. אין צורך להירשם, אבל אם יש ישיבה חדשה שחמקה מהרשימה שלנו, אפשר לפנות למשרדי 'דרשו' ויקשרו אותם אתנו במהירות וביעילות בעז"ה".

מה המסר המרכזי שמועבר ב'סדר הכנה'?

"המסר הוא שבחור צריך להתנהג כמבוגר, ואם לא, אף אחד אחר לא יעשה זאת עבורו. בחורים צריכים לקחת אחריות על עצמם, ולכלכל בזהירות רבה את ההתנהלות שלהם, גם כשאין מישהו שמשגיח עליהם בצורה קפדנית.

"בעיקר מדברים על זה שהבחורים צריכים לקחת את האחריות על צמיחתם הרוחנית, להתקרב לבחורים טובים וחיוביים, להתרחק מחברים בעלי השפעה רעה, הדרכה כיצד לבחור חברותא שיעזור להתקדם ולא יעכב את הצמיחה הרוחנית, ועוד הרבה מאוד מסרים חשובים ונחוצים שכל בחור צריך לקבל לפני עלותו לישיבה גדולה. כמו שאמרנו, ראשי הישיבות מעידים שרואים מי השתתף ב'סדר הכנה' ומי לא, וזה בעצם אומר הכל..."

המעבר מישיבה קטנה לישיבה הגדולה, כרוך עבור הבחורים הצעירים בלא מעט אתגרים. הם נוחתים בבת אחת לישיבה שבה הם לומדים כתף אל כתף עם בחורים מבוגרים מהם בעשר שנים ויותר, ללא ההשגחה וההדרכה הפרטנית לה התרגלו בישיבה הקטנה.

רבותינו גדולי ראשי הישיבות הבינו את הצורך הגדול בהכנתם של העולם לישיבה גדולה, ופנו ל'דרשו' בבקשה שייקח את האחריות לעניין על כתפיו. מאז, במשך כשני עשורים עורך הארגון את 'סדר הכנה' בהשתתפותם של גדולי ראשי הישיבות.

שוחחנו עם הרה"ג ר' נתן וינגרטן, מראשי המערכת ב'דרשו', שלאורך השנים מנצח על המלאכה של ארגון ה'סדר הכנה' ובקשנו שיספר על המתוכנן.

"למי שמכיר את עולם הישיבות, אין צורך להציג בפניו את 'סדר הכנה', פותח הרב וינגרטן. "מדובר באירוע שנחשב למשמעותי ביותר בלוח השנה של עולם הישיבות, וכל בחור 'מבקש' שבאמת רוצה להתעלות בתורה וביראה, יודע שבשלב שבין ישיבה קטנה לישיבה גדולה, חייבים לעבור דרך 'סדר הכנה'.

"במשך השנים השתתפו בסדר הכנה גדולי ראשי הישיבות, בהם גם גדולי תורה ומנהיגי העדה כמו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, מרן הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל, ועוד גלריה רחבה מאוד של ראשי הישיבות שליט"א וגדולי המשגיחים".

מה בעצם כולל ה'סדר', הבחורים באים לשמוע שיעורי הכנה?

"בעבר היו באמת דרשות בעיקר, והיתה לזה השפעה עצומה על הכנתם של התלמידים לקראת עלייתם לישיבה גדולה. ראשי הישיבות הגדולות מעידים פה אחד על התועלת העצומה ועל ההבדל שהם רואים בין תלמידים שהשתתפו בסדר הכנה לפני שעלו לישיבה גדולה לבין אלו שלא השכילו לעשות זאת. אומנם מדובר באירוע חד פעמי שנמשך מספר שעות, אבל ההשפעה שלו היא אדירה.

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 741
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

פעם אמר נכרי אחד לרבן יוחנן בן זכאי, גם אתם מאמינים בכשפים, וראיה לרבני, הנה אתם שורפים פרה וכותשים אותה, ונוטלים את אפרה, וכאשר מי מכם נטמא למת, אתם מזים עליו שתיים או שלוש טיפות, ואומרים לו טהרת. כלום אין זה מעשה כשפים? שאלו רבן יוחנן, האם נכנסה בך רוח תזוית רוח רעה מעודך? ענה לו לא, שאלו, ראית אדם שנכנסה בו רוח תזוית? אמר לו הן, ומה עושים כדי לרפאותו? הוסיף רבן יוחנן בן זכאי לשאלו, ענהו הנכרי, אנו לוקחים שרשי עשבים ומעשנים תחתיו, ושופכים עליו מים, עד שהוא בורחת ויוצאת מן החולה. אמר לו תשמענה אוזניך מה שפיך מדבר, גם אנו מזים מי נידה על הטמא, ורוח הטומאה בורחת ומסתלקת ממנו, ככתוב (זכריה יג ב) "וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" בא הנכרי על סיפוקו ויצא מאת רבן יוחנן. אז שאלוהו תלמידיו, רבי, אותו דחית בקנה ומה תאמר לנו? ענה להם, חייכם, לא המת מטמא ולא המים מטהרים, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, חוקה חקקתי, גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזירתי ככתוב, זאת חוקת התורה.

(מד"ר פרק י"ט ח')

פרשת השבוע

וידבר העם באלקים ובמשה

(כ"א - ה')

בלבו, הרי יתכן שבין כל הקהל הגדול הזה, יש מי שהוא אחר שאליו נתכווין, ולא אלי, שהרי הוא אינו מכיר אותי כלל, והצדיק אמר בשלישית: המהרהר אחר רבו, כלומר, הוא מהרהר שהרבי התכוין לאחר ולא אליו, כמהרהר אחר השכינה. ואז הבין האיש היטב שאליו מתכוונים דברי הצדיק.

וממדר מתנה (כ"א - י"ח)

מסופר על אחד ששלח ידו במסחר, ועשה הון בדרכים לא כשרות, שנדמן פעם לחצרו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א. כשנכנס אל הרבי נתן פיתקה בה כתב את בקשותיו, וצירף לזה סכום כסף גדול מאד כפדיון. נטל הצדיק את הפתקה מידי החסיד אך סירב לגעת בכסף. ואמר לו: בפרשת חוקת נאמר "וממדבר מתנה". המדבר הוא סמל של ישרות וטוהר, כמאחז"ל בתלמוד (סנהדרין מט) על הכתוב "ויקבר יואב בביתו במדבר" (מלכים א' ב' לד) מה מדבר מנוקה מגול ועריות, אף ביתו של יואב נקי מגול ועריות. אם כן, המלים "וממדבר מתנה" מלמדות אותנו, שרק כסף שבא ביושר ובנקיון כפיים מותר לקבל במתנה.

ובגמרא (סנהדרין ק"ב) כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה שנאמר "וידבר העם באלקים ובמשה". מסופר: הרה"ק רבי משה מקאברין זיע"א היה פעם בעיר אחת ברייסין, ונתאכסן ב"שטיבל" של חסידי רייסין, עשו לכבודו סעודה גדולה, וכל החסידים וראשי הקהילה נתאספו ובאו לכבודו, הצדיק אמר תורה, וכל המסובים ישבו והקשיבו בדרך-ארץ. ובקצה השולחן עמד חסיד אחד ושוחח בחשאי עם חברו, אמר לו חברו: הסו! אין זו ממידת דרך-ארץ לשוחח בשעת ה"שולחן", האיש המשוחח שתק ולא השיב כלום, אבל בלבו חשב הלא הוא איננו רבי שלי, פתאום באמצע התורה, אמר הרה"ק מקאברין: המהרהר אחר רבו, כמהרהר אחר השכינה. לא הבינו המסובים למי התכווין הצדיק, ואותו המשוחח חשב בלבו, האומנם התכוון אלי, הלא לי יש רבי אחר. והצדיק אמר שנית: המהרהר אחר רבו, כלומר, הוא מהרהר שרבו הוא אחר, ולא זה, כמהרהר אחר השכינה. הרגיש האיש שכנראה מתכווין אליו, ובכל זאת חשב

זמני השבת

חוקת

זמני כניסת השבת

ירושלים: 7:12 ת"א: 7:27

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:30 ת"א: 8:33 ר"ת: 9:02

לכו הביתה בשלום וחיו באושר

סיפור זה אירע לפני קרוב לשלוש מאות שנים. בעיר סלוצק התגורר אברך ששמו היה ר' שלמה. אביו רבי אורי נתן נטע היה גאון מפורסם שנולד בבריסק, ומאוחר יותר התיישב בעיר סלוצק, בנו שלמה למד אצלו עד אחרי הבר מצוה, לאחר מכן כמנהג בחורי הישיבה באותם ימים, הוא נסע למרתקים כדי לקיים את הכלל של "הווה גולה למקום תורה". קודם הוא נסע לזילנא, לאחר מכן לפורודנה ולאחר מכן לקראקוב, בכל המקומות הוא הצטייד במטען רב של תורה ויראת שמים. בקראקוב פגש ר' שלמה אחד מחסידיו הנסתרים של הבעש"ט הקדוש זיע"א, באותם הימים היו כבר לבעש"ט תלמידים רבים גדולים בתורה ומצטיינים בהתנהגותם החסידית, הללו עשו בשליחותו של רבם בהסתר מבלי להתפרסם ולהתגלות, ולכן הם נקראו חסידים נסתרים. בדרך זו למד ר' שלמה להביר את שיטת החסידות, ועד מהרה נהיה לחסיד נלהב של הבעש"ט, אם כי איש לא ידע על כך, כאשר מלאו לו עשרים ושנים שנה חזר ר' שלמה לבית אביו בסלוצק, הגאון רבי אורי נתן נטע ניהל עם בנו שיחה למדינית, וגילה לשמחתו כי בנו דומה לו בכל הנוגע לכישורים בלימוד התורה, וכי השנים שעשה בשיבות עשו את שלהן והבן נהיה למדן גדול. מיד החל האב לחפש עבור בנו שידוך מתאים, ולא עברו ימים מרובים עד שנמצא שידוך הוגן בדמות בתו של יהודי חשוב, חוכר לפי משלוח ידו, חתנו לעתיד של ר' שלמה היה יהודי אמיד למדי, וקיבל על עצמו לקיים את בני הזוג כדי שר' שלמה יוכל להמשיך וללמוד תורה באין מפריע.

החתונה נערכה בשעה טובה ומוצלחת. והיה נראה שהכל הולך למישרין, אולם כחצי שנה אחרי החתונה, אירע אסון גדול, אשתו הצעירה של ר' שלמה יצאה מדעתה לפתע פתאום רח"ל. היא לא דיברה עם אף אחד מאומה, ישבה לה מאחורי התנור ונשארה כך יושבת יומם ולילה מבלי להשמיע הגה, גם לאכול היא סירבה, עד שנאלצו להאכילה כמו תינוק, בעלה וההורים לא ידעו את נפשם, הם חשבו כי אולי מישוהו נתן בה עין רעה על שהצליחה למצוא שידוך כה מוצלח עם אברך למדן ובעל מידות. הוריה של האשה הצעירה ניסו כל מיני דרכים כדי להבריא את בתם, אולם הדבר לא עלה בידם, שנים נקפו וכבר חלפו כמעט שש שנים מאז שהאשה חלתה ובעלה נשאר כאלמן בחיי אשתו. בימים אלה הגיע לסלוצק לביקור, הבעל שם טוב הקדוש, תלמידי החכמים שבעיר וכן בעלי הבתים החשובים באו להקביל את פניו, ביניהם היה גם אביו של ר' שלמה וכן חותנו. בדמעות הם ספרו לצדיק על האסון שאירע להם, ואבי האשה ששמע רבות על המופתים שעשה הבעש"ט בהודמנויות שונות, ביקש רפואה לבתו החולה, הרבי ביקש משלשתם מר' שלמה ומשני המחוננים לבוא אליו בשעה יעודה, כאשר באו, הוא שאל אותם אם אין בלבם איש על רעהו? הם השיבו בלאו מוחלט ואדרבא כל אחד מהם שיבח את חברו, ושני המחוננים כאחד שיבחו את ר' שלמה, במיוחד הפליג בשבחיו חותנו ואמר, שלפני שר' שלמה בא למקום קרה לעיתים קרובות שיהודים היו רבים ומתקוטטים ביניהם מתוך קנאה בענייני פרנסה, אולם מאז שר' שלמה התיישב ביניהם והחל להפיץ את אור

התורה והמידות הטובות, השתנו היהודים ושורר ביניהם שלום אחווה ורעות. ר' שלמה היה מקרב במיוחד את האנשים הפשוטים, לומד אתם חומש עם רש"י, עין יעקב, מדרש ופרקי אבות, הוא היה מסביר להם כי ה' יתברך הוא בעל הבית של העולם, וכיצד הוא משגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית, בצורה שאיש אינו יכול לקחת אצל חברו דבר מבלי שזה מגיע לו. בצורה כזו רכש לו ר' שלמה לאט לאט השפעה מכרעת, והאנשים הפסיקו לריב, והתקרבו איש אל רעהו באחדות ורעות, עתה השתתפו כולם בצערו של ר' שלמה והתפללו כולם שאשתו תוכה לרפואה שלמה במהרה.

לאחר ששמע את דברי המחוננים, השיב להם הבעש"ט באומרו, כי בעזרת ה' האשה תבריא, תחזור לאיתנה ותהיה שוב בריאה ברוחה כפי שהיתה, אולם בתנאי אחד, מיד שהאשה תבריא יתן לה בעלה גט ויתגרש ממנה. השמחה שנגרמה ע"י הבטחת הבעש"ט לרפא את האשה, נמהלה בצער ובתימהון למשמע התנאי המוזר שנתלווה להבטחות, היתכן? שאלו אם אפשר לרפא אותה הרי זה טוב מאד, והזוג הצעיר יוכל להמשיך את חייו המשותפים באושר, ואם כן מדוע להתגרש? אבי האשה הבטיח מצידו תרומה גדולה למטרות צדקה אם רק לא יצטרך חתנו לגרש את אשתו, גם אביו של ר' שלמה הגאון הקשיש השמיע טענות ומענות, וניסה לעמוד על המקח לגבי התנאי הקשה שהתנה הבעש"ט, אולם כל זה היה ללא הועיל, הבעש"ט ענה להם כי אם אין הם מקבלים את התנאי שלו אין הוא יכול לעזור להם.

כעבור ימים אחדים באו שוב המחוננים אל הבעל שם טוב בלוויית ר' שלמה ואמרו לה כי לאחר שיקול ועיון החליטו לקבל את התנאי שלו, אולם הם לא יכולים להבטיח לו שגם האשה הצעירה תסכים להתגרש. הבעש"ט קבל את דבריהם ואמר אל החוכר שישע הביתה ויספר לבתו שהוא הבעש"ט קורא לה לבוא אליו כי הוא רוצה לשוחח עמה, המחוננים היו מוכי תדהמה, קל לאמר זאת לכו תגידו לאשה שהבעש"ט קורא לה, הרי כמה וכמה שנים שהיא בכלל לא תופשת מה שמדברים אליה, אביה ניסה לאמר לבעש"ט כי יהיה זה בלתי אפשרי למסור לה את זה, אולם הבעש"ט לא השיב מאומה והמחוננים נסעו הביתה במצב רוח שהיה רחוק מלהיות משמח, אילו ידע הבעש"ט באיזה מצב נמצאת בתי האומללה היה יועץ לנו ודאי אחרת, אמר לעצמו במרירות אבי האשה, אולם חתנו ר' שלמה הרגיע אותו באומרו כי הבעש"ט ודאי יודע מה שהוא מדבר ויש לעשות מה שהוא ציווה ללא היסוס. כבואו הביתה מצא החוכר את בתו יושבת כדרכה מאחורי התנור, הוא סיפר לאשתו כי הבעש"ט אמר שבעזרת ה' הבת תתרפא, ודרך אגב הוא סיפר על מעשה ניסים ומופתים שונים שהיו מיוחסים לבעש"ט, כאשר שקעו הבעל ואשתו בשיחה על הבעש"ט, לא הבחינו בכך שהבת הגיחה ממקום מחבואה, התקרבה והאזינה בכובד ראש לדברי אביה, כאשר הבחינו בכך ההורים, הם קפצו ממקומם מרוב הפתעה. מיהו אותו צדיק גדול שעליו אתה מדבר אבא? שאלה הנערה בארשת פנים רצינית. אביה לא האמין למראה עיניו ולמשמע אוניו, זה שש שנים שהאשה לא דברה אף מילה, והנה עתה לפתע פתאום היא מדברת כאדם בריא לחלוטין כאילו לא נסתתרה בינתה כלל, הוא סיפר לה איפוא על הבעל שם טוב כל מה שהוא יודע.

לחיות בהתבוננות ובמחשבה

משל למלך שיום אחד קרא לשלושת בניו ואמר: "ראו נא בני, הן ודאי יודעים אתם כי עז רצוני למנותכם למשרות רמות בממלכתי. אולם ידוע תדעו כי חוק בל יעבור הוא, כי לא ימונה איש למשרה כלשהי אם אינו ראוי לה בזכות מעשיו הטובים. לכן, בני היקרים, צאו למדינת הים למשך תקופה והשתדלו לעשות מעשים שיכשירו אתכם לקבל משרה חשובה". נפרדו הבנים ממנעמי השלטון והפליגו בספינה במשך ימים ארוכים. ככלות המסע, ירדו השלושה אל היבשה, ומול עיניהם השתרע גן רחב ידיים, מלבב עין ומשובב נפש. בגן נתקלו האחים בשלושה אנשים אשר העניקו להם מעצתם. פתח הראשון ואמר: "הכנסו נא אל הגן בשמחה, אך זכרו כי לא לאורך ימים תשארו כאן. בבוא הזמן תצטרכו לחזור כלעומת שבאתם". פתח השני ואמר: "הכנסו, אכלו ושתו כאוות נפשכם, אך דעו כי לא תורשו להוציא מכאן מאומה". השלישי עמד והזהירם: "ברצונכם להינות מהגן? בחרו נא רק את הדברים הטובים, אל תתקרבו אל הרעים". נכנסו השלושה אל הגן פנימה. עינם לא ידעה שובע מכל אשר ראו. עצים נאים, מעיינות מפכים, פירות עסיסיים, ציפורים שקולן ערב. חכמה אדירה של מתכנני הגן ניכרה מכל פינה. הראשון, עבר מעץ לעץ ומילא את כרסו בפירות שטעמם ערב. נהנה מכל רגע. השני אסף אבני חן שהתגוללו בפניות נסתרות בגן. עמל יומם וליל בצבירת שכיות החמדה, כשאינו נח לרגע. האח השלישי ביקש להתחקות אחר חכמתו המופלאה של מתכנן הגן, ולכן, לא הניח דבר בלא שיבחן ויבדוק את תכליתו. הוא ידע כי אם ברצונו לשמור על צלילות דעתו, עליו לאכול ולהשיב את נפשו. גם הרשה לעצמו להכניס לכיסו אבני חן בודדות שנשאו חן בעיניו החוקרות. כך חלפו ימים ארוכים, עד ליום שבו הגיעו שליחי המלך והודיעו כי הגיע הזמן לשוב אל הממלכה. יצא הראשון, ששקוע היה במנעמי הגן, אל העולם הרחב. לא יכול היה לסבול את הניתוק מאותם מטעמים, ונפח את נשמתו. ביקש השני לצאת עמוס בשקים מלאים באבני חן, אך השומרים מיהרו לנשלו מכל עמלו ואף הכוהו מכות נמרצות. הגיע השלישי ועיניו מאירות, נוטל עמו חכמה עצומה. בצאתו הראה לשומרים את מעט האבנים שחפן בכיסו, והללו הניחוהו לצאת עימן, בראותם כי לא ביקש לקחת עימו חבילות גדולות ממנעמי הגן. הגיעו השניים אל הארמון. את הראשון שפניו רוו וגופו כחש, לא הכירו השומרים וסרבו להכניסו. ואילו אחיו, שקנה חכמה, נכנס אל המלך, והלה קיבלו באהבה ובחיבה.

הנמשל: מי שעסק כל ימיו בהתבוננות ובמחשבה כדי להבין את מטרת העולם ותכליתו, זוכה לראות את פני השכינה.

(מתוך מאמר)

מפחד עין הרע סגרו ההורים את הדלתות והחלונות, ולא סיפרו לאף אחד על השינוי שחל בבתם, באותו ערב ישבה האשה הצעירה אל השולחן, ואכלה יחד עם כולם כאילו מאומה לא קרה, אולם היא הרגישה את עצמה חלשה, ובלילה היא קיבלה חום גבוה וכל הלילה היא דברה מתוך החום, והיה קשה להבין מה שהיא אומרת, פרט לזאת שבדבריה חזרה והזכירה את הבעש"ט. רק עכשיו נזכר האב שהוא בעצם לא מסר עדיין לבתו את דברי ההזמנה של הבעש"ט, מיד הוא סיפר לה זאת והאשה נשמה לרווחה, ניכר היה בה כי היא שמחה ממה ששמעה ומיד נרדמה וישנה שינה ערבה. למחרת בבוקר יצאו ההורים יחד עם האשה הצעירה אל הבעל שם טוב, הם שלחו להודיע למחותן על הנס הגדול שקרה לבתם, גם המחותן יחד עם בנו ר' שלמה באו מיד אל הבעל שם טוב, הגאון הישיש רבי אורי נתן נטע שבאותם ימים עדיין היה רחוק מחסידות, הרגיש עתה כי יחסו משתנה, סייע לשינוי זה גם בנו ר' שלמה שמצא עתה הזדמנות להרחיב את הדיבור על דרכי החסידות ותורת הבעש"ט. האב ובנו הרבו לשוחח בנושא זה עד שהגאון הקשיש השתכנע ונעשה מקושר לבעל שם טוב הקדוש. עתה כאשר הם עמדו כולם לפני הבעש"ט היו מוכנים לעשות הכל שיאמר להם, האשה הצעירה סיפרה לבעש"ט על מעלותיו של בעלה ר' שלמה איזה בעל טוב הוא היה לה, על מסירותו ומידותיו התרומיות, אך יחד עם זאת הוסיפה כי מן הסתם היא לא זכתה להיות אשתו, ולכן היא מוכנה לקבל ממנו גט, כשאמרה זאת בכתה האשה בדמעות שליש. גם ר' שלמה סיפר לבעש"ט כי אשתו מחוננת בכל המעלות שמנו חכמים באשת חיל, אולם הואיל והבעש"ט גור כי הוא יתגרש ממנה הוא יעשה כדבריו, באומרו זאת פרץ גם הבעל בבכי, כל הנוכחים בכו וכולם היו נבוכים מאוד נוכח המצב שנקלעו לתוכו. הבעש"ט נתן להם שהות של שלשה ימים, ואמר להם לבוא ביום הרביעי ולסדר את הגט.

שלשת הימים שקבע להם הבעש"ט עברו על כולם בצער רב ויגון עמוק, הם צמו, אמרו תהילים והתפללו, ביום הרביעי הם חזרו אל הבעש"ט כמו אבלים בלב שבור ובעיניים דומעות, אצל הבעש"ט כבר חיכה להם סופר סת"ם שיכתוב את הגט, וכן עדים כשרים. הבעש"ט שאל את ר' שלמה ואשתו אם הם מוכנים להתגרש מרצונם הטוב וללא כל כפיה? השניים ענו כי הם מאמינים באמונה שלמה בדברי הצדיק, כי הגירושין יהיו לטובת שניהם ומאחר שהם ידידים טובים ורוצים שהשני יהיה מאושר, הם מסכימים לעשות זאת איש לטובת רעהו. הבעש"ט נכנס לחדרו ולאחר זמן מה יצא ואמר: לפני כשש שנים היתה על האשה תלונה תמורה לפני בית דין של מעלה שגור כי האשה תלקה בטרופ הדעת והבעל יהיה עגון כל ימיו, אולם הואיל וחזרתם עתה בתשובה ומתוך מסירות נפש רבה הסכמתם להתגרש, הוסר הקטרוג מעליכם, לכו הביתה בשלום וחיו באושר ה' יתן לכם בנים ובנות ואריכות ימים ושנים טובות. ברכתו של הבעש"ט אכן נתקיימה ולר' שלמה ואשתו היו בנים ובנות. ר' שלמה נמנה על זקני החסידים שסייעו רבות להפצת אורה של החסידות בקרב ההמונים.

צ'ין אדם לחברו

הכנסת אורחים של הצדיק

הייתה זו שעת לילה מאוחרת ביום חורפי למדי. בין סימטאות העיירה גוסטינין התרוצץ לו יהודי, איש עסקים שנקלע למקום וחיפש מקום לינה. באחד החלונות הוא הבחין באור דולק, ומבלי להסס הוא דפק בחוזקה על הדלת, מבקש מבעל הבית שיאפשר לו להיכנס ולנוח עד שיעלה השחר.

מבלי ידיעתו, האורח נקלע לביתו של הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטינין זיע"א, שהיה ידוע בכינויו "היהודי הטוב מגוסטינין". רבי יחיאל שמח לקיים את מצוות הכנסת אורחים והוא הגיש לו כוס משקה חם ומיני מזונות.

כנראה שניתן היה לראות על פני האורח שהוא רעב למדי, גם אחרי שאכל את העוגה... הצדיק ביקש להכין עבורו ארוחת ערב. הוא מצא סיר ובו דייסה בלתי מבושלת, וסיר נוסף בו היה שומן עוף. ללא כל ידיעה מוקדמת בבישול, עירבב רבי יחיאל מאיר את שני הסירים, הכניס אותם אל התנור ובישל "ארוחת ערב" חגיגית. האורח אכן היה רעב במיוחד וגמע גם את אותו תבשיל משונה. כשנסתיימה הארוחה מיהר המארח להציע לאורחו מיטה לישון בה, כשהוא מסתיר ממנו את העובדה שזוהי מיטתו שלו ושהוא יישאר ער במשך כל הלילה. בבוקר עשו הרבי ואורחו את דרכם לבית הכנסת לתפילת השחרית.

אחרי התפילה פתח איש העסקים בשיחה עם המתפללים, ותוך כדי שיחה הוא נחרד לגלות כי הוא התארח בביתו של הצדיק הגדול, ושהוא אף ישן במיטתו כשלהרבי לא היה היכן לישון! עצוב ומבוויש הוא מיהר לעבר הרבי. "רבי, סלח ומחל לי!" הוא הפציר בו. "לא ידעתי שזה ביתך. לו ידעתי, לא הייתי מטריח את הרבי להכין עבורי ארוחת ערב, ובטח שלא הייתי יושן במיטתו! אנא סלח לי על חוצפתי!" "אינני מוכן לסלוח לך!" השיב הרבי בלי להסס. האורח הרגיש רע מאוד, אבל הרבי המשיך. "יש לי תנאי אחד, שאם תהיה מוכן לקיים אותו אסכים לסלוח לך. התנאי הוא שבכל פעם שתבוא לעיירתנו, תתארח אצלי בבית. "ראה, החסידים כאן מכבדים אותי מאוד, ולא מאפשרים לאיש להתארח אצלי. כך הם מונעים ממני לקיים את המצווה החשובה של הכנסת אורחים. ואילו אתה שזיכית אותי בקיום מצווה זו, לא רק שאין לך על מה להתנצל – אנא המשיך לזכות אותי בכל פעם שתיקלע לאיזור".

מה שאדם עושה הוא עושה לעצמו

רגיל היה הרה"ק רבי ליבר חריף מבארדיטשוב זיע"א להציע בעצמו את המיטות לאורחים, פעם סירב אחד האורחים וטען: רבנו אין זה לפי כבודו, נענה רבי ליבר ואמר לו: הינך טועה, אתה חושב שאני מציע לך מיטה, למעשה אני מציע לעצמי מיטה לעתיד לבוא.

תלולא דצדקיא

שבת קודש ה' תמוז

הרה"ק רבי בצלאל יהושע ב"ר יחיאל מיכל מגלינא (תרע"ה)

יום ראשון ו' תמוז

הרה"ק רבי דוד צבי מנישטאט ב"ר יחזקאל מקאומיר (תרמ"ב)

יום שני ז' תמוז

הרה"ק רבי ברוך פרענקל תאומים ב"ר יהושע יחזקאל פייבל (ברוך טעם – תקפ"ח)
הרה"ק רבי שמחה בונים ב"ר אברהם מרדכי מגור (לב שמחה – תשנ"ב)

יום שלישי ח' תמוז

הרה"ק רבי מאיר מדויקוב ב"ר אליעזר (אמרי נועם – תרל"ז)

(הרה"ק רבי מרדכי מקומיר ב"ר אברהם המגיד מטריסק (תרע"ז)

יום רביעי ט' תמוז

הרה"ק רבי יעקב מטעמילש ב"ר אליעזר ליפמן (ספרא דצניעותא דיעקב – תכ"ז)

יום שישי י"א תמוז

רבנו יעקב יצחק חיות ב"ר אברהם (אפי רברא – שמ"ה)

הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק (עטרת צבי – תקצ"א)

הרה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד (תש"א)
הרה"ק רבי אהרן טביש ב"ר יעקב (קרני ראם – תרי"ב)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מחבר "בם אג"א אורח" רפרים יוסף הדרש" על המצוות.

הלכות מוקצה (ו)

א) גם באופן שמותר להניח המוקצה באיזה מקום שירצה, ולא צריך להניחו מיד מידו, מכל מקום לא ישהה המוקצה סתם בידו. (פמ"ג סוף סימן של"ט, במשכבות זהב)
ב) כשמותר לו להניח המוקצה באיזה מקום שירצה, מותר לו גם להעביר המוקצה מידו האחת לשניה. (פמ"ג סימן תמ"ז משכבות זהב, ס"ק ב')
ג) אין להעביר המוקצה שהותר לו לטלטל, ולהניחה באיזה מקום שירצה, ליד חברו. (שו"ת שבט הלוי, ח"ג סימן ל', אות א')
ד) כשמותר לו להניח המוקצה באיזה מקום שירצה, אם עמד לנוח, או שהתיישב, שוב אסור להמשיך לטלטלו, כי כשמתחיל ללכת, הרי הוא טלטול חדש. (שו"ע הרב, סימו ש"א, קונטרס אחרון, ס"ק י')

קרית קרעטשניף רחובות

טל: 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק

רבי ברוך פרענקל תאומים ב"ר יהושע

יחזקאל פייבל (ברוך טעם) זיע"א

נלבע ז' תמוז תנצב"ה

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגדול רבי עמרם פריד שליט"א ברכות קריאת שמע – גדרן ופרטיהן

ברכות קריאת שמע לאחר זמן קריאת שמע

מברכים ברכות קריאת שמע עד סוף שעה רביעית [סוף זמן תפילה],
אף שכבר עבר זמן קריאת שמע.

מקור: כך מבואר במשנה (ברכות ט): "עד שלוש שעות... הקורא מכאן ואילך לא הפסיד, כאדם הקורא בתורה". ובברייתא (שם י): "אבל מברך הוא שתיים לפניו ואחת לאחריה". ומבואר שאף שעבר זמן ק"ש, מברכים ברכות ק"ש [ולהלן יתבאר עד מתי מברכים].

טעם דין זה, שמברכים אף שעבר זמן ק"ש - תלוי בנדון האם ברכות ק"ש **הן ברכות המצוות או לא** (כדלהלן בהרחבה).

אם הן אינן ברכות המצוות, מובן מדוע מברכים אף שכבר אי אפשר לקיים את המצוה. אך אם הן ברכות המצוות, צ"ב כיצד אפשר לברך בשעה שכבר אי אפשר לקיים את המצוה.

האם ברכות קריאת שמע הן ברכות המצוות

נחלקו הראשונים כיצד מוגדרות ברכות ק"ש, ובכמה נידונים התלויים בזה: האם אפשר לומר **ברכות ק"ש של ערבית לאחר פלג המנחה קודם צאת הכוכבים,** אף שעדיין אי אפשר לקיים מצות ק"ש. וכן האם אפשר לברך ברכות ק"ש, לאחר שכבר קיים מצות ק"ש. וכן נדון בדין - **ברכות ק"ש לאחר סוף זמן ק"ש** [שכבר אינו מקיים את המצוה]. וכן האם עונים **אמן על "הבוחר בעמו ישראל באהבה"**:

ברכות קריאת שמע של ערבית לפני זמן ק"ש

ברש"י (ברכות ב. ד"ה עד סוף) מבואר שאפשר לברך ברכות ק"ש של ערבית **כבר לאחר פלג המנחה,** אף שעדיין לא יכול לקיים מצות ק"ש. הר"ד (בפסקיו, ברכות שם) והרי"א ז"ל (א: מדה"ר) חלקו וכתבו שכיון שאינו יכול לקיים עדיין מצות ק"ש, הרי **ברכות אלו לבטלה** [וכן נראה דעת התוס' והרא"ש שם].

ובביאור שיטת רש"י, כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' מז, סט, שיט, ובמיוחד סי' קצב) **שברכות ק"ש אינן ברכת המצוות** [ולכן לא מברכים "לקרוא את שמע"], אלא הן **ברכות שנתקנו בפני עצמן,** ותיקנו לברכן לפני ק"ש ולאחריו [ויל"ע ממש"כ הרשב"א (ברכות יא). שברכות יוצר אור ואהבה רבה אינן ברכות על ק"ש, ואילו אמת ויציב הוא ברכת ק"ש].

ונמצא שלדעת הרי"ד והרי"א ברכות ק"ש הן ברכת המצוות, אך לדעת רש"י והרשב"א, הן אינן ברכת המצוות אלא ברכות בפ"ע.

ומדברי הרא"ה (ברכות ה, יג, יג) נראה שברכות ק"ש הן ברכות המצוות וא"א לברכם כבר מפלג המנחה, כיון שאין מקיים מצות ק"ש [אמנם בדף יג: חזר בו שאפשר לברך ברכות ק"ש אף מפלג המנחה עיי"ש]. אמנם ברכות ק"ש של שחרית אפשר לברך גם לאחר זמן ק"ש (ראה טעמו להלן). ולשיטתו אם כבר קרא ק"ש, לא יברך ברכות ק"ש (וראה עוד להלן בנדון זה).

ברכות קריאת שמע לאחר שכבר קרא קריאת שמע [אף בתוך זמן ק"ש]

נחלקו הראשונים האם אפשר לברך ברכות ק"ש, לאחר שכבר קרא ק"ש:

[א] דעת הרשב"א (הנ"ל) שאפשר לברך.

[ב] דעת הרמב"ן (ריש ברכות) וספר הבתים (ק"ש שער א סי' יא), שאפשר לברך רק ברכת "יוצר אור"/"המעריב ערבים", אך ברכת "אהבה רבה"/"אהבת עולם" אינו יכול לברך לאחר שקרא, כיון שברכה זו היא ברכת המצוות.

[ג] לדעת הרא"ה (הנ"ל) שברכות ק"ש הן ברכות המצוות, לא יברך, כיון שכבר קיים מצות ק"ש [וכלשונו שם "דאע"ג דהא נפק רבי יד"ח ק"ש דאור, חוזר ואומרה בברכות, דהוי ק"ש וברכות דרבנן". ומבואר שאפשר לברך רק כשמקיים מצות ק"ש. ולהלן יתבאר שלדעתו גם לאחר סו"ז ק"ש, הקורא מקיים מצוה דרבנן עד סוף זמן תפילה], וכ"ה באריכות במשכנות יעקב (או"ח סי' פ).

ולהלכה נפסק (שו"ע סי' ס"ב, ועי' משנ"ב שם סק"ג, סי' נח ס"ק כה) כדעת הרשב"א, שאף אם קרא ק"ש לפני התפילה, יכול לברך ברכות ק"ש בתוך התפילה.

[וכתב שם השו"ע שטוב לחזור ולקרוא ק"ש. ומבואר בגר"א ובמשנ"ב (שם ס"ק ד) שהוא כדי שיעמוד בתפילה מתוך דברי תורה, ובפמ"ג שם (א"א ס"ק א) מבואר שהטעם הוא משום שחוששים לשיטת רב האי גאון (דלהלן) שהברכות מעכבות את הק"ש, ובבה"ל (שם ד"ה ונראה לי) תמה על זה, אמנם במשנ"ב (סי' סו ס"ק נג) נראה לכאן כהפמ"ג].

הרחבה בדעת הרא"ה:

יש לתמוה על דעת הרא"ה [שאין מברכים ברכות ק"ש לאחר שקרא כבר], מהמבואר (ברכות יא): **שמברכים ברכת "יוצר אור" לאחר שקרא ק"ש.** ומצינו בזה כמה תירוצים:

[א] המשכנ"י (שם) יושב שאיירי שם **שלא היה אפשר לברך "יוצר אור" לפני ק"ש,** כיון שקראו לפני זמן הברכה, ולכן היה אפשר לברך ברכה זו לאחר ק"ש, וכשם שגר שמתגייר מברך על טבילתו לאחר הטבילה [כיון שלא יכל לברך לפניו].

[ב] הפרי יצחק (ח"א סי' א) יושב שהמבואר שם שאפשר לברך יוצר אור לאחר ק"ש, הוא רק **לפי הצד בסוגיא שברכות ק"ש מעכבות זו את זו,** ומטעם זה הן מעכבות גם את ק"ש. אך להלכה שאין הברכות מעכבות את ק"ש, אי אפשר לברך לאחר ק"ש.

ברכות קריאת שמע לאחר סוף זמן ק"ש

נתבאר לעיל מהגמ' (ברכות י) שמברכים ברכות ק"ש אף לאחר זמן ק"ש. והנה, **לדעת הרשב"א הנ"ל שברכות ק"ש אינן כברכת המצוות, מובן מדוע מברכים אף בזמן שכבר א"א לקיים מצות ק"ש. אך לדעות הנ"ל שברכות ק"ש הן ברכות המצוות, צ"ב מדוע מברכים אף לאחר סו"ז ק"ש.**

ונראה עפ"י המבואר ברא"ה, שסוף זמן ק"ש הוא רק לעניין חיוב ק"ש מהתורה [ונחלקו הראשונים האם החיוב מהתורה הוא רק פס' ראשון, או כל פרשה ראשונה, או אף פרשה שניה], אך מדרבנן חייב לקרוא ג' פרשיות עד סו"ז תפילה [וכלשון הרא"ה ברכות יג: "אפ"ה קרינן בתר הכי שמע דרבנן בברכות דרבנן" עכ"ל, הובא לשונו בב"י סי' מו].

לפי"ז מובן כיצד מברכים ברכות ק"ש [אף לרא"ה שהן ברכות המצוות] לאחר סו"ז ק"ש [עד סו"ז תפילה], שכיון שמדרבנן עדיין יש חובה לקרוא ק"ש, שפיר אפשר לברך.

[והנה כתב השו"ע (סי' נח סי') "אם עברה השעה השלישית ולא קראה, קורא אותה בברכותיה כל שעה רביעית". ובלבוש שם כתב "יכול לקרותה". ובמעדני יו"ט ובאר"ר (שם) תמהו על דבריו מה שייך לקרותה, הרי כבר עבר זמנה. ולפי הרא"ה הנ"ל, שיש חיוב ק"ש מדרבנן בשעה רביעית, מובן מדוע כתב השו"ע שצריך לקרוא. אמנם המשנ"ב (שם ס"ק כז) כתב [גם בדעת הלבוש] שהטעם לקרוא ק"ש לאחר סו"ז ק"ש, אינו מפני קיום מצות ק"ש, אלא שטוב לקרוא כדי לקבל עול מלכות שמיים].

עניינת אמן על "הבוחר בעמו ישראל באהבה"

דעת הרמב"ן (מובא בב"י סי' נט ס"ד, ובריש סי' נא) שאין לענות אמן לאחר ברכת "הבוחר בעמו ישראל באהבה", כדי שלא להפסיק בין הברכה למצות ק"ש, ומבואר שהוא ברכת המצוות [ולשיטתו, שא"א לברך לאחר שקרא ק"ש]. אמנם דעת הרא"ש (שו"ת, כלל ד סי' יט) שאפשר לענות אמן, וביאר הב"י (שם) בטעמו, מפני שברכות ק"ש אינן ברכות המצוות [וצ"ע מדברי הרא"ש הנ"ל בעניין ברכות ק"ש של ערבית].

ולמעשה, נחלקו בזה השו"ע והרמ"א - לדעת השו"ע (סי' נט ס"ד) אין לענות אמן, ולדעת הרמ"א (סי' ס ס"ג) המנהג לענות אמן. וכתב המשנ"ב (סי' נט כה, סי' ס ס"ק טז) שיסיים בשווה עם הש"ץ, וכך לא יצטרך לענות אמן.

ביאור דעת השו"ע בנדונים אלו

ולכאורה נמצא שיש סתירה בדעת השו"ע: מחד גיסא כתב שאין לענות אמן, ומבואר שסובר שהיא ברכת המצוות (וכפי שיבאר המשנ"ב סי' נט ס"ק כד), ומאידך כתב (סי' ס ס"ב, הובא לעיל) שמברך ברכות ק"ש לאחר שכבר קרא ק"ש, ומבואר שסובר שאין ברכות המצוות. וכן נראה ממש"כ (סי' נח ס"ו, הובא לעיל) שאפשר לברך ברכות ק"ש בשעה רביעית, ומבואר שסובר שאין ברכות המצוות (לפי הבנת ביאור הגר"א שם).

וביישוב שיטת השו"ע, יש לבאר שטעם הדבר שאין לענות אמן על "הבוחר בעמו ישראל באהבה", אינו משום הפסק בין הברכה למצוה, אלא משום שמאחר והוא מתפלל בשווה עם הש"ץ, אם יענה אמן, הרי זה כעונה אחר ברכת עצמו [עי' בב"י שהביא את ב' הטעמים הנ"ל], ולפי"ז נמצא שכלל אין סתירה.

ועוד יש לבאר, שאף אם טעמו של השו"ע הוא משום הפסק בין הברכה למצוה [וכפי שיבאר המשנ"ב בדעתו], צ"ל שעיקר דעתו שברכות ק"ש אינן ברכת המצוות, אך לכתחילה חשש לדעות שהן ברכת המצוות, ולכן כתב שלא יענה אמן.

האם ברכות קריאת שמע מעכבות את הקריאת שמע

דעת רב האי גאון (הובא בטור סי' ס) שברכות ק"ש מעכבות את ק"ש, ואם קרא ק"ש ללא הברכות, צריך לחזור ולקרוא מדרבנן ק"ש עם ברכות. הרא"ש ורשב"א (ברכות יג) כתבו בשיטתו שהברכות מעכבות רק בקריאה בציבור [כשמוציא את הציבור יד"ח], אך ביחיד אינן מעכבות.

ובביאור דעת רב האי גאון נראה שסובר שברכות ק"ש הן ברכות המצוות, ואף שבעלמא אין הברכה מעכבת את המצווה, כאן תקנו חכמים שהברכות יעכבו [ועי' דבר אברהם ח"א סי' טז]. ומה שכתב שמברכים ברכות ק"ש לאחר סו"ז ק"ש [עד סו"ז תפילה], הוא מפני שסובר כהרא"ה (דלעיל) שיש קיום מצות ק"ש מדרבנן בשעה רביעית [ואמנם אין זה מוכרח, ויתכן שסובר שאין ברכות המצוות].

ולהלכה פסק השו"ע (סי' ס ס"ב) שהקורא ק"ש ללא הברכות, יצא יד"ח.

ברכות קריאת שמע לאחר זמן תפילה

אפשר לברך ברכות קריאת שמע עד סוף זמן תפילה. אך לאחר זמן תפילה, אין לברך ברכות ק"ש. אך אם לא בירך מחמת אונס, יברך עד חצות. ולבני ספרד, ראה במקור.

[אנוס הוא אדם שתכנן לקום מוקדם, וכיוון שעון מעורר או שמינה שומר שיעיר אותו, ולא קם].

מקורות והרחבה:

נתבאר לעיל (מדברי הגמ' ברכות י) שמברכים ברכות קריאת שמע, אף לאחר שעבר זמן ק"ש. אולם לא נתבאר להדיא עד מתי אפשר לברך. ומצינו מחלוקת ראשונים בזה:

[א] י"א שמברכים עד סוף זמן תפילה (רב האי גאון שהובא ברא"ש סי' י, ר"ח רשב"א וריטב"א בברכות שם, או"ז ח"א סי' טז, טור סי' נח ס"ו, ובבה"ל שם ד"ה קורא כתב שכן פסקו רוב האחרונים וכמעט כולו). **וטעמם** כי ברכות ק"ש הן חלק מהתפילה, ולכן זמן עד סוף זמן תפילה בזמנה.

[ב] י"א שמברכים עד חצות (ריטב"א שם בשם רבינו יצחק. ובתוס' שהובא ברשב"א שם, הסתפקו האם זמן כל היום או עד חצות). **וטעמם** כנ"ל, מפני שברכות ק"ש הן חלק מהתפילה, אך לדעתם אפשר לברך כל זמן שאפשר להתפלל שחרית [אפילו שלא בזמנה, כלומר עד חצות].

[ג] י"א שמברכים כל היום (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג, ראבי"ה ח"א סי' כה, חינוך מצוה תכ, תור"ד ברכות שם. והרבנו מנוח (מובא בכס"מ שם) כתב שכן הוא דעת כל המפרשים). **ובטעמם** ביאר הכס"מ (שם) שהוא מפני שזמן ק"ש מדאורייתא כל היום, והתקנה לקרוא ק"ש עד ג' שעות, הייתה רק על הקריאה בעצמה, ולא על הברכות. אולם המג"א (סי' נח ס"ק ז) והט"ז (שם ס"ק ד) הקשו על דבריו, דזמן ג' שעות הוא מן התורה.

ולהלכה פסקו הטוש"ע (סי' נח ס"ו) כדעה הראשונה, שזמן ברכות ק"ש הוא עד סוף זמן תפילה. ובמשנ"ב (ס"ק כד, בשם הט"ז ס"ק ד) מבואר שהוא אף בפשיעה.

משנ"ת שלאחר סוף זמן תפילה אין מברכים ברכות ק"ש: אף שדעת הרבה מהראשונים (שהובאו לעיל) שאפשר לברך כל היום, ולכל הפחות עד חצות [ומחמת כן פסקו הפר"ח ועוד אחרונים שיכול לברך ברכות ק"ש עד חצות], להלכה נפסק שאין לברך אחר שעבר זמן תפילה [ובטור (שם) הוסיף שהמברך לאחר סוף זמן תפילה, ברכתו לבטלה, והובא במשנ"ב (ס"ק כו). אמנם, בשו"ע לא הביא לשון זו, ויל"ע].

משנ"ת שבאונס אפשר לברך עד חצות: מבואר בבה"ל (ד"ה קוראה), עפ"י המשכנות יעקב (סי' פ) שנקט להלכה כדעת הראשונים הנ"ל שמברכים עד חצות. והוסיף הבה"ל שגם במהרי"ל מבואר שנהגו להקל למי שלא בירך ברכת ק"ש באונס, יכול לברך עד חצות.

קרא ק"ש בתוך הזמן ללא הברכות: כתבו הא"א (תניינא, לגאון מבוטשאטש, הובא בדעת תורה סי' נח ס"ו) והזית רענן (או"ח הלכה א אות ז), שאם קרא ק"ש בתוך הזמן, אף אם קרא רק פסוק "שמע ישראל" - יכול לברך את כל הברכות אף לאחר סוף זמן תפילה. אך למעשה, אף אם קרא ק"ש בתוך הזמן, אין לברך ברכות ק"ש אחר שעה רביעית, אלא אם נאנס, וכדלעיל.

לבני ספרד

יש שכתבו שלאחר זמן תפילה לא מברך בכל אופן (בא"ח בספרו עוד יוסף חי פרשת וארא סע' יז, כה"ח סי' נח ס"ק כה). יש שכתבו שאין לברך, אולם אין למחות ביד המברכים, כי יש להם על מה שיסמוכו (שו"ת חיים שאל ח"ב סי' לח אות ע, ועי' בכה"ח שם מש"כ כזה), ויש שכתבו שבנאנס מברך עד חצות (בא"ח בשו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' יב, ועי' בכה"ח שם מש"כ כזה).

מספר הטלפון בבית ההוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לכתובת

6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל, הרב
שלמה בלאק והרב נתנאל מן הי"ו
להצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

הלכה יומית

לידיעתכם, ניתן לקבל הלכה יומית
מבית ההוראה, בנושאים שונים.

לקבלת ההלכה, יש לשלוח בקשה ל:

6191265@gmail.com

שטעמים פאר אנהאנג

חֶקֶת

תשפ"ו בני ברק | ירושלים | חיפה | באר שבע
 הדלקת נרות 7:27 | 7:12 | 7:20 | 7:28
 מוצאי שבת 8:33 | 8:30 | 8:34 | 8:31
 רבינו חם 9:02 | 9:05 | 9:06 | 9:03
 נא לשמור על קדושת הגליון

להרגיש את תחושותיו של הזולת

"ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויכבו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" (כ-ט) רש"י מפרש: "כל בית ישראל - האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו". ב"אבות דרבי נתן", חז"ל משוים בין אהרן, שעליו נאמר "ויכבו... כל בית ישראל", לבין משה רבנו, שעליו נאמר רק "ויכבו בני ישראל", ללא המלה "כל". ולכאורה קשה: וכי יעלה על הדעת שהנשים לא בכו על פטירתו של משה רבנו - המנהיג שהיה השליח של ה' להוציאם ממצרים, למסור להם את התורה, להאכיל אותם מן ארבעים שנה ולהוליך אותם במדבר? האם אפשר לומר שהנשים קבלו את פטירתו בשוויון נפש?

תשובה לכך מתבהרת לפי המעשה המפלא שלפנינו:

בחור ירושלמי תמים, למד את המשנה במסכת אבות (א, ה) שבה נאמר: "ואל תרבה שיחה עם האשה, באשתו אמרו - קל וחמר באשת חברו". הוא הבין את הדברים כפשוטם ממש, והגיע למסקנה כי יש למעט בשיחה עם האשה אפילו בענינים נחוצים וחשובים... כאשר הקים אותו בחור את ביתו, החליט להמנע לגמרי משיחה כלשהי עם רעיתו. בנושאים יומיומיים הכרחיים ונחוצים, הוא הבהיר את כוונתו באמצעות רמזים, קריצות ותנועות ידיים...

האשה נקלעה למצוקה קשה, וכבר לאחר שבעת ימי המשטה פנתה לאביה ואמרה לו שברצונה להתגרש.

נבהל האב ופנה אל הגאון רבי יהושע לייב דיסקין להתעצות. הרב הרגיעו והבטיח לטפל בענין. הוא שלח לקרא לאברהם ולהכניסו לחדרו.

האברהם נכנס וראה את הרב שקוע בלמודו. הרב הרים את עיניו לרגע, הביט בו, ושב מיד ללמודו, כאלו לא נכנס איש. האברהם עמד והמתין. חמש דקות, עשר, רבע שעה... הוא התלבט אם לגשת או להמתין, אך יראת הכבוד הכריעה והוא נשאר לעמד. חצי שעה חלפה, ארבעים דקות, שעה שלמה... והרב אינו מרים את עיניו. האברהם כבר חשב ללכת, אך פחד להפריע. כך עמד במשך שעות תמימות, ולא זכה לשמץ של התייחסות.

לאחר שעות, הגביה הרב את עיניו מהספר, וכשהוא מתעלם לחלוטין מנוכחותו של האברהם - קרא לרעייתו ובקש כי תפנס אל חדרו. רגע לאחר מכן, נכנסה הרבנית אל החדר, הישר מהמטבח. הגאון החל להתעניין בשלומה:

"מה נשמע, רעית? ספרי לי מה עשית הבקר!" בקש הגאון. הרבנית השיבה וספרה כי יצאה לשוק, לקניות. "ומה קנית בשוק?" הוסיף רבי יהושע לייב להתעניין. הרבנית פרטה את רשימת הירקות שהביאה עמה. "אני מבין שאת מתכוונת להכנת ארוחת הצהרים! האם תוכלי לספר לי מה בכוונתך להכין?" ביר הרב, ולאחר שהרבנית ספרה על אודות ארוחת הצהרים המתכננת - הודה לה, והיא חזרה לעסק בשלח. רק אז רמז רבי יהושע לייב לאברהם כי הוא יכול לעזוב את החדר, וזאת בלי שאמר לו מלה וחצי מלה על אודות הנושא לשמו הזמין אל ביתו...

למים, ספר האברהם כי למד באותו יום שני דברים: שגם גאון כרבי יהושע לייב מקדיש זמן לשיחה עם רעיתו, אך בעקר - למד מהי תחושת הכאב שאדם חש כשלא מתייחסים אליו. מאותו יום, השתנה יחסו לאשתו מן הקצה אל הקצה, ושלום בית החל לשורר בניהם.

מתברר שהדרך להשפין שלום בין איש לרעהו, היא לתת לאדם יכלת להרגיש את תחושות הזולת.

הגאון רבי שלום אייזן, מו"צ בירושלים, התפרסם במחיותו בנושא ארבעת המינים. לקראת חג הסוכות, היו מגיעים אליו מאות אנשים לשאל ולהתייעץ.

לעצור את המים, אך לשווא. לפתע, נגש ילד קטן, לקח מעט עפר בָּקָף ידו והכניס אל החור. צחקו המלחים: "מה יועיל קמץ קטן של עפר מול ים שלם?" אך העפר נתקע בדיוק במקום הנכון וסתם את הפתח. המים הפסיקו לחדר והספינה נצלה.

כי לא הגדל קובע, אלא הכונה, הדיק והרגע שבו נעשה המעשה. אין חסד שחולק לאבוד ואין מעשה שנעשה לשווא. אדם ש"ממית עצמו" ונותן את פלו למען האחרים - רק מרויח. מי שמרחם על הבריות - מרחמים עליו מן השמים. (עשרים וארבע שבע)

אירכיון 'איוג'
הלכות כיבוד אב ואם

הלכות כיבוד הורים ע"פ פסקי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

להעזר במטפל גוי לסעד את אביו

שאלה: האבא זקן ומבצע סעודי. בנני ובנותי מטפלים בו במסירות בביתו כבר כמה שנים. בזמן האחרון נעשה הטפול באבא קשה ביותר והבנים מתקשים מאד לטפל בו, והם רוצים להביא עובד זר גוי שיטפל בו. אחי הבנים מתנגד מאד לכך, וטוען שעובד גוי מביא טמאה לבית. מהי דעת התורה, האם קתר לבנים להביא עובד גוי לטפל באביהם, או שצריכים להתאמץ ולטפל בעצמם באביהם.

תשובה: מכיון שכל העולם כפוף לתורה, חייב להיות שאמות העולם יהיו מצויים בבית ישראל כדי שצרכי יולדת, קטן וחולה יעשו על ידיהם, וכמו שמבאר בגמרא (שבת קט"ז) שצרכיהם נעשים בשבת על ידי נכרי. ולכן חק חקק בטבע וכך היא בריאת העולם - שבבתי ישראל יהיו מצויים משרתים ושפחות נכרים, ולמרות שגאת הגויים ורדיפתם אחרי היהודים, חק נתן ולא יעבר שבכל המצבים ישרתו הם את ישראל, וכך גם היה בימי רבותינו הראשונים, וכבר כתב רש"י (בראשית ט, כז) על הפסוק "ויהי כנען עבד למו", שאף משיגלו בני שם, ימכרו להם עבדים מבני כנען.

ומכיון שבכל מקום בעולם נעזרים על ידי עובדים גויים - הבן שמתנגד להכניס עובד גוי לבית ההורים אינו צודק, ואין לו את הזכות למנע מאחיו להעזר בעובד גוי שיטפל באביהם, ובמיוחד אם הטפול על ידו יועיל לאבא ביותר.

(באדיבות הרב בן ציון גולדברג ידלר שליט"א עורך הספר "למען אירכיון" yadlerben@gmail.com)

פעם, הגיע אברך כשבדודו אתרוג מהדר במיוחד. בחן אותו רבי שלום ואמר: "האתרוג הזה אינו בשבילך".
נדהם האברך ושאל איזה פגם יש בו.
הרב לא השיב מיד, אלא שאל את האברך במה הוא עוסק וכמה הוא מרויח.
כשהבין שזהו אברך כולל המשתכר בסכום נמוך, שאל כמה עלה האתרוג. כששמע שמדובר בסכום גבוה מאד, אמר לו: "האתרוג מהדר, אבל אינו מתאים לך. מוטב שתחזיר אותו, תקנה אתרוג פשוט יותר, ובכסף שנותר - תקנה לרעייתך בגד חדש לחג". רבי שלום לא ראה רק את ההדור, אלא את הלב של האשה בבית...

ומכאן התשובה לשאלתנו, על פי דרכו של המהר"ל:
אהרן הכהן, שהיה רודף שלום ומשכין אהבה בין איש לרעהו ובין איש לאשתו, למד את ישראל להרגיש זה את כאבו של זה. לכן בעת פטירתו - כל אחד מישראל לא בכה רק על צערו האישי, אלא גם על צערו של חברו. הבכי היה כפול ומכפל, ולכן נאמר "כל בית ישראל". לעמית זאת, בפטירת משה רבנו - ודאי בכו כלם, אנשים ונשים וטף, אך כל אחד בכה על צערו שלו בלבד, ולכן לא נאמר "כל".
אהרן למד אותנו שהשלום האמיתי נבנה רק כאשר אדם מצליח להרגיש את כאבו של הזולת. (ללמדך)

כל המרחם על הבריות - מרחמים עליו מן השמים

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (וי-יז) חז"ל דורשים: "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". אך המפרשים מוסיפים רבד נוסף: מי שמוכן לוותר על עצמו, על נוחותו ועל רצונו כדי להיטיב עם הזולת, מי שמוסר נפש למען אחרים - זוכה שמשמים ייטיבו עמו בכפלים. מעשה חסד קטן, אפילו שולי לכאורה, יכול להפך להצלת חיים ממשית.

הימים היו ימי מלחמת העולם הראשונה. וירושלים הייתה שרויה ברעב אים. יותר מעשרים אלף איש, כרבע מתושבי העיר, מתו ממחלות ומרעב. הממשל התורכי גיס בכפיה את כל נתיניו, כולל יהודים, לעבודות פרך. כדי לשוור, נשות העיר מכרו את כל חפצי הבית. לא היה מחזה נדיר לראות פלאח ערבי עטוף בקפטן ירושלמי חגיגי - שנמכר על ידי משפחה יהודית רעבה.

בערב הושענא רבה, עבר הר"ר משה פרוש בשכונת מאה שערים. הוא ראה את נשות תלמידי החכמים הגדולים עומדות בשוק ומוכרות כרים, שמיות וחפצים בסיסיים. בין הנשים, עמדה אשתו של הגאון רבי יוסף סלנט, אחת מנשות ירושלים המיוחדות. היא הציעה למכירה גפרורים וכפתורים. ר' משה פרוש לא היה זקוק לגפרורים או לכפתורים, ולכן המשיך בדרך. אך לאחר כמה צעדים עצר. הוא חשב לעצמו: אם אשת תלמיד חכם, אשה מכבדת כל כך, עומדת בשוק ומוכרת גפרורים - איך אפשר לעבר לידה ולא לקנות? הוא חזר, קנה ממנה קפסת גפרורים, והניח אותה בכיסו - בלי ליחס לכך חשיבות מיוחדת.

במוצאי שמחת תורה, שכר ר' משה עגלה, העמיס עליה את רהיטי ביתו ויצא לדרך. הוא נסע אל המושבה יבנאל, שם הקים בית ספר חרדי לבני המקום. העגלה עלתה בהר הצופים, סמוך לבנין "אוגוסטה ויקטוריה", שהיה בסיס הפקוד התורכי. בירושלים שברה "האפלה מחלטת" - אסור היה להדליק אור מחשש הפצצות. לפתע, באמצע העליה, התנוודה העגלה וארון כבד נפל ממנה בקול רעש גדול. החילים התורפים, שעמדו על המשמר כדי לתפס עריקים, נדרכו. עריק שנתפס - דינו היה מלקות אכזריות, עבודת פרך ולעיתים מות. הם עצרו את ר' משה בצעקות, בטוחים שהוא מנסה לברח מהעיר. הוא אמר להם שהוא נתין אמריקאי, אך הם לא האמינו. הם החלו לגרר אותו לעבר "קישלה", כשהם מעניקים לו בדרך מכות ובעיטות אכזריות. הוא לא ידע אם יגיע לשם בחיים.

ר' משה שלף את דרכונו האמריקאי, אך בשל העלטה הגמורה, לא נתן היה לראות דבר. הוא החזיר את הדרכון לכיסו באכזבה, הכניס את ידו פנימה כדי לשמר עליו, ואז הרגיש את קפסת הגפרורים שקנה אתמול. הוא שלף אותה, הדליק גפרור, ובאור הקטן הזה הצליח להראות לחילים את הדרכון. למראה הנשר האמריקאי המתנוסס עליו - נבהלו החילים. הם הצדיעו לו ושחררו אותו מיד.

הפרוטות שבהן קנה גפרורים כדי להחיות את נפשו של אשת תלמיד חכם - הן שהחיו את נפשו שלו והצילו את חייו ממש.
מעשה חסד קטן, אפילו כמו קניית קפסת גפרורים - יכול להפך להצלת חיים.

ספינה גדולה הפליגה בים, אך באמצע המסע פרצה סערה. חור קטן נפער בתחתית הספינה, והמים החלו לחדור פנימה. נסו המלחים בכל כחם

מבצע ענק!
מזמינים מנוי מקבלים:
לזיכוי הרבים
נגן DOQO איכותי
להפצת 25 עלונים לכל שבט וחג
8 ספרים לבחירה ועוד מתנות נוספות!
1-800-39-39-38

מבצע ענק!
מזמינים מנוי מקבלים:
לזיכוי הרבים
נגן DOQO איכותי
להפצת 25 עלונים לכל שבט וחג
80 ש"ח לחודש
בחתכיבות לשנה הראשונה

שבת טיש

ספורים ואגדות • פנינים ופרפראות • מדות והליכות

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

פנינים

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (ט. ב) - רק את אותה התורה אשר צוה ה', רק אותה יש לאמר, ולא להוסיף עליה מאומה. (רבי יוחנא ורבי שמעון משנינו)

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר - לרמז שכל דבר של חקת וישאלך אדם למה אתה עושה בו. אמר לו "אשר צוה ה'!" אני מקים צויו ה', באמונה תמימה וכלי חקירה. ועוד רמז. שצריך ללמוד בקול ולהוציא הלמוד בפה. כפי שאמרו במסכת אבות ז', "זאת חקת התורה" - לומר התורה ויהי "לאמר" = על ידי אמידה בפה. (משנת בנינו)

זאת חקת התורה אשר צוה ה' - צוה בנימטריא ק"א, לרמז לדברי חז"ל בחגיגה. אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה ואחת פעמים. כלומר, "זאת חקת התורה" כדי שהתורה תהיה חקוקה ושמונה בלבד, למד אותה ק"א פעמים כמנין "צוה". (החיד"א)

זאת חקת התורה - ז"ת נטריקון ו' אדמות תשרפו. שהן שבע הפרות שנגעשו לבד מהפרה של משה שהפרשה עוסקת בה. והפרה של עזרא רמזה בפסוק הכא "ונתתם אותה אל אלקיך הכהן". אלקיך אותיות לעזרא. וכן "זאת" נטריקון תפריש אותו ז', כפי שאמרו בימא שפירשים את הכתוב השורף שבעה ימים קדם. (שמן לסא)

זאת חקת התורה - ז"ת נטריקון ו' אדמות תשרפו. לרמז לדברי חז"ל "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירשה לך". כי בשעת הלמוד תחשב האדם שזכות אבותיו תפנה, ואין התורה מתקנת אלא ממי שממית עצמו ונגע עליה. ולא מי שסומך על אבותיו. שכן אין התורה בירשה. (קרבן אשר)

וכל כלי פתוח אשר אירצמיד פתיל עליו טמא הוא (ט. טו) - רמז יש כאן על שמירת הלשון. ומי שכלי הדבור שלו פתוח ללא מעצור, ואין על פיו צמיד פתיל - טמא הוא. והרי רש"י מפרש "כלי חרס הנתון מדבר", והם האנשים הפתוחים שאין בהם תורה ותפלה ותרומה בכל חרס פשוטים. וללמדך שגם הם צריכים להזהר לפנות לשם מחסום לפיהם ולדבר רק דבור קשר. (ה"פ ישראל מנח)

ונתן עליו מים חיים אל פתיל (ט. יז) - במסכת ברכות מובא. שיש לטרוח ללכת לפניו ארבעה מילין בשביל מים לנטילת ידים. ולאחריו יחזור רק מיל אחד. וזה רמזו כאן. "ונתן עליו מים" - נטילת ידים. ותבת "נתן" נקראת פנים ואחור. לומר שיש לאדם לחזור אחר מים לנטילת ידים בדרך פתיל. ואף אם צריך לחזור לאחוריו "מים אל פתיל" - סופי תבות מיל, לרמז שלאחריו צריך לחזור רק מיל אחד. (תורה מסיני)

ונשם במצרים ימים רבים (ב. טו) - למה ספר זאת משה לאדם? מפני שחז"ל אמרו שעמלק בא להלחם בישראל על שיצאו ממצרים לפני הזמן ולא ישוב שם ארבע מאות שנה כפי שגזר בברית בין הבתרים. ולכן רמז לו משה שהימים במצרים היו רבים וארבים. וקשי השעבוד השלים את המניין. ורק זה היה בתבת "רבים" אותיות ר"ב י"ם, ר' פעם ב' ארבע מאות, ר' פעם מ' = ארבע מאות. (הנאמן)

עשה לך שרף (כא. ח) - עשה אותיות שרפה. לרמז על יקר הזמן. שתחשבו כי השעה שורפת ובעזרתה בך לכל תכלה לשון. אלא תשביל לנצח לדברים מועילים. וכן פרשו שכל עשייתו של האדם, יעשה באש לכה. בחקירות והתלככות. (ה"שעות משה" מייז"ר)

את וזה בסופה (כא. יד) - במסכת קדושין נדרש על תלמידיו חכמים שעוסקים בתורה ונחלקים ביניהם. ואינם זזים עד שנגשים אחרים זה את זה, לשון אהבה בסופה. "זה" בנימטריא אהבה ובנימטריא אהד. (השפת אמת)

ואשר תחלים (כא. טו) - נטריקון וכל אמונים שפכו דמם, נשאו הם חללים מתים לפני ישראל. לרמז לדברי חז"ל שהאמונים התחבאו במערת שבהרים כדי להרג את ישראל שעוברים ביניהם. והקב"ה קרב את ההרים להרגם ונתחל נגדם להוציא דמם כדי שיראו בני ישראל את הדם שעשה עמם הקב"ה. (מנחת עני)

ספורים בפרשה

ביוצרות לסבות שכתב על המלאכים וישנה אין ברפידתם ותנומה אין ברכיבתם, ללמדך שאין שנה ותנומה אצל המלאכים. והוסיף ואמר: "אולם אל תספר לאבא שאני אמרתי לך זאת..." היך הקטן נכנס אל אביו עם המחוור של סבות הפתוח בידיו, והראה לו את דברי הפסוק. האב יחד עם הרב האורח פמון התפעלו מאד. ודרשו לדעת מהיכן גלה היך רז זה, אלא שהלה מלא פיו מים בהוראת אמו. "אני גוזר עליך בגזרתאב שתגיד לי מהיכן שאבת את המוקור". אמר האב, והיך הפכה השיב בחקמה: "אתה גוזר עלי בגזרת אב שאגיד, אבל יש עלי גם גזרת אם שלא אגיד..." ומתשובתו ידעו כי הרגנית החקמנית גלתה רז זה...

ויסר מעלינו את הנהגה (כא. ז)

בסמוך לבנין הגדול של 'צית התומים' דיסקין בואבה ירושלים. קם עד היום מגרש גדול ועזוב. ילדי המוסד כמו גם ילדי שכונת 'גבעת שאול' הסמוכה, פחדו לשחק באזור, ועד היום הם שרויים עדין בחשש זה... השמועה הרווחת היתה כי המקום שורץ נחשים ארסיים ומסכנים, ועל שלטים שהוצבו במקום אף פרסמה אזהרה זו 'נחשים ארסיים בשטח'. למעשה לא היתה לטעויה זו אחיזה במציאות, אלא היתה זו עצם חקמקת של מנהל בית התומים כיובל שנים, רבי אברהם יצחק רוטשטין. באזור השומם היו מתקבצים בעת ההיא נערים ריקים ופוזוזים, ומתוך דאגה לשלומם הרוחני של הניכר המוסד, הפיץ את הטעויה על המצאות 'נחשים מסכנים' במקום, והתבססו אכן הצליח. לזימן נשאל ביצד פרסם שמועה כזו, בעוד היה ידוע באיש אמת. והשיב: "וכי אותם נערים המנערים מתורה ומצוות אינם גנדי נחשים מסכנים וארסיים? והרי עלולים הם להטיל את ארסם בגשמות הרבות של התלמידים, וכי יש להם סכנה גדולה מזה?"

וממדבר מתנה וממתנה נחליאל (כא. ח)

דרשו חז"ל בגדרים: "כיון שעושה אדם את עצמו במדבר שהוא מפקד בכל תורה נהנה לו במתנה, שנאמר 'וממתנה מתנה', וכו' שנתנה לו במתנה נחל קל, שנאמר 'וממתנה נחליאל', וכו' שנתנה לו קל, עולה לגדלה, שנאמר 'ומנחליאל במות'."

כשישבע פעם ה' יסוד העבודה" בשלחנו, נטל בוס יין והכריז: "מי שיאמר לי ביצד באים לידי מדת השמחה, וקבל ממני כוס יין זה". וישבו שם אישים נודעים ובעלי מדרגה, וכל אחד נסה להביע את דעתו בשאלה גדולה זו, אולם דעתו של ה' יסוד העבודה" לא נחה מדבריהם. עד שנגענו בנו רבי מיכל אהרן: "מיט גארישט", כלומר באמצעות הענה בהרצאה שאין בי מאומה, מגיעים לידי שמחה. שאלו הרבי: "וכיצד באים להקרה זו שאין בי מאומה?" והבן השיב בחכמה: "מען איז דאך טאקע גארישט" - הרי באמת אין בנו מאומה... והרבי הושיט לו את כוס היין.

לזימן, כשהיה רבי מיכל אהרן בערב ימיו, הביע את דאגתו בפני מקרבו ביצד יופיע בפני בית דין שלימעלה לתת דין וחשבון על כל ימי חייו. ישב שם החסיד רבי אברהם מלאך, והניח את דעתו: "הרי יש מי שיליך שם, אביר (ה' יסוד העבודה) יאחז בידך האחת, ויבדק (ה' דברי שמואל) יאחז בידך השנייה, ומה לך אפוא להתירא?! שאלו רבי מיכל אהרן: "האם אתה מתכוון לך באמת?" ובקשה השיב בחיוב, נחה דעתו של אותו צדיק, שהיה ענותו וישפלי ביד.

והוציא אתה אלי מונוץ למחנה (ט. טז)

בדרך תרצ"ט שהיה רבי אהרן מפלו בקרקא, לאחר שעבר נתיב בעיניו. הוא התאכסן בבית הנגיד ר' דוד לנדא שהתגורר בבית מרוח בקומה הרביעית אליה עלו במעלית שהיתה מתקנת בבנין, אף הרבי לא השתמש בה והשמששים העלוהו בכסאו. יום אחד הגיע רבי משה מבאיאן קראקא הי"ד לבקר, וכאשר פתחו לו את המעלית טרב להפנס אליה, והעדיף לעלות ברגלו עד הקומה הרביעית, שכן "אל הרבי מפלו יש לעלות ברגל", וכן לדברי חז"ל "חב אדם להקביל פני רבו ברגל"... במקור לתנהגותו זו הראה הרבי במשניות פרה אדום הפרה האדמה, שכאשר היו מוציאים אותה לשרפה, "זקני ישראל היו מקדימים ברגליהם להר המשחה", וכתב שם ה' יסוד טוב' שהטעם לך הוא משום שהיו מחבבים את המצוה, ולכן טרחו לעלות להר היתים ברגליהם ולא רוכבים על גבי חמור, "ואף כן, כאשר עולים לבקר את הצדיק מפלו, יש להבא את המצוה ולטרוח לעלות אליו ברגליו", אמר רבי משה יוני.

ויטמא הבחן עדי הערב (ט. טז)

אל ישיבת טלו הגיע פעם רבי יצחק ניסבונם הי"ד, שפעל למען ישוב ארץ ישראל ועשה נפשות למען תנועת "חבת ציון" לחדוש הישוב בדרך התורה והמצוות בפגישות עם ראש הישיבה רבי אליעזר גורדון, התבקש שלא לדבר עם התלמידים אודות חזונו ולא לנסות להשפיע עליהם להצטרף לתנועתו. "איני מתנגד לישוב הארץ", אמר ראש הישיבה, "אלא שחושש אני מהשפעתה של התנועה, שהיא אמנם משיבה נדחים אל חיק אמתם, אבל היא בבחינת פרה אדמה/ המטהרת טמאים ומטמאת טהורים, ואין אני חפץ לטמא את התלמידים הטהורים שלי..." תמה האורח ושאל: "והרי בפרה אדמה היו המתעסקים בהכנתה נטמאים מתוך ידיעה מראש, ורק בטמאה קלה עד הערב, אף היו זוכים לטהר טמאים מטמאה מתורה של שבעה ימים. בדתה היא אפוא ארץ ישראל שבשביבה ירד מעט מדרגתו ויטמא בטמאה קלה. אבל יעלה בידו להציל אחריה ולטהרה מטמאה חמורה?" נענה רבי אליעזר גורדון בחיך של עצב, ואמר: "אלו היה כך - ניהא. אלא שחושש אני שמא יטמאו הטהורים טמאה חמורה, ולא יעלה בידם לטהר את האחרים אפלו מטמאה קלה..."

וישלח מלאך (כ. טז)

רבי שלמה מבובוב יושב פעם לסעודת שחרית, אף לא מצא לחם בבית. שלח את אחד מבני הבית לקנות לחם מהאופה, והשליח התעכב זמן רב עד שהאופה הכין בצק והכניס את הלחם לתנור האפייה. בינתים הגיע אחד החסידים לבית הרבי, ובידו שני לחמים גדולים וטריים. הרבי שמח למראה הלחם, והתבטא בפנתם השגור: "יער עסניגדעיר מלאך שלאפט גישט", כלומר המלאך הממנה על המזון בעולם, אינו שן על משמרתו, אלא דואג להביא לחם לכל בשר כפי שגזר עליו מן השמים. באותה עעה התארח אצל רבי ישראל שריר אב"ד יודנבוב חתן אחותו של ה' דברי חיים מצנז, והוא שאל את הרבי אם יש מקור קדום לפתגם שגזר זה שהמלאכים אינם יושבים. הרבי השיב כי מן הסתם יש מקור נאמן לזה. אף המשיך לדבר בענינים אחרים. בחדר הסמוך ישבה הרבנית של הרבי מבובוב, וכששמעה את הענין קראה לבנה רבי בראיון הי"ד, שהיה אז ילד קטן, ואמרה לו: "לך לאבא ואמר לו, כי המקור לפתגם שגזר זה הוא בדברי הפסוק

ואסף איש טהור את אפר הפרה

מאז שנצטוו בני ישראל על טהרתם, היו הטמאים נטהרים מטמאת מות על ידי אפר פרה אדמה. תשע פרות נעשו לישראל במשך הדורות, ואת העשירית יכין מלך המשיח במהרה בימינו. גם לאחר חרבן בית המקדש השני, עדיו השתמור בארץ ישראל מעט מאפר הפרה ועד תקופת האמוראים עדיו היו גדולי העם מטהרים את עצמם באפר הפרה ואוכלים חליו בטהרה, אלא שלאחר מכן נגנז האפר ולא נודע מקומו רק ליחידי סגולה. מרן החיד"א כתב ש'לבו אומר לו, כי האריז"ל היה נטהר באפר פרה על ידי אליהו הנביא זכור לטוב, יאז נחה עליו רוח הקדש להפליא. כך גם ספרו זקני ירושלים על רבי מנחם מנדל משקלוב, תלמידו של הגר"א מוילנא, שאחר שעלה לירושלים אמר: "אם יצטרכו ישראל לאפר הפרה של משה, וכול אני להראות להם איפה הוא".

בשנת תרכ"ט, בקר ה"דברי יחזקאל", רבי יחזקאל שרגא משינובה, בנו בכורו של ה"דברי חיים" מצנז, בארץ ישראל, ושהה בה במשך כשמונה עשר חדשים. ספורים נפלאים מספרים על הימים הרבים בהם שהה הצדיק בערי הקדש שבארץ, ומפה לאזן עברו שמועות שונות על הספה שהביאה אותו לבקר בארץ ולשוב לגולה, אך הוא שמר את סודו בלבו והדבר נותר כחידה נעלמה.

ימים ארבים עשה רבי יחזקאל שרגא בערי הגליל, ובעודו רכוב על בהמות וגמלים בקר בערי הקדש טבריה וצפת, השתטח על קבר הצדיקים שבגליל ונפגש עם רבני הערים וגדולי החכמים שבהן, שחרדו לקראתו והתאבקו בעפרו וגליו. והנה נודע לחכמי צפת, ובראשם לרבם הנערץ רבי שמואל הליר, כי האורח משינובה סיס זה עתה את בקורו בעיר הקדש טבריה, והוא עושה עתה את דרכו ברכיבה אל עבר העיר צפת העתיקה השוכנת בראש ההר. כיון ששמע זאת רבי שמואל, יצא לקראת הצדיק כדי לקבל את פניו, ומי ראה את הרב יוצא ואינו יוצא עמו? התאספו אפוא בני צפת בפאתי העיר והמתינו לבוא אורחת הצדיק, אך לפליאתם המתינו עד בש שעות ארבות, עד שכבר פנה יום והלילה פרש את בנפיו. דאגה חדרה אל לבם של הממתנים והם חרדו לשלומם של הצדיק ובני לויתו, והיו אף שחזרו לביתם לאחר שסבלנותם פקעה. לבסוף הגיעו בני השירה כשהם בריאים ושלמים ונכנסו צפתה אחר כבוד. "מה ארע לכם בדרך? ומדוע בה בוששתם לבוא?" שאלו בני צפת את מלווי של הצדיק, והללו ספרו: "יצאנו מהעיר טבריה בעוד היום גדול, אלא שבאמצע הדרך עצר הרבי וירד מן הממור, כשהוא מביט כל העת אל החר הנשא ובקש להתפלל שם תפלת מנחה בצבור. ירדנו בלנו ופתחנו בתפלה, אלא שהרבי עמד בתפלתו החרשית במשך שעות ארבות ובלנו נאלצנו לחמתין לו כל אותו הזמן".

פליאה אחזה את יושבי העיר צפת, והם מהרו לספר את הדברים לרבם הגאון. כששמע רבי שמואל את הדברים, מזהר לחקור את בני השירה: "היכן היה המקום שבו עצר הרבי ובסמוך לאיזה הר עמד?" היו שם בשירה כמה מתושבי האזור והם ספרו מיד: "הדבר היה בדרומה של צפת, סמוך לכפר עכברא שנקרא גם עין כחל". התרגש רבי שמואל מאד וקרא: "עכשו יודע אני שאיש אלקים קדוש הוא הצדיק משינובה ועינו פקוחה על הכל".

לא הבינו הנאספים את כוונתו של הרב, והוא החל לספר: "לפני שנים אחרות בא אלי פלאח ערבי מתושבי הסביבה, ודמעתו על לחיו. כל פלו היה עטוף בצער ובאנינות ובקול נשנק מבכי בקש ממני עזרה ותושיה לצאת מהמצור לרוחה. חרדתי לקראתו ובקשתי ממנו לספר מה ארע לו, והוא החל לשפך בפני את מסכת היסורים וכוס התערעלה שבאו עליו בתקופה האחרונה. תחלה חלו ילדיו וכמה מהם מתו. גם במקנהו הקה הדבר והוא החל להפסיד את רכושו, ואף הוא עצמו חלה ונפל למשכב. הבין הערבי כי יד ה' היתה בו והוא בא אלי כדי לדרש את האלקים על מה עשה לו ככה ומה חרי האף הגדול הזה. התחלתי מיד לחקור את הערבי ולדרש ממנו לפרט לי את כל מעשיו בעת האחרונה מאז החל הנגף להכות בו, ובקשתי ממנו לפשפש במעשיו אולי עשה חטא גדולה והזיק לאדם בלשוה בגו או בקמו, אך הוא טען בתקף שונוה הוא לבירות ואין בידו שום גזלה או צער שעשה לאולת. המשכתי לבקש ממנו לחזור בדבר שלא בשורה שעשה בזמן האחרון, ומבלי משים ספר הערבי, כי לפני תקופת מה חפר בשפולי החר והוא שבעברא, ושם מצא שני בדים עתיקים מלאים אפר שרופ, ומאז נטל את הבדים והביאם לביתו, החלה מסכת הצרות וההרפתקאות לדרש אותו עד חרמה".

"כששמעתי זאת" המשיך רבי שמואל בספורו, "אחזני חיל ורעדה, כי מקבל בידי שאפר זה הוא אפר פרה אדמה שנגנז שם לאחר חרבן בית המקדש השני, ומיד צויתי על הערבי למהר להחזיר את הבדים אל מקומם תחת החר ההוא, ולאחר מכן למלא את המקום בעפר עד שלא יהיה נגר שם מאומה. הערבי שמע לקולי, ולאחר זמן חזר וספר שהמגפה נעצרה בביתו והכל שב לקדמותו". סים הרב ואמר: "עכשו תבינו מדוע בה נפעמתי כששמעתי שהרבי עצר בדרך ליד החר, כי הוא חש בריח הקדש שבמקום ושם נשא את תפלתו לזרו הגאולה".

המקל רבי חיים דיי-לה-רוזה

ליום ההולאה, ר' בתחום הקמיו

מגדולי חבורת המקובלים תלמידיו רבי שלום שרעבי, ובעל "תורת הקם" כלש את תורת המקבל של רבו הישיש. מוצא משפחתו משפטי ספרד, כנראה מהעיר רוזה שבקסטיליה. משפחתו שם משפחתו של השושבה, וקצא בו רמז בסופו התבות לשם הרה, אך הוא אחת תחם "חיים דיי-רוזה". המשפחה קידה לשלונקי שבקטיליה, ובה נולד רבו רב יקוי, אך לא נותרו כמעט פרטים על תולדותיו ואף שם אביו אינו ידוע.

מנעוריו שקר בחור הרה, ויחורו חשקה נפשו בתורת הנסתר מפי מקבלי שלונקי. בהגיע אליו שמעו של ישיבת המקבלים "בית אל" בירושלים העתיקה, בראשות רבי גדליה חיון, בקש לקבל בה את מושבו, ועלה לירושלים בערך בשנת תמ"ה. בדרבני עבר באומיר, ושם התוודע אל רבי שלמה מלכו שמשט כנסיא יחיד שלונקי ונבא ארץ-ישראל, ובר חשקו ללמוד את תורת המקבל, שמש את רבי חיים תלמידו לרבו, והתחיל לתלמוד בו בקביעות בירושלים. אחר מסמכתיו מירושלים מתנה רבי חיים את מצבו החדק, וכתב שאינו חושש לצער וזאת הול כי אם על המוסר בשפחות וקמיוס-טובים, ובקשה אחת היתה לו לקבל ממנו שיעור הול כדי לדעת לכוון את השקת הדיקט ולקום בחצות הלילה. רבי שלמה תלמידו לא חרר שלשה ספרי קבלה בשם שמו, ובעבר יקוי קלה אף הוא לירושלים ונעמן בהר הירחים.

בירושלים התבלט בעיניו מקומו, עד שנעשה שני ראש הישיבה הישיש, שהתמנה על מקומו של רבי גדליה חיון, ודבק בו בכל נפשו עד שהיה אחר מתלמידיו הקרובים ביותר. דבקתו ברבו היתה להפליא, וראו בו לגלגל נשמת רבי חיים ויטל שהיה דבוק ברבו האריז"ל, עליו אמרו שהיה נשמת הישיש שהשלים את מה שלא הספיק האריז"ל להעביר לתלמידיו בתורת הנסתר.

נהג בסגפיים ודרכה בתעניות. ופעמים רבות התענה שלשה ימים בצומים ללא מזון ומשקה, בלבות בימי הקץ הלוהטים, ובימי החף היה עונד כגליל שלק וקערה נפשו מנעזת וז' מסלולין.

מספר כי הישיש בקש לקרב את האלה יחד עם תלמידיו רבי חיים דיי-לה-רוזה ותלמידיו, ולאחר שקסן בתעניות ויחידים וחקקו את מקומו, נגד על הישיש להתפלל, על החיד"א לגלות לגולה, ועניית על רבי חיים, ואכן לא היה בידו אף לרכש נד לכתב את ספרו, והיה נוטל את הניר שבו עטפו חכמים ושקדו כתב עליו את חידושי, עד שחבר את ספרו הגדול ספר הדקוק.

לפי פסירתו בשיח טובה, הורה לתלמידיו לגרף בו ארבע מיתות בית דין, אך תלכו לא הנינו כנפסם לעשות בו לרס העניין. אך כל המספר והתפלו עדיים על כליו בדרסם לקבולתו מר היתיים, ולאחר שפירו על נפסם התעלה הישיש בגופו הטהור והשליכוו בביון. לאחר בקורתו התאבלו התלמידים והצטערו על ביון רבם, אך הוא התגלה לאחד מהם בחלום ואמר שלא תאבלו, שכן כרך התקומה צוואתו.

ספר "תורת הקם" הוא מכאן את שית רבו הישיש מקבל, ומכאן את ספריו "היה שלום", ו"חובות הקור", לעתים הוא מכאן את מנת רבו באפן שונה מהדיוע במשמו, מתוך שמד עד דעת רבו. המקבלים בורות הקאים כחב פריהם וקדוהו לספרו מתוך הערצה רבה.

יוסף דעת

בפירושו של רש"י למקרא ישנה תופעה ייחודית ונדירה, כאשר פעמים רבות הוא כותב "איני יודע מה בא זה ללמדנו", או "לא ידעתי פירושו", והדבר שכיח אצלו יותר מפרשי המקרא הראשונים, רבים התכבחו להבין את כוונת רש"י, שכן אם לא ידע לפרש, היה עליו לשתוק ולהמשיך, וראו בכך את גודל ענוותנותו שלא בוש מלהודות שאינו יודע, ואף כמורה דרך לגדול לחיזר את מקומו שאם רש"י אומר איני יודע גם הבא אחריי ללמד לומר כן, ואת לבחם את התלמיד הצעיר שלא יתייאש כאשר אינו משיג את שגם שהרי גם רש"י לא בוש לומר איני יודע, וכדי להורות הוראה לדורות הנבחרים ממתקשים בלימודי ש להמשיך כלה, כפי שרש"י המשיך ופירש את המקרא ולא נותר בפסוק שלא ידע לפרש.

במקרא ישנם כ" מקומות כאלו, ואחד מהם בפרשתנו על הפסוק "ויחנו בעיי במדברים": "לא ידעתי למה נקרא שמם עיים, ועי לשון חורבה הוא". בגיליון הש"ס בברכות (כה, ב) רבי עקיבא איגר נאספו בבקיות מ" מקומות בש"ס של "לא ידעתי", ובשבת (קוה, ב) רש"י את המקומות בהם כתבו התוספות "איני יודע". רשימה קצרה של י"א מקומות בתורה נאספה בידי רבי שלמה חזן ממגריים בספרו "המעלות לשלמה", ועליהם נוספו המקומות הנוספים ברשימות מאוחרות.

הראשון שעסק בכך הוא ה"חוות יאיר" בשו"ת 'חוט השני', אלא כמטרה של עריכת רשימה מכל לשונות איני יודע בדברי רש"י, אלא כתשובה למי שתלה על כך שהוא משיג על הראשונים, וחוכים רש"י כותב לא ידעתי והתוספות משיגים עליו. גם בעל "יד מלאכה" רשם רשימה קצרה בעניין, ויש בדבריהם מובאות שלא נזכרו בגיליון הש"ס. במדבר גזירות רשימות נוספות הוגיעו עד כמעט ק"מ מקומות כאלו בש"ס, ובדואר הכיום רבי עקיבא איגר לא אך הזכירם מטעמים שונים, וכפי שכתב הסטייפלר שהוסיף על מסורת הש"ס וגיליון הש"ס, והסביר בענוותו למה המדברים לא הזכירו את המקומות, מפני שהם כתבו מכוונם ולכן נשמט מהם מובאות אחדות. אלא הוא ציין לכן בדרך לימודי הש"ס והיה מציין בכל פעם שמגיע למאמר שיש בו עניין מקור אחר, במאור"ש של ישראל" מביא על אחד מגדולי התורה בירושלים שביקש להתגיר מה בין ת"ח צורב לוקט ת"ח, מכך שכיה צעיר וראה את רשימת רבי עקיבא איגר על המקומות בהם רש"י כתב לא ידעתי, והוא מצא שני מקומות נוספים, וברבות השנים כסגדל בתורה הבין מדוע לא ציינם רבי עקיבא איגר...

את הרשימה המלאה ערך רבי שמואל אשכנזי במכתבו לקובץ 'אור תורה', והמספר הכללי מפליא. תחילה הוא אומר את הציונים בגיליון הש"ס, וכותב שרבי עקיבא איגר לא רשם אלא 43 מקומות ברש"י, לתלמוד, ומקום אחד ברש"י, והמגיהים בדפוס ראה הוסיפו עליהם עוד שני מקומות ברש"י. "ואולם עד תעה גרשמו כפי הדיוע לי וכפי שאספתם בס"י מספרים ומאספים שונים, מהל שולשים וחמישה מקומות בפירושו הראשון, מקום אחד בפירושו ריב"ן (תלמוד) ושלושה מקומות בפירושו רש"י" (מכוד). ואם נוסיף עליהם את חמישים המקומות שנמצאו עד עתה, בפירושו רש"י, לנביאים ולכתובים, נמצא כי לפחות ברב"י מקומות אין רבו של ישראלי בוש לומר איני יודע, וממנו ניקח אנו יתמי דיתמי ללמד לשוננו לומר איני יודע!"

אחד שאל את החידושי רש"י" בדבריו "איני יודע" מה מלמדנו? והשיב: "שכלל מקום היה יודע, וכאן שכל היה יודע אומר דבריו יודע, ומי ייתן שאנחנו נהיה יודעים דבר אחד מדברי תורה, ובאמת דבר אחד מדברי תורה יכול לזקוק את האדם וכל ישראל לכל העולם". החזון נא"ש נשל מעל לבשר דבר רש"י "איני יודע", אמר "אומר" חושבים הנכם שהאיני יודע? שלק ואיני יודע? של רש"י? זה היינו הק? איני יודע? שלק הוא שאיני יודע, ואחר"כ שכתב איני יודע חשב על כל הפאשטויות שאפשר להסביר את הנושא, ואולי כל זה כתב איני יודע מה מלמדנו? והוסיף שם יבוא אדם וירצה לפרש את הפסוק, הרי רש"י מכחישו שהרי אמר איני יודע. וכאן אמר החזון אי"ש שגם איני יודע? הוא חלק מהתורה, וכאשר האדם משגן את לימודיו עליו לשון ולומר זה אני יודע וזה אני יודע.

מקבץ האור החיים הקדוש על הפרשה

פרה אדמה וגו' - רואה אני, כי כל סמנייה מוכיחים על הדברים. אדמה כי הוא זה סמן תגברת הדברים, תמימה באין שער שחר, וכן אמרו ז"ל שתי שערות שחרות פוסלות אותה, ולא שערותיה לבד אלא אפלו קרניה וטלפיה צריכים להיות אדמים, אבל שחרות ואין צורך לומר לננות פוסלות, אשר לא יעלה עליה על כי העל ימותה הדברים בסוד מאמרים יסודיו מקמקרו כן עונותיו של אדם, שהם בחינת הדברים. גם שרפתה באש הוא הבהרה לסמא הדבוקה באדם מהמה, שגם היא אינה אלא רצונה רעה מצד יסודי המשפט. וראתי בספרי זוטא פסקין רמב"ם בפרק א' מהלכות פרה אדמה, אין לוקחין עגלה ומגדלין אותה, שנאמר ויקחו וגו' פרה, ולא עגלה, עדיפא. ולפי מה שאמרנו שכל מעשיה הם בחינת המשפט, יש טעם בדבר, כי שם פרה יגיד מספר הידוע למספר בחינת הדברים כידוע ליוצאי חן, לזה צוה ה' שיקנו אותה קשים בחינת מספרה מספר אשר תבנו אלו, אבל אם יקנו עגלה קונים דבר שאין בו המספר אשר אנו צריכין לו, והגם שמגדלין אותה עד שנקראת פרה, איך יעלפין יקפיד ה' על שעת הקנין כדי שיהיו קונים דבר שהקנה בו שהם רפ"ה דברים:

ויבאו בני ישראל וגו' - צריך לדעת למה הצרך לומר בליהודה ולא הספיק באמר בני ישראל, שכן הסתם הם בליהודה. אכן לפי מה שנקדם לנו מדבריהם, כי בשישראל הם במקדש ישרים וצדיקים נקראים בני ישראל, וכשאנו בגדר הנאות נקראים עם וכו', וכן הודיע הכתוב כי בליהודה ישנם בגדר זה שיקראו בני ישראל, פרוש כן נקראים בשם ישראל בגדר ישרים וצדיקים, וזה מכן לדבר רז"ל שאמרו וזה לשונם, בליהודה - עדה השלמה:

דברי הימים

וזה יתבאר נחשב ליום של סנה ברחיצה בנהר ובים, וכן בציור מבאבוב הי"ד היה עורר ידיו שנה סעודת הודיה ביום זה, לאחר שניצל מטיבתו בן בתמוה תר"ה. היה זה לאחר שאביו דרש ברופאים לאחר שנחלש, והללו יצאו לדורו בנהר במים הקרים וכו' יתחזקו, וזה נסל את בנו את חתנו בני חיים יעקב מיטלבוים א"ל לימנעו, ורבי לייבוש דיון שבו לחזקו חולה בביתו התבקש להסיעם אל נהר ביאלה הסמוך לבאבוב. כחציתם נכנס הנהר רב לטבילת מפתח חושלתו ויבא, אך בנו וחתנו העמיקו לשחות במים, ולפתע חזר לחיטוי בורם החזק. הריב את אותם סחפים, והחל לזעק לר' לייבוש לבוא לעזרתו, שכן היה חלול וחסר אונים, אלא שהנה לא התרחק מביתו ונאלץ שבע מאומה. החל הריב לזעוק לשמים, ובקש מדתו הדברי חיים שיעזרו להצילם במרומים למען שני ילדיו, ובהנהיגו ז' לייבוש לאחוריו וראה את הריב עומד ודורגותיו כלפי מעלה ומוטות לעזרה. בפתחוהו חזן מיר את הנשמה, ודש מר קצין אל הפנים בבביו, ודחף כלשות תולדה את ר' חיים יעקב תאנו לו הריב, ולאחר שחלצוהו מבאבוב אל החוף חזר שוב לחפש את הנהר ר' לייבוש, ולשכנעו כבר היה חסר הכוח ולא הירא כל מימה חיים, רק לאחר מאמצים מרובים הצליחו להשיב את רוחו, וזכינו מנה מים ששעו להם. למחות טעם לשינוא כבדך הגומל, וכשאנו רבי יחזקאל שרגא קראתם אמר לר' לייבוש ויו: "אשריו ואשרי חלקך כסית לחלצה זו, והוא יוהי חלקי עמך".

ומוסיפים לספר כי רב"ז ניצל בזכות פיאיות האירכות שבחו אחו ר' לייבוש שחצלו, וספר כי רב"ז קצב מעולם את פיאיותו ולא חלל בזה יו אף שהיה נגד מנהג אבותיו, כן מכיוון שאביאמו רבי יושע מקמקאנאק השאיר לו את הפיאור לאשונות ולא רצה להמסכס לשחות שווא ממוצות האב על הכן, כמבאבוב, שפעם רצתה אמו לחרוץ מעט את פיאיותו האירכות מדי, ועבר שם לביתו רבי אליעזר דמקוב ומנע מנהג האמור: "הנחיו לו, ואני מקוה שיעלם היות רבי ומקדש דוד". וכן מציינים כי במים הנוראים היה רבי שלמה מרים בזה היותו הרותה וכו', ודחף כלשות תולדה את ר' חיים יעקב תאנו לו הריב, ולאחר שחלצוהו מבאבוב אל החוף חזר שוב לחפש את הנהר ר' לייבוש, ולשכנעו כבר היה חסר הכוח ולא הירא כל מימה חיים, רק לאחר מאמצים מרובים הצליחו להשיב את רוחו, וזכינו מנה מים ששעו להם. למחות טעם לשינוא כבדך הגומל, וכשאנו רבי יחזקאל שרגא קראתם אמר לר' לייבוש ויו: "אשריו ואשרי חלקך כסית לחלצה זו, והוא יוהי חלקי עמך".

ומוסיפים לספר כי רב"ז ניצל בזכות פיאיות האירכות שבחו אחו ר' לייבוש שחצלו, וספר כי רב"ז קצב מעולם את פיאיותו ולא חלל בזה יו אף שהיה נגד מנהג אבותיו, כן מכיוון שאביאמו רבי יושע מקמקאנאק השאיר לו את הפיאור לאשונות ולא רצה להמסכס לשחות שווא ממוצות האב על הכן, כמבאבוב, שפעם רצתה אמו לחרוץ מעט את פיאיותו האירכות מדי, ועבר שם לביתו רבי אליעזר דמקוב ומנע מנהג האמור: "הנחיו לו, ואני מקוה שיעלם היות רבי ומקדש דוד". וכן מציינים כי במים הנוראים היה רבי שלמה מרים בזה היותו הרותה וכו', ודחף כלשות תולדה את ר' חיים יעקב תאנו לו הריב, ולאחר שחלצוהו מבאבוב אל החוף חזר שוב לחפש את הנהר ר' לייבוש, ולשכנעו כבר היה חסר הכוח ולא הירא כל מימה חיים, רק לאחר מאמצים מרובים הצליחו להשיב את רוחו, וזכינו מנה מים ששעו להם. למחות טעם לשינוא כבדך הגומל, וכשאנו רבי יחזקאל שרגא קראתם אמר לר' לייבוש ויו: "אשריו ואשרי חלקך כסית לחלצה זו, והוא יוהי חלקי עמך".

בי אש יצאה מחשבון

רבי יצחק אציק וז"ס הי"ד מספינקא בעל ה"חקל יצחק", נודע בדורו כגאון וצדיק ופועל ישועות. רבים הסתופפו בצלו והשפעתו בהנהגה היתה עצומה. בשנות השואה סרב לעזוב את צאן מרעיתו, למרות שנשלחו אליו אשרי נניסה לארץ ישראל, והוא עלה על המוקד יחד עם בני משפחתו וחסידיו, השם יקם דמם.

עצותיו של ה"חקל יצחק" עשו פלאות, ואלו שבקשו עצה מפיו ופעלו עליפי הוראתו ראו ישועות והצליחו בכל אשר פנו. לעתים היו דבריו סתומים וחסרי פשר, אולם רק לאחר מכן הובנו הדברים למפרע ועוררו השתאות מגדל חכמתו וקדשותו. אחד מחסידיו בשם ר' אלעזר חלה פעם, וכל מאמצי הרופאים להחיש לו רפואה עלו בתוהו. כשבא האיש לבקש את עצתו של הרבי, הורה לו "ללמד את ה'בבות". הלה הבין מיד את פונת הרבי, כי עליו ללמד את שלש המסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, אלא שגם לאחר שלמד וסיים אותן, לא השתפר מצבו. שם האיש אל הרבי וספר כי מצבו הרפואי כבר הפך להיות מסכן בהגדרת הרופאים, והפעם הורה לו הרבי למסר את התפליין שלו לסופר סת"ם כדי לבודקן. הלה מלא אחר דבריו, ועל נקלה גלה הסופר כי התפלות היו פסולות לחלוטין. האיש רכש כמובן תפליין חדשות ומהדרות, ומיד החל לחוש הקלה במאבדיו, עד שתוך זמן קצר הבריא בשלמות. הסופר הכה דברים, וכאשר הגיע לאציקו של ה"אור מלא" רבי ישראל צבי מקוסוב, אמר לחסידיו: "מה לכם תמחים על המאמר? הרי שם האיש היה אלעזר בן ביילא, נוטריקון בב"א. ולכן הורה לו הרבי מספינקא תחלה ללמד את מסכתות ה'בבא' כדי להחיש רפואה לאותו בב"א. אך כאשר לא הועילה הסגולה, הורה לו לבדק את התפליין שלו, שכן אלעזר בן ביילא עולה בגימטריא ת"ג כמנין התבות שיש בארבע הפרשיות של התפליין (שיש בהן ת"ב תבות)!" ההסבר הנזהר הוסיף על השתאותם של החסידים, שהבינו עד כמה נשגבות מחשבות הצדיקים גבוה מעל גבוה.

ואם המעשה הראשון התפרסם בעקר בחוגי היהודים באזור, הרי שהמעשה הבא התפרסם בכל המדינה ועורר רעש גדול אף בקרב גויי הארץ. סוחר יהודי מהנהגיה, עשה את דרכו באחד הימים ברבבת שנסעה מבודפשט לעיר דברצין, שנחשבת לעיר השניה בגודלה אחרי בודפשט הרחוקה ממנה כמאתים קילומטרים. הסוחר החזיק בידו תיק יקר-ערך ובו סכום עתק של חמשה עשר אלף כתרם. בתחלת הדרך היה הסוחר דרוך ועד למתרחש סביבו בהיותו חרד לאוצר הגדול שבאמתחתו, אך בהמשך הנסיעה הארבה החלה העיפות להשתלט עליו אטיאט, עד שגדש בשנת ישרים. מסתבר כי בחזרת גנבים עקבה אחריו, וכשהבחינו באינן התפוח שבידו אותו אחז כל העת כממתח ובדריכות, הסיקו הללו כי אוצר גדול לפניהם, ובממחיותם הרבה הצליחו להוציא בחשאי את התיק מידו, מבלי שחש במאומה. רק כאשר התעורר הסוחר מתנומתו, גלה את האסון הגדול שנפל עליו, והבין כי בבת אחת הוא נעשה עני וחסריכל, אמלל ומרשע. הוא פרץ מיד בזעקותי שבר, התחנן בפני נוסעי הרבבת שמא הבחינו הללו בגנבים, אולם לא היה מי שיעמד לצדו, והוא נותר בגפו עם שברו. בהגיע הרבבת לעיר דברצין, פנה מיד אל תחנת המשטרה ובדמעות שליש ספר לשוטרים על הגנבה, ודרש לסייע לו באתור הגנבים. אלא שאנשי המשטרה הבחירו לו כי אין בידם לסייע לו, שכן מעבר למסירת המידע על הגנבה, הוא לא נתן בידם שום פרט שיוכל לסייע להם ללכד את הגנבים, והעדר כל ראיה וביון קיפדה, איך יוכלו להושיעו.

יצא הסוחר מתחנת המשטרה בפחיתות, ולבו מר עליו. הוא לא ידע לאן לפנות, עד שהרעיון עלה בראשו לנסע אל הרבי מספינקא כדי לבקש עצה מפיו. הרבי התגורר אז בעיר סליש, מה השתקע בשנת תר"צ, לאחר שנות נדודים מאז שנמלט מספינקא בפרץ מלחמת העולם הראשונה, ובמשך תקופה ארכה השתכן בעיר מונקטש ממנה עבר לסליש. בהגיע הסוחר לביתו מדרשו של הרבי, ראה אנשים רבים עומדים לתכנס אל הצדיק בדבר ישועה ורחמים, ואף הוא נדחק בין הבאים עד שזכה לעמד לפניו. בקול בוכים תנה האיש את צרתו הגדולה, ספר על הסכום העצום שנגנב ממנו בנסיעתו ברבבת, וביאוש ספר על השוטרים שנבצר מהם לסייע לו באתור הגנבים. הרבי הרהר לרגע, ולאחר מכן הורה לו כך: "חזר אל העיר דברצין, שהיתה יעד הרבבת שבה נסעת, ופרסם בעתונות המקומית מודעה כי נגנב מקדך סכום של שלשים אלף כתרם, ואתה מבקש את עזרת הצבור בלכידת הגנבים תמורת פרס נאה". הסוחר חשב לרגע שמא לא שמע היטב, ותהה לפשר הסכום שהריב נקב, אך הרבי חזר והדגיש כי עליו לנקב דוקא בסכום זה, הכפול מהשוי המקורי של הגנבה. "אף אוכל לעשות זאת?" תהה הסוחר, "והרי בתלונה שהגשתי בתחנת המשטרה בדברצין רשמתי כי נגנבו ממנו רק חמשה עשר אלף כתרם, והרי כך הם יאשימו אותי בנוכחות ושקר". אך הרבי הרגיעו והורה לו כי "תוכל למסר לגורמי השלטון, שהרבי יחישב פסליש הוא שהורה על לעשות כן", ואף בקש ממנו לבדק מדי יום בתחנת המשטרה האם אכן הגנבה אתרה.

יום אחדים עברו, והמודעה בעתונות המקומית חללה פלאים. בבקורו הקרוב של הסוחר בתחנת המשטרה גלה לו אחד הקצינים, ובהגבה נמצאהו אלא שאנשי המשטרה מבקשים לחקק את הסוחר עד הסתירה בדבריו אודות הסכום שנגנב ממנו. "ביצד מציאתם את הכסף?" תהה הסוחר, והקצין ספר: "אחד מחברי הגנבים הגיע אלינו בסתר, וגלה לנו היכן הסתר הכסף הגנוב, ואכן היו שם חמשה עשר אלף כתרם כפי שדווחת בשעה שהגשתי בפנינו את התלונה על הגנבה, אלא שהמפקדים מתלבטים ביצד להתייחס לעבדה שלפעת שנית את הארסה בגבה הסכום שנגנב". הסוחר נאנח אנהת הקלה, וספר בגלוי-לב כי אכן נגנבו ממנו רק חמשה אלף כתרם, אבל "בהודאת הצדיק שלנו שיושב בסליש, פרסמתי מודעה על גנבת שלשים אלף כתרם, אף שלא הבנתי מדוע כך צוה עלי". החוקרים שהתאספו בינתיים לשמע את ספורו של הסוחר, התפלאו אף הם לפשר עצתו של הרבי, וכיון ששמעו של עושה הפלאות מסליש הגיע גם לאציקהם, התמלאו בסקרנות רבה להבין את המתרחש.

משלחת של כמה קצינים רמיידגו בלויי היהודי הסוחר, יצאה מדברצין אל העיר סליש, וברגשי כבוד נכנסו אל הרבי כדי להביע בפניו את פליאתם על הוראתו התמוהה. הרבי התחזק מעט, ואמר: "אכן, הוריתי לסוחר להודיע על גנבת שלשים אלף כתרם, במקום הסכום הנכון שנגנב ממנו, חמשה עשר אלף בלבד. והסבה לכך פשוטה. סברתי כי הגנבים אינם סתם גנבי בים מזדמנים שנצלו את ההזדמנות ברבבת, אלא משתיקים לכנפיה של גנבים מנסים, שכן הם הצליחו להוציא מתוך ידיו של סוחר כה ותיק את תיקו מבלי שיחוש בכך, ובזדאי נוהגים כל בני החבורה להתחלק בשלל באופן שווה. שערתי בדעתי, כי ברגע שהתפרסם הודיעה על הסכום של שלשים אלף כתרם שנגנב, יל החשד של ראשי ארגון הפשע על הגנבים, כי ידם פועל והם נטלו לעצמם מחצית מהגנבה. הסקתי, כי בעקבות החשד יוצר סכסוך ביניהם עד שאחד מהם יבקש להתנגד בבחינת צמ"ל גדול לא יהיה", והוא יגלה למשטרה על מקום המחבוא של הכסף, כדי ללמד לקח את הגנבים שלא התחלקו עמם שווה בשווה. והנה ראתים כי העצה הועילה..."

מובן מאליי כי חוקרי המשטרה יצאו נפעמים מביתו של ה"חקל יצחק" מספינקא, ומהרו להעניק לסוחר היהודי את כספו, כאשר הספור כאמור מה גלים באזור כלו ושם שמים התקדש ברבים.

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת חוקת

ויקחו אליך פרה אדומה. (ט ב)

פירש"י לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר. ולכאורה תיבת במדבר הוא מיותר. ושמעתי מרבי הגאון ז"ל שאמר משם רבו הרב ר' משה ר' חיים כ"ץ ז"ל, דזה ידוע שפרה מצותה בסגן, ולכאורה קשה למאי שייך לומר פרה שעשה משה, הלא ידוע לנו דמקבלה ואילך מצות כהונה, ומשה רבינו זר היה, וא"כ לענין מה נקראת פרה שעשה משה. ואי אמרת שהיה שוחטה, הא קי"ל דשחיטה לאו עבודה היא, ומה שייך גביה פרה שעשה משה שנקראת על שמו. איברא התוספת כתבו בזבחים (יד): הטעם דשחיטה לאו עבודה היא, כיון דגם בחולין שייך שחיטה, א"כ לאו מטעם עבודה צוה הכתוב שחיטה בקדשים ע"ש.

וזה ידוע שבמדבר הותר להם בשר נחירה, דבקדשים כתיב ושחט את בן הבקר עיין חולין דף ט"ו. וזהו שאמר פרה שעשה משה, וכ"ת מאי עשה בה בפרה כי אם שחיטה, והא לאו עבודה היא, לזה מסיים רש"י במדבר, שהותר להם בשר נחירה, וא"כ הוי שחיטה שפיר עבודה בקדשים, ודפח"ח ושפתותיהם דובבות.

(דברי גדולים)

ודברתם אל הסלע ונתן מימיו. (כ ח)

על גליון התהלים של הגה"ק רבי יוסף הדיין והדרשן מפוזנא ז"ל בעל יסוד יוסף נמצא רשום בפסוק פתח צור ויזובו מים וגו' כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו (קה, מא) בזה"ל: שמעתי מפי מ"ו הרב הגדול מו"ה רבי חיים כ"ץ ז"ל שפירש המשך הכתובים כך, פתח צור ע"י משה שליחו ומדוע לא עשה השי"ת בעצמו כמו לחם מן השמים, ע"ז מבאר כי זכר דבר קדשו את אברהם עבדו, כמו שאמרו חז"ל (ב"מ פו): לפי שאמר יוקח נא מעט מים ע"י שליח, נעשה נס הסלע ג"כ ע"י שליח, עכ"ל.

(תואר פני שלמה (קראטאשין תר"ל) לרבי שלמה פוזנר)

יען לא האמנתם בי להקדישני. (כ יב)

שמעתי מרבינו הגאון רבי גבריאל מקראקא זללה"ה במה שאמרו ז"ל בגמרא דשבת (נה): יען לא האמנתם בי, הא האמנתם בי לא הגיע זמנכם להפטר מן העולם, דלכאורה מה חידש לנו בזה. אך דאיתא בגמ' יומא (לח): על הפסוק (שי"ב ט) רגלי חסידיו ישמור, כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב לא יחטא, וא"כ קשה האיך חטאו הלא כבר יצאו רוב שנותיהם בלא חטא. לכן אמר יען לא האמנתם בי, ר"ל דאלולי החטא לא הגיע זמנכם להפטר מן העולם והיו חיים יותר, וא"כ כשחטאו לא יצאו עדיין רוב שנותיהם, ורק אחר החטא שנתקצרו שנותיהם, יצאו כבר רוב שנותיהם ודו"ק.

(עי' עדות ביוסף (זולצבאך תק"א) לר"י איטינגא)

ויצא עוג מלך הבשן לקראתם וגו', ויכו אותו וגו'. (כא לג)

במסכת ברכות (נד): אמר עוג מלך הבשן, מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי, איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואישידי עליהו ואיקטלינהו, אזל עקר טורא בר תלתא פרסי ואייתי על רישיה, ואייתי קודשא בריך הוא עליה קמצי ונקבוה ונחית בצואריה, הוה בעי למשלפה משכי שיניה להאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפה, והיינו דכתיב (תהלים ג ח) שני רשעים שברת, אל תקרי שברת אלא שרבת. ושמעתי בשם אדני אבי זקני הגאון מוה"ר נפתלי כ"ץ ז"ל מלובלין שאמר בדרך צחות, דאיתא לפני שבר גאון (משלי טז יח) דהיינו שמתרומם קודם הנפילה (מגילה טו): וזהו הפירוש אל תקרי שברת אלא שרבת ודברי פי חכם חן.

(סמיכת חכמים (פרנקפורט דמיין תס"ד) לנכדו רבי נפתלי הכהן כ"ץ)

ויבכו את אהרן וגו' כל בית ישראל. (כ כט)

הג"ר מרדכי יוסף מלובלין זצ"ל שעלה לעיה"ק ירושלים ת"ו כתב בזה דבר חריף ונוקב וז"ל: שמעתי מאדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע דהנה באהרן כתיב ויבכו אותו כל בית ישראל, ובמשה רבינו כתיב ויבכו אותו בני ישראל (דברים לד ח), ופירוש רש"י ידוע.

אך הוא אמר, דהנה כתר כהונה ירשו בני אהרן אחריו, והתינוח הכהן הגדול הראשון אחריו שהוא אלעזר הכהן, בוודאי כמעט כמו אהרן יחשב, אבל לדורות אחריו מי יודע אם יעמדו צדיקים לכהנים גדולים, כי יש להם בחירה חפשית, ע"כ בכו כל בית ישראל. אבל אצל משה רבינו ראו כי לא נבחר מזרעו, רק הטוב מישראל בעונה וכו' שהוא יהושע בין נון, א"כ בכל דור ודור לא אלמן ישראל, ע"כ לא נאמר בו ויבכו אותו כל בני ישראל עכ"ל.

(נדפס מכתב ידו בקובץ עץ חיים דבאבוב)

הגה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ל

רביה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנז ז"ל נולד בשנת תקנ"ג בערך בעיר טארניגראד (וי"א בעיר ברוד) לאביו הרב מה"ו אריה לייבש, שהיה מגזע הגרצ"ה האלבערשטאדט והחכם צבי והג"ר מאיר טיקטין. בצעירותו נודע כעילוי, עד שבהיותו בגיל שלוש עשרה נלקח לחתן בבית הגאון בעל ברוך טעם אב"ד לייפניק, ואחר שנתאלמן התחתן עוד ג' פעמים. וכשנתקבל לרבנות בעיר צאנז, ישב שם על כסאו מ"ו שנה. היה גאון הגאונים ושר התורה, עבודתו ותפילתו היתה במסירת נפש עילאית, ונפשו דבוקה ביוצרו כחד משרפי מעלה. גדולתו בתורה ועבודתו וגמילות חסדים אין לשער ולתאר.

בניו היו הגה"ק רבי יחזקאל אב"ד שינאווא בעל דברי יחזקאל, רבי אהרן אב"ד צאנז הנקרא קרייזר רב, רבי ברוך אב"ד גארליץ, ורבי דוד מקשאנוב, רבי מאיר נתן שהיה חתן רבי אליעזר מדזייקוב ואביו של רבי שלמה אב"ד באבאב, רבי ישעיה מטשעכוב שהיה דר בקראקא, ורבי שלום אליעזר מראצפערט. שני בניו הצעירים היו עוד בין החיים בימי השואה, ואביהם הקדוש נתגלה אליהם בחלום, ושאלם אם הם רוצים לינצל, והשיבו לאביהם שאין כן רצונם כי רוצים לזכות ליהרג על קידוש השם.

חתניו היו הגה"ק רבי מרדכי דוב מהארנוסטיפאלי רבי משה מדאמבראווא, רבי אליעזר ירוחם מראדשיץ, רבי יצחק טוביה מגאלגוב, רבי בצלאל מגלוגא, ורבי אלעזר מאושפציץ. בילדותו למד אצל הגאון בעל דברי שמואל בפשעמישל, ואח"כ היה תלמיד הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ורבי צבי הירש מזידיטשוב, ובצעירותו נסע גם להחווה מלובלין.

אלפים ורבבות הלכו לאורו, והיה בעל מופת גדול מאד, וכל גדולי הדור הוקירו אותו כיחיד בדורו וכרשכבה"ג, והיו לו תלמידים מפורסמים רבים אין מספר. וביום פטירתו יום כ"ה ניסן דשנת תרל"ו לפ"ק, אין די באר האיך קידש עצמו כשרפי מעלה ביחודים גדולים, עד שעלתה נשמתו בסערה השמימה.

לקוטים וספורים נפלאים

פרשת חוקת

רק מי שחטאו בעגל בפועל, ואילו לכפרה של הפרה האדומה הוצרכו מי שחטאו במחשבה בלבד, שכן בעבודה זרה, בשונה משאר העבירות, הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה רעה למעשה.

ולפי זה, נבין את משמעות שאלתן של אומות העולם: "מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה?" - מפני מה דרושה כאן כפרה למי שחטאו במחשבה, והרי על פי דין, בכל העבירות המחשבה אינה נחשבת כמעשה?

ועל כך באה התשובה: "לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני" - כאן לפנינו חוק, גזירה, דבר שהוא יוצא מן הכלל, וזאת משום ש"אין לך רשות להרהר אחריה" - משום שבעבודה זרה אסור אפילו להרהר, ואף ההרהור, עצם המחשבה, הריהו בגדר חטא כבד...

"זאת חוקת התורה... ויקחו אליך פרה אדומה" (יט, ב)

חז"ל דרשו על הפסוק "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", שהכוונה היא על זה - פרה אדומה. מה פירושם של הדברים?

רבי משה הדרשן ביאר את טעם המצווה: "תבוא האם ותקנח צואת בנה" - עם ישראל חטאו בחטא העגל, תבוא אמו - הפרה,

"זאת חקת התורה" "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"

החיים שלנו מלאים ברגשות, והלב הוא זה שמייצר ומציף אותם. אבל בין כלל הרגשות, ישנו רגש אחד עז וחזק שנגדו ממש קשה להלחם, רגש הקנאה, שחכמינו הגדירים כמוציא את האדם מן העולם. יכול להיות לי הכל ביד, אך הקנאה במתחרה עדין מכרסמת מבפנים ומובילה למרדף נטול מעצורים כדי לעקף אותו.

הקנאה כל כך עצמתית, עד שהיא מנקזת את כל כלי סביב אותו יריב, ואני עוצר את הכל ומתעסק רק בו. למרות שאנו מנסים לבקש "שלא תעלה קנאת אדם עלי", בשעת מעשה זה לא עובד.

קרח נמצא במקום מאד טוב, המלכות וההנהגה היו ביד משה ואהרן, אך הקש ששבר את הגמל היה מנויו של אליצפן בן עוזיאל לנשיא, בעוד קרח נותר כאחד השבטים.

באותו יום התפרצה הקנאה החוצה ללא מעצורים, והוא החל לסחף אחריו מאתים וחמשים איש, והכל בשם ה"צדק" והטענה שמשה לוקח הכל לעצמו.

צורך היה בפרה האדומה שתהא מכפרת על חטא העגל? הרי נאמר בתורה במפורש: "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל", שכל מי שחטאו בעגל מתו במגפה. למי אפוא הייתה עוד דרושה הכפרה?

ועל כך משיב הרמב"ן, בפרשת כי תשא, שמתו

ותכפר על כך.

אם קיים טעם למצווה, מדוע נחשבת היא לחוקה?

על כך נאמר: "אמרתי אחכמה" - אני חשבתי לומר את הטעם למצוות פרה אדומה, כפי שביאר רבי משה

הדרשן, אולם "והיא רחוקה ממני" - ומדוע?

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל

כ"ו בניסן תשע"ז

שהרי על מצוות פרה אדומה הצטוו כבר במרה, עוד ללימוד התורה. ואכן קיימתי את דבריי, וברצון עז שדתי על תלמודי, עד שזכיתי לכתוב הרבה ספרים על התורה, וכל זה בזכות כוח הרצון.

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (יט, יד)

ביום פטירתו של רבי זלמן, אחיו של רבי חיים מוולוז'ין, יצא הקול בוילנא כי שעותיו ספורות, ורבים מבני העיר באו לבקרו טרם הסתלקותו מן העולם. עם הכנסם, ראוהו המבקשים כשהוא שוכב במיטת חליו, ולמרות היותו מלופף ביסוריו הקשים, הוא קורא מזמורי תהילים בקול יפה אף נעים. תמהו המבקרים, ואחד החשובים שבהם, רבי לייב בעל התיבות מוילנא, תמה בפניו על כך: "רבינו! הנח עתה לקריאת התהילים, כי הרי תשש כוחך". השיב לו רבי זלמן ואמר: "מה אתה מדבר אלי? הלוא תלמוד ערוך הוא, 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', אמר רבי יונתן: אל ימנע אדם את עצמו מדברי תורה אפילו בשעת מיתה. ומי יודע אם לא לעת כזאת הגעתי..."

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (יט, יד)
"אדם כי ימות באהל" - באוהלה של תורה. אין לו בעולמו אלא ד' אמות של תורה. כל זמנו, כל כוחותיו, כל מעייניו -

במבט פנימי, אומר השפת אמת, קרח לא התפון סתם לפלג, אלא התפון לחלק על מצות שמירת השבת. בעצם, מה בער לו בשמירת השבת ומה הקשר בין שבת לקנאה?

בָּאָה שֶׁבֶת, בָּאָה מְנוּחָה

לפני בריאת העולם הכל היה מרחב אחד מאחד של אין-סוף, ללא גבולות ופרודים. הבורא ידע מראש שהעולם הזה יהיה מלא בפרודים, וכדי לחבר בין הנגודים העניק לנו מתנה קסומה - שבת שמה.

במשך ששה ימים אִנַּחְנו עובדים ובונים, ואין לנו זמן לשים לב לרגשות כי אִנַּחְנו נמצאים בתוך הסיר. הרה"צ רבי אשר פריינד הסביר כי העולם מלא בפרודים בשלושה תחומים: הזמן המפּרֵד לשעות, המקום המונע מאתנו להיות בשני מקומות בבת אחת, והאנשים שדעותיהם שונות זו מזו.

המטרה שלנו היא לקבץ שוב את הפרודים הללו ולהחזירם לנקדת האחדות - אל הבורא. באמצע השבוע קשה לעצר ולהתבונן בכך, לכן קבלנו את השבת.

כשצלילי השמש של יום הששי נוטים מערבה, הכל נעצר בדממה, המחשבות המטרידות נעלמות ונכנסים למצב שבו יש זמן לחשב על המטרה. השבת מעניקה לנו כח לכל ימי השבוע הבא, כדי שנוכל לצלח אותו ברגיעות ובנישוח הדעת.

עֲגָמוֹת נֶפֶשׁ? שִׁחְרָר!

איך השבת מביאה אותנו לשחרר את הכל ולשוב אל האחדות?

דוקא מתוך עגמת הנפש, הלחצים וההקנות לקראתה, ובסעודות עצמן בכלל, כל אחד מגיע עם הרצון והצפייה שלו לאיך שלחן השבת צריך להראות, הצדק שלנו מתנגש בצדק של השני - זה רוצה לדבר וזה רוצה לשיר, והלב מיד מתמלא בתרעמת: "למה הוא מתנהג ככה? הרי הצדק אתי!" שלחן השבת עלול להפך ברגע אחד לזירה של מלחמת שליטה.

בטרם חטאו בחטא העגל, והחטא היה בגדר "רחוק ממני".

על כן נחשבת מצוות פרה אדומה כ"חוקת התורה" - מצווה שאין יודעים את טעמה. (מהרי"א)

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (יט, יד)

מכאן דרשו חז"ל (ברכות דף סג:): "שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל" - זאת התורה תהא מתקיימת, במי שבמסירות נפש לא יסור מאוהלה של תורה. דוגמה למי שתורתו התקיימה, לאחר ששיקע את עצמו באוהלה של תורה, היה הנצי"ב מוולוז'ין.

וכך סיפר על עצמו הנצי"ב, בעת שהוציא לאור את פירושו הגדול על התורה: בהיותי ילד, לא גיליתי כל עניין בלימוד, וכל ניסיונות אבי למשוך את ליבי לתורה לא הועילו, עד שהתייאש ממני. באחד הערבים שמעתי את אבי שח לאמי אודותי, כשדמעות זולגות מעיניו וקולו נשנק מבכי, וכך אמר לה: ניסיתי בכל דרך אפשרית לעניין את בננו בלימוד, אך כל מאמציי לא הועילו. מכיוון שכך, למרות רצוני העז שיהיה בננו תלמיד חכם, נאלץ ללמדו מלאכה כלשהי, וכך לפחות לא ישב בטל.

בתורה הקדושה, תורת חיים. בצעירותי למדתי בישיבה קטנה של פוניבז'. פעם בא הרבי רבי שלום שברון זצ"ל למסור 'שמועס' שרצתי אליו והבטחתי לו כי מהיום והלאה אתמסר

לעי"נ האשה החשובה
מרת **מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה**
כ"א מר חשון תשפ"א

(- שיחה) לבחורים, ובתוך הדברים סיפר את הסיפור הבא.

כידוע, ה"שאגת אריה" היה עורך גלות. היה לבוש כעני ואביון, נודד מעיירה לעיירה ומתאכסן בבתי יהודים שהלינו אותו בביתם ונתנו לו מעט אוכל. כמובן, איש לא הכירו, כולם סברו שהוא איש פשוט.

פעם התאכסן אצל משפחה אחת. נתנו לו לאכול צלחת מרק. בעודו שקוע בעולמות עליונים נשפך מעט מרק על השולחן. כעסה בעלת הבית והתחילה לגעור בו: "מדוע לכלכת את המפה, אתה לא שם לב איך אתה אוכל?"...

צעקותיה של האישה העירו אותו ממחשבותיו והחזירוהו לקרקע המציאות. הוא שאל לפשר הצעקות, ואמרו לו שהן כווננו כלפיו... הוא לא הבין על מה ולמה, ובעלת הבית שבה והסבירה לו...

כששמע זאת, התנצל על מעשהו, קם מהשולחן, הודה למארחיו על הכנסת האורחים, נטל את שקו ובו מעט מטלטליו - ועשה דרכו לשוב לעירו. קץ לגלות! תלמידיו הופתעו לראותו שב מן הגלות מהר מן הצפוי, וביקשו לדעת מה הסיבה שקיצר את גלותו. סיפר להם את המעשה באותה בעלת בית שגערה בו על ששפך מעט מרק והכתים את מפת השולחן, ואמר כי בעקבות זאת גרע את גלותו.

תמהו התלמידים: "רבינו, תורה היא וללמוד אנו צריכים. ממה נפשך, אם יש צורך בגלות, וכי בגלל צעקה אחת של איזו בעלת בית שמים קץ לגלות?! וביותר קשה, הרי כל תכלית הגלות היא לשבור את המידות ולסבול בושות וביזיונות, ומה זו גערה של איזו בעלת בית לעומת כל הסבל והביזיונות שעוברים בגלות?"

אמר להם: "אסביר לכם פשר העניין. כשאני יוצא

לגלות, כל זמני מוקדש לתורה ולעבודת ה'. זה עיקר מעלת הגלות. והנה, כשאותה בעלת בית צעקה עלי, באותו רגע הופרעתי מלימודי, נאלצתי להפסיק את עיוני בתורה ולברר את פשר הצעקה, ואם גלות גורמת לביטול תורה - אין לה ערך! על כן תכף ומייד הפסקת את הגלות ושבתי לעירי, לבית המדרש."

מה זה 'ביטול תורה' של ה"שאגת אריה"? כל כולו שקוע בתורה, מנותק לגמרי מהמציאות הארצית, ותוך כדי כך נפסק חוט המחשבה שלו לרגע אחד - זה ה'ביטול תורה' של ה"שאגת אריה"! והביטול תורה הזה של רגע אחד הוא סיבה מספקת לחסל את הגלות ולשוב הביתה!

נורא נוראות!

(יחי ראובן)

"וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא" (יט, טו)

זה שרמז הכתוב 'וכל כלי פתוח', רצה לומר הכלים (עיניים ואוזניים וכו') שפתחם הבורא יתברך בגוף האדם. 'אשר אין צמיד פתיל עליו' - שאין מחובר עליו צמידת הכיסוי לסוגרו ולסותמו בעת המצטרך, ועושה הכל בלי שיעור מוגבל עם הכלים הנזכרים לעיל. 'טמא הוא', כי יבוא חס וחלילה לכל עבירות שבתורה, השם יתברך יצילנו. (אגרא דכלה) סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: נסעתי מתל אביב לרחובות, כדי ללמד. ליד מושב הנהג

ראיתי מדבקה, לאמור: "נהג, בדוק את הבלמים לפני צאתך לדרך. הוועדה למניעת תאונות דרכים".

שאלתי את הנהג: "סלח לי, אדוני, מה כתוב כאן?"

הפטיר: "ומה, האם אינך מבין עברית?"

אמרתי: "אתה יודע, אלה מבני ברק יודעים עברית רק מהתורה... המילה 'בלמים' לא כתובה שם.

שמח הנהג להסביר: "לכל מכונית יש בלמים.

לרפואת

הילד מאיר אלישע בן מרת רבקה רייזל שיחי
בתוך שאר חולי ישראל

זה והיו נעשים באמת לכנענים, והייתה מועילה תפילת ישראל נגד הכנענים. כי אם משנים את הלשון ואת הלבוש, משתנית על ידם גם התכונה והאופי המיוחד!...

"ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" (כא, ה)

אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה...

דכתיב ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, ופירש רש"י: קל הוא המן מפני שהיה נבלע בכל אבריהם ואינם יוצאין לחוץ, קראוהו קלוקל ורגנו על כך. והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכים לטרוח ולצאת שלוש פרסאות לפנות עב"ל. (ע"ז ה:).

מעשה ביהודי מירושלים שנאלץ לעזוב את הארץ בשליחות ציבורית. הוא התייצב לפני רבה של ירושלים הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל ותינה בפניו את הבעיות שמציקות לו וביקש שימליץ טוב עבורו אצל רב פלוני.

רבי צבי פסח קיבלו בסבר פנים יפות וכיבדו בכבוד גדול ואף הפליג בשבחו, וכמובן נענה לבקשתו והכין לו מכתב המלצה.

האיש שנדהם מקבלת הפנים החמה ומהכבוד הגדול שרחש לו, היה בטוח שבטעות מחליפו

הרב באחר והביע תמיהתו: במה זכיתי לקבלת פנים כזו, הרי אני איש פשוט וכבוד הרב אינו מכירני כלל...

השיב לו הרב פרנק: ודאי שאני מכיר וגם מוקיר אותך! הרי אני חייב לך הכרת הטוב גדולה משום מעשה שהיה: לפני עשרים ושנים יצאתי מלשכת בית הדין ב'חורבה', וביקשתי מקבוצת נערים ששיחקה בחצר, האם מישוהו מוכן לגשת לחנותו של ר' איציה יעקב ברחוב היהודים כדי לקנות עבורי בול. אתה אמרת שאמנם החנות סגורה, אבל התנדבת ללכת לסניף הדואר המרוחק יותר והבאת לי את הבול.

סיים הרב פרנק ואמר: כל הימים אני מחכה להודמנות לגמול לך כחסדך שעשית עמי, טובה תחת טובה. עכשיו שבאה לידי ההודמנות, האם לא אקיימנה בשמחה?

אה, סליחה! מעצורים, ברקס. ולפעמים המעצורים נשחקים, או נתקעים, ואז אי אפשר לבלום, כלומר לעצור, את המכונית. ואז היא עלולה לגרום לתאונה, להתנגש במכונית אחרת, או לדרוס חלילה עובר אורח.

"עכשיו אני מבין", אמרתי. "תגיד לי, הנפיקו כזו מדבקה גם לבני אדם, להדביק, נגיד, על החולצה? אסביר לך, גם

בן אדם יוצא לדרך, דרך ארוכה, מילדות ועד שיבה. הבלמים שלו, תקינים? כדי לשלוט על רצונותיו, לבלום את תשוקותיו, לחסום את יצריו? האם יש לך מושג כמה תאונות קורות לבני אדם, משום שאין בלמיהם תקינים? שלא בדקו אותם לפני צאתם לדרך?

קרא הנהג: "פעם ראשונה שאני שומע כאלה מילים! תגיד, אז ידעת מה הם בלמים, הא? עבדת עלי!" "אני עדיין אוחז בלעבוד על עצמי", השבתי לו, "לחזק את הבלמים..." (מתוך 'והגדת')

"וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וכו' וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתון נתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם" (כא, א-ב)

"וישמע הכנעני" - זה עמלק שנאמר "עמלק יושב בארץ הנגב", ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים לקדוש ברוך הוא שימסור כנענים בידיהם והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם כלשון כנען. אמרו: נתפלל סתם, שנאמר: אם נתון נתן את העם הזה בידי (רש"י).

הרה"ק רבי יצחק מווארקה זי"ע אמר: מדברי רש"י הנזכרים לעיל ישנה ראייה שהלבוש והדיבור של האדם הם הקובעים את מהותו! מניין? כי לכאורה צריכים להבין, מדוע לא שינו העמלקים גם את מלבושם ואז היו מטעים באמת את ישראל להתפלל על הכנענים?

אלא, אילו היו העמלקים משנים את לשונם וגם את מלבושיהם אז היה עצם מהותם משתנה על ידי

כְּשֶׁהֲצֵדֵק בְּצַד שְׁלִי, אֲסוּר לִי לְהִתְעַקֵּשׁ עָלָיו, וְאִם הוּא נוֹטֵל מִמֶּנִּי אֶת יִשׁוּב הַדַּעַת עָלַי לְנִטֵּשׁ אוֹתוֹ.

כְּשֶׁמַּעֲטָה הַצֵּדֵק נִסְדָּק, אֲנִי מוֹכֵן לְשִׁמְעַ דְּעָה שֶׁל הַשֵּׁנִי מִתּוֹךְ הַכִּנְעָה וּבִטּוֹל, כִּי הַצֵּדֵק מַעֲוֵלָם לֹא הָיָה אֲצִלִּי, וּכְשֶׁהֲצֵדֵק נַעֲלָם, הוּא מַעֲלִים יַחַד אֶתוֹ עוֹלָם מְלֵא שֶׁל קִנְיָה.

מַצָּדֵק לְקִנְיָה

הַקִּנְיָה צָצָה מִתּוֹךְ הַצֵּדֵק - כְּשֶׁאֲנִי מִתְבַּצֵּר בְּצֵדֵק שְׁלִי וְהַחֲבֵר עוֹקֵף אוֹתִי, זֶה מַעֲוֵרֵר בִּי קִנְיָה וְתַרְעֵמָת. קָרָח כָּאֵב עַל הַצֵּדֵק שְׁלֹו, נֶאֱחָז בּוֹ וְלֹא הִסְכִּים לְהִרְפּוֹת, וְהַצֵּדֵק טִלְטֵל אוֹתוֹ לְחוּרְבָן. הוּא זָעַם עַל הַשְּׁבָת, כִּי עֲבוּר מִי שֶׁנֶּאֱחָז בְּצֵדֵק וְרוֹאֶה אֵיךְ הוּא מִתְחִיל לֵאבֹד גְּבֵה וְאִינוּ מִנְהֵל אֶת הַמַּגֵּרֶשׁ, הַשְּׁבָת שְׁכּוּפָה עָלָיו חֲדָלוֹן שְׁלִיטָה-הוֹפְכָת לְמַלְכּוּת וּמַצִּיתָה בּוֹ אֶת אֵשׁ הַקִּנְיָה, בְּמָקוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְמַקְפָּצָה.

נִמְצָא, כִּי בְּכָל פֶּעַם בָּהּ מִתְעוֹרֶרֶת בְּנוֹ הַקִּנְיָה, עָלִינוּ לְזִכֹּר טוֹב: הִיא לֹא סֵתֶם מִתְעוֹרֶרֶת. הִבָּה נִחְפָּשׁ אַחֵר הַצֵּדֵק שֶׁהִבִּיא אוֹתָהּ וְגַלָּם אוֹתָהּ לְכַדֵּי מַעֲשָׂה, וּכְשֶׁנִּסְכִּים לְשַׁחֲרֵר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ בִּטּוֹל וְהַכִּנְעָה לְמַצֵּב אֱלֹו הַבוֹרָא הַכֵּנִיס אוֹתָנוּ, נִגִּיעַ לְמַטָּרָה וְנִחְזִיר אֶת הָעוֹלָם לְטוֹב מִמֶּנּוּ הוּא מַגִּיעַ, לֵלֵא צֵדֵק וְלֵלֵא קִנְיָה.

(ע"פ מַצִּיּוֹן תַּצֵּא תוֹרָה - סְפִינְקָא)

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

חוקת

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת חקת

אמונה ובטחון

- כל הנשוק וראה אותו וחי - אמונה ממתקת הדינים וממשכת ניסים..... ד
- אין לך רשות הרהר - להיות בשמחה על אף הצער והצרה..... ז

גדרים וסייגים

- כי ארנן גבול - גדרים וסייגים בשמירת גבולות הקדושה..... ח

יגיעה

- במי שממית עצמו עליה - 'יגעת' ורק כך 'מצאת'..... י

החזקת תורה

- כרוה נדיבי עם - שכר טוב למחזיקי התורה ולומדיה..... יד

ספח"ק בת עין

והנה עיקר בחינת תשובה הוא להיות בבחינת לב נשבר, להיות חטאיו נגדו תמיד ולזכור כל מה שפגם בעונותיו ולהתחרט עליהם. אמנם, אעפ"כ צריך להיות בבחינת התחזקות ולבטוח בבורא עולמים ברוך שמו שהוא רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ונושא עון, שבוודאי ימחול לו, כי לא למגנא איתקרי רחום וחנון (זח"ג סט:), וצריך להתחזק את עצמו בעבודתו ית' ולא להיות בזה בבחינת שפלות.

ואפשר לרמז שזה הוא ענין שאמרו חז"ל (סוטה מד:): השח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו, וחוזר עליה מעורכי המלחמה. כי 'תפלה' מלשון התחברות, כמו שאיתא ב'קב ותפלות' (סוטה כ:). ותפלה של יד, מרמז על בחינת ענוה ושפלות, שהוא כנגד הלב (ע' ברכות יג:), מרמז על בחינת לב נשבר. ושל ראש מרמז על בחינת התחזקות בעבודת השי"ת כמו שכתוב (משלי יט יא) שכל אדם האריך אפו, שמחמת שכלו הוא מחזק את עצמו שהוא ארך אפים, ועי"ז יעורר מדת ארך אפים למעלה, ואז יבטח בה' שהוא ארך אפים.

וזה הוא השח בין תפלה לתפלה, היינו המפסיק בין התחברות תפלה של יד הרומזת לבחינת שפלות, לתפלה של ראש הרומזת לבחינת התחזקות, עבירה היא בידו, היינו שאין לו שום התחזקות באמת מחמת העבירות שבידו, וחוזר עליה מעורכי המלחמה, כי גם במערכי המלחמה נאמר (דברים כ ח) איש הירא וגו', ואמרו חז"ל (סוטה מד:). הירא מעבירות שבידו, כי אעפ"י שבאמת הוא בבחינת שפלות מעבירות שבידו, צריך לבטוח בה' שהוא ארך אפים ולהיות בבחינת התחזקות.

(בת עין פרשת חקת ד"ה זאת חזקת התורה)

פרשת חקת

כל הנשוק וראה אותו וחי - אמונה ממתקת הדינים וממשכת ניסים

בפרשתן (כ ה), 'קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וגו', ולכאורה צ"ב, מאחר שציווה ה' את משה לדבר אל הסלע מדוע אמר לו תחילה קח את המטה, איזה צורך יש באותו מטה והרי הוצאת המים תיעשה ע"י דיבורו בלבד. ועוד, מדוע כאן ציווהו לדבר אל הסלע ולא להכותו, ואילו כשחנו ב'רפידים' ויצמא שם העם למים ציווהו (שמות יז ו) 'זהבית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם', מה נשתנה מעשה זה של מי מריבה מאותו מעשה שהיה ברפידים.

ומבאר הרה"ק ה'פנים יפות' זי"ע, כי זה כלל גדול, כגודל אמונתו של האדם בן זוכה לניסים גם שלא בדרך הטבע, אכן אם אינו תקיף וחזק באמונתו אזי מתלבש הנס בדרך הטבע, ורק כשאמונתו איתנה וחזקה יותר יזכה שגם ה'לבוש' של הנס יהיה מחוץ לדרכי הטבע. ומוכיח לה מהכתוב (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ולכאורה נראה שכפל לשונו שלא לצורך, כי 'יבטח בה' והיה ה' מבטחו' הכל עניין אחד הוא, אלא ביאור הכתוב כך הוא, ברוך הגבר אשר יבטח בה', ועל ידי תוקף אמונתו וגודל בטחונו יזכה שיהיה ה' מבטחו ויושיעו מצרתו". ולכן, בתחילת דרכם של בני ישראל כאשר יצאו מרפידים,

א. מעשה נפלא שמעתי מאיש צדיק הרה"ג רבי שלמה שלעזינגער שליט"א מבית שמש, לפני כעשר שנים נסתלקה נו"ב לעולם שכולו טוב, והוטל עליו לגדל לבדו את צאצאיו, בית מלא ברכת ה', ר"ש קיבל על עצמו באהבה ובגבורה את ה'תפקיד' החדש להיות אב ואם כאחד. באותה תקופה נשא עיניו למרום, ואמר, רבש"ע, הנה זאת נראה לי שיש ביכולתי למלא את תפקידי בהכנת צרכי הבית דבר דבור על אופניו, אבל זאת קשה לי לנהל את ה'תיק' הרפואי של כל אחד מהילדים, כי בזה נצרכים להכיר כל אחד ואחד מה'עבר', כיצד אדע מה מצב השיניים והעיניים וכו' וכו' של כל אחד מהם, על כן אבקש ממך שאתה תדאג להם...

כעבור חודש ימים התקשרו אליו מחנות האופטיקה (optics), והזכירו לו שלמחר אחה"צ יש לו תור לשתי בנותיו פערל ושרה לבדוק מצב הראיה שלהן, ותמה ר"ש, מי הזמין את התור, כי נו"ב היתה חולנית זמן ארוך, ולא היה בכוחה לדאוג לזה, וגם לא ידע כלל שהבנות זקוקות לבדוק מצב ראייתן.

בהגיע הזמן הוליך אותן לאופטיקה, ואכן אחר הבדיקה נתברר ששתיהן זקוקות ל'בתי עיניים' (משקפיים). אדהכי והכי הגיעה לשם במרוצה גיטתו (אשת אחיו) עם שתי בנותיה פערל ושרה (כי שתי המשפחות קראו לבנותן בשמות אלו, על שם זקנותיהם) לערוך להן בדיקת עיניים... ונתברר כי היא קבעה את התור עבור שתי בנותיה, וכאשר התקשרו להודיע לה את זמן התור לא ענתה לשיחת הטלפון, על כן חיפשו אחר מספר הטלפון של בעלה, ונתחלף להם 'שלעזינגער' ב'שלעזינגער'... וב'טעות' התקשרו אליו... ופשיטא ואין צריך לומר, שהוא מעצמו לא היה שם ליבו שבנותיו צריכות משקפיים... ורק יד ה' היתה זאת לאחר שסמך עליו שהוא ידאג להם... ככתוב 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך'. ללמדך, כי הקב"ה 'הוא' הדואג לכל צרכינו והוא הממלא כל מחסורינו, אלא שמבקש מהאדם לעשות השתדלות ולנהוג כמנהגו של עולם, ורק נראה כי הלה מסדר לעצמו ודואג לעצמו... אמנם במקום שאין ביכולתו של אדם לסדר לעצמו לא יחסר מאומה, כי אותו קוב"ה מנהל לכל העולם את מעשיהם וממלא מחסורם ובאותה מידה הוא גם ימלא מחסורי ה'חסר ישע', כי בלאו הכי הוא העושה זאת תמיד לכל יחיד ויחיד...

ושמעתי משל נחמד מפי איש צדיק נחמד פמ"מ בעל מחבר הגליון הנפלא 'מתוקים מדבש', מעשה באיש שנסע ברכבו בחודשי החורף ו'שכח' להדליק את הפנסים הקבועים ברכב (headlights) כדי להאיר לפניו את הדרך, באמצע דרכו עצר אותו 'שוטר' ושאלו מאי האי, על פי חוקי התנועה עליך להדליק את הפנסים, השיב הלה ב'חכמתו', מה... אויה, עתה הנני חוזר מה'מוסך' (mechanic) והובטח לי שם שתיקנו את הפנסים, ומעתה הם יאירו את הדרך כל פעם שאדליק אותם, עתה הנני רואה שרימו אותי... אבקשך שוטר נכבד, שתדפוק בידך בחזקה על גבי המנוע

כך שאל אותם משה 'שמעו נא המורים - המן הסלע הזה נוציא לכם מים', ורצה לבחון את מדרגתם באמונה אם ישיבוהו שאכן הם מאמינים בהקב"ה שבכחו להוציא מים מסלע זה, אזי ידבר אל הסלע ויתן מימיו, אך אם יענו שאינם מאמינים אז יצטרך להכות במטהו, ובאמת היו יכולים לענותו שהם מאמינים באמונה שלימה בהקב"ה, אלא שמאחר שדיבר עליהם בכעס ואמר להם שמעו נא המורים על כן לא השיבו על שאלתו, ומה הבין שאינם מאמינים על כן הכה את הסלע.

ומכלל הדברים שמענו עד כמה גדול כוחה של אמונה, עד שאפשר לאדם לכות לנש גם מחוץ לדרך הטבע.²

עדיין לא היתה אמונתם שלמה ותמימה, וכמו שנאמר שם (פסוק ז) 'ועל נסותם את ה', על כן לא זכו לניסים מחוץ לדרך הטבע, אלא צורת נס יציאת המים מן הצור היתה צריכה להיות קצת בדרך הטבע על ידי שיכה במטהו את הצור, משא"כ כעת לאחר שכבר היו ארבעים שנה במדבר התעלו למחמנותא שלימתא, ונעשו ראויים לנש מחוץ לדרך הטבע - להוציא מים מצור חלמיש על ידי דיבור אל הסלע בלבד.

אמנם 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', על כן אמר הקב"ה למשה קח את המטה ודברתם אל הסלע, והיתה הכוונה, שתחילה ידבר אל הסלע, ואם לא יהיו בני ישראל בדרגה העליונה ולא יתן הסלע מימיו אז יכה אותו במטה כמו שעשה ברפידים. ועל

(מאטאר)... השוטר 'קיבל' את תשובתו, ופנה לדפוק על המנוע, באותו רגע שהוא דפק הדליק האיש בפועל את הפנסים, וכמובן שהם נדלקו, כי מעולם לא נשברו כלל... והודה לשוטר כי בזכותו ועל ידי דפיקתו נדלקו הפנסים... והשוטר שחררו לאלתר.

כאותו שחוק לעג וקלס אנו נדמים, כשאנו מחשבים ומדמים שבדפיקתנו ובמעשי ידינו הננו מדליקים לעצמנו, מסדרים לעצמנו פרנסה, 'אורה' ושמחה וכו', ואיננו מכירים כי הכל מגיע ומאיר לנו בלחיצת הכפתורים בשמים ממעל וכל מעשינו אינם אלא דמיון בעלמא.

ב. מדי שנה בשנה בשבת פרשת פרה היה הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע מספר בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע, נוהגים היו הכומרים הנוצרים הרשעים לערוך מידי פעם 'וויכוחים' עם היהודים ברבים, להוכיח שהצדק עם דתם עפ"ל, ועל ידי זה היו מכריחים אותם לקבל עליהם את דתם ח"ו. פעם בא כומר רשע אל אחד הכפרים, הלה קיבל רשות משרי המדינה לערוך ויכוח כזה עם היהודים, והמנצח - מאיזה צד שיהיה, מותר לו לזרוק ולהטביע את המנוצח לים.

בקרב יהודי הכפר שררו פחד ורעדה, בהיותם 'פשוטי עם', ולא היה ביניהם חכם וזקן שיוכל לנצח רשע ערום זה, בלית ברירה תפסו אומנות אבותם בידם, ושפכו תפילות לפני אדון הכל שיושיע אותם מצרתם. ויהי בהתקרב מועד הוויכוח החלו לחפש אחר יהודי שיסכים לעמוד לפני הכומר, והנה ניגש החייט שהיה יהודי פשוט מאד והציע עצמו לערוך את הויכוח, בהיותו סמוך ובטוח בה' האלוקים שבוודאי יושיעם מצרני הרשע. כשראה הכומר את פני החייט סבר שהיהודים לועגים לו בידעו שהלה יודע אך בקושי קרוא וכתוב, לכן הציע שהחייט ישאל תחילה איזו שאלה והוא יענה לו (בהיותו בטוח שמחמת תמימותו תהא עצם שאלתו ללעג ולקלס בעיני השומעים), מיד פתח החייט ושאל את הכומר בתמימות, מה פירוש המילים 'איני יודע', השיב לו 'ניע ויעם' (איני יודע, בשפה המדוברת בפולין), או אז זעק החייט בהתרגשות שהוא ניצח את הכומר שהרי הודה מעצמו שאינו יודע לענות על שאלתו, ואף הגוים לא הבינו לשון הקודש ולכן לא הבינו את תוכן שאלתו, אלא ברגע ששמעו את הכומר שהוא מודה על האמת ועונה 'ניע ויעם' זרקוהו תיכף לים.

אנשי הכפר הודו ושבחו להקב"ה על גודל הנס שעשה עמהם בדרך פלא, ואחר כך שאלו את החייט מדוע בחר לשאול שאלה זאת לאותו רשע, השיב החייט בתמימות שראה בחומש ה'עברי-טייטש' (פירוש בשפת האידיש) וראה שעל התיבות 'איני יודע' כותב ומפרש - איך ווייס נישט (איני יודע), 'הבנתי שאם מחבר ספר ה'טייטש הקדוש' לא ידע פירושם של תיבות 'איני יודע' - איך ידע הערל הטמא הזה פירושם'. ואף שהחייט הזה היה פתי וכסיל, אולם ה'חווה' למד מזה לימוד נפלא, שהמאמין בפשיטות ואומר על כל דבר 'איני יודע' - אינני נצרך לדעת ולהבין דרכי ה' ינצל מכל פגע.

באר הפרשה - פרשת הקת

אלא ביאורו, כי רצה הקב"ה שיסתכלו על הנחש ויתבוננו בכוחו הרע, ויהיה להם מקום להבהל ולחשוש מפניו, ואעפ"כ יתחזקו באמונה שלימה ש'אין עוד מלבדו' ואין לנחש שום כח מעצמו להזיק אם לא בדבר ה', ועי"ז יזכו לרפואה, וזהו שאמרו, כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה 'והתבוננו בכוחו הרע ועם כל זאת בטלוהו מלבם ולא השניחו על כחו הנורא ושעבדו את לבם באמת רק לאביהם שבשמים לבד, היו מתרפאין', ומסיים 'והוא אמיתות ענין המתקת הדינים בשורשם'¹.

ומביא על זה את דבריו הנודעים ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל הדינים ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו, ולא יעשו

ובענין זה כתב הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפש החיים ש"ג פ"ב) לבאר את האמור בפרשתן (כא ה) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', והקשו בגמ' (ר"ה כט.) 'וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים'. והקושיא ידועה, שאם אין הנחש מחיה אלא הכל תלוי אם מסתכלים כלפי מעלה, אם כן לאיזה צורך ציווה הקב"ה לעשות שרף ולהשים אותו על נס וכל הנשוך יביט עליו ועל ידי זה 'יזכור' מאביו שבשמים 'וראה אותו וחי', הרי באותה מידה היה יכול הקב"ה לצוותם 'והיה כל הנשוך - יביט כלפי מעלה, ישעבד לבו וחי', ומה הוסיף כאן כל עשיית ה'שרף' כלל.

ג. שמעו נא מעשה נורא - הצלת דורות בזכות האמונה הפשוטה והחיים עפ"י האמונה ב'אין עוד מלבדו'. סיפר הגה"צ אריה שכטר זצ"ל מעשה הצלת בני משפחתו מהמלחמה, בשנת תר"צ, כמה שנים לפני עליית הנאצים לשלטון, זייפה אמי 'תעודות לידה' - מסמכים המעידים שהיא ואבי נולדו באונגרין (הונגריה). כי בלא תעודות הללו היו מגרשים אותם מאונגרין, ואילו מדינת פולין לא היתה מכניסה אותם, וממילא שודדי הדרכים היו עושים את העבודה... אלא, שהזיוף התגלה לשלטונות ונערכו משפטים ארוכים ומתישים, וסכנת מאסר ריחפה על ראשם של אבי ואמי.

משפטים הללו נערכו במשך שמונה שנים, בגמר שנים הללו אחרי משפטים ומאסרים לפרקים, נערך המשפט המכריע. לקראת המשפט שאל אבי ז"ל את 'עורך הדין' מה נראה שיפסקו בבית המשפט, השיב הלה, כי אם יצליחו להקטין את גזר הדין לשש שנות מאסר יחשב הדבר כהצלחה גדולה עד מאד. כשמוע אבי את דבריו ביקש ממנו שיטול את התשלום המגיע לו, אך יתכבד וישיב בביתו, ולא יופיע במשפט, והוא כבר ייצג את עצמו. עורך הדין תמה לפשר ההחלטה המוזרה הזאת, אבל כיבד את רצונו של אבי. כי מה רע לקבל תשלום מלא בלי צורך לטרוח ולבזבז זמן על הופעות המשפט...

הגיע יום המשפט. אבי הגיע לאולם המשפט בגפו, השופט פנה אליו ושאל אותו, היכן עורך דינך, מי יטעון את טענותיך... השיב אבי בשלוות הנפש ובבטחון, אינני זקוק לעורך דין, אני אייצג את עצמי... שאל השופט, אם כן, הבה נשמע, מה יש לך לומר להגנתך, ענה לו אבי באומץ ובביטחון, הקב"ה מנהל את העולם, והוא זה המכניס במוחם ובפיהם של השופטים המכובדים מה לחשוב ומה לומר, לכן אני פונה לבורא העולם, שיכניס במוחם של השופטים הנכבדים לזכות, ולהוציא דין אמת לאמיתה.

ואמר רבי אריה ז"ל, הביטו וראו, וכי יש הכרזת 'אין עוד מלבדו גדולה וחזקה מזו... אחרי סבל כה רב שנמשך שמונה שנים, דיונים, בתי משפט, בתי סוהר, אבי ידע שזה המשפט האחרון והמכריע, ובכל זאת הוא ניצב בבית המשפט, והכריז באזני השופט ללא שום מורא, שהוא סומך אך ורק על בורא העולם, ובוטח בהחלטתו שתהיה הטובה ביותר בעבורו.

ואכן, השופט הנדהם הכריז על הפסקה קצרה, הוא היה צריך להרגיע את עצמו... אחרי רבע שעה הוא חזר, והודיע בהתרגשות, אדון שכטר, אתה בעל אופי נעלה, אני פוטר אותך מכל אשמה, אתה זכאי לגמרי. ובקול רם קרא את גזר הדין המזכה את אבי, אך עם זאת פסק כי תוך שנה צריכים הורי לחסל את עסקיהם באונגרין, ולצאת מגבולות המדינה.

המשפט התקיים בשנת תרצ"ח, בערב מלחמת העולם השנייה, כאשר קבלת אישור כניסה לארץ ישראל או לארצות הברית היתה כמעט בלתי אפשרית. אבי ביקש את רשות הדיבור, פנה לשופט ואמר לו, אתה מורה לי

בני אדם מצויין אצל מתייהן מתוך חיבתן ויצטערו יותר מדאי, עכ"ל.

ולבאורה כוונת הענין, כדי שלא ישכחו כי הכל בא להם מן שמיא, לטוב להם. כמו שכתב הרמב"ן לפרש מה שנאמר (דברים יד א-ב) 'בנים אתם לה' אלוקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך, וז"ל, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה'... וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער וכו', ומכאן סמך לרבותינו (מ"ק דף כז:) באסרם להתאבל על נפש יותר מדאי. עכ"ל. כלומר שיאמין שכל נשילת נפש מן השמים באה לטובת האדם וסובביו, והכל מפי עליון לטובה ולברכה מדוע יתאבל יתר מדאי.

ואין הכוונה דייקא לענין אבלות על מיתת קרובו ל"ע אלא ללמד יצא בכל צרה ונזק שלא תבוא שהקב"ה חפץ שלא יהיו שקועים בני אדם ב'אבל' צערם ויגונם, אלא יקיימו בעצמם 'התנערי מעפר קומי' ויחזקו עצמם להיות בשמחה. ואל תאמר, ואיככה אוכל להיות

שום רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כוח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כוח ורצון שבעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, בן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל (ועיין בסוף הגליון במדור 'ישקו העדרים').

אין לך רשות הרהר - להיות בשמחה על אף הצער והצרה בפרשתן (יט טז), 'וכל אשר יגע על פני השרה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים', והרי שהחמירה התורה בטומאת מת, להחשיבו כ'אבי אבות הטומאה', וכל הנוגע בו נטמא שבעת ימים, מה שלא מצינו כן בשאר מטמאים כגון שרץ ונבילה, שהם עצמם נחשבים רק ל'אב הטומאה' והנוגע בהם אינו טמא אלא עד הערב. ומבאר ה'חזקוני' וז"ל, החמיר הכתוב בטומאת אדם על כל שאר טומאות שבעולם לעשותה אבי אבות הטומאה, כדי שלא יהיו

לעזוב את המדינה, אבל אף מדינה לא תקבל אותי ואת משפחתי... נענה השופט, צדקו דבריו, הנני מטיל על ממשלת אונגריה את האחריות לסדר לכל משפחתך ויזות לארה"ב, או סרטיפיקטים לארץ ישראל.

אבי האמין באמונה שלמה כי 'אין עוד מלבדו', שום דבר בעולם לא בלבל אותו, ולא הסיט אותו מהאמונה היוקדת הזאת. ואכן הוא זכה לראות בחוש השגחה פרטית ונסים מופלאים לאורך כל חייו. בד' בניסן תרצ"ט הגיעו לארץ ישראל. לאחר שלוש שנים כבר התברר לעולם כולו כי רוב יהודי אירופה הוכחדו בשואה. שנתיים שלוש לאחר מכן, כבר ידענו שכמעט כל הקרובים שלנו נכחדו בשואה, ה' ישמור ('אריה שאג' ויקהל).

ד. דבר נפלא אמר כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפו"ש לבאר בדרך רמז מה שנאמר בפרשת 'פרה אדומה' 'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', ובפשוטו הכוונה למצוות פרה אדומה, אך יש לומר עוד שהרי פרשה זו עוסקת במיתת נפש מישראל, כי הפרה באה לטהר מטומאת מת, ודייקא על כך נאמר 'ואין לך רשות להרהר אחריה' - שלא להרבות באבל ובצער יותר מדי.

לפני כמה שנים נלב"ע בתו של הגה"צ מסיגייט זצ"ל מזקני הרבנים בארה"ב, בתום ימי שבעת האבלות קרא הרב מסיגייט לבני משפחתו והראה להם בקבוק חלב אשר כנהוג נכתב בצדו עד אימתי ראוי החלב לשתייה, ומאותו יום נקוב החלב נחמץ ושוב אין בו טעם... ואמר להם, כמו שלחלב יש 'תאריך' שמכאן ואילך הוא 'חמוץ', כך גם לאבל ולבכי יש 'תאריך', ומעתה ואילך אין בה טעם אלא היא חמוצה...

ה. וכה אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע לאחר המלחמה הנוראה בה איבד את ב"ב ואת כל י"א צאצאיו הי"ד, כתיב (תהילים לג ט) 'כי הוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד', והרי אין 'ויהי' אלא לשון צער (עי' מגילה י:), והכי קאמר, הוא אמר 'ויהי', אותו בורא עולם אשר אמר וציוה שיבוא הצער והוא הביא את הצרה, הוא ציוה ויעמוד, שנקום להתחזק ולהתנער מעפר ושלא נהיה שקועים בעמק הבכא.

ו. בשנת תשנ"ב נסתלק לבית עולמו הרה"צ רבי מרדכי טווערסקי זצ"ל בנו של הרה"ק מראחמיסטריווקא (ארה"ב) זי"ע בפתע פתאום, ותרב בבית יהודה תאניה ואניה, כשהכל מבכים על האי שופרא דבלי בארעא, חסידא ופרישא אשר היה יכול להאיר לארץ ולדרים עליה, כעבור זמן מה נערכה שמחת נישואין בחצר הקודש, והיה אביו האדמו"ר

'המושלים, אלו המושלים ביצרים. בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם'. כתב הנה"ק רבי יונתן אייבשיץ זי"ע בספרו 'עירות דבש' (ח"א דרוש ה) בביאור הדמיון של מלחמת היצר למלחמת סיחון, שלא יאמר אדם מה כל כך נפקא מינה בגדר פלוני, הרי אינו אלא סייג בעלמא, לא יארע מאומה אם לא אזהר בו כל כך... אלא יקח משל מ'חשבון' שהייתה עירו של מואב והיתה עומדת בספר (בגבול), ואילו היה מואב משגיח עליה לא היה עולה ביד סיחון לכבושה, אך מכיוון שלא הייתה עיר גדולה לא שמר עליה בכל כלי

בשמחה כשהנני שרוי במצב נורא כזה, תשובתך, על ידי האמונה שתאמין כי הצור תמים פעלו, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וגם ה'אסון' הגדול ביותר שיארע בעולם, אף הוא כולו חסד ורחמים כאשר יתברר לעתיד כיצד היה הכל לטובה, ואמונה זאת נותנת כח ועוז ושללי נחמה עד שביד האדם להיות כבר עתה בשמחה".

כי ארנון גבול - גדרים וסייגים בשמירת גבולות הקדושה בפרשתן (כא כו), 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון', ובגמרא (ב"ב עח):

שרוי בשמחה עצומה, וישאלוהו בניו כיצד יש בידו לשוב ולשמוח עם כל השבר הגדול, השיב להם, וכי מה נראה לכם שאיני עשוי מבשר ודם, וכי לבי אינו שבור לרסיסים ושותת דם, אלא שהרהרתי לעצמי במעמד ה'חופה' במנהג ישראל שהחתן שובר כוס זכוכית ומיד מכריזים בקול רם 'מזל טוב, מזל טוב', ולכאורה מה עניין זה לזה, אלא שבאו ללמדנו כי גם אם 'נשבר כוס' עדיין צריך לקרוא בקול גדול מזל טוב ולהיות בשמחה...

ז. וכדבריו של הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע בכתוב (משלי לא ו) 'תנו שכר לאובד ויין למרי נפש', ובפשטות הכוונה לתת לו יין לשכך צער, ע"י שישתכר וישכח מכל העובר עליו, אך הרבה יש לתמוה שהרי אין השכרות מועילה אלא לכמה שעות בלבד, ולאחר שפגה השפעת היין והתפכח מן השכרות חוזר וניעור כל הצער ומרירות הנפש (ורחוק לומר שהכוונה שישתכר מעתה ועד עולם באין הפוגות...) אלא ביאר ה'אמרי אמת', כי זאת גופא באו לרמז 'למרי נפש', דע, כי הצער והכאב הוא כמו היין שהשפעתו לזמן קצר בלבד, כך גם הצרה אינה צרה עולמית אלא רק לשעתה... ועוד יבוא העת ותראה כיצד היה הכל לטובה, וממילא יש לך לשוב ולשמוח כבר מעתה בישועת ה' שתבוא לאחר זמן.

מן הבאר

בספר 'ישועה ונחמה' (מובא באהל משה, שיינערמאן עמ' תקס) מובא ביאור על ענין טהרת הפרה על טומאת מת וז"ל, ונראה דהנה ענין ומצות פרה אדומה הוא לטהר את האדם מטומאת מת. ומכיון שבחיי האדם ישנם זמנים שיש לו קושיות ושאלות בהנהגתו של הקב"ה, שאינו יכול להבין דרכי ה' ובפרט בענין המות, כשרואים אדם מת במיתה משונה רח"ל, או אדם צעיר מת בחצי ימיו או ילד שעשועים שרק התחיל את לימודו בקריאה ובכמה פסוקי חומש בשמחה ותמימות כל כך גדול - ומת. ואדם רוצה לחקור ולדעת מדוע עשה ה' ככה, כענין צדיק ורע לו רשע וטוב לו. ע"ז אומר הקב"ה, כמו שבפרה אדומה אין טעם אלא חוקה בלבד, ה"ה במוות עצמו וכדומה, אין טעם אלא הכל חוקה וגזירה מאתו יתברך, ולא ח"ו שאין טעם וסיבה לכך, בודאי יש, אלא דאנו לא יודעים מהו.

ח. הנה הקשה הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות א) היאך אמרינן שפרה אדומה היא חק בלא טעם, והרי רבי משה הדרשן פירש טעמה - תבוא אמו ותקנח צואת בנה (העגל). ומבאר בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, כי חטא העגל היה חסרון ב'אמונה' כשבני ישראל רצו 'להבין ולהשכיל', וכמו שאמרו באותה שעה 'כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו' (שמות לב א), ונחשב להם כ'פגם' כי מאי נפק"מ היא להם אם ידענו מה היה לו או לא... היה להם ללכת אחר ה' האלוקים בתמימות בלא 'חשבונות רבים'. וכתשובת המשקל - עליהם להתחזק ולהוסיף באמונה פשוטה מבלי כל רצון להבין, ולזה ציוה אותם ה' בחוקה שאין לה טעם, שיקיימוה רק בכח האמונה, ובזה יכופר להם חסרון האמונה שהביאם לידי עשיית העגל. נמצא שאין כאן כל סתירה, ואדרבה, חדא מתרצא בחברתה, הא גופא הטעם - מחמת שאין לה טעם.

והדברים אמורים כלפי כל דבר ועניין המתרגש ובא על האדם שיקבלנו בתמימות, ואף אם אינו מבין והוא אצלו כ'חק בלי טעם', מכל מקום יחזיק באמונה יתירה כי אף שאין בשכלו להבין ולהשכיל אך בוודאי טובה יש בדבר, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

הבורא ית' בנזף האדם, עינים ואזנים וחושם ופה וכו', למנות לכל שער שופט שישפוט בצדק אימתי יפתח זה השער ואימתי יסתום, דהיינו עינים יפתח אותם להסתכל בתורה ובמצות ובגדולת השי"ת, ובבוא לנגד עיניו דבר איסור אזי מהרה קל חיש יעצום עיניו וכדומה בכל השערים וכו'. זה שרמו הכתוב וכל בלי פתוח ר"ל הכלים שפתחם הבורא יתברך בנזף האדם אשר אין צמיד פתיל עליו שאין מחובר עליו צמידת הכיסוי לסוגרו ולסותמו בעת המצטרך ועושה הכל בלי שיעור מוגבל עם הכלים הנ"ל טמא הוא כי יבוא ח"ו לכל עבירות שבתורה השי"ת יצילנו", עכ"ל.

מלחמתו, ובנקל כבשה סיחון מלך האמורי ומשם הייתה הדרך סלולה לו לכבוש את כל מואב. ומכאן יקחו 'משל' לעצמם, להזוהר ולשמור היטב על כל גבולות הקדושה לכל יפרצו בשום אופן^ט, כי היצר אורב לאדם ב'גדרים' בידעו כי משם תבוא נפילתו.

ובך כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע ('אגרא דכלה' בפרשתן) על האמור בפרשתן (יט טו) 'וכל בלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא', וז"ל, יש לפרש בפסוק זה מה שרמזנו בפסוק 'שופטים ושומרים תתן לך בכל שעריך' (דברים טז יח) שהן המה השערים אשר פתח

ט. הקשה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, דהנה אמרו חז"ל (סוטה ג.) 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', ואם כן, מה טענה יש על זה שנפל ברשת החטא, הרי הרוח שטות הפילתו לחטא, וכמו שלא שייך לגעור במי שנפל לבור מאחר שבאה רוח והפילתו פנימה. והשיב הגר"ח, דאדרבה, משם נלמד, כמו שאין אדם מעיז לעמוד בקרוב לבור שהוא עמוק מאה אמה, מחשש שמא תבוא רוח עזה ותשליכהו הבורה, אלא יתרחק מעיקרא ממקום הבור הרחק הרחק, כיוצא בו ממש לענין עבירה, על האדם להעמיד עצמו ממרחק מרחקים - שאפילו אם תגיענו רוח שטות לא יפול בבור עמוק כל כך...

י. ובכלל שמירת הגדרים שישמור מסורת אבותיו ובכלל זה בשמירת הלבושים כל חד וחד בדיליה (ה'לבושים' הנם רק משל לכל ה'הלוק ילך' של האדם). וכן רמזו בפרשתן דכתיב (כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב' וגו', ופירש רש"י, זה עמלק וכו', ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען - כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם שנאמר (פסוק ב) 'אם נתון נתן את העם הזה בידי'. והקשה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם בפרשתן) מדוע לא שינו גם את לבושם ללבוש כנען, שאז יהיו נראים לגמרי ככנענים (הן בדיבורם הן בלבושם) והיו כנ"י מתפללים שינתנו הכנענים בידם, ולא היתה תפילתם מתקבלת, שהרי אינם כנעניים, מדוע נשארו במלבושיהם מלבושי עמלק, שבזה גרמו לישראל להסתפק בטיבם ובמוצאם. ומבאר, שאם היו משנים גם את מלבושם הרי אז אכן היו נהפכים להיות כנעניים ממש, משום שמהות האדם וטבעו נגרר אחר לבושו ודיבורו, והיתה מתקבלת תפילת ישראל שיתן את הכנענים בידם, על כן לבשו מלבושי עמלק בכדי שישארו עמלקים, ורק רימו אותם בדברם לשון כנענים. וממוצא הדברים אתה למד על האדם שמדמה אורחותיו שלא כדת יהודית שכל מהותו משתנית לרעה.

מן הבאר

שמעתי בשם חכם אחד ששאל פעם את אחד ממכריו, מדוע שינה מארחות אבותיו (בענייני גדרי חסידות במלבוש וכיו"ב), ענהו האיש, שבמהותו הוא רחוק מלהיות 'ירא שמים', ומידת ה'אמת' שבו איננה נותנת לו לחיות תוך כדי 'סתירה' בין תוכו (פנימיותו) לברו (חיצוניותו) וב'דלית ברירה' שינה ותיקן מראיתו... אמר לו החכם, בשלמא, אם היו אומרים בגמרא ברו כתוכו הייתי אומר שעל האדם לדמות את החיצוניות לפנימיות, והיית צודק בדבריך, שהרי ב'תוכו' חסרה לך היראה, ואין לך להיראות בחיצוניות יותר טוב מבפנימיות, אבל מכיוון שאמרו תוכו כברו נמצינו למדים, שאדרבה, זוהי הדרך ישכון בה אור, תחילה יעמיד האדם את 'ברו' בצורה הראויה (כמנהג אבות), ולאחמ"כ יתייגע להתאים את ה'תוכו' שגם יהיה באופן הראוי.

יא. באמת אמרו, אם בשנים עברו הייתה הכוונה ב'שמירת עיניים' למי שנמצא מחוץ לביתו, וכגון המהלך בדרך, הרי בימינו אנו התחדשה חובת שמירת העיניים גם בבית פנימה, והכוונה היא כלפי אותם 'כלים' משחיתים, אשר ממש ניתן לקרוא עליהם את לשון הכתוב וכל בלי פתוח וכו' 'טמא הוא'... וכלשונו של האגרא דכלה ועושה הכל בלי שיעור מוגבל עם הכלים...

א) 'ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה', שהנה חודשי תמוז ואב הינם כנגד העיניים (ספר יצירה)^ג, ואילו חודש אלול מזלזל בתולה, והשומר עיניו מראות ברע בחודשי תמוז ואב שהם כנגד העיניים, שוב אינו צריך לדאוג בחודש אלול, כי אם ברית כרתי לעיני בחודשי תמוז אב מה אתבונן על מזל בתולה^ד, וזהו שאמר הכתוב שאותם הנלחמים בגבורה במלחמות ה' יזכו לאת זהב - שהוא לשון 'אהבה' [גם 'זהב' בנימטריא 'אהבה'] בסופה, ר"ל בסוף השנה.

במי שממית עצמו עליה - 'יגעת' ורק כך 'מצאת'

בפרשתן (יט יד), 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', ודרשו חז"ל (ברכות סג: ועוד) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם, והרי לנו להדיא כי אי אפשר לזכות לקניין תורה אלא על ידי שעמל בתורה וממית עצמו עליה, כאשר לומד מתוך הדחק והקושי^{טו}, אם כאשר אינו מבין את דברי התורה

וכבר כתב הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים, דמתוך שענינו שמורים לבו שמור, ומתוך שענינו ולבו שמורים כולו שמור, שהרי כך היא ה'דרך', עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים, על כן צריך לעמוד על המשמר כבר בתחילה, בטרם מתחיל בנפילה אחר נפילה ח"ו... על פי זה פירש הרה"ק ה'אור פני משה' זי"ע בלישנא דקרא (יט ה) 'ושרף את הפרה לעיניו', כי 'פרה' מרמזת על החלק ה'בהמי' והחומרי שבאדם, והדרך לשרוף את ה'פרה' ולהתרומם מעובי החומר העכור הוא על ידי 'לעיניו' - על ידי שישמר עיניו מראות ברע^כ.

והזמן גרמא להתחזק ביותר בשמירת העיניים, וכמו שכתב הרה"ק ה'דעת משה' מקאזניץ זי"ע לפרש במה שנאמר בפרשתן (כא יד) 'על כן יאמר בספר מלחמת ה' את זהב בסופה', בהקדם מה שהביא אביו הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע בשם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפרש הפסוק (איוב לא

גם המליצו עליהם מה שנאמר עוד בפרשתן (כא א) 'וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי', וכידוע שהכנעני מלך ערד היינו עמלק (כמובא ברש"י), ורומז בזה, שכאשר 'עמלק' - הוא היצר הרע שומע כי בא ישראל דרך ה'אתרים' (והכוונה פשוטה...) מיד וישב ממנו שבי, כי לדאבון לב רבים חללים הפילה ועצומים כל חלליה, אין ספור נפשות ישראל נשבו ברשת היצר הרע על ידי אותם 'כלים', ושומר נפשו ונפשות בני ביתו ירחק מהם עד הקצה האחרון.

יב. ואלי יש מקום לומר עוד, כי הנה מבואר ב'אור החיים' הק' זי"ע (יט ב) ש'פרה' מרמזת על מידת הדין (עיי"ש), גם 'אדומה' מורה על הדינים, ופרה אדומה היינו 'תגבורת הדין', ומעתה יש לפרש 'ושרף את הפרה לעיניו', שהדרך 'לשרוף' ולבטל כל דינים קשים ורעים רח"ל הוא על ידי 'לעיניו', כי גדול כוחה של 'שמירת העינים' בקדושה ובטהרה להסיר מעלינו כל גזירה רעה.

וכאותו מאמר נורא של הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע על הפסוק (דברים לב י) 'יצרנהו כאישון עינו', שהקב"ה נוצר ומשמר את האדם כאישון עינו - כפי מה שהאדם משמר את עיניו. ובזה מבוארים דברי חז"ל 'שמור לי ואשמור לך שומר שכר' (ב"מ פ:): שהשי"ת אומר ליהודי, בני יקירי 'שמור לי', שמור את עיניך כפי ציוויי, 'ואני אשמור לך', אני אשמרך מכל צרה וצער, ולבר מזאת הינך עוד שומר שכר, שבבואך לעולם הבא שכרך שמור לך.

יג. ונרמז במאמר הכתוב (איכה א טז) 'עיני עיני יורדה מים', שחורבנות בתי המקדש היו בחודשים אלו על שלא שמרו על העיניים.

ואכן איתא בספה"ק כי חודש זה מסוכן הוא ברוחניות ובגשמיות [וכן כתב בספה"ק מגלה עמוקות פנחס דרוש ה', עיי"ש בהרחבה], וראייה לדבר שגם הזבובים מתרבים ביותר, והם רומזים על היצר הרע הנקרא 'זבוב' (ברכות סא.), ועל כך כתב הגה"ק רבי משה דוד וואלי זי"ע, תלמיד חבר לרמח"ל (ספר הליקוטים, סדר הזמנים, עניין חודש תמוז) כי 'תמוז' ר"ת 'תוציאני מרשת זו טמנו לי' (תהלים לא ה), והיינו כי בחודש זה יש להתפלל הרבה הן שייצל הן ברוחניות הן בגשמיות, ושחלילה לא יפול באותה 'רשת זו טמנו לי', ובוודאי עם התפילה יצא מכל מיצר ומציק.

יד. ורימזו לה בלשון הכתוב (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך', כי החכם מתחיל להתכונן לראש השנה כבר בחודשי תמוז אב המכוונים כנגד עיניו, ואילו הכסיל אינו 'נזכר' אלא בשעה שבחושך ילך ב'מוצאי מנוחה' לומר 'סליחות'... וכבר ידוע ש'תמוז' ר"ת זמני תשובה ממשמשין ובאין...

טו. סיפר הגאון הרי"ש אלישיב זצ"ל, מעשה היה בישיבה נודעת בחו"ל, שם למד בחור מתמיד עצום, עני ואביון שלא היו לו אפילו מלבושים ראויים, באחד הימים שמע הבחור שאותו 'בעל הבית' אשר הוא אוכל אצלו 'טעג'

מחמת שמרגיש שראשו אטום ו'סתום', או שאין לו חשק וטעם בלימודו, והתורה אצלו היא כחק בלי טעם,

(- 'ימים', כך היה נהוג בשנות עבר, שכל בחור היה אוכל 'יום' אחד בבית פלוני, ולמחרת בבית אלמוני) עומד להשיא את בנו בשעתומ"צ, חישב הבחור חשבון פשוט, הרי בעל הבית זה הנו עשיר מופלג, ובוודאי יתפור מלבושים חדשים לבנו החתן מכף רגל ועד ראש, א"כ, עתה שעת הכושר לבקש מאבי החתן שיעניק לו את הבגדים הישנים ולא יזרקם לאשפות, וכך אזכה לקבל איזה 'צורה'... וכן עשה.

ה'נגיד' הסכים מיד, אמנם, תוך כדי דיבורם הגיע החתן בעצמו, וכששמע את בקשת הבחור נטה להסכים, אלא מאחר שכבר ניהל בשעתו חלק מה'עסק' של אביו, אמר לבחור, הנה ב"ה יש לך ראש טוב, הנך בעל כשרון אדיר, התכבד נא לעבוד אצלנו כ'רואה חשבון' בכל יום למשך שעתיים ותקבל משכורתך כפולה, ויהיה לך כדי חיותך וכל צרכיך, אמר לו הבחור, אין על מה לדבר... איני עוזב את הגמרא אפילו לא לרגע אחד. והגם שהחתן ניסה לשכנע אותו, הסביר לו הבחור שאין מה לדבר, טוב לי תורת פיך...

החתן שלא הבין כל כך באהבת תורה, נענה לאביו ואמר, הראית בעיניך שהבחור הלזה אינו רוצה באמת שיעזרו לו... א"כ, אין כל מצוה לעזור... ולא נתן רשות לאביו לתת לו הבגדים הישנים, באמרו עבירה לעזור לו.

עברו כמה שנים מנישואיו ולבינתיים נהיה הבן מטובי הנגידים. באחד הימים גזרה המלכות גזירה על בני ישראל, ראשי הקהילה טכסו עצה וקראו לאסיפה גדולה את הרבנים עם העסקנים, גם הנגיד מיודעינו נקרא לאסיפה, כי היו צריכים לבעלי ממון ולבעלי השפעה. הנגיד הגיע לאסיפה וראה שכולם כבר הגיעו ואעפ"כ אין מתחילים לדון, שאל הנגיד למי מחכים, אמרו לו כולנו מצפים על הרב של העיר זעבלאן, שאל הנגיד, וכי על רב של עיר קטנה כזאת צריכים כולם לחכות בשעה שכולם כבר נמצאים, אמרו לו, רב זה הוא ת"ח מופלג, בר דעת שאין בנמצא כמוהו ומבין בכל הענינים, ודייקא בשעה קשה כזו אנו צריכים לעצותיו המאירות והמחכימות... סוף דבר, הרב הגיע, ולעני הנגיד נגלה אברך צעיר, אמנם הכל אמרו לו, אל תתמה שעליו המתינו, כי מיד תראה את חכמתו הגדולה, חכם הרזים כשלמה המלך בשעתו, ואכן האסיפה התחילה והכל יצאו מהתפעלות מדעתו הברורה והרחבה... גם הנגיד התמלא הערכה בראותו איך שהכל מעריצים אותו, והכל מייחלים למוצא פיו, וגם ראה את חכמתו העצומה, לכן אחר האסיפה ניגש אליו ואמר, רואה אנכי את חכמתכם הגדולה וכו', רצוני להיות שותף עמכם, ולא הסכים הרב, וגם כשהציע לו סכומים גדולים 'יששכר זבולון' לא אבה, וכה אמר לו הרב שלא היה אחר מהגאון הגדול רבי יצחק אלחנן ספעקטאר שמע נא התורה היא 'אשת חיל', וכי אתה היית מוכר את אשת חיל שלך בעד כסף...

ואז נענה בדברים נוקבים, לפני שנים - באותה שעה כשבקשתי לקבל כמה בגדים ישנים שלך היית יכול לקחת חלק בתורת... אפילו עם תמיכה ונתינה קטנה כזו היית נוטל חלק בכל תורתי לעולמי עולמים, ואז לא רצית, וכי עתה תבוא לקחת ממני חלק בתורה, כאשר כבר הגעתי למעלות רמות, ואין בזה כל כך נסיון כאותה שעה, כעת לא אמכור ולא אתן אפילו מעט דמעט מתורת. ע"כ המעשה.

ונלמד מכאן, כי הנה כל קושי בא לאדם בראשית דרכו כדי לבנותו, הן בגשמיות הן ברוחניות, כי ידועים דברי הרה"ק ה'ישמח משה' (ד"ה א"י ולי מה יקרו) בשם בעל העיקרים, שבבריאת העולם אמר הקב"ה 'כי טוב' על כל בריאה, ורק על האדם לא אמר כן, כי בשעה שבראו הקב"ה לא היה אלא בהמה בצורת אדם, ו'שלימות' בריאת האדם היא רק כשיתקן עצמו ע"י עבודתו, וכל עוד שלא תיקן עצמו אינו 'כי טוב', שעדיין לא נגמרה בריאתו. וזהו שאמר הקב"ה (א כו) 'נעשה אדם' בלשון רבים, שכביכול אמר הקב"ה לאדם בא ונעשה אדם ביחד, הקב"ה בעצם הדבר שבראו ומחיה אותו והאדם על ידי עבודתו.

וכמובן שבתחילה בעת ה'בנין' עדיין קשה לו לאדם לבנות את עצמו, אמנם דייקא באותה שעה הוא יכול להיות שותף ולקנות חלק בבנין עצמו עם כל דבר קטן, כל יגיעה קטנה מוספת בבניינו, אלא שבעת הקושי הוא מתעצל, ואין לו כל כך כח לסבול למצב זה, ברצונו לראות עצמו כבר במצב הבא, כשהוא עומד כבר בימי האורה ימי הצלחה, כאותו גדול שכבר נתפרסם כ'גדול' ואז כבר היו הכל חרדים למוצא פיו, אמנם אז אמר לו רבי יצחק אלחנן, דע, כשכבר נראית ההצלחה אין בזה כל כך רבותא לעבוד את ה', וכל החכמה היא 'זיך לאזן קאסטן' (לעבוד) כשעדיין לא נודעו מעלותיו, כשעדיין הוא בדרך עלייתו ועוד לא נראית ההצלחה, באמצע עלייתו להגיע למעלתו הרמה אז הוא מצמיח את גדולתו אפילו עם כל דבר קטן...

או כשמתגבר ללמוד למרות הקשיים והייסורים העוברים יתרבה האור" כמו שאמרו רז"ל (מגילה ו:)' יגעת ומצאת עליו ל"עטו.
- תאמין' (ליקוטי הרי"ם בהעלותך) י"ח.

ובאותו כלל גדול שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע וביסוד הדברים ביאר ה'ערוך לנר' (בספרו 'מנחת עני' פר' בבל ענין שהאדם מייגע עצמו - לפי היגיעה נשא) הא דאיתא בגמ' (סוטה לה.) דרש רבא

טז. מעשה בבחור יתום שסבל מרורות בחייו מקשיים בסולם העליה, ולכל מקום שפנה נתקל בקשיים רבים ומכשולות לאין ספור, נכנס הבחור אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע ובכה לפניו במר נפשו על כל הקשיים האלה המוצאים אותו בכל עת ובכל שעה, מלבד זאת שהוא יתום ובודד בעולמו, והתבטא לאמר שמן השמים מעמידים לו מכשולות באופני חייו ואינו יכול לנסוע בהם כרגיל ובמנוחה. נענה הרבי ואמר, הנה שני כלי רכב ישנם בעולם. יש רכב רגיל שבו נוסעים בני האדם ממקום למקום, ויש את ה'טנק' (טאנק) שהוא כלי רכב לעתות מלחמה. והנה בעוד שהרכב הפשוט נוסע במהירות גדולה מבלי כל קושי, הרי הטנק נוסע לאטו ואינו יכול למהר בדרכו כל כך, וסיבת הדבר, כי שרשראות ברזל כבדים חגורים על אופני הטנק, והם מונעים ממנו שלא יוכל ליסע מהר, מחמת כובדם. אך מאידך גיסא במקום הרים וטרשים אי אפשר לרכב הרגיל לזוז ממקומו כלל, ואילו הטנק לא די בכך שהרי הוא יכול ליסע בכל מקום שהוא, אלא יש בכוחו אף לשבר סלעים ובתים ולנסוע כאוות נפשו כשבדרכו הוא רומס את כל הבא בדרכו, ואף כח גדול זה אין לו אלא בזכות השרשראות הכבדות השוברות ורומסות את הכל. אמר לו הרבי, אף אתה כן, כל הקשיים הנערמים בדרכך ואינם נותנים לך להמשיך בקלילות ובמהירות, דייקא הם אלה הנותנים לך כוח רב בידך לשבור ולנתץ את כל כוחות הרע ולהתעלות בקרבת אלוקים באופן שאין לשער. כי דייקא מתוך הקושי יכול האדם לצמוח ולגדול בעדי עדיים, ולפום צערא אגרא.

יז. אחד מגדולי ומאורי הדור שליט"א סיפר בעידן חדותא בשמחת אחד מצאצאיו, בהיותי נער צעיר, לא הרווייתי נחת לא להורי ולא למלמדים, עד שכשל כח הסבל של המלמד ויקחני אל ביתו של רב העיירה. הרב פנה אלי בחיבות ואמר לי, ברצוני לשמוע את חוות דעתך בענין 'דין תורה' אשר בא לפני. התובעים הם ה'נעליים' והנתבעים הם 'ספרי התורה' (להבדיל בין הקודש ובין החול). וכך טענו המנעלים, הנה בעודינו 'עורות בהמה' אחים היינו, יחדיו ישבנו ב'שבת אחים' ברפת, מאותו אבוס אכלנו, מאותה שוקת שתינו, והיו מעשי כולנו שווים, ויהי היום, הגיע 'סופר' לבעל הרפת וקנה לעצמו את אחינו הבהמות, שחטם ואכל את הבשר 'לכבוד שבת קודש', ואילו מעור הבהמה הכין קלף לספרי תורה, בגמר כתיבת הספרים ערכו 'כתיבת אותיות' כמנהג ישראל ועיטרו את הספרים ב'כתר תורה', הכניסום ל'ארון קודש' מפואר בכל מיני פאר והדר, ובכל עת 'הכנסה' או 'הוצאה' קמים הכל מפניהם, מנשקים ומחבקים אותם, ואף גם זאת בשעה שהם נפסלים חלילה עורכים להם לווייה כדת וכדין וטומנים אותם אחר כבוד בחלקה מכובדת בבית החיים, ואילו אנו המנעלים, גורל אחר עלה בידינו, שכן הגיע 'סנדלר' וקנה אותנו, את בשרינו אכל, ומאתנו לא עשה כי אם מנעלים לרגלי תושבי העיירה, הננו נתונים למרמס כף רגלי בני אדם בפחיתות הכבוד, ועוברים איתנו ברפש וטיט, ובשעה שאנו 'גומרים את שליחותינו' בעולם הזה משליכים אותנו ללא כל הרגש לאשפתות, וכדי בזיון וקצף. על כן יפסוק לנו הרב על מה עשה ה' לנו ככה, להיות נבזים בבזיון נורא כזה לעומת אחיותינו הספרי תורה הנוחלים כבוד מרובה כל כך.

ובזה פנה אלי הרב, רצוני שתפסוק היש צדק בדבריהם אם לאו, ואכן עניתי ואמרתי שללא כל ספק נכונים טענות המנעלים כי במה זכו חברותיהן לכל הכבוד והיקר הזה, בעוד שהם נמצאים בנחיתות דרגא ופחיתות כזאת. אך הרב המשיך ואמר, 'פרט' אחד ברצוני להוסיף לך, כי לא הרי אלו כאלו, שהרי עורות ספרי תורה עברו מסע יגיעה ארוך, תחילה הכניסו אותם בכבישה בבורסקי, לאחמ"כ ליבנו כיבסו וניקו אותם, ולאחר מכן חבטו בהם חבטות רבות בכדי שיהיו דקים וראויים לכתיבה, ולאחר כל התלאה הרבה הזאת התיישב הסופר, טבל את קולמוסו בדיו, וביגיעה עצומה עמל לרשום עלי גווילים את כל דברי התורה הזאת, כשכוונתו בכל אותה העת לשם מצוות וקדושת ספר תורה. ואילו את עורות המנעלים לא חבטו כל כך ולא עינו אותם כחברותיהן. עתה עניתי ואמרתי, אם כך הם פני הדברים פשיטא שכל הכבוד הרב מגיע לספרי התורה, ולנעליים לא מגיע אפילו אחד מני אלף מכבוד זה. ויען הרב ויאמר, דע בני, בכדי לזכות לכתר תורה, להתעלות בתורה ועבודה, צריך לעבור חבטות הרבה - להתייגע יומם ולילה על דברי תורה, לעבוד על המידות שאינם טובים ולעקרם בעבודה קשה, בדמייך חיי, ואז תזכה להגיע

באשר שפקודתם היה נשיאת הארון אשר בו התורה, ויורו בזה לישראל שצריך להטות שבמו לסבול עול התורה, לא לבחור לו דרך הקל להתענג כמי שמעביר משאו על העגלה שנמשך על ידי הבקר (ואילו הוא עצמו אינו 'נושא בעול'), על כן צריך ללמוד גם הדברים קשה והבנה שלא ישיגם רק ביגיעה רבה אם צריך להם, ולא יבחר ללמוד רק דברים קלים מה שערב לו שאין צריך להתייגע בהם בשבבר יודע אותם, שבזה יבוא לשכוח מה שצריך לו בקיום המצות. עכ"ל.

ועפ"ז מבאר שם שדוד אמר 'זמירות היו לי חוקיך', אמר לו הקב"ה אם הנך עוסק ב'חוקי התורה' רק במה שאתה מתענג עליו כזמירות אם כן לא תרצה לחזור על תלמודך, כי 'קשה עתיקא מחדתא' (יומא כט). וממילא מסוכן אתה לשכוח את דברי התורה חלילה, על כן הביא אותו לידי מכשול דייקא בעניין זה של

מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות, שנאמר (תהלים קיט נד) 'זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי', אמר לו הקב"ה דברי תורה שכתוב בהן (משלי ג ה) 'התעייף עיניך בו ואיננו', אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב (לעיל ז ט) 'ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו', ואילו דוד הביא את הארון בעגלה (ש"א ו יט), וצריך לבאר מהו ה'פנס' בכך שקרא לדברי תורה 'זמירות', ולכאורה אדרבה, הרי הראה בזה כמה חביבים עליו דברי תורה ועד כמה מתענג עליהם כאילו היו 'זמירות', ועוד, מדוע הכשילוהו דווקא בעניין נשיאת הארון, מה ענין נשיאת הארון לאותו החטא, ובמה היתה כאן הנהגת 'מדה כנגד מדה'.

ומבאר ה'ערוך לנר', בהקדם הטעם מדוע באמת לבני קהת לא ניתן עגלה כי אם בכתף ישאו, וז"ל,

לרוממות התורה, אך באם לא תרצה לעשות מאומה ולא תרצה לעבוד עבודה קשה, לא תהיה אלא כמנעלים שאינם שווים מאומה. באותה שעה גמרתי בלבי לעזוב כל מחמדי עולם, ובכוחות שלי שהעניק לי הבורא לעבוד על כל מידותי וטבעי עד שאכן הגעתי הנה.

יח. מספרים על בחור שהתאונן בפני ה'ראש ישיבה' שלו כי כל ענין של תורה ועבודה בא לו בקושי עצום ונורא, בעוד שכל חבריו לומדים עם געשמאק וחיות, והיה מבכה מרה על עצמו 'למה נגרע'... מה נשתנה חלקי משל אחרים, אמר לו רה"י, הנה אמרו חז"ל הדלקת הנרות כשרה בזר, ואילו הטבת הנרות דווקא בכהן, ומדוע, כי כשהנרות כבר מוכנים אין בזה כל 'חכמה' ועבודה להדליק, אמנם, כל עוד שאין הנרות מוכנים יש כאן 'עבודה', ויש חשיבות לעבודה זו, ולזה צריך דייקא את הכהן, אף אתה בחור יקירי, עבודתך כאותה 'הטבת הנרות, להיטיב את הנרות ולסלק את הפסולת, ועבודה זו חשובה יותר והיא אכן צריכה כהן דייקא, תיטיב ותקן עצמך.

אך הבחור בשלו שהיה מעדיף 'לוותר' על עבודה זו ולהיות כאותם שאין בהם יצר הרע... אמר לו רה"י עלה אלי בליל שב"ק ואז נדבר בניחותא, עלה לבית ראש הישיבה, וראש הישיבה הכין בעבורו 'גרעינים', אמנם הגרעינים היו קלופים, ואמר לו רה"י, הנה לטובתך ולהנאתך הכנתי את הגרעינים, אמר לו הבחור, אין כל טעם וענין באכילת גרעינים קלופים, ומדוע, כי כל העונג והגעשמאק הוא לפצח את הגרעין שכולו מכוסה בקליפה... וצריך לקלפו עד שמגיעים ל'נקודה הפנימית' ה"ה הגרעין הנאכל בכבודו ובעצמו... החזיר לו רה"י מיניה וביה, ישמעו אזניך מה שפך מדבר, כל התענוג הוא רק ב'פיצוח' - בעבודה הבאה על ידי קושי, ואין שום עניין ב'אכילה' בלא טורח...

מן הבאר

עיקר מעלת וסגולות התורה נאמרו על העמלים בה. ידוע כי לפני כשמונים שנה היה בעיה"ק ירושלים 'קמיע' שכתבו הט"ז בכבודו ובעצמו, סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו וכמתכונתו (ולא ידע 'חכם' זה כי בפתיחת הקמיע נפסד סגולתו), פתחו ומצא כתוב בו בזה"ל, אני דוד בן שמואל הלוי, עמלתי על התוספות בחולין דף צ"ו (ע"א), בזכות זה יעזור ה' שכל העקרות יוושעו וכל החולים יתרפאו. ולפי דרכנו למדנו, שלא ביקש הט"ז שיוושעו בזכות חיבורו ט"ז על שולחן ערוך או שאר עניני צדקותו, רק ביקש בזכות יגיעת התורה, והרי זאת היגיעה שייכת לכל אחד ואחד מאתנו ביתר שאת ועוז.

באר הפרשה - פרשת הקת

בכתף ישאו, כי ממנו אנו למדים על גודל חובת היגיעה בלימוד התורה יט. עמו כדי להסתכל בו אין הפרגוד ננעל כדי להיות תמיד כנגדו שלא להסיר מעליו עיני השגחתו, עכ"ל כא.

בא וראה שכרם הטוב של עמלי תורה², כדמצינו בנמרא (סוטה מט.) אודות העוסק בתורה מתוך הדחק, שתפילתו נשמעת, ומשביעין אותו מזיו השכינה, ואף אין הפרגוד ננעל בפניו. וביאר הגה"ק ה'שבט מוסר' ('מעיל צדקה' אות תקמ"ב) וז"ל, כלומר, מרוב חשק השכינה כרוה נדיבי עם - שכר טוב למחזיקי התורה ולומדיה בפרשתן (כא יז-יט), 'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה, באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל ומנחליאל במות' וגו'. ודרשו חז"ל (גדרים נה.) מה

יט. ואילו בשם הגרי"ז מבריסק זצ"ל ביארו, כי כח השירה והנגינה תלוי בב' דברים, במי שמתייחס אחר משפחות משוררים, או במי שניחן בכשרון מיוחד לשורר ולזמר, ולזה אמרו לו לדוד המלך עשית ל'דברי תורה' כזמירות שרק בכעל כשרון או הבא ממשפחת למדנים הוא יצליח בתורה, לא כן, אלא כל העוסק בתורה 'כשור לעול וכחמור למשא' וכדוגמת 'נושאי הארון' אשר בכתף ישאו זה האיש יצליח בעסק התורה.

כ. כתב ב'ספר חסידים' (אות קנה) ומקבל שכר טוב מה שהאדם כופף את יצרו יותר ממאה מצות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודחקו עליה. כי הקב"ה יודע עד כמה קשה לבשר ודם להתגבר על יצרו.

מעשה הובא ב'מעשה איש' ('ח"א עמוד ע"ז), בן תורה אחד בא להתייעץ עם הגה"ק החזון איש זי"ע בנוגע לאיזה עניין רפואי שהוא מסובך בו ונראה שעליו לעבור איזה 'ניתוח', החזון"א יעץ לו לערוך את הניתוח במקום פלוני אצל רופא פלוני. אח"כ שאלו הבחור, אם הוא יכול לדבר עמו בלימוד, ודיברו במשך שעה ארוכה בעניין השייך לסדר קדשים, והחזון"א נהנה טובא מבן תורה זה.

כשסיימו, אמר לו החזון"א בנוגע לניתוח איך צריך לניתוח כלל. לא הבין הלה - מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, הסביר לו החזון"א, בתחילה דברתי עמך מצד 'מנהגו של עולם' ואכן עפ"י דרך הטבע עליך לעבור את הניתוח, אבל, משראיתי כי מ'עמלי תורה' אתה, הוריתי לך לבטלנו, כי הקב"ה מתנהג עם עמלי התורה בהנהגה שונה, ואיך זקוק לאותו הניתוח, לפני כמה שנים סיפר זאת בליקוואד ראש הישיבה רבי מלכיאל קאטלער, ונענה זקן אחד ואמר, אני הוא 'בעל המעשה'.

כא. חיזוק עצום לימי הקושי והדחק כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ידי ישראל), על הפסוק בריש פרשתו, זאת חוקת התורה, וברש"י 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה. והנה, חק הוא לשון מזוני, כמו שנאמר (משלי ל ח) 'הטריפני לחם חוקי', ואמרו חז"ל (זוהר חדש ח"ג ז): 'ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים', ומזונו של הקב"ה כביכול - הוא התורה והמצוות והיינו כשהוא בא להם בקושי, בטרדות ונסיונות, וזהו לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל, כשהשטן מביא עליהם טרדות ונסיונות שונים ומשונים - חדשים לבקרים עם רעיונות חדשים שלא שערום אבותינו, ובנ"י מתגברין עליו ועל נסיונותיו ועובדים את ה' בכל לב ונפש, זהו כביכול מזונותיו של הקב"ה - 'לפיכך כתב בה חוקה'.

הוסיף על זה ב'הגהות' שם (מתוך הגהות דבר"י פר' קדושים) בשם זקינו הרה"ק מקאזמיר זי"ע כי כלל זה שהזכרנו - 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' הוא עד עצם היום הזה אף בדור שפל כמונו, ומי שאומר שהיום אינו כן חס ושלום - הוא שוטה, כי צריך לידע שאנו קיום ה'חנות' של השי"ת, ובימים הקדמונים היה לו חנות גדול, והיה סוחר גדול, והיה לו פרנסה בריוח כביכול (והיינו בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואף לאחמ"כ עדיין היה העולם מלא בצדיקים), אבל גם היום אנחנו נותנים לו פרנסה, כי אם לא כן ממי הוא מתפרנס, וכי מבני ישמעאל ובני עשיו. רק העיקר לידע אז מען גיט איהם היינט גאר ווינציג צו לייזען (פ"י, שכהיום נותנים לו 'רווחים' קטנים מאד), אבל באמת גם היום אנו נותנים לו פרנסה - כי בשמים שוקלין לפי ערך הנשמה, לפי ערך הגלות, ולפי ערך הטרדה.

אמור מעתה, כשנבוא לחשב באיזה גלות וטרדה אנו שרויים בה אז נבין עד כמה עולה חשיבותנו למעלה לאין ערוך כלל וכלל, שכאשר ה'רווחים' מועטים הרי יש לכל פרוטה ופרוטה חיבה עזה ויתירה, כי הם מחיים את נפשו, וכך כביכול פרנסתו של הקב"ה היא רק מאותם 'פרוטות' שלנו... וכשם שהדברים אמורים לעניין 'גלות הכלל' כך גם לגבי 'גלות הפרט' וכדבריו 'לפי ערך הטרדה'.

שמשמעו גם מלשון קניין (ר"ה כו.) ללמד שהם 'קונים' את התורה בתרומת ליבם ובנדיבותם. וממשיך הכתוב לומר שאלו ואלו יטלו חלקם בתורה, אלו במחוקק ר"ל הלומדים זוכים לתורה על ידי שהם עוסקים בחוקותיה, ואלו במשענותם מחזיקי לומדי התורה יזכו בה על ידי שהם משמשים כ'משענת' לתורה והם תמכין דאורייתא.

ובך אמרו בגמ' (פסחים נג:) אמר ר' יוחנן כל המטיל מלאי לבים תלמידי חכמים [פירש רש"י, נותן סחורה לתלמידי חכמים להשתכר בה] זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. והדבר נורא למתבונן, שאיש פשוט והמוני, שלא קרא ולא שנה מימיו יישב בישיבה של מעלה במקום שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, ביחד עם כל צדיקי עולם אשר אין לנו שמץ השגה בקדושתם הנוראה, וכל זאת משום שהיה בו דעה בינה והשכל לתמוך בלומדי התורה^{כב}.

ועי' נעשה ממש כלומדי התורה ומתקדש אף הוא בקדושת התורה, וכמו שלמד זאת הגה"ק החפץ חיים זי"ע (שם עולם שער החזקת תורה) ממה שנאמר (שמות כה טו) 'בטבעות הארון יהיו הכדים לא יסורו ממנו',

שנאמר ומדבר מתנה וגו', כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר ומדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו א-ל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו א-ל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות וכו'. ולכאורה יש להקשות, כיצד נדרש ה'סיפא' לענין תורה בעוד ש'הרישא' - באר חפרוה שרים וכו' אינו מדבר מתורה אלא מבארה של מרים.

וביאר הגר"א זי"ע (דברי אליהו, קול אליהו) כי לפי אותה דרשת חז"ל אכן כל העניין מתפרש על התורה שאף היא נקראת 'באר', וכמו שנאמר (משלי ה טו) 'שתה מים מבונך ונוזלים מתוך פאךך' [וכמבואר שם ברש"י ובע"ז יט.]. והנה נאמר על התורה 'עין חיים היא למחזיקים בה' (משלי ג יח), והכוונה היא שהמחזיק את התורה, כלומר התומך מממונו בלומדי התורה ומסייע בידם ללמוד, הרי הוא נוטל שכרו כמו הלומד בעצמו, וכדכתיב (קהלת ז יב) 'בצל החכמה בצל הכסף'. וזהו שאמר הכתוב באר שהיא התורה וכנ"ל חפרוה שרים - אלו שרי התורה ולומדיה החופרים ומעמיקים בסודותיה ובמסתריה, כרוה נדיבי עם - אלא אותם נדיבים המחזיקים את לומדי התורה, ונקט הכתוב לשון כרוה

לשון נפלא ונורא אמר ה'משגיח' הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל (דעת תורה שלח) האם מילתא זוטרותא היא מה שבאים ממרחקים מעבר לימים וממדינות שונות מתוך קושיים הרבים ללמוד בישיבה, הלזאת לא תקראו הידור מצוה, בן ישיבה כיום המתייגע היטב על תורתן של הגדולים אשר מדורות שלפנים ולפני פנים, ועם כל יגיעתו ועדיין אינו עומד על דבריו של אותו הגדול, אבל סוכ"ס יתכן והנהו יותר גדול מן אותו הגדול עצמו באמת, כי אין ספק בזה אלא שאי אפשר לדבר על זה כ"כ, מן הדברים האלה עלולים עוד להתהוות בעלי גאווה וכו'. אולם הלא ודאי כן הוא הדבר, בחושך נורא כזה, אשר לא יודעים אנחנו מה שאנחה אחת בדורנו אנו יכולה לפעול למעלה ראש, כיום הנה בני ישיבה ודאי יתכן כי הם גדולים יותר מאלה הגדולים אשר מדור שלפנים.

וכתב עוד, ומי אז יהיה המשיח, ראוי היה שיהיה אחד מראשי גדולי הדורות הראשונים, מהדורות הכי בהירים, אבל היות כן לא יהיה, משיח יהיה איש מאנשי הדור שבו יבא, משיח יהיה הגדול הדור של אותו הזמן וכו', גדול נמדד רק לפי הדור, הנה, כי המשיח יהיה הגדול של הדור הכי חשוך, וכגדול של אותו הדור החשוך, הנהו אמנם יותר גדול מהגדולים הקודמים - חושך קובע מקום יותר גדול מן אור. עכ"ל.

כב. סיפר הגאון רבי ישעיה חשין זצ"ל ששמע מתלמידו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ששמע ממנו, שנשאלה שאלה חמורה בענין כלאים לפני הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע ונתקשה מאד בבירור ההלכה למעשה, בחלום הלילה בא אליו חייט אחד, שהיה בחייו איש פשוט ולימד אותו את הסוגיא העוסקת בשאלה זו, ובירר לו את ההלכה על בוריה. שאל אותו הגר"ח בחלום, הלא אתה הוא אותו חייט שלא למדת כ"כ הרבה תורה בחיך, ומנין לך לדעת ללמוד אף יותר טוב ממני, השיב לו החייט, בחיי היה לי בביתי קופסה מחולקת באמצעיתה, וכל כסף שהייתי מרוויח הייתי מחלק - מחצה עבורי ומחצה עבור לומדי תורה, ולכן זכיתי והנני יושב בישיבה של מעלה ומבין כל הלימודים שלומדים שם, ומן השמים שלחוני אליך לברר לך את ההלכה על בוריה.

סיפר הגאון רבי גרשון איידלשטיין זצ"ל ששמע מהגאון רבי חיים ברמן שליט"א ששמע מהמשגיח בישיבת פוניב'ז הגאון רבי בן ציון במברגר זצ"ל, שהיה אחד מתושבי פתח תקווה שהשאיר בצוואתו 'עזבון' להחזקת תורה, וטיפול רב"צ באותו 'עזבון' וקנו בסכום הכסף ספרים הרבה לישיבת פוניב'ז ובין הספרים היה גם חידושי הרשב"א, והנה

ה', אך וותרן בממונו היה ומתוך שההנה תלמידי חכמים מנכסיו כיפרו לו מחצה.

ומחזיקי התורה זוכים ל'שתי שולחנות', צא ולמד ממה דאיתא בזה"ק (ח"א רמא): לבאר הטעם שהקדימו יעקב ומשה בברכתם את זבולון ליששכר, ומבאר בהאי לישנא קדישא, אלא זבולון זכה על דאפיק פיתא מפומיה ויהב לפומיה דיששכר, בגיני כך אקדים ליה בברכאן. מהכא אוליפנא מאן דסעיד למריה דאורייתא נטיל ברכאן מעילא ותתא, ולא עוד אלא דזכי לתרי פתורי מה דלא זכי בר נש אחרא, זכי לעותרא דיתברך בהאי עלמא זוכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי [פירוש, אלא זבולון זכה על שהוציא פיתו מפיו ונתן לפיו של יששכר, לכן הקדים לו בברכות. מכאן למדנו שמי שסועד את בעל תורה נוטל ברכות מלמעלה ומלמטה, ולא עוד אלא שזוכה לשתי שולחנות מה שלא זוכה בן אדם אחר, זוכה לעושר שיתברך בעולם הזה וזוכה שיהיה לו חלק לעולם הבא], עכל"ק.

והפליגו הרבה בגודל השכר שזוכה לו ב'גשמיז' ובעולם הזה, הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע כתב (שמי"ל שער התורה פ"ה) 'וזוכה גם כן עבור זה לבנים טובים וקדושים שיצאו ממנו עבור זה'²², ומביא שמקור הדברים הוא בדברי הזוה"ק (פר' מצורע) שם איתא 'זוכי לבנין דיתחזון לנביאי מתימנא' - וזוכה לבנים שיהיו ראויים לנביאי אמת.

בן יוכה בעבור שמחזיק בלומדי התורה בפרנסה טובה בהרחבה גדולה²³. וכה ביאר הר"ק ה'חתם סופר'

שאף בשעה שהארון מונח בקדש הקדשים צריכים בדי הארון להיות בתוך הטבעות, והרי שמחזיקי הארון התקדשו בקדושת הארון ממש, וכך על דרך זה 'נושאי הארון' - מחזיקי התורה הם כדוגמת הבדים שתכליתם לשאת בהם את הארון, ולא יסורו המחזיקים מלומדי התורה אלא הם כמותם ממש. וכעין זה ממש ביאר במה שנאמר במנורה (לעיל ח ה) 'וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחא מקשה היא', כי הנה המנורה היא כנגד התורה, וכשם שירך המנורה המחזיק את המנורה נעשה מקשה זהב ביחד עם גוף המנורה ואין שום הבדל וחילוק ביניהם, כך גם לגבי התורה, התמכין דאורייתא הם כמקשה אחת ביחד עם לומדי התורה.

חידוש מצינו בתורתו של הגה"ק החיד"א זי"ע (ראש דוד פר' קדושים) בשם 'מופת הדור' הגה"ק רבי חיים אבועלפיא (בספרו עין החיים פר' ויקהל) שכשם שהתורה מצילה מן היצר הרע כך גם מחזיק תורה ניצול מן היצר, ולא עוד אלא שזוה גדלה מעלת המחזיק על מעלת הלומד עצמו, כי התורה מגינה רק בעידנא דעסיק בה ואילו מחזיק התורה אינו עוסק בה ובכל זאת התורה מצילה אותו. עוד הביא החיד"א שיש שהפליגו במעלת מחזיקי התורה עד שכתב שהם מקבלים שכר כמי שלמדו תורה לשמה, ואף אם אותו הת"ח שהחזיקו בו לא למד לשמה, מכל מקום לא הפסידו שכרם (ועיי"ש שהביא שיש שחלקו בדבר).

גם מצינו בגמ' (סנהדרין קב:) נוראות על מעלת תומכי תורה, שאחאב, עליו העיד הכתוב (מלכים א' כא כה) 'רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני

באתו ה'זמן' למדו בישיבה מסכת גיטין, ונתגלה הנפטר בחלום ליל לרבי בן ציון וחזר בעל פה קטעים שלמים מחידושי הרשב"א בעל פה, והגם שבחיינו לא למד רשב"א... אך מאחר שעל ידו למדו את הרשב"א בישיבה של מטה על כן זכה שילמדו עמו את הרשב"א בישיבה של מעלה...

כג. בימים מקדם לא היו ספרים מצויים ביד כל אדם מחמת יוקר הספרים ומאידך דוחק הפרנסה, והיתה אחת שהיה לה ברשותה ש"ס שלם והיתה משאלת ממנו ללומדי התורה, וכל אחד כאשר סיים את המסכת שלמד היה בא אליה ומחזיר לה מה שלמד ומבקש כרך מסכת אחר, ואף ה'שאגת אריה' היה בא אליה מפעם לפעם, עד שהבחינה בגדלותו ואמרה לו, אין זה לכבוד מעלת תורתו לבוא אלי, אלא ישב בבית המדרש וישלח להודיעני איזה ספר הוא נצרך, ובירך אותה בגין כך לשני בנים, אחד שיפיץ את לימוד הש"ס בכל העולם, והשני שלא יזדקק לש"ס כי ידע אותו על פה... ואכן זכתה לשני בנים גדולי תורה ויראה, האחד הלוא הוא רבי חיים מוואלאזין זי"ע, אשר הקים את ישיבת וואלאזין משם יצאה תורה לישראל, והיא הנקראת 'אם הישיבות', והשני הוא אחיו הגאון רבי זלמל"ה שלא הוצרך לש"ס בהיותו בור סיד שאינו מאבד טיפה.

כד. ובדרך זה ביאר רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע בלשון הכתוב (דברים לג יח) 'שמח זבולון בצאתך', כי לכאורה אין שייך שמחה ביציאת האדם לעסקיו, שמי יודע אם יצליח בהם או לאו, ורק לאחר שחוזר ורואה ברכת ה'

זי"ע (ב"ב ח.) מה דאיתא שם בגמ' 'רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו, דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס, אמר לו רבי פרנסני, אמר לו בני קרית, אמר לו לאו, שנית, אמר לו לאו, אם כן במה אפרנסך, אמר לו פרנסני ככלב וכעורב', ומבאר החת"ס מהו שאמר 'כעורב' אלא שבא ללמד אע"ג דלא קרא ולא שנה, מ"מ אם החזיק לומדי תורה הרי הוא כעורב שזכה על שפרנס אליהו.

היא רק עבור התורה, וכתב האוה"ח בזה"ל, ומעתה מי שזכה בתורה זכה בכל העולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרג כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליה, עכ"ל. ובכלל דבריו הכוונה הן על עולם הזה והן על עולם הבא, שאין אדם זוכה לעולם הבא אלא אם למד תורה או ששימש עמלי תורה והחזיק בהם וסייע להם ו'הכשיר' את לימודם^{יה}. ומבאן תלמוד על גודל החיוב להחזיק לומדי התורה^{יז}.

והנה כתב רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע (בראשית א א אות ה'), שנודע מה שאמרו חז"ל (בר"ר א) לפרש מה שנאמר 'בראשית ברא אלוקים', בשביל התורה שנקראת 'ראשית', וכלומר שכל תכלית בריאת העולם

זיה"ר שבקרוב יקויים בנו 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם', ומלאה הארץ דעה את ה' בבוא לציון גואל, ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ, חברים כל ישראל ונאמר אמן.

בעמלו אז שייך שישמח, ואם כן מדוע אמר שמח זבולון בצאתך, כאשר יוצאים אוניותיו ללב ים, ולא אמר שמח זבולון בבואך, אלא כי העוסק בסחורה כדי לתמוך בת"ח בודאי יצליח כיון 'שליח מצוה אתה לזון לומדי תורה, על כן אמר שמח זבולון כבר בשעה שיוצא לשוק כי אין שום ספק שיצליח, וכבר ניתן לברך מתוך שמחה וטוב לבב. כה. המגיד הנודע הגאון רבי שבתי יודלביץ זצ"ל היה פעם בארה"ב כדי לאסוף כסף למטרה קדושה, בנדודיו הגיע לאחת מקהילות הקודש אשר בני הקהילה עשירים גדולים היו, לצורך מטרתו רצה ר"ש לדרוש לפניהם ולפתוח את לבם, וביקש רשות מגבאי ביהמ"ד לשאת מדברותיו, אבל הגבאי סירב באמרו, שמע נא, כל בני הקהילה אנשים עסוקים עד מאד, אין לנו זמן מיותר, ומאחר שידענו שמע"כ מדבר ארוכות לא נוכל לכבדך, הפציר בו ר"ש ואמר לו, הנה באתי ממרחקים... נעתר הגבאי ונתן לו רשותו, אבל הגביל אותו לדבר חמש מינו"ט (דקות) ולא רגע אחד יותר מכך, וכפל תנאו - זכור מה שקבענו, חמש מינוט ולא יותר...

ר"ש פתח פיו בחכמה וכה אמר להם, שמעו נא רבותי, אספר לכם סיפור נורא שהתחולל בשמים, ישבו להם קבוצת עשירים בגיהנום, וסבלו סבל נורא ואיום, החום היה קשה מנשוא, וכל מצבם ומצב רוחם היה בשפל המדרגה... אמנם מאחר שיש רק קיר דק המבדיל בין ג"ע לגיהנום (כמאמר חז"ל ילקוט ראובני, האזינו, אין בין גהנום לגן עדן אלא כחוט השערה בלבד) לכן שמעו כל אותם עשירים נאנקים איך שמעבר למחיצה, יושבים הצדיקים ושמחים, הם נהנים מכל רגע, מתענגים על לימוד התורה באותו זמן שהם מתענים מהחום וכו'.

אמרו העשירים לעצמם, לא יתכן כדבר הזה, הרי כל ימינו בעולם הזה היה לנו חיים שלווים ושמחים, בתנאים נוחים, חדירים ממזוגים, פאר והדר, תענוגים ומותרות, ואילו צדיקים הללו היו יושבים בתנאים דלים וכו', פשוטים עד מאד, כיצד נתהפכו היוצרות, איננו מסכימים לכך... לכן החליטו כל העשירים פה אחד, הבה נעשה פרצה קטנה בקיר הדק הזה, וממילא ייכנס לכאן אויר טוב מה'גן עדן' ויהיה לנו למשיב נפש, ואף אם לא ייהפך כאן להיות גן עדן ממש, אבל עכ"פ תכנס איזו רוח טובה להפיג את צערנו, להחיות את נפשנו במעט אויר נקי. אבל הצדיקים שמעבר למחיצה סרבו, בטענה שאינם מוותרים על אויר הגן עדן אפילו במעט דמעט, כי כל פרצה תמעט לנו מהאויר, ואיננו מסכימים לכך, מה גם שיכנס מאויר העכור שלכם אלינו. לאידך ענו להם העשירים, אנא מכם רחמנים בני רחמנים, כשל כוחנו ומוחנו מלסבול את החום והאויר הקשה הלזה, היכן מידת החסד שלכם, הרי יש לכם הרבה מהאויר הטוב, די והותר, ומאומה לא יארע לכם אם יתמעט בכל שהוא, ולאידך גיסא, אותנו תצילו כפשוטו, כל טיפת אויר תציל אותנו ממש.

ואז, עצר ר"ש מדיבוריו, ואמר, חמשת המינו"ט שהוקצבו לי נגמרו והלכו להם... קהל השומעים הביטו זה בזה, בפליאה ותמהון, ועל הכל מתוך סקרנות, הם רצו לשמוע מה היה סוף דבר... אבל ר' שבתי בשלו, הבטחתי לגבאי המסור שלא אחרוג רגע אחד מהזמן שניתן לי לדבר, אני עומד על 'הן צדק' לקיים הבטחתי.

באר הפרשה - פרשת חקת

אך הגבאי ניגש אליו וביקש, רבי שבת, אנא ברחמי, שמע"כ ימשיך לספר, לא נוכל להמשיך לסדר היום מבלי דעת מה עלה בגורלם, כי הבינו שאולי כוונתו אליהם, יהודים עשירים וכו'... נעתר רבי שבת, והודה לגבאי על המשך רשות הדיבור, ופתח לאמר, כך היה המשך המעשה, אחרי כל הדו"ד היתה ההכרעה, שאפשר לעשות פרצה בקיר הדק ולהקל על יושבי הגיהנום באויר צח שיבוא אליהם מתוככי הגן עדן, אבל דעו כי פרצה זו ניתן לעשות רק בעולם הזה בעודו בחיים, לכן כל מי שחושש שמא יגיע להיות בגיהנום אפילו לזמן מה, יעשה לעצמו פרצה כבר עכשיו כי החום שם יהיה קשה מנשוא. ואם תשאלו כיצד עושים פרצה זו, תשובתכם, על ידי שיש לאדם קשר בעולם הזה עם הצדיקים, עם לומדי תורה, בזה הוא עושה לעצמו את ה'פרצה' בקיר, שגם אם ח"ו יירש גיהנום אפילו לזמן מה, יהיה לו פרצה ומשם יהיה לו אויר מג"ע להחיות נפשו. אבל מי שבימי חייו לא היה לו שום קשר עם לומדי תורה ולא תמך בהם, לא יועילו לו כל תחנוניו בגיהנום, לא יעשה לו שום פרצה, כמה אומלל אדם זה, אבל אין לו לבוא בטענות אלא לעצמו.

כו. ומן העניין להביא מה שכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (אהבת חסד פ"כ ד) שאף שאמרו בגמ' (כתובות נ.) 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש', היינו דווקא לגבי שאר ענייני צדקה, אבל לענין החזקת לומדי התורה אין לדבר שיעור, וניתן להוציא מנכסיו אף יותר מחומש... (ועיי"ש שהאריך בזה).

כז. סיפר ה'מגיד' הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל מה שראה ושמע בעצמו, כאשר הגה"ק החפץ חיים זי"ע הקים את 'ועד הישיבות' לסייע ולבסס את הישיבות, על אף חולשתו וזקנותו הגיע לעיר קריניק לעורר את לב כלל ישראל לתמוך בממונם בישיבות הקדושות, לשם כך שכרו את האולם הגדול ביותר בעיר לצורך הקהל הגדול, כי הכל רצו לחזות בנועם זיו פניו, ואכן כשהח"ח הגיע שמה, היה הדחק באולם כל כך גדול עד שהוצרכו להעביר אותו בכסאו מעל ראשי הקהל.

באותו זמן כבר לא היה כוחו במתניו לדבר הרבה דיבורים אלא אמר כמה מילים בלבד, וכה אמר, אמרו חז"ל (סנהדרין ז.) 'אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה', היינו שהשאלה הראשונה שישאלו אותנו אחר מאה ועשרים תהיה - כמה למדת וכמה תמכת בלומדי תורה, ופרץ בבכי וכל הקהל אתו.

ישקו העדרים

**'עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו
וחי' (כא ה). בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין
את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין (ר"ה כט).**

כתב הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפש החיים ש"ג פי"ב) ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל הדינים ורצונות אחרים - שלא יוכלו לשלוט בו, ולא יעשו שום רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כוח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כוח ורצון שבעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל.

ג' עובדות סיפר הגאון רבי משולם דוד סאלאווייצ'יק זצ"ל אודות קיום עצת ה'נפש החיים', האחד שהתרחש עם אבי זקנו ה'בית הלוי', השני בזקנו הגר"ח והשלישי עם אביו הגרי"ז, (הובא ב'יגדיל תורה' ח"א עמ' שכ"א), וזה דבר המעשה. רחוב צר היה רחוב החנויות של יהודי 'בריסק', משני צדדיו היו שערים שניתנו להיפתח ולהיסגר בכל עת, פעם הגיעו אנשי השלטון וסגרו את שערי הרחוב מב' הצדדים, בכדי לבדוק את היהודים ואת 'מעלימי המס' אשר ביניהם, והחלו בודקים לפי סדר הרחוב חנות אחר חנות, אין צריך לומר ש'חיל ורעדה יאחזון' בקרב כל העם, כי אוי לו למי שנתפס תחת יד שונאי ישראל הללו, ברם, פחדם של אלו לא היה 'משל' לפחדו של אחד מאחינו בני ישראל שעסק בממכר צעיפים ולא שילם עליהם מס כלל... היהודי החיש פעמיו אל הגה"ק ה'בית הלוי' זי"ע בבכי ובדמעה, כדת מה לעשות להעביר את רעת הגזירה הקשה, נכנס עמו ה'בית הלוי' החדרה וסגר הדלת בעדם, פתח את הספר 'נפש החיים' ולמד עמו את הדיבורים הללו פעם אחר פעם, עד שבאו להודיעם שניצל היהודי מהם כי יצאו אנשי המכס מהרחוב מבלי להיכנס לחנותו... למעשה היה שם הנס משובש בדרך הטבע, כי בבואם אל חנותו של יהודי זה הגיעה עת אכילתם, ופסקו הרשעים מעבודתם, ועשו 'סימן' על חנותו כדי שידעו מהיכן להמשיך בבדיקתם, אמנם בסיימם את הסעודה טעו וחשבו שכוונת הסימן - לומר שחנות זו היא האחרונה שבדקה ועליהם להמשיך לבדוק מהבא אחריו...

המעשה הב' - בהגיע העת שנקרא הגה"ק רבי חיים זי"ע להתייצב לפני עדת הרופאים של צבא רוסלאנד (רוסיה), כי בא זמנו לשרת כחייל בצבא הרוסי, ותרב בבית יהודה תאניה ואניה כי ידועה ומפורסמת היתה הסכנה הגדולה (בפרט ברוחניות) לשמש כחייל בצבאם, ביום המיועד נסע לשם הגר"ח בלווית אביו ה'בית הלוי',

ישקו העדרים

ובכל משך נסיעתם למדו יחדיו את דברי 'נפש החיים', בהגיעם לשם הזהירו אביו שלא יסיח דעתו לרגע מ'אין עוד מלבדו', ואכן תיכף ומיד בצאתו מבדיקת הרופא, הודיעו לו הערלים שהוא משוחרר, ללא כל עילה וסיבה.

והשלישית, בימי האימים, כשנכנס צורר היהודים ימ"ש"ו לפולין, ברח מיד הגרי"ז לווארשא, ועל ידי פאספארט (דרכון) מזויף יצא משם בניסי ניסים, משהתקרב אל עבר הגבול הרוסי, פנה לעברו חייל נאצי, ובשאגות איומות זעק לעבר הגרי"ז ופמלייתו 'תנו את הכסף'... תוך כדי שאגותיו הבחין הנאצי כי חיילים רוסיים מתקרבים וינס על נפשו, ושבה השלווה לשרור במחנם, ועברו בשלום את הגבול. לאחר מכן פנה הגרי"ז אל בני לווייתו והסביר להם פשרון של דברים, כי במשך כל הדרך עד כאן, היתה כל מחשבתו נתונה אך ורק ב'אין עוד מלבדו', ואכן הועילה לנו סגולת 'נפש החיים' לעבור את כל הדרך בתוככי פולין, אך משהגיענו אל הגבול הרוסי נרגעה סערת נפשי כי נראה היה שכבר חלפה הסכנה, הסחתי דעתי לרגע מה'אין עוד מלבדו', ובו ברגע צץ לנגדנו הנאצי ימ"ש"ו... חזרתי מיד להתעמק במחשבת 'אין עוד מלבדו', ותיכף באה הישועה...

ספר באר החיים

ער פרקי אבות

נערך ונלקט מתוך תוכן
דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי

אברהם
אלימלך
בידערמאן

שריט"א

SWIVEL ∞ 718.614.0795

הפצה ראשית

נר המזאור

הפצה בארה"ק

1800-22-55-66

עונג רוחני ללא הקף
ניתן להשיג בכל חנויות הספרים

1003 חקת

כניסת השבת: 19:30

יציאת השבת: 20:21

רבנו תם: 21:17

ע"פ אופק ת"א

ה' בתמוז התשפ"ו

טוב העלון השבועי להסות בה'

נחלי אמונה

לאחר סדרת חיפושים הודיע קרוב המשפחה לרב גרשון אדלשטיין כי מצא לו דירת חדר צנועה ומסודרת בתל אביב. הרב גרשון הביע הסכמה למהלך, וקרוב המשפחה סגר את החוזה עם בעל הדירה.

והנה, בסיום החתונה, כשהגיע הרב גרשון לדירה החדשה, הוא הוצרך לבית הכסא, אלא שאחר 'חיפושים' בכל הבית, לא נמצא מקום כזה... הבלתי יאומן התברר: אין בית כסא באותה דירה!.

הוא התקשר אל בעל הדירה ושאל אותו על העניין, ובעל הדירה ענה בלי להתבלבל והשיב: "קרוב המשפחה שלך אמר לי כי הוא מחפש דירת חדר, ואכן זה מה שסיפקתי לו - דירה עם חדר אחד. אילו היה מבקש דירה עם בית כסא, הרי שזה היה מוגדר כדירת שתי חדרים". הרב גרשון, שהיה הבחור גרשון באותם ימים, הודה לבעל הדירה ניתק את השיחה ויצא לרחוב לחפש מקום בו יוכל למצוא בית כסא...

עם ישראל ממשיך את המסעות במדבר, ומגיע לנחל זרד. אומר המדרש (במ"ר יט, כד) כי נחל זרד היה בגובה של 'מלוא זרת' - חצי אמה (25 ס"מ) בלבד, ולא יכלו ישראל לעבור אותו במשך 38 שנה, עד אשר קיבלו ציווי ועזרה מה' שנאמר: "עתה קומו ועברו את נחל זרד".

והדבר מופלא ביותר: את ים סוף הגדול והנורא עברו ישראל בצורה ניסית מופלאה, כאשר נעשה הים ליבשה, ואילו את הנחל זרד הקטן הזה, לא הצליחו ישראל לעבור במשך 38 שנה! היתכן?! אלא מכאן, כי אין ביד האדם לעשות אפילו פסיעה קטנה אלא אם כן הכריזו עליו על כך מלמעלה, והכל תלוי ברצונו יתברך. שאם ירצה ה' אז אפילו ים גדול וענק כים סוף יזוז ממקומו בשביל האדם, ואם ה' יתברך אינו חפץ - אז אפילו נחל זרד בגודל זרת קטנה לא יכולים לחצות. אם יש לך משהו בחיים - זה רק, אבל רק כי ה' רצה בכך ונתן לך זאת מרצונו. לא בכוחך ולא בחוכמתך! ואם יש משהו שאתה ממש רוצה ומנסה להשיג - כל זמן שלא השגת אותו, עליך לדעת כי ה' החליט שעדיין לא תקבל זאת, ואף אדם לא אשם בכך. לא השותפים שלך, לא אשתך ולא המשפחה שלך, כולם כפופים לרצון ה' לבדו!.

וכפי שהתבטא האדמו"ר מלכאוויטש זצ"ל (תורת אבות אמונה ובטחון ו): "עם רבונו של עולם אפשר לחצות את הים, ובלי רבונו של עולם אי אפשר לעבור את מפתן הדלת".

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: "את המעשה הבא שמעתי ממקור נאמן: 'בעת אשר נכנס הגאון הגדול, הרב גרשון אדלשטיין זצ"ל בברית האירוסין, היה יושב על תלמודו בשקידה, ובזמנו הפנוי היה משתדל לסגור את כל ענייני החתונה הקרבה ובאה. אחד מבני המשפחה לקח על עצמו חיפוש דירה להשכרה לצורך הזוג הטרם".

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הלב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרח. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. יוסף בן נג'יה, יחזקאל בן ג'ורג'י, פרח בת טובה, אירית צדיקה, תקווה בת פנינה.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

גאולה בת בלור

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א צ.ב.מ. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. יאיר חיים בן ענבל שרה. רוויה בת ולרי.

זש"ק: שולמית בת איריס. יסכה בת מזל. אליס בת פרידה. בת-חן בת גילה רוחמה. הדר בת נחמה. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

רפואה ממחלות קשות

הלכות והליכות

המרכז למורשת מרן

שאלה: התארחתי בבית חברי ביום א', והוא הגיש לי שקשוקה כשרה שהכין ביום השבת ה", האם מותר לי לטעום ממנה?

תשובה: המבשל או עושה מלאכה מהתורה בשבת במזיד - אסור לו לאכול תבשיל זה לעולם, אך אחרים אסורים לאוכלו רק בשבת, אך מותרים בו במוצאי השבת. **ואם בישל או עשה מלאכה בשבת בשוגג** (כגון שלא ידע שהיום שבת) - בשבת עצמה התבשיל אסור באכילה לכולם, אך במוצאי שבת מותר אף למבשל עצמו.

חילוני מומר לחלל שבת בפרהסיא, שעבר ועשה מלאכה האסורה מן התורה בשבת לצורך אחרים ובמזיד: **אם עשה כן באופן ארעי** [ולא בקביעות בכל שבת] - מותר לאחרים ליהנות ממלאכתו במוצאי שבת מיד, ואין צריך להמתין בכדי שיעשו (זמן שהייה במוצ"ש), ובפרט אם הדבר נעשה בניגוד לרצונם.

אבל אם עושה כן באופן קבוע, כגון בעל מסעדה או בית מלון המבשל בקביעות לצורך אחרים בשבת במזיד או עיתונאי וחדשות המצלמים בקביעות בשבת - אסור גם לאחרים ליהנות מאותו מלאכה לעולם, אף אם לא צויה אותו, שכיון שהוא עושה כן במזיד בקביעות, יש לאסור בזה כמו למבשל עצמו. (ילקו"י שבת כרך ג עמוד כא)

לכן, יש מיראי ה' הנזהרים מלהשתמש בשבת בחשמל, מאחר ועובדים יהודים בחברת החשמל אחראים לזרימת החשמל בשבת, ולכן הם משתמשים בגנרטור, אשריהם ומי שיכול לעשות זאת, תבוע"ב. אך רבים נהגו להקל, כיוון שיש חולים הזקוקים לחשמל.

(1) בשעה שמתגבר חולי מסוכן על האדם או בשעה שהרופאים מייאשים אותו ח"ו - יתחבר לפסוק: "ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם", וישים כל מבטחו בבורא עולם, ואז כותב הצדיק ה'שומר אמונים (מאמר השגחה פרטית פ"ד): "ואשרי מי שאינו מאמין לדבריהם וישים ביטחונו חזק בה'. **ואני הכותב בעצמי בחנתי זאת, פעמים רבות הבהילו אותי מכל מיני פחדים ואיומים, ולא האמנתי לדבריהם כלל, ושמתי ביטחוני בה' הטוב, וראיתי כמה וכמה פעמים פלאות גדולות.**"

(2) מובא מפי הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (דרך שיחה ח"ב ערמ"ה): "אדם שאחד מיקיריו חלו במחלה קשה ל"ע - יקפיד להתפלל תפילת ותיקין לזכות החולה. ומי שלא מסוגל לעמוד בזה, לפחות יקדים את התפילה ברבע שעה לרפואתו של החולה."

(3) אמר מרן הרב שטיינמן זצ"ל: "מי שחלה המחלת הסרטן ל"ע, יבדוק בעצמו שמא נכשל בעוון ביזוי תלמידי חכמים, שנאמר עליו שאין רפואה למכתו, ויחפש דרכי תשובה על עוונותיו."

- מהספר 'לכתחילה' אמונה ובטחון - 052-763-2686

הסוד לאוירה טובה בבית 1

נעשים דרוכים והשמחה נעלמת. כלומר, כל אחד מההורים ואף הילדים תורם לאווירה הכללית בבית.

האווירה מושפעת גם מהדרך שאנו מקבלים את החיים. תשאלו בבית שלכם: האם כיף להיות יהודי או שאין ברירה ונתקעת, כי אנו רוצים שהוא לא 'יפגע' לנו בפרנסה או בבריאות?

בתים שכיף שאנו יהודים וכיף שיש לנו שבת, כולם מאושרים ויש שמחה. ויש בתים שהכל בכפיה ובחובה, ולא מבינים כמה ה' אוהב אותנו ורוצה להיטיב לנו במצוות, ולכן כל מגע עם רוחניות גורם חושך וקושי.

גם היחס להגבלות של התורה בבית: "אין לך בן חורין אלא העוסק בתורה", ויש החושבים: הרי זה שאינו שומר תו"מ יכול 'לעשות' ו'לראות' הכל ואני לא? - התשובה היא: שכל אדם בעולם מוגבל בדברים שהיה רוצה ואין לו. הוכחה: אנשים היושבים בכלא ורצו משהו, אך ניסו להשיגו בכח. גם לגוי יש דברים שרוצה ואינו יכול כעת לעשות או להשיג. אלא, שאותי התורה מלמדת להתגבר, להתמודד, מה שאין להם מי שילמד אותם לעצור, ולכן שומעים על הרבה פשיעות וצרות ה".

הרב פנחס ברייער

ישנם בתים שאתה מגיע אליהם ואתה מרגיש שהאווירה לא טובה ולא שמחה. הבית יכול להיות מעוצב ויוקרתי, אך האווירה שבו נותנת לך הרגשה שלא טוב לך שם. מאידך גיסא, כולנו זוכרים את הבית של סבא וסבתא, שיכל להיות בית ישן וקטן, אך תמיד יש הרגשה טובה להגיע לשם, אוירה שמחה ונעימה.

מה הסוד של אווירה טובה בבית?...

בהרבה בתים תורניים יש את אותם מערכת חוקים: איך מדברים, איך מתלבשים, מה לא אומרים ומה לא עושים, אך האווירה בבית נוצרת מדבר אחד לחלוטין. יכול להיות אחים הגרים דלת מול דלת, לכל אחד מהם יש 5 ילדים ב"ה, אך בבית של הראשון הכל אופטימי, העולם הוא יפה ויש בו הרבה דברים טובים, ובבית השני הכל פסימי: העולם מלא בקושי, החיים מלאים במתח, המדינה שלנו רק מנצלת אותנו ומקשה עלינו.

התשובה לכך היא שהאווירה בבית מושפעת מהתרומה של אחד מבני הבית. יש בתים שהאבא מגיע יש כיף ושמחה, בעוד האמא קשוחה ותובענית. יש בתים להיפך, שהילדים נהנים מאד עם האמא, ושהאבא מגיע כולם

תשובת הסלע

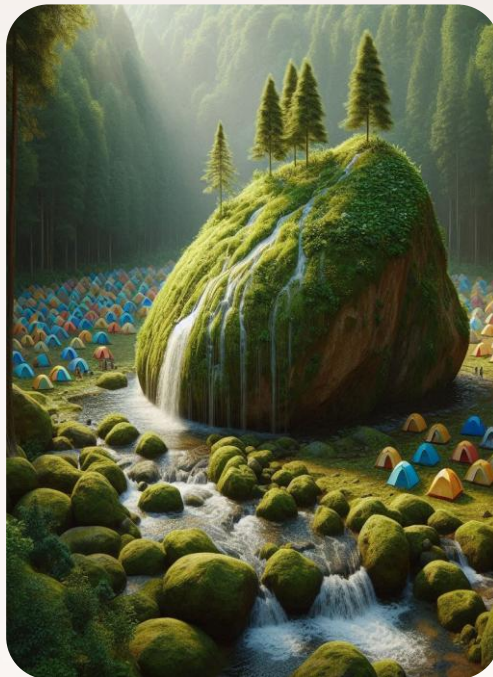
על מי הם יצעקו? הרי הילד הוא קטנטן שאינו מבין מאומה?! הם החלו להחמיץ פנים לאביו ולהטיח בו מילים קשות: "איזה חוסר אחריות... לא יאומן שאתה כזה שלומיאל".

אביו של הילד מילא את פיו מים והוריד את הראש. כל הטיסה הוא קיבל בוז והכפשות ושתק. כשהם הגיעו לאמריקה כשהם נרגעו מעט, ניגשה אחותו של בעל המצלמה ואמרה לו: "אחי היקר, ראיתי את הבושה והצער שעברת, ואני יודעת שלא עשית זאת בכונה. אתה יודע כי אני כבר בת 27 ולא מצאתי שידוך, ולמרות שהתפללתי בכל קברות הצדיקים בארץ, אני יודעת בוודאות שיש פה שעת רצון שתברך אותי שאזכה לזיווג, בעבור הביזיונות הקשים שעברת ושתקת. יכולת לכעוס על הבן שלך ולהאשים אותו, אך בחרת לשתוק, אנא ברכני...".

פתח אחיה את פיו ואמר: "אני מברך אותך שעוד לפני יום הולדת שלך ה-28 תהי כלה. כ"ח - ר"ת חתן כלה". רבותי, יום ההולדת שלה היה בב' סיון ובבילי ראש חודש סיון היא התארסה. התמונות נמחקו, אך איתם גם כל העווונות שלו, עקב השתיקה שלו, בעת הבושה הנוראה שעבר.

פעם נכנס האדמו"ר רבי ברוך ממעז'יבוז' זי"ע אל בית מדרשו וראה את בני החבורה יושבים בשברון הלב ובחוסר אונים כנגד היצר הרע. פנה אליהם הצדיק ואמר להם: "דוד המלך אומר בתהילים (תהלים קד א): 'השם עבים רכובו, המהלך על כנפי רוח', ופירושו: 'השם עבים רכובו' - שכביכול הקב"ה שם מרכבתו - משרה שכינתו על אנשים עבים וגסים מלאים בחומריות, אך בתנאי שכל אחד מהם 'מהלך על כנפי רוח', שהם מנסים להתרומם אליו כמי שיש להם כנפים, להתגבר ולהתחזק נגד יצר הרע. התוצאות לא בידיים שלנו, אך המלחמה כן בידינו". נפלת? אפשר לתקן בקלות ולדבר אל הסלע מיד!.

לנופש משפחתי גדול בארץ ישראל, עם כל בני המשפחה יחד: הסבא והסבתא, הדודים והנכדים. הסבא מימן את הטיסה והמלון למשך כשבוע ימים, כשהם שוהים בירושלים עיר הקודש עם מדריך טיולים צמוד. שבוע ימים שהם יוצאים בהרכב מלא של כל המשפחה ומבקרים במקומות הקדושים, ומצלמים עם המצלמה המשפחתית מאות תמונות של רגעים מיוחדים ומרגשים עם בני המשפחה. היה זה טיול מרומם ומיוחד במינו.

בטיסה חזור לאמריקה, נתן בעל המצלמה לבנו הקטן כבן שש לראות את כל התמונות שצולמו במצלמה. הילד שיחק עם המצלמה ועבר על התמונות, עד שהגיע בטעות לאפשרות של 'מחק הכול'. הילד לחץ על אישור ואלפי תמונות נדירות ומיוחדות של המשפחה המורחבת בקברות צדיקים ובנופים יפים נמחקו בן רגע. הילד הבין את הטעות שעשה, ופנה לאביו: "טאטי, מה קרה פה?". "אוי ואבוי", זעק האב באמצע הטיסה. מיד נבהלו כל בני המשפחה ושאלו לפשר הבהלה, וכשהוא סיפר להם את הנזק הגדול והנורא, החלו כולם לרתוח מזעם, שהרי נמחקו מהעולם כל התמונות המיוחדות.

עם ישראל צמא למים ומבקש ישועה גדולה. בורא עולם פונה למשה רבנו ומבקש ממנו לדבר אל הסלע, ומה עושה משה רבנו? מכה את הסלע ומיד יוצא ממנו כמויות של מים - המוביל הארצי, המספיק למאות אלפי יהודים בשפע: לשתיה, מקלחות ועוד. אך הקב"ה נוזף במשה רבנו ואומר לו: "יען לא האמנתם בי להקדישני, לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם". מדוע החליט משה רבנו להכות בסלע ולא לדבר אליו? ומדוע כל כך חרה אף ה' במשה רבנו על כך? הרי מה בסך הכל הוא עשה?

אומר הצדיק הקדוש, בעל ה'בת עין' (רבי אברהם דב מאבריש זצ"ל, דיבור ראשון בפרשתנו): עשה משה רבנו חשבון עם עצמו: אם 'פגמתי' בדיבורי וקראתי לישראל 'המורים' (סרים מלהקשיב לה'), הרי שאין הפה שלי ראוי להוציא מים לישראל מהסלע ע"י הדיבור, לכן אכה אותו. ואם כן, מה היה חרון האף של ה' במשה רבנו שנתן לו עונש כזה חמור על כך?

אומר הצדיק דבר פלא: 'יען לא האמנתם בי להקדישני' - הקפיד עליו ה' שלא האמין שבהרהור תשובה אפשר למחוק את כל הפגם. ועל זה הוכיחו: שהיה לו להקדישני, שיכולת לגרום לרבים להאמין בי שאני מקבל את השבים, שהרי תיכף ומיד אחר שקראת לישראל 'המורים', התחרטת ונשבר לבבך, ותיכף קיבלתי את תשובתך. ואם כך, היה לך להתחזק במידת החסד שבוודאי נתקן הפגם ותוכל להוציא מים מהסלע ע"י דיבורך!.. וואוואו!!!..

ברגע שיהודי מתחרט מעמקי ליבו על מעשה לא טוב שעשה, נפל ופגם - עליו להאמין באמונה שלימה שה' מחק את אותו פגם ועבירה, והרי הוא לפניו יתברך כתינוק שלא חטא.

סיפר הרב אברהם מרדכי מלאך שליט"א: "היה זה לפני יותר מעשרים שנה. משפחה של בני תורה מאמריקה, החליטו לצאת

נחלי אמונה

פעם פגש הרב מבריסק, בעל הבית
 הלוי זצ"ל את אחד מתלמידיו
 משכבר הימים ושאלו: "במה עיסוקך
 כיום?". השיבו התלמיד כי הוא
 מתעסק בעסק הסוכר יחד עם גיסו
 ומשם הוא משתכר ומתפרנס. חזר
 'הבית הלוי' ושאלו שוב: "מה אתה
 עושה היום?", והתלמיד שחשב כי
 הרב לא שמע את תשובתו, שב וענה
 כי הוא מתפרנס מייצור הסוכר.
 כשסיים התלמיד לענות, שוב שאל
 'בית הלוי' בפעם השלישית את
 תלמידו מה מעשיו בימים אלו,
 והתלמיד היה נבוך ושתק.

או אז, פתח ה'בית הלוי' והסביר:
 "תלמידי היקר, כבר בפעם הראשונה
 הבנתי אותך היטב, אך לא ענית
 לשאלתי, שהרי אם הייתי שואל
 אותך: "מה הקב"ה עשה איתך עד
 היום?", אזי אכן תשובתך היתה נכונה
 שהוא מפרנס אותך על ידי תעשיית
 הסוכר, שהרי 'מזונותיו של אדם
 קצובין לו מראש השנה ועד ראש
 השנה', אז הרי שהוא קצב את
 פרנסתך בראש השנה, וכעת הוא
 מביא זאת לחיך ע"י הסוכר. אך אני
 שאלתי אותך שאלה אחרת לגמרי:
 "מה אתה עושה היום?" - והתכוונתי
 ליראת שמיים שלך, שהרי 'הכל בידי
 שמיים, חוץ מיראת שמיים'. ולכן,
**שאלתי אותך בעניין מה שבידיים
 שלך: יראת שמיים: איך התפילות
 שלך? איך הלימוד שלך? איך האמונה
 שלך? מה עם שיעורי התורה שלך? -**
 כי את כל השאר ה' גזר וקבע ואין
 לשנות, אך מה שבידיך ונותר איתך
 לנצח נצחים זה הרוחניות!.

**בענייני העולם הזה: שירותים בדירה
וכדו', הכל ביד ה', אך הרוחניות
ביידיים שלך: מה איתה?!**

הצער והדחוק שהיה לנו שהיינו צריכים ללכת כמה פעמים ביום כמה רחובות בשביל בית הכסא, הרי שזה לא קשור אליו כלל, וכי הוא יכול לעשות לי צער או סבל שלא נקבע לי מהשמיים?, אלא כך גזרה ההשגחה העליונה משמיים, ובלית ברירה הוא היה השליח לכך."

ראו מהן מידות מופלאות ואמונה
טהורה בצור העולמים העושה ויעשה

לכל המעשים, ואין בילתו היכול
לצער או להזיק לאדם. איך היה מגיב
חתן רגיל אחר? איומים? צעקות?
תביעות בבתי משפט? ומה עם כל
סיפורי הלשון הרע שהיה מספר עליו
החתן כל השנים? "והרי פשוט שזה
מותר", וכי ראית דירה בלי שירותים!,
וראו את המבט והתגובה של יהודי
עובד ה' בתכלית! אין לו כעס, לא
שנאה ולא נקמנות, הוא רואה רק את
ה', כדברי הרמ"א בתחילת השו"ע:
"שויתי ה' לנגדי תמיד" הוא כלל
גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר
הולכים לפני האלוקים" - כך מתנהג
יהודי צדיק, הרואה תמיד את ה'!

לאחר כמה רחובות, מצא הבחור גרשון 'מושב זקנים', וסיפר להם כי הוא חתן טרי שהתחתן זה הערב, וכי הם 'נתקעו' בלי בית הכסא, ויודו להם אם יוכלו לעזור להם בעניין. ה'מושב זקנים' נדהמו מהסיפור, והסכימו מאותו יום לרב ולרבנית להגיע אליהם בכל שעה שיצטרכו ולהשתמש במקום שלהם. ככה התגורר רבי גרשון ורעייתו באותה דירת חדר בתל אביב כמה חודשים, עד אשר עבר לגור לאחר מכן בבני ברק. אך המעשה לא נגמר כאן.

לכל האירועים של הרב גרשון: בריתות מילה וסיימי תורה רבים הוזמן בעל הדירה הראשון מתל אביב. בכל פעם שהיה נכנס בעל הדירה מתל אביב לאירוע של הרב גרשון, היה הרב מקבלו בכבוד גדול ודואג לכל מחסורו, כאילו היה מחשבי האורחים.

כמה פעמים, ניגשו תלמידיו של הרב גרשון ובני משפחתו ושאלוהו מיהו אותו איש שהרב מכבדו כל כך, ובמה זכה לכל הכבוד הזה. הרב גרשון השיב על כך בפשטות גמורה: "מה השאלה בכלל?! הרי הוא הראשון שנתן לי לגור בדירה שלו, והגם שהיה זה בשכירות, הרי שיש לי הכרת הטוב גדולה אליו, שכן הוא אירח אותי באופן נפלא ביותר עד למאד, ואני רוצה להחזיר לו באירועים שלי על מה שעשה עבורי שנה שלימה שגרתי בדירה שלו".

”ומה עם השירותים שלא היו בדירה?”, הוסיפו הקרובים ושאלו, והרב גרשון ענה ואמר: **”עניין ה'חדר השני' היה מאת ה', שהרי הוא עשה לי טובה ומגיע לו שאכבדנו, ואילו**

ההקדשה המרכזית

העלון מוקדש לרפואה והצלחה: תמר בת אורטל, ציונה בת שרה, שלמה בן אלה, אלונה בת פלינה, רימה בת רינה. **זיווג הבן:** הודיה בת מירב, דור דוד בן סיגל שפרה, מיכל מרים בת לימור. **לע"נ:** מברוקה בת בובה, ניסים בן סניורה.

לע"נ אברהם סאלם יחיא ת.נ.צ.ב.ה

דיון משפחתי

ילד קטן מצא שטר של 200 ₪ בבית הכנסת ומיהר להביא לגבאי. אך הגבאי טוען שזה שייך לאב הילד. למי מגיע הכסף?
מתוך 'ופריו מתוק' שמות

תרומה לעלון לזיכוי הרבים

**בנק פאגי (52) סניף 188. חשבון 58-58-74
לכתוב עבור עלון טוב לחסות בה." יקבל החזר מס**

משפחת אחיאל

- **משה בריל 9 ת"א**

052-7137136

לקבלת העלון במייל daniel777achiel@gmail.com

החידה בשוכרועית

מהו המקום שהוא

פרדס לצדיקים ומאסר לרשעים?

(1) **התאחדות העובדים** (התאחדות העובדים)
 (2) **התאחדות העובדים** (התאחדות העובדים):

הספר החדש של העלון עומד לצאת ב"ה...

תוכל להנצית הקדשה עולמית כעת!

אפשרות להקדשה על עמוד שלם!

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1214

הדלקת הנר: 19:27 צאת השבת: 20:33 רבינו תם: 21:18 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: ויפתח הגלעדי (שופטים יא).

אוצרות הפרשה

פרשת "חקת"

"המן הסלע הזה נוציא לכם מים" [כ, י].

בפרשתנו מוזכרת אחת הפרשיות הסתומות שבתורה. פרשה שאלמלי נכתבה, מי יכול היה להעלותה על דעתו. פרשת חטאו של האדם המושלם, איש האלוקים זכותו תגן עליו, משה רבינו אבי הנביאים. במה חטא? כל המפרשים דנים בכך, כל אחד ופירושו. רבינו חננאל זצ"ל, מראשוני רבותינו הראשונים, אשר "כל דבריו דברי קבלה", כתב שהטענה כנגד משה רבינו, הייתה על אמירתו: "המן הסלע הזה נוציא לכם מים". טענה כנגד המילה "נוציא". השתמע ממנה, כאילו זה מופת ונס של משה רבינו. משום שהוא לא ייחס את הנס לקדוש ברוך הוא, ולא אמר: "נוציא ה' לכם מים!" ועל כך, נענש... ובאיזה עונש!

ארבעים שנה הוא סובל ונושא במשא העם כאשר יישא האומן את היונק, ובהגיעו אל מפתן הארץ המובטחת לא יזכה לבוא אליה! תקט"ו תפילות התפלל, כמניין "ואתחנן", ולא נענה! ומדוע? בגלל מילה אחת. בגלל שהשתמע ממנה, כאילו הוא נוטל את הקרדיט לעצמו. והרי הנס הוא של הבורא יתברך, ואם הוא מייחסו לעצמו הריהו כנהנה מן ההקדש, כמועל בקדשים!

חז"ל מספרים, שכאשר שלמה המלך עליו השלום בנה את בית המקדש וביקש להכניס את הארון לבית קודש הקודשים, נסגרו בפניו השערים. התפלל, ואמר: "שאו שערים ראשיכם, והנשאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד". הוא התכוון לקדוש ברוך הוא, ללא ספק. יצאה בת קול ושאלה: "מי זה מלך הכבוד?" ושלמה המלך אמר: "ה' עזוז וגיבור, ה' גיבור מלחמה". והשערים ביקשו לבלעו, ליפול עליו! ומדוע? הרי זה כאילו אמרו לו: אל תענה בצורה עקיפה, אל תניח למישהו לחשוב שהתכוונת לעצמך. אמור בפירוש, ובפה מלא: "ה' צבקות, הוא מלך הכבוד סלה!"... גם בזמנינו, רגילים אנשים לומר האחד לשני: "כל הכבוד!" טעות היא זו. כל הכבוד מגיע רק לקדוש ברוך הוא, מלך הכבוד!

כאשר המלאכים נשלחו להפוך את סדום ועמורה, האיצו בלוט לבוא איתם מהר, "כי משחיתים אנחנו את המקום". אנחנו? אתם משחיתים? והלא הקדוש ברוך הוא המעניש!

וחז"ל מספרים שהם קיבלו משום כך "צו גירוש", ולא חזרו למחיצתם אלא בימי יעקב אבינו!!!

יוסף הצדיק ידע סוד זה. כאשר יצא מבור הכלא והובהל אל פרעה, ופרעה מחניף לו ואומר: "שמעתי לאמור, כי תשמע חלום לפתור אותו", הוא מסתייג ומכריז: לא ולא, "בלעדי!!! אלוקים יענה את שלום פרעה!" מספרים על אדם כשרוני ומבריק, בעל ידע עצום, ראש מלא פטנטים, ומזל – שלא נדע, כל מה ששלח בו יד קרס ונכשל. זה תיסכל אותו. אדם מוכשר כמוהו, איפה הצדק? הלך, ושפך את ליבו בפני השרף מקוצק זצ"ל.

אמר לו השרף: מה לך מתפלא, הלא מקרא מפורש הוא: "לא לחכמים לחם!" קרא האיש ואמר: "נכון רבי, אבל זאת שאלתי, מדוע לא לחכמים לחם? למה הם מקופחים, רק משום שהם חכמים?"

ענה השרף: "פשוט מאוד! הבורא יתברך אומר לו: בני, אתה חכם? אז תדאג לעצמך..." הבה, נדע, שחוכמתנו תושיע אותנו רק אם הקדוש ברוך הוא יעזור לנו. נדע שהוא הפועל והוא העושה. לו צריך להודות ולו לשבח!

מעשינו שלנו, נזקפים כל כולם לשבח הבורא יתברך: "השמר לך פן תשכח את ה' אלוהיך..." ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה. וזכרת את ה' אלוהיך, כי הוא הנותן לך כוח לעשות חייל!" הרי כאן מצוות לא תעשה מן התורה, לייחס ולנכס לנו את ההצלחה.

לא זו בלבד, אלא שכאשר עלינו להכיר טובה לאדם על מפעלו, והכרת הטוב מוחלטת היא, עלינו לדעת ולהודיע שהכרת הטוב הראשונית היא לבורא יתברך, שגלגל זכות על ידי זכאי. וכמו שאמרו במדרש, שכאשר מלכי צדק (הוא שם בן נח) מלך שלם (ירושלים) קידם את פני אברהם אבינו בשובו ממלחמת המלכים, ואמר: "ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ, וברוך אל עליון אשר מיגן (הסגיר) צריך בידך" והקדים ברכת אברהם לברכת קונו, ניטלה ממנו הכהונה! דוד המלך, לעומתו, כשהכיר טובה לאביגיל ששכנעה אותו שלא לנקום בנבל הכרמלי, אמר לה: "ברוך ה' אלוהי ישראל אשר שלחך היום הזה לקראתי, וברוך טעמך וברוכה את, אשר כיליתיני (מנעתני) מבוא בדמים" (שמואל א) – בסדר הזה!

וסיפרו לנו חז"ל, שכאשר ארע לחזקיהו המלך נס מופלא, והשמש נסובה אחורנית כדי לתת לו אות על החלמתו הקרובה, עוררה נסיגת השמש פליאה בכל העולם, ובלאדן מלך בבל שלח לחזקיהו איגרת ומנחה. את איגרתו פתח במילים: "שלום למלך חזקיהו, שלום לעיר ירושלים, שלום לאלוה הגדול". ראה זאת נבוכדנצר סופר המלך, ותמה: "קוראים לו אלוה גדול, וכותבים שמו לאחרונה?" הלך ושינה את הסדר, העמיד שמו של הקדוש ברוך הוא בראשונה – וזכה למלכות! (מעייין השבוע).

"וילחם בישראל וישב ממנו שבי... וישמע ה' בקול ישראל" [כא, א-ג].

השאלה המעניינת שלפנינו התעוררה באחד מימי המלחמה בצפון הארץ בשנת תשפ"ד. ראובן הנו בעל מטע של מנגו באחד מישובי הצפון. לאחר פרוץ המלחמה, היו חסרים לבעלי המטעים פועלים, וראובן חפש פועל שיצטק בקטיף מנגו שלו. הגיע בחור בשם שמעון והציע את עצמו לעבודתו. ראובן הודיעו כי הוא מוכן לשלם על עבודת קבלנות של קטיפת פירות המנגו, סכום נאה של ששת אלפים שקלים, ושמעון הסכים להצעתו.

לרפואת מייקל בן פריבה הי"ו, יוסף בן תמר הי"ו, ישראל בן זינט הי"ו, מרדכי בן שרה הי"ו, אוראל יהודה בן אסתר הי"ו, מיכל אפרת בת דיאנה הי"ו, נדב חיים בן אירית הי"ו.

ביום הראשון לעבודה (שאמורה היתה להמשיך כששה ימים), טרם הגעתו למפעל, פנה שמעון אל חמשה מחבריו, וספר להם על מצוקת בעלי המטעים בצפון ה"בוער", שפרותיהם עלולים להרקב על העצים, מפני המחסור בכח אדם לנכח ירי טילים ושלחת פטבמ"ם מלבנון.

"אחי ורעי, אהובי ונקירי", פנה אליהם שמעון, "מצנה גדולה להתנדב ולהטות כתף במאמץ וביגיעה, למען אחינו בשרנו, וכדי להציל את ענף החקלאות בצפון! חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלקינו!"

החברים התרגשו והשתכנעו מהדברים. הם החליטו לשנע מתניהם ולסיע במלאכת הקטיו, מבלי שידעו שחברים שמעון משתכר פיארות מכל הענין... ובכן, ששת החברים עבדו כצוות מיומן במרץ ובזריזות. תוך יום עבודה אחד, מלאכת הקטיו השלמה, וכל פרות המגנו כבר הוחזו בארנונים!

עכשו מגיע שמעון אל בעל המפעל ראובן ודורש את שכרו... ראובן, שבינתיים נודע לו אודות החברים המתנדבים, סרב לשלם את הסכום וטען: "לאחר שהחברים שלך באו לעבד בהתנדבות, והעבודה הסתיימה בתוך יום אחד בלבד, איני חייב לשלם לך סכום כה רב, אלא ששית ממנו".

שמעון טען כנגדו: "העבדה שקבלתי עזרה במלאכה, אינה פוטרת אותך במאומה! עליך לשלם לי את מלוא הקסף!" מאחר יותר, חמשת חבריו של שמעון, גלו את האמת... נודע להם שלשמעון הבטח שכן נאה עבור העבודה, וכעת הם תובעים ממנו: "נצלת את תמימותנו ושכנעת אותנו במרמה לבוא להתנדב, בו בזמן שכונתך היתה להיטיב עם עצמך... עליך לשלם לנו על העבודה!"

שמעון טען כנגדם: "לא הוצאתי מלה אחת של שקר; זו באמת זכות גדולה לסיע בקטיו מטעני ארצנו, בפרט בשעה כה קשה". אך החברים לא השתכנעו: "כונתך האמתית לא היתה להיטיב עם בעל המפעל ולא עם ענף החקלאות, אלא לגרוף לכיסך רוח נאה על חשבון עבודתנו!" עם מי הדין?

תשובה

(א) באשר לנדון שכרו של שמעון מהמעסיק ראובן - הנה הגם ששמעון השלים את עבודת הקטיו די בקלות, בכל זאת הוא זכאי למלא שכרו, כי הוא למעשה נחשב לקבלן שתפקידו היה להביא לתוצאה - קטיו המגנו, והוא פעל וטרח לאסוף עובדים, והיה אחראי לפקח על בצוץ המלאכה בשלמות. ואם השלים את עבודת הקבלנות שהטלה עליו ביום אחד במקום בששה ימים, יש בך רק טובה עבור ראובן, ואם כן מדוע שלא ישלם את מלוא השכר... (וראה מגיד משנה ה"ל שכיירות ט-ו).

(ב) באשר לנדון שכרם של חמשת חבריו של שמעון ה"מתנדבים" - יש לקבל את טענתם, שכן שמעון הטעה אותם בכך שספר להם שמדבר בחסד, ולא גלה להם שהוא עצמו זוכה לשכר הגון מבעל המפעל תמורת העבודה שהטלה עליו, ושכונתו האמתית בדברי השכנוע כלפיהם, היתה שיבואו לסיע לו בקבלנותו, כדי שישלם את המלאכה בזמן קצר ומבלי להתנגע. ואילו ידעו החברים כי זו פונתו, סביר להניח שלא היו מוכנים להתנדב. כך שהסכמתם לעבד ללא תמורה, נחשבת להסכמה בטעות ובטלה, וממילא צריך שמעון לשלם להם עבור עבודתם.

אמנם לא נתן לחיב את שמעון לתן לכל אחד מהם ששית מהשכר שקבל מראובן, כי בפעל לא היתה בין שמעון לחבריו קציצת שכר שפזו. ומבאר בפוסקים שכאשר הפועל נשכר לעבד ללא קציצת שכר, יש לשלם לו כפחות שבפועל (ראה רמ"א חו"מ סי' שלב ס"ד, סמ"ע שם סק"א, וחדושי הגרע"א ב"מ עה:), ולכן ישלם שמעון לחבריו כפי שעור השכר המינימלי שמשלמים לפועל עבור מלאכת הקטיו.

לסכום: (א) ראובן ישלם לשמעון את מלוא השכר שהבטיח לתן לו. **(ב)** שמעון ישלם לחבריו כפי השכר המינימלי שמשלם לשלם עבור עבודתם (אחת שאלת).

"אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו" [כא, לד]. הציפור והים.

יש משל במדרש שעלול להביא לייאוש, ולהתייאש הרי אסור; המשל בציפור שבנתה קן על שפת הים. בא גל ענק ושטף את הקן. כעסה הציפור והחליטה לנקום בים. לייבשו. לקחה במקורה טיפת מי ים, ושפכה לחול. שאבה עוד טיפה, ושפכה לחול... הציפור ודאי מתה מזמן. הים, עד כמה שראינו לאחרונה, עדיין מלא...

גל של משטמה ועוונות, גל של הטמעה וכפירה, עלה ושטף את עולי יהדות המזרח. שלושת אלפי שנות יהדות מושרשת, מסורות מפוארות, מורשת נפלאה, מנהגים והליכות, נשטפו בגל של "כור היתוך" מתנשא, של "אנחנו יודעים מה טוב עבורכם". אתם הפראים ואנו המתורבתים, אתם הבורים ואנו המלומדים. אתם המחזיקים באמונת אבות ואנו היוצרים עם חדש, תרבות חדשה. בא הגל ושטף את הקן, עם הגוזלים הרכים. הטבעים! בתי הסוחר מלאים בגוזלונים.

זה לא היה במרוקו, לא בתוניסיה, לא בלוב. לא בפרס ובעירק, לא בארס צובא ובטורקיה, לא בתימן ובעדן. בנינו לא היו שם גנבים ושוודים, לא פושעים ורוצחים. לא סוחרים בסמים. ישרי דרך היו, טהורי לב וזכי מעש. טובים שמיים וטובים לבירות. נהנים מגיע פניהם, נשמעים לרבותיהם, שלמים עם עצמם, עם משפחתם, עם קהילתם, עם אלוהיהם. בא גל, ושטף את הקן המשפחתי, הרס ולא חמל! היכן הליכוד המשפחתי, עם המשפחתי החם, הכבוד ההדדי? היכן כיבוד ההורים, נשיקת ידיהם, הרכנות הראש לברכה? היכן כיבוד הזקנים, הידור פניהם בהערצה? ים החילוניות, ים הריקנות, ים התווה הנבוב, תרבות הכלום, בא ושטף!

באה הציפור, אם האפרוחים, ומבקשת... לייבש את הים! את ים החולין, ים החילוניות. להציל את האפרוחים, להשיבם אל חוף המבטחים. מה כוחה של הציפור? לייבש טיפה, ועוד טיפה - והים כה גדול ורחב ידיים, על מעמקי מצולותיו וגובה גליו! במה מייבשים את המים הזידונים (תהלים קכד, ה)? בייסוד שיעור תורה, ועוד אחד. בהקמת בית כנסת, ועוד אחד. ועוד אחד, ועוד אחד. ולא פעם מתגנבת המחשבה: טיפה ועוד טיפה, שיעור ועוד שיעור - כלום אלו ייבשו את הים! את התשובה מצאנו בפרשת השבוע. משה רבינו עליו השלום יוצא למלחמה כנגד עוג מלך הבשן. עוג, שעקד הר בן שלוש פרסאות ונשאו לראשו, לקבור תחתיו את כל מחנה ישראל, חלילה (ברכות נד ע"ב). מה כוחו של משה רבינו כנגדו? כנגד נפיל ענק, גורד שחקים אנושי! הרי זו שאלתנו.

וה' מצווה: "אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו!" הכיצד? מספרים חז"ל (ברכות נד ע"ב): ראשית, ההר העצום ירד עד לצווארו של עוג. הוא היה לענק עיוור, חסר ישע, אובד דרך. הרי זו ממש תסמונת התרבות המערבית המבולבלת, התוהה, האובדת! ושנית: "משה, כמה גובהו - עשר אמות. נטל כידון בן עשר אמות, וקפץ עשר אמות, והיכה את עוג בקרסולו - והרגו". ראית אדם שמת מדקירה בקרסולו? נפיל שמת מדקירת מחט? ודאי שלא. אבל זו הנהגת הבורא עימו: אתם עשו את שלכם - ואני אשלם: "אקרא לאל גומר עלי" (תהלים נז, ג), אני אגמור בעדכם (תהלים קלח, ח)... אתם תפרשו רשת שיעורי תורה - אני אחולל את המהפך, אביא את הגאולה! (מעייני השבוע).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזיזלה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלל ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ אהבה פזיה בת פרח ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרח ז"ל, לע"נ אלהם בת שנה ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ אהוד בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ רבי שלום מאיר בן מרדכי ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ועל"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com

לבוש יהודי ושם גוי

סיפר לי ידידי הרה"ג מ. יליד העיר שירי שבאירן:

לפני כחמישים שנה, בהיותי נער צעיר הזדמנתי לעיר טהרן. בשבת נכנסתי עם חברי לבית כנסת ברחוב זרדושת, רחוב צדדי במרכז טהרן. ראיתי שהעלו אדם לתורה, ולאחר עלייתו עשו לו "מי שבירך" - למוחמד בן לטיפה... נבהלתי, ואמרתי לחברי: "בא נצא מפה, זה לא בית כנסת, אלה לא יהודים..." אך חברי חיך ואמר: "תשאר, תשאר".

עלה אדם שני, והגבאי מכריז, "מי שבירך לעלי בן ג'מילה". ואני אומר שוב: "נברח, אלה לא יהודים, אלה מתחזים!" הסביר לי חברי כי זה בית הכנסת של אנוסי משהד!

כמובן שידעתי על אנוסי משהד, אך לא האמנתי כי בזמן השאה הפרסי, עשרות שנים אחר "יצאתם לחירות" הם עדיין נקראים בשמות גויים ולא חזרו להקרא בשמות יהודיים.

("נר לשולחן שבת")

וזה סיפורם של "אנוסי משהד": משהד הינה עיר שיעית קנאית. במשך שנים היהודים חיו בה בפחד נורא משכניהם. בשנת תקצ"ט 1839 יהודי בשם אברהם ביקש על פי עצת רופא מוסלמי לרפא את ידה החולה של אשתו באמצעות דמו הטרי של כלב שחוט. לרוע מזלו, בעומדו להשליך את נבלת הכלב מחוץ לביתו נתקל בתהלוכה דתית לכבוד "יום העשורא".

בראש התהלוכה עמד מוסלמי בשם סייד, בעל חנות טבק בשכונת היהודים, שנהג בעבר לקבל מהיהודים תשלומים מיוחדים כדי להגן עליהם מפני המוסלמים. אולם באותה שנה סירבו יהודי משהד לשלם לו דמי חסות, כיוון שהמוסלמים הגבירו מדי שנה את רדיפותיהם נגדם.

עתה מצא סייד הזדמנות לנקום ביהודים, שכביכול התכוונו להעלים בזה את זכר קדושי השיעים. הם היכו את אברהם, ומיהרו אל חכם הדת של משהד, חאג'י עסכרי, וביקשו ממנו פסק הלכה נגד היהודים. הוא נתן ארכה של מספר ימים.

למחרת, שבת לפני הצהריים, נהרו המוסלמים לשכונת היהודים, בזזו רכוש, וטבחו שלושים וחמישה יהודים. היהודים התחבאו במרתפים, בבארות, על הגגות ובבית הקברות.

כדי להציל את הקהילה מהשמדה, נאלצו יהודי משהד להתאסלם. במשך מאה ועשרים שנה שמרו בסתר על יהדותם וניהלו חיים כפולים. תנאי החיים במחתרת חייבו שמירת מצוות בדרכים יחודיות. הם שמרו בקפידה ובמסירות נפש עצומה על מצוות שבת, פסח, כיפור, טהרה, שחיטה, מילה.

"וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב" - "זה עמלק ... ושינה את לשונו לדבר כלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים לתת כנענים בידם והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען..."

(רש"י כ"א א')

תחפושות

בזמנו סיפר לי הגאון רבי יואל פרידמן על דיון שהיה בבית הדין, בית דינו של רבינו הגאון רבי נסים קרליץ, בין "מקובל עטוף בגדי לבן" שנתבע על ידי יהודי שלא מכבר שכב בבית החולים. בעת מחלתו, אותו "מקובל עטוף בגדי לבן" עבר בבית החולים. כשראה את מצבו אמר כי עליו לבדוק את המזוזות בבית, והוסיף: "אל תדאג למחיר, אני אתחשב במצבך ואעשה לך את זה בזול".

לאחר הבדיקה אמר: "המזוזות 'לא טובות', השאר אצלי את המזוזות ואביא לך מזוזות טובות". הביא לו מזוזות אחרות, וגבה ממנו חמש מאות שקלים, לא כולל התשלום על המזוזות עצמן...

משום מה החליט היהודי לתת לבדיקה את המזוזות החדשות והנה הן נמצאו פסולות... ביקש בחזרה את הכסף ואת המזוזות הישנות מבעל החלוק הלבן, אך הוא סירב.

תבעו לבית הדין. כשנשאל בעל החלוק הלבן על ידי הדיינים, מה טענתו, הרי המזוזות שהביא הן פסולות?!

השיב: "אינני יודע, אני לא רב, אבל במזוזות הראשונות לא היה אור, לכן אמרתי שאינן טובות, הלכתי וקניתי מזוזות בהן ראיתי אור אצל סופר חרדי כשר, עד אחד נאמן באיסורים, ולא היה לי לחשוש שמא הן פסולות..."

למעשה בית הדין חייבוהו להחזיר את הכסף ואת המזוזות הישנות.

("נר לשולחן שבת")

לבוש גוי ושם גוי

סיפר האדמו"ר מחוסט לאדמו"ר מצאנז בעת ביקור חג אצלו: מעשה היה אצל אבי זצ"ל בארה"ב, שבילל שבת קודש נצרכו לגוי שיעשה איזו מלאכה, יצאו לרחוב וקראו לאחד.

כשיצא מהבית ואמרו לו "ישר כח" אמר לנו: "אין שום בעיה, אני זוכר גם אצל סבי שהיו נוהגים כן אצלו בבית, כשהיו צריכים בשבת לעשות איזו מלאכה היו קוראים לאחד מבחור לעשות אותה, ממילא אני יודע מה צריך לעשות..." התברר שאותו אדם הינו יהודי...

("בצילא דמהימנותא" תשס"ז גליון ל')

רכבות באירופה ובאמריקה - אז והיום - שנאת יהודים

כתב האדר"ת: עובדה זו כתבתי למען נדע שלא לחשוך לשום איש גם מבני הדור החדש...

הנה ראיתי את אחד מאחינו מהדור החדש, איש צבא, את הציציות הטמין בבגדיו כנהוג. הוכחתי, למה הוא בוש במצוות ה'?! אבל הוא הסביר שמפני הנוסעים שאינם יהודים הוא נזהר ולא חלילה שהוא מבזה המצוה.

הראה לי את בנו, ילד קטן כבן ארבע שנים שהיה לבוש כבני האינם יהודים והפשיל את בגדיו והיו תחתיהם טלית קטן נאה ומהודר ושמחתי מזה...

(סדר אליהו)

השלטונות חיבו את היהודים הבאים לארץ ישראל לשלם מס. **נשאל הרדב"ז**, האם מותר להם לשנות את בגדיהם לבגדי גויים, כדי שהמוכסים יחשבו שהם גויים, כך לא יגבו מהם כסף?

והשיב, כיון שיש בזה רק הפסד ממון אסור לישראל ללבוש מלבוש של גויים, כמצנפת לבנה וכדו'. א. יש בזה חילול ה', שאפשר שיכירוהו ויאמרו שהחליף דתו בשביל ממון - המכס. ב. לפעמים נמשך מזה סכנה בדת, כמו שראינו בעינינו פעמים. כל זה בהפסד ממון, אך כשיש סכנת חיים מותר להחליף לבגדי גויים. דאפילו בזמן הגזירה מותר להתחפש לגוי להנצל. רק אם הכירו בו שהוא יהודי וכופים אותו להמיר דתו חייב למסור נפשו, כי אפילו במקום סכנה אסור לומר 'עכו"ם אני', שבזה מודה לדתם, אלא יאמר 'יהודי אני' ויבטח בה'.

בזה טעו רבים בגזירת פורטוגל, שאמרו 'אנו גויים' וחשבו שכל עוד שלא 'העבירו עליהם המים', אינם חייבים למסור נפשם. ה' הטוב יכפר בעדנו ולא יביאנו לידי נסיון!

(שו"ת הרדב"ז אלף קל"ז ה')

בקהילת פרוסטיץ חי יהודי סופר סת"ם, כלפי חוץ היה נראה כשר וישר, אך חשדו בו שהוא מכת המאמינים בשבת צבי. לאחר זמן התברר הדבר 'באר היטב' שהוא מכת הרשעה ומאמין באותו טמא. שאל הנגיד המפורסם, החכם השלם, רבי מרדכי המבורגר את מחותנו, ראב"ד פראג, הגאון רבי אלעזר פלקלס, מה יעשו בספר התורה שכתב? והשיבו: ישרפוהו! הרמב"ם פסק (הל' יסודי התורה ו' ח') שספר תורה שכתבו אפיקורס דינו בשריפה, כי לא כתב את השם בקדושה לשמו אלא מעלה בדעתו שהשמות הם כשאר דברים.

מעשה נלמד ק"ו: אם בשביל שלא האמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו דינו של הספר בשריפה, והוא מקיים מצוה בשריפה זו, כ"ש אלה המאמינים באותו רע ומר אשר כל מחשבותם עליו, פעמים מכנים אותו משיח ופעמים אלדים... כנודע שפעם פתחו תפילין של אחד המאמינים בטמא, ומצאו על הקלף ציור של מצנפת תורנית, ומעליה רשום 'משיח שבת צבי' - זה אשר יקראו ה' צדקנו'...

אם כן אין ספק שאותו סופר בזמן כתיבת הספר התורה פגם את כל השמות הקדושים במחשבת פיגול וחשב על הרשע הזה, ומצוותו של הספר הזה בשריפה, ואין לו שום קדושה. ואין לומר שכיון שבזמן שכתב את הספר רק נחשד לשבתאי נעמידו על חזקת כשרות, כסברת הב"ח והש"ך במחלוקת הפוסקים בשוחט שהמיר, אם לאסור למפרע את ששחט, כי אנשים רעים אלו דינם שונה, הוכיח סופם על תחילתם! ואם יהיה בכוחי, אם יבוא ספר התורה הזה לידי אשרוף אותו, ויהיה בעיני כיום מועד.

(שו"ת 'תשובה מאהבה' ק"י)

נסיים בתחפושת המוצלחת ביותר!

הרמ"א נפטר בל"ג בעומר, והספדן סיפר עליו ל"ב שבחים, והיה מצטער למצוא עוד שבח אחד, להשלים מנין ל"ג. עד שבא זקן אחד ואמר שהרמ"א נהג בכל פורים ללבוש פרצוף ולהנכר בבגדים אחרים, והיה עובר וקורא בפתח כל בית "ללכת ולהתפלל מעריב בזמנו".

(ל"ב העברי" ח"א ג')

במצוות אחרות היו שינויים בהתאם למצב. לדוגמא, את החנוכה הדליקו בנרות מפוזרים בחדר וכך העלימו את המצוה. לנשים היה חלק גדול בשמירת היהדות. הן העבירו בעטיפת הצ'אדור את הבשר השחוט. היו שומרות בפתח בתי הכנסת שהיו מוסווים היטב, להודיע בעוד מועד על סכנה קרבה ועוד. את החנויות היו פותחים בשבת, אך העמידו בהם ילדים ונערים שלא יכלו למכור. לשואלים השיבו כי אבא חלה וכיוצא בזה... היו קונים בשר טרף ונותנים אותו למאכל לכלבים וחתולים...

הנסיגות בהם עמדו וקיום המצוות בסתר, יצרו משפחתיות עמוקה ותודעה קהילתית שהביאה להתבדלות משאר יהודי אירן, אף לאחר חזרתם ליהדות בגלוי לפני כשבעים שנה, בימי השושלת הפלאוויית. יתכן שלכך נותרו קרויים בשמות גויים.

העדות הקרובה והנאמנה ביותר לארוע הם דברים שנכתבו בחלק הפנימי של כריכת עור של ספר "סדר התיקון להושענא רבה". "ההיסטוריה של יהודי משהד", "יהודי המזרח" ועוד ס"ה - קיצרתי מאוד! ("איראן", "ההיסטוריה של יהודי משהד", "יהודי המזרח" ועוד ס"ה - קיצרתי מאוד!)

היהודי שהיה מותר לו ללכת עם גלימת כומר וצלב

כתב בספר חסידים, אם יש מומר בעיר, ונודע לחשובי העיר כי ברצונו לחזור ליהדות. רק אם יברח תהיה מזה סכנה ליהודי העיר, שיאמרו הגויים כי היהודים הבריחוהו, יורו לו חכמי העיר כי הוא יכול לגנוב את דעת הגויים, ויאמרו להם שהוא רוצה ללכת למנזר בעיר אחרת, ילבש את בגדיהם וצלמיהם, וכך יצא מן העיר, ולא תהיה תרעומת על היהודים.

אך לא יענווד על עצמו יהודי שום תכשיט, ולא יתלבש ככומר כדי שלא יכירוהו, אך יכול לשנות את בגדיו, ולא יגלח את זקנו.

ומעשה היה בשעת השמד, באחד שלבש מלבוש נכרי וברח, שהיו סוברים שהוא נכרי. ושאל: אם צריך הוא כפרה, ואמרו לו: כיון שמתחילה חשבת לברוח, היה לך לקנות מלבוש נכרי ולתופרו בחוטים שאינם מפשטן, וצריך אתה כפרה.

אדם שהולך בשיירה והיו עמו עוד יהודים הלבושים בבגדי נכרים, ישנה גם הוא את בגדיו, כי אם ילך במלבוש יהודים יזיק להם, ונמצא רעה לכולם, רק שיהיו הבגדים ללא שעטנז.

מעשה היה בחסיד אחד שהלך בדרך עם חבורה. אמרו לו: "הלבש מקטורן, כדי שלא יכירו שאתה יהודי". סירב, אמר להם: "מפני שהוא תפור בשעטנז לא אלבש". לבסוף תפסוהו והוצרכו לפדותו, אותו חסיד טרח לפרוע חובו, כי אמר אני גרמתי לזה. על כן כל מי שצריך ללכת בדרך, יכין מלבושים שלא יהיה בהם שעטנז, שיהיה בגדו מזומן כשיצא לדרך.

"עת לעשות לה' הפרו תורתך". אע"פ שאמרה תורה "לא יהיה כלי גבר על אשה" - אם צרו אויבים על העיר או כשהולכים בדרך, תלכנה הנשים במלבושי אנשים ואף יחגרו חרב כדי שיחשבו שהן אנשים.

מעשה באישה שהלכה בדרך עם בעלה, ועשתה מהשיער של חברתה זקן, והניחה על פניה... והרואה אותה היה סבור שהיא איש. ואת הבחורים שאין להם זקן היו מלבישים בגדי נשים או בגדי נכרים להטעות את האויבים.

(ס"ח קצ"ח קצ"ט ר' ר"א)

ההולך בדרך עדיף שילך בבגדים קצרים כדרך הריקים, ויכרוך בגדיו כדרך הפריצים, ולא ילך בבגדים ארוכים דרך חשיבות, פן חס וחלילה יגרה את הליסטים ויפגעו בו, ומתחייב בנפשו במה שהסיתם בעצמו להתנפל עליו.

(מהרי"ל ליקוטים נ"ד)

עלייתו למוקד של גר הצדק הנודע אברהם בן אברהם-הגרף פוטוצקי

הגאון הצדיק רבי אלכסנדר זיסקינד מהורודנא, ה"יסוד ושורש העבודה" התחפש לגוי, סיכן את חייו, במשך כיממה הסתתר בקירבת הכיכר המרכזית בוילנה כדי לענות אמן על הברכה שבירך הגרף פוטוצקי "וציונו על קידוש ה'" - בכך היה המעשה שלם! (ס"ה)

השגחה פרטית

עולם של אמונה. חיים של ביטחון

סיפורי
השגחה פרטית
מופלאים
המתרחשים
בימינו
ודברי התעוררות
מתוך
'קו השגחה פרטית'

פרשת חוקת - ה' תמוז תשפ"ו × עלון 196

בהשגחה

הסוד שבבטרייה

כששמע הגאון רבי אברהם גניחובסקי את אבחנתו של השען מדוע השען אינו עובד, הוא התפלא ושאל: מה הקשר?

היה זה לאחר ששעונו של רבי אברהם נפל על הרצפה והפסיק לפעול. השען טען שהסיבה פשוטה: הבטרייה הפסיקה לפעול.

על כך תמה רבי אברהם ושאל: הרי שנייה לפני שהשען נפל, הכול עבד כרגיל. האם הבטרייה נגמרה בדיוק ברגע הנפילה?

הסביר השען את ההיגיון שבדבר ואמר: הבטרייה כבר הייתה חלשה. כל זמן שלא קיבלה מכה, היא החזיקה מעמד. ברגע שהשען נפל והבטרייה קיבלה דפיקה, היא כבר לא יכלה להמשיך לפעול.

רבי אברהם שמח על ההסבר ואמר: עכשיו מובן הסוד. ישנם מצבים בחיים שאפשר לראותם אצל שני אנשים. שניהם עוברים את אותה התמודדות, אך האחד עובר אותה בקלות, ותמיד רואים על פניו את החיוך שאינו מש.

ואילו השני, עם אותה התמודדות בדיוק, מלא טענות ומענות, ומתהלך עצבני וכועס.

ורבי אברהם לקח מהשען את הסוד.

כאשר הבטרייה חזקה, הנפילה אינה משפיעה עליה.

הבטרייה של האדם היא האמונה. אדם שיש לו אמונה חזקה, גם כשהוא נופל ומקבל מכה, אינו נבהל. הוא יודע שיש מנהיג לבירה, ושהכול לטובתו. הוא קם, מתאושש וממשיך לחיות בשמחה ובטוב לבב.

אך כאשר בטריית האמונה חלשה, כל נפילה עלולה להפסיק מיד את פעולת השען.

צריך לחזק את הבטרייה, ואז השען ימשיך תמיד לנוע.

שמיעת סיפורי השגחה ואמונה מחזקת את בטריית האמונה. הצטרפו לאלפי המאזינים של "קו השגחה פרטית", ותחיו חיים טובים, שמחים ומאושרים.

שבת שלום ומבורך,
פינחס שפר

סיפורי אמונה וביטחון מצדיקי הדורות זי"ע

השגחה עליונה

הזן והמפרנס לכול

עומד עזרא בחדרו של הצדיק רבי מאיר אביחצירא, וממרר בבכי על כי עומד הוא לעלות ולהשתקע בארץ הקודש, אך אינו יודע קרוא וכתוב, וכיצד יתפרנס במצב שכזה?

בכל רגע, ייתן לי הלאה את כל צרכי!"

עלו עזרא ומשפחתו ארצה, והתיישבו ביישוב באזור חיפה. בנו של עזרא התקבל לעבודה במפעל לפיתוח וייצור של אמצעי לחימה מתקדמים, והיה לעוזרו של אחד מבכירי מהנדסי הטילים.

יום אחד שוחח המהנדס עם עוזרו על בעיה קטנה אך מציקה - ערמות של תוכניות סודיות מצטברות במשרד, ומפאת הוראות הבטיחות החמורות, אסור להשליך לאשפה, שמא יקרא בהם אי-מי. ובגלל התוכן הסודי שבדפים, גם אי אפשר להביא עובד זוטרי שיגרסם וישמיד אותם. המגירות מתפקעות מרוב ניירת, והמדפים כמעט קורסים. מה עושים?

"צריך להביא לכאן אדם שאינו יודע קרוא וכתוב", אמר העוזר, "הוא יעסוק בהשגת כל הררי המסמכים המיותרים."

"היכן נמצא אדם שכזה?" תהה המהנדס.

"אני מכיר אדם כזה - אבי" ענה העוזר.

בדקו ומצאו שאכן האב ר' עזרא אינו יודע כיצד להחזיק עיתון, וכן ראו שאדם ישר והגון הוא, וקיבלוהו לעבודה קבועה במקום. בכל יום ישב עזרא והשמיד מסמכים סודיים, ותמורת כך השתכר בשכר נאה ומכובד.

חלפו שלושים שנה. עזרא הגיע לגיל שיבה וזקנה, וקיבל צו פיטורין ופרישה ממשרתו. תחילה התעצב עזרא אל ליבו, כי חפץ היה להמשיך בעבודה, אולם מיד התחזק ושיין לעצמו את דברי הפרידה ששמע בחדרו של רבי מאיר, ואת יסודות האמונה והביטחון שנשך בו אי-אז. חלפו ימים אחדים, ועזרא נקרא בדחיפות לשוב אל מלאכתו, כיוון שלא נמצא עובד אחר שאינו יודע קרוא וכתוב, והמשרדים כבר מתפקעים מרוב מסמכים והררי דפים...

שב עזרא לעבודתו והמשיך להתפרנס ברווח ובכבוד, כאשר כל ימיו רואה הוא למול עיניו וכתוב על לוח ליבו, כי הבורא הרחמן זן ומפרנס לכול.

הבית הקטן והצנוע שבמרכז השכונה היהודית בעיר מידלת המרוקאית, שקק חיים מדי יום ביומו. יהודים רבים מכל ערי מרוקו פנו ועלו אל הבית, ביתו נאוה קודש של הגאון הקדוש, אוהבן של ישראל ומושיען מכל צד, רבי מאיר אביחצירא - בבא מאיר.

בין הממתנים הרבים לפני חדרו של הצדיק, ניצב הפעם עזרא, יהודי יקר מתושבי האזור. על פניו הייתה ארשת דאגה עמוקה. מתעתד הוא לקיים את חלומה הנכסף, לעלות ברינה לחון את עפרה של ארץ הקודש ולהשתקע בה, אך בליבו פנימה דאגה רבה מפני הבאות.

לא יחיד העולה לארץ ישראל היה עזרא, בין הנאספים במעונו של הצדיק, רבים מאוד אשר פניהם מועדות היו לעלות ולדור בארץ הקדושה - נוהגים היו לסור שמה טרם צאתם לדרך, לקבל את ברכתו של הרועה הנאמן, הצדיק רבי מאיר. כשהגיע תורו של עזרא והוא נכנס פנימה לחדרו של הרב, פרץ בבכי מה "על מה ולמה תבכה, בני?" ניסה הצדיק להרגיע את עזרא בקולו הרך.

"הן נבער אני מדעת", תינה עזרא, "ואיך אתפרנס בארץ הקודש, שיושביה מלומדים הם ויודעים קרוא וכתוב! והלא אני כלל אינני יודע צורת אות!"

פתח רבי מאיר ואמר: "דע לך יקירי, כי הבורא יתברך הוא זן ומפרנס לכול, ומתקן מזון ומחיה לכל בריותיו אשר ברא, ברוב רחמי וחסדיו. מי שיועד קרוא וכתוב - הקב"ה מזמן לו פרנסה שתובעת ידיעת הקריאה, ומי שאינו יודע - יזמן לו הבורא פרנסה מסוג אחר, לפי טבעו ויכולותיו. אל לך לדאוג, עזרא היקר, כי ד' יתברך בוודאי ידאג לך די מחסורך, כי הוא זן ומפרנס לכול!"

אורו פניו של עזרא, וכשיצא מחדרו של הצדיק, סיפר לכל סובביו ומכריו על הברכה שקיבל, ועל העידוד והחיזוק, האמונה והביטחון, שהפיח בו הרב. "מעכשיו איני דואג כלל וכלל! הרי הקדוש ברוך הוא שמנהיג אותי

× פתיחת הארון ×

מספר ר' רפאל ס' שליט"א, גבאי בבית הכנסת 'אבי עזרי' במודיעין עילית:

ביום הכיפורים של שנה זו, בהפסקה הקצרה שאחרי תפילת שחרית, ניגש אליי אחד המתפללים ואמר לי: "אני רוצה לקנות את הזכות של פתיחת ההיכל בתפילת נעילה. אלף וחמש מאות שקל זה בסדר?"

"בסדר גמור", אמרתי. "טוב שאתה מעדכן".

הוא סיפר לי כי הוא עושה זאת בשליחות בתו. "יש לי בת בבית", הוא אמר, "כבר כמה שנים היא מצפה לזיווגה, ועכשיו, בערב יום כיפור, היא ביקשה ממני שאקנה את פתיחת ההיכל לזכותה, שתתארס בקרוב".

שנינו ידענו שהסגולה הזו אכן פועלת ומועילה. כבר הרבה ישועות ונפלאות ראינו בקרב מתפללי בית הכנסת בזכות הסגולה הזאת.

איחלתי לאבי הנערה שאכן יזכה לישועה, וכל העניין היה נראה לי מסודר. באותם רגעים שכחתי לגמרי מהקונה הקבוע, זה שבכל שנה קונה באלף וחמש מאות ש"ח את פתיחת ההיכל. הוא עושה זאת בשמחה, וכשהוא יודע שיש מישהו מהמתפללים שזקוק לישועה, הוא מכבד אותו בפתיחה.

הגיעה עת נעילה. המכרז על פתיחת ההיכל מתחיל. בראש שלי עומד הקונה החדש, שרוצה את פתיחת ההיכל לזכות בתו. בליבי אני מצטרף לתחינה שתבוא כבר הישועה, ובביתם יישמע קול ששון ושמחה, קול חתן וכלה. סביבי האנשים זורקים סכומים, ואני מנווט את המכרז כדי שהקונה החדש יוכל כבר לומר שהוא נותן אלף וחמש מאות.

ואז הצטרף הקונה הקבוע, וזיכרוננו צף ועלה במוחי בבת אחת! איך לא לקחתי אותו בחשבון, כשהמתפלל ניגש אליי וביקש לקנות את הפתיחה? יכול להיות שאילו הייתי זוכר את העניין בזמן, הייתי מתאם זאת עם הקונה הקבוע, כדי שלא נגיע למצב כמו עכשיו, כשהשניים מתנצחים כאילו לא סוכם דבר מראש.

המחירים הלכו ועלו. החדש לא ויתר, כאילו בתו עומדת מאחוריו ומבקשת שיעלה את המחיר עוד ועוד. הוא חייב את הפתיחה. הם כבר לא יכולים לחכות עוד. הצלחת מוכרחה להישבר כבר השנה. ועיניי - ראות וכלות. אני רוצה לעזור, וגם מבין את הקונה הקבוע. כבר יש לו חזקה, ובשבילו, לעבור את יום כיפור בלי פתיחה של נעילה - זה כמעט בלתי אפשרי. הוא מוכן לתת עוד ועוד, אלא שיש גבול ליכולת. כשאני חושב על הקונה הקבוע, שימצא את עצמו כשידו על התחתונה, אני מסמיק במקומו. קשה לי לחשוב על מה שהוא ירגיש, על האכזבה ועל הכאב. אני צריך למצוא עצה כדי ששני הצדדים יצאו מרוצים.

כל המחשבות האלה רצות לי בראש תוך כדי שהמכרז ממשיך. מחיר תיחת הארון נסק כבר לשלושת אלפים שקלים.

בשלב הזה עצרתי אותם ואמרתי לקונה החדש: "אתה יודע שהוא קונה את הפתיחה כל שנה בקביעות, ועכשיו הוא לא יכול להתמודד מולך עם סכומים שכאלו".

הוא הבין למה אני חותר. קלט את עוגמת הנפש שתהיה לרעהו אם תימנע ממנו קניית הפתיחה המיוחלת, ואמר: "מה הבעיה? נעשה את זה ביחד!"

המכרז הוכרע. הקונה החדש קנה את הפתיחה, ושניהם יחד, החדש והוותיק, ניגשו לארון הקודש, ובחיל ורעדה פתחו את ההיכל. שערי היכל הנחמדים, מהרה תפתח לְעוֹדֵיכֶם.

תקיעת השופר נשמעה, ועם הקריאה 'לשנה הבאה בירושלים' הצטרפה התפילה לבנות את חורבות ירושלים ולהקים בתים נאמנים בישראל.

בחודש סיוון השנה, בשבוע שבו הגיעו בני ישראל למדבר סיני וחנו כנגד ההר כאיש אחד בלב אחד, נשמע קול חתן וכלה. הבת שכל כך ביקשה לקנות את פתיחת ההיכל, התארסה!

אבי הבת תלה זאת בזכות הגדולה של פתיחת ההיכל, שנעשתה יחד עם חברו, הקונה הקבוע שהשתתף עימו במצווה. הוא התקשר אליו ובשמחה גדולה בישר לו את הבשורה הטובה, "מזל טוב!!!"

"מזל טוב, מזל טוב, ברוך תהיה", ענה לו הקונה הקבוע, "איך אתה כבר יודע?"

"מה אני אמור לדעת?! התקשרתי לבשר לך בשורה טובה. בתי התארסה!"

"אה", עכשיו השתנתה לגמרי נימת קולו של המשוחח. "מזל טוב! מזל טוב לכם. פשוט חשבתי שהתקשרת בשביל לומר לי מזל טוב, שכן ברגעים אלו ממש הבן שלי סוגר שידוך!!!"

שניהם זכו לחגוג את השמחה באותו לילה, ממש כמו אז, בנעילה, כאשר רוממו את שמו יחדיו ופתחו את ההיכל. כן יפתח ד' את אוצרו לכל ישראל.

× בגד מהעולם העליון ×

מספר ר' יהודה סגל מבית שמש:

אמי ע"ה ניהלה חנות בגדים בירושלים. היא הייתה אלמנה שנים רבות, וחיה את חייה בהרבה אמונה וביטחון. לנהל חנות בגדים זה אומר לנהל משא ומתן מול ספקים, מול מוכרות ומול לקוחות; זה אומר לשלם, ולבטוח בד' שתצליח גם למכור; לעמוד בלחצים של תשלומים ולדאוג לתזרים של כספים; ואת כל זה, כמו בתחומים אחרים בחייה, היא ניהלה מתוך אמונה איתנה בקב"ה, שנמצא לצידה כל הזמן.

בשנותיה האחרונות חלתה במחלה קשה, ולפני כמה חודשים נפטרה בשם טוב. אנו, בני המשפחה, ביקשנו לעשות דבר לעילוי נשמתה. לא המשכנו עם העסק של החנות, אלא החלטנו לסגור

מנוחת גוף ונפש של בעל הביטחון בבטחה במקומו.

יְתְרוֹן שְׁמוֹנָה: בְּבִטָּחָה חוֹבָה. הַבּוֹטֵחַ בַּד', בְּאַרְצוֹ בְּמִשְׁכָּנוֹ
בְּעַל הַכִּימָיָה. נִפְשׁוֹ לֹא דוֹמָיָה. אֵינָנו מְתַעֲבָב וּמַחְלִיף מְעוֹנוֹ
מִיִּרְאָתוֹ פָּחֲדוֹ. פֶּן יִתְגַּלֶּה סוּדוֹ. וַיִּתְּפֶס בְּקִלְוֹנוֹ עוֹוֹנוֹ וְאֶסּוֹנוֹ
וּבְעַל הַבִּטָּחוֹן. כִּסָּאוֹ נָכוֹן. בְּמִנוּחַת נִפְשׁוֹ בְּמִקְוֵמוֹ כְּרָצוֹנוֹ

השיר
והשער

שירת קודש מרוממת
על פי ספר שער הביטחון

× הרה"צ ר' בעריש שנעבאלג שליט"א ×

חוקת התורה

כתוב בפרשתנו על פרה אדומה שהיא חוק - מצווה ללא טעם. זה תמוה, כי רבי משה הדרשן מביא הסבר שמובא ברש"י: תבוא אמו של העגל, ותנקה את העוון שהיה עימו. הנה, יש הסבר וטעם למצווה, לכאורה.

מסביר ה"ישמח ישראל", שלא זה התירוץ למצוות פרה אדומה:

הסיבה לעוון העגל הייתה שבני ישראל לא ספרו נכון, והגיעו מוקדם מדי ליום הארבעים. וכשמשה רבינו לא ירד מהשמיים בזמן שציפו לו - התחילו השאלות, ובסופן אירע האסון, חטא העגל.

אילו בני ישראל היו מאמינים בביטחון אמיתי שדברי ד' יתקיימו, לא היו מגיעים השאלות וההרהורים שבעקבותיהם נוצר חטא העגל.

מצוות פרה אדומה מנקה את העוון של חוסר הביטחון שהיה בחטא העגל, בכך שזהו חוק - מצווה שעושים באמונה פשוטה כי כך הבורא ציווה, גם אם לא מבינים.

עם ישראל נמצא במדבר, בדרכו לארץ ישראל. כתוב שעל מי שבארץ ישראל ד' משגיח במיוחד, ומצד שני, רואים שבארץ ישראל יש כל הזמן ניסיונות וקשיים. איך חיים כך עם הקשיים? יש אפשרות אחת: לחיות בביטחון מוחלט שרק ד' יכול לסייע לנו.

זו המעלה של ארץ ישראל. אמנם היא נקנית בייסורים, אבל כשאתה נכנע לרצון ד', לא מתווכח וכוועס, ומקבל באהבה מה שנגזר עליך - אתה זוכה להיות בארץ שיש בה אלוקים, לראות ישועות גדולות. הכול תלוי בצורה שאתה מתנהג ונכנע לרצון ד'.

סיפר לי אדם, שנקלע לניסיון לא קל - מישוה ציער אותו. הייתה לו אפשרות להגיב, וחזק, והייתה גם אפשרות לשתוק. להאמין שהפוגע הוא רק המקל של ד', ושהצער מגיע לו כי כך ד' רצה.

העיד היהודי, שברגע שהחליט לשתוק הוא הרגיש כוחות אדירים שהוא מקבל מלמעלה כדי לסייע לו לשתוק. לא רק זה, אלא שמאותו ניסיון הגיעה אליו ישועה גדולה שלא כדרך הטבע. כשאתה נכנע לריבונו של עולם, מאמין שכך נגזר עליך, ומקבל את רצונו בלי להתחכם ולנסות להבין - אתה מקבל כוחות וישועות.

אותה בעשיית חסד. חילקנו את הבגדים שנותרו בחנות מיותמים, ללא האמא, למשפחות של חולים. הבגדים היו טובים ואיכותיים, וכל משפחה קיבלה שישיה פריטים.

משפחה אחת הגיעה לחנות, ולאחר שסיימו לבחור שישיה בגדים, ביקשה האמא, אם אפשר, לקבל רק עוד פריט אחד. הסכמנו. היא בחרה את הפריט השביעי, ואותו היא הביאה במתנה לאמא שלה. "גברת סגל שלחה לך את זה", אמרה האמא לסבתא בצחוק.

"גברת סגל שלחה לי את זה?" תממה הסבתא. לרגע היא שכחה שהגברת סגל לא ממש מסוגלת לשלוח לה דברים, ואולי בעצם כן? ברגע אחד צץ ועלה במוחה מקרה לא נעים שהיה לה בחנות.

היה זה לפני כעשר שנים. הסבתא נכנסה לחנות כדי לקנות לעצמה בגד. היא שילמה עליו טבין ותקילין - שלוש מאות ושישים שקלים. אחרי שנהנתה ממנו אך מעט, הכניסה אותו למכונת הכביסה, ובזאת הסתיימו חייו הקצרים של הבגד.

הבגד יצא מהמכונה מרוט לגמרי, נימים קטנים פקעו מהבד בכל מקום, וקלקלו את צורתו. מבחינתה - הבגד יצא מכלל שימוש.

היא הצטערה מאוד, והלכה עם הבגד לחנות בבקשה שייתנו לה זיכוי לרכישת בגד חדש. המוכרת, הגברת סגל ע"ה, ראתה את הבגד והפנתה את הלקוחה לתווית שעליו. "יש כאן הוראות כביסה ברורות", היא אמרה, "ואם לא כיבסת בדיוק לפי ההוראות האלה, אנחנו לא מחויבים לזכות אותך בבגד אחר. בכל זאת", הוסיפה המוכרת, "אם את מרגישה שבכל זאת מגיע לך בגד אחר, את יכולה לבחור לך בגד חדש בשלוש מאות ושישים שקלים".

הסבתא נבוכה. היא הבינה כי מצד הדין לא חייבים לתת לה בגד חדש, אבל מצד שני, הרי היא קיבלה רשות לבחור לה משהו. היא השתהתה בחנות כמה דקות, ובסופו של דבר יצאה בלי כלום. שיהיה לכפרה.

עכשיו, כשהיא מקבלת בגד מהבת שלה, האומרת לה כאילו בצחוק 'גברת סגל שלחה לך את זה', לקחה הסבתא את הבגד החדש, התבוננה בתווית, וקריאת תדהמה נפלטת מפיה: "תראי את המחיר!"

שלוש מאות ושישים שקלים! זה היה המחיר של הפריט הנוסף שהמשפחה קיבלה בשביל הסבתא. הסכום המדויק שהבגד הוא עלה.

"היא באמת שלחה לי את זה?" התרגשה הסבתא מדרישת השלום מהעולם העליון, ודמעות עלו בעיניה. "הקב"ה גלגל שאקבל את הבגד שהיא רצתה לתת לי כבר אז! ובוודאי יהיה זה לטובת נשמתה".

זה היה רגע של הארה מופלאה. לפעמים אפשר למצוא סיפור של השגחה פרטית התלוי על קולב...

× הצלת חיים כפולה ×

מספר הרב חיים יעקב ל' מירושלים:

חבר שלי סיפר לי את סיפורו של אביו, והרי הוא לפניכם:

אבא שלי, בן חמישים, שיארך ימים ושנים, סבל מירידה בתפקוד הכליות, עד שהגיע למצב של חיבור לדיאליזה שלוש פעמים בשבוע.

הרופאים אמרו שמצב כזה אינו יכול להימשך זמן רב מדי, ויש להשתיל לאבי בהקדם כליה חדשה ובריא. התחלנו לחפש כליה מתאימה, כאשר הניסיון הראשון למצוא כזה היה בקרב בני המשפחה הקרובה. נבדקנו, אני ואחי, כדי לבדוק התאמה.

בבדיקה גילו בכליה שלי גידול קטן, אבל ממאיר ל"ע. זהו גידול שמתפתח בקצב איטי למדי, אבל כאשר הוא מגיע לגודל מסוים, הוא נהיה מסוכן מאוד.

למעשה, בכך שהבעתי את רצוני לתרום כליה לאבי, ניצלתי ממוות!

בסופו של דבר, אחי הוא זה שתרום את הכליה. בתרומה זו ניצלו חייהם של שניים: של אבי ושלי.

בשבילי נברא

פותח צוהר: מרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א

בשונה מבעלי החיים, שאינם נקראים בשמות, האדם נקרא בשם. אצל בעלי החיים ניתן שם כללי לכל מין, אולם הפרטים - כל אחד בפני עצמו - חסרי חשיבות. הם נמנים במספר. מה שאין כן האדם, שכל אחד הוא כמו מין בפני עצמו! כל אחד נברא עם מסלול חיים ייחודי, שכולל אתגרים וניסיונות שמותאמים במיוחד לו.

כשם שכל אדם הוא עולם מיוחד לכשעצמו, כך גם התפקיד שלשמו נשלח לעולם, מיועד ומותאם אך ורק לו. אמנם חיצונית ניתן לטעות ולחוש שכביכול כולם שווים, אולם זו טעות יסודית: לכל אחד יש תפקיד שרק הוא יכול למלא, ושאין ביכולתו של אדם אחר מלבדו - הגון וחכם ככל שיהא - למלא את תפקידו.

התחושה המצטיירת לפעמים בדמיונו של אדם, כביכול אינו אלא אחד מני רבים, חסר כל חשיבות וערך מיוחד, רחוקה מן האמת בתכלית! גם אם אכן יש רבים טובים ממנו.

בעיניו, מטרת הבריאה ושלמותה לא תושג בלי קיום השליחות המיוחדת שלו!

משל למה הדבר דומה? למניין של עשרה אנשים שהתקבצו יחד להתפלל ולקדש את ד'. יבוא האדם ויאמר, הלא יש תשעה אנשים כמותי, אולי טובים ממני, לשם מה אני נצרך כאן בכלל?

פשוט וברור שגם לו יהיו כל התשעה גדולי עולם וצדיקי הדור, אין להם יכולת לקדש את שמו יתברך ללא העשרי שמשלים את המניין. נמצא שאותו עשרי, גם אם הוא פשוט שבפשוטים, משרה את השכינה הקדושה על כולם, ובאם יעזוב וילך תסור היא גם מעליהם...

האמת הפשוטה הזו נכונה לא רק למניין, אלא לכל תכלית העולם. אם חלילה מחסר האדם מייעודו אפילו במקצת, הרי הוא ממעט בזה את שלמות היצירה!

(מתוך מדור 'רשות הרב')

מתוך "מגזין השגחה פרטית" -
**מגזין האיכות המעניק לכם ארגו
כלים ייחודי לחיים שלווים ורגועים.
להצטרפות חייגו: 02-502-2-502**

× זה בשבילך ×

שמי יוחנן, ואני גר בירושלים. קרה לי דבר ממש מעניין:

עמדתי בתחנה וחיכיתי לאוטובוס. ואז, ד' שלח אליי יהודי שנראה לפחות בן שמונים. הוא ניגש אליי ואמר לי: "בבקשה, תן לי מאתיים שקל".

אני לא אחד שיכול לחלק שטרות לכל מי שמבקש צדקה. אמנם היו לי מאתיים שקל בכיס, אבל היו לי גם תוכניות חשובות מה לעשות בהם. אמרתי: "אין לי".

אבל הזקן לא עזב אותי. לא יודע למה הוא לא עבר למישהו אחר. הוא המשיך וביקש דווקא ממני, "אבל אני צריך, דחוף, זה משהו שאני מוכרח עכשיו".

ריחמתי עליו, ובסופו של דבר הוצאתי מאתיים שקלים מהכיס ונתתי לו. תכננתי לחשב זאת מכספי מעשרות.

המשכתי לחכות לאוטובוס, שהמשיך להתמהמה. בשלב מסוים ניסיתי לעצור טרמפ, ואכן מישהו עצר לי. ביקשתי ממנו שיקרב אותי לקופת החולים שאליה היו פניי מועדות. הנהג התגלה כמכניס אורחים נחמד ביותר: הוא שאל לשמי ולמעשי, שמע שאני לומד בכולל, והמשיך לשאול איזה כולל, מה בדיוק לומדים שם, איך הכללים ועוד. עניתי לו בהרחבה, והוא ממש נהנה לשמוע.

בסוף הנסיעה הוא שלף את הארנק שלו, הוציא מאתיים שקל ואמר לי, "זה בשבילך!" תודה לבורא עולם.

× חסד פותח שערים ×

נסעתי עם נהג מונית שומר תורה ומצוות, והוא סיפר לי מעשה שהיה וממשיך להיות: אני משתדל מאוד לעשות חסד. כשאני יכול אני עוזר למי שצריך, בעזרת ד'. ערב אחד נסעתי ברחוב סורוצקין, והבחנתי באישה מבוגרת שעומדת על המדרכה ובוכה. התקרבותי אליה עם האוטו, ושאלתי אותה האם אפשר לעזור.

"אני צריכה להגיע לגבעת שאול", היא אמרה.

"אין בעיה. אקח אותך לשם", עניתי מיד.

"אבל אין לי כסף".

"בלי כסף". פתחתי את הדלת האחורית וחיכיתי שתיכנס. אחר כך היא הסבירה שהיא הייתה אצל בתה בנווה יעקב, והבת שלה הסיעה אותה לכאן, לבית של חברתה. התוכנית הייתה שהיא תחזור הביתה באוטובוס, אבל את הארנק היא שכחה אצל הבת שלה, וכך נותרה ללא שקל.

לא נורא. שמחתי לעשות חסד. בסוף הנסיעה היא רצתה לדעת את שמי. אמרתי לה. כעבור כמה שעות אני רואה על הצג של הפלאפון מספר לא מוכר. כשאני עונה לשיחה אומר לי הבן אדם שהתקשר, "אני רוצה להודות לך מאוד על שעזרת לאמא שלי להגיע לביתה שבגבעת שאול. אני עורך דין. תן לי את הפרטים שלך".

אמרתי לו, "ברוך ד' שזכיתי לעשות חסד, ואני לא רוצה שתשלם לי על המצווה הזאת".

"בסדר", ענה לי עורך הדין, "ובכל זאת, הייתי רוצה שניפגש".

קבענו פגישה על כוס תה. בשעת הפגישה אמר לי האיש, "אני לא אשלם לך כסף, אבל אני רוצה שתעזור לנו. צריך להסיע ילד מוגבל מירושלים לחדרה מדי יום רביעי". כאן זו כבר הייתה הצעת עבודה, ואפשר היה בהחלט לראות בזה הכרת טובה, לתווך לי נסיעה שבועית משתלמת שכזאת.

אותו עורך דין לקח אותי ברצינות, ומדי תקופה הוסיף לי ליומן עוד נסיעה שבועית ועוד אחת. ממש מילא לי יומן מסודר, בסייעתא דשמיא.

הסיפור יכול להיגמר כאן, במסקנה שהרבה שלוחים למקום, ושלפעמים אנחנו עושים חסד וחושבים שהתאמצנו בשביל השג, אך בעצם הועלנו לעצמנו. הנה, אני עשיתי נסיעה אחת ללא תשלום, והרווחתי הרבה נסיעות שוות.

אבל יש לי עוד חלק נחמד לספר. בכל בוקר ברוך ד', בהנף החמה אני מתפלל שחרית בכותל המערבי. זה חלק מסדר היום שלי, ואיני מוותר על כך.

יום אחד התקשר אליי חבר וביקש שלמחרת בשעה מוקדמת אסיע אותו לבית החולים

סורוקה בבאר שבע. אמרתי לו, "זה מוקדם מדי. אני לא יכול לנסוע אז, כי אני מתפלל בהנף".

אמר לי החבר, "תתפלל מאוחר יותר. וכי בגלל זה תפסיד נסיעה טובה?"

אמרתי לו, "על תפילה בהנף אני לא מוותר, ואני לא אפסיד מזה. תבקש ממשהו אחר שיסיע אותך".

בעבודה כמו שלי חייבים לשים גבולות, ולדעת מתי אני נוסע ומתי לא. יש זמנים שמוקדשים לתפילה, ועל זה לא מוותרים בשום אופן.

אם חשבתי שהפסדתי משהו בגלל ההקפדה שלי להתפלל שחרית בכותל, התברר שממש לא הפסדתי כלום. אחרי התפילה התקשר אליי אותו עורך דין, ושאל אותי האם אני יכול לקחת אותו למושב קטן בדרום הארץ, וגם להמתין שם כמה שעות. זוהי נסיעה משתלמת ביותר! הרבה יותר מהנסיעה לבאר שבע.

ולמען האמת, מה יותר משתלם מתפילת שחרית למול הכותל המערבי, כשהשמש עולה ואני מתייחד עם בורא עולם?!

× אלף תודות ×

מספר 2:

מהרגע שראינו את המודעה על שידה למסירה, הבינה אשתי שהשידה הזו מיועדת לנו. לפי התיאור, היא התאימה במדויק לפינה שמול הכניסה. כבר כמה חודשים אשתי מנסה לסדר אותה, והמסקנה שאליה הגיעה היא, ששידת מגירות תעשה את העבודה. יצרנו קשר עם בעלי השידה, והתברר כי הם מתגוררים ממש ביישוב שבו אנחנו גרים, במרחק של רבע שעה נסיעה. זה היה סימן טוב להתחלה, ואכן, במוצאי שבת עשינו את דרכנו ברכב לכיוון הבית.

השידה עמדה בחוץ, וגשם ירד. ניסיתי לגרור את השידה, אבל היא הייתה כבדה מאוד. עמדתי וחשבתי מה לעשות, ופתאום נתקלו עיניי בשלט של שם המשפחה. "גדעוני". זה שמם של אלו שנותנים לנו את השידה בחינם.

ניסיתי להיזכר מניין השם הזה מוכר לי, ובינתיים נעצרה לידנו מכונית, וממנה הגיחו שלושה אנשים. הם ראו שאנחנו מודדים את השידה בעינינו, ומיד הציעו עזרה בהכנסתה לרכבנו.

כך קרה גם כשהגענו הביתה, מאוחר מאוד בלילה. לא רצינו להעיר אף אחד, אבל ידעתי שאם השידה תישאר בחוץ כל הלילה - היא תתקלקל בגשם, ואני - אין בי הכוחות להרים אותו בכוחות עצמי בלבד.

הפעם שלח לנו הקב"ה את השכן, שבדיוק החליט להתפטר מהאשפה בביתו, והוריד את הפח. יחד עם העזרה שהוא הגיש במו ידיו, הוא הציע שנוציא את המגירות ונעלה כל חלק בפני עצמו.

"אני מנסה להיזכר מניין מוכר לי שם המשפחה 'גדעוני'", אמרתי לאשתי. "גדעוני! בוודאי. זוכר אותם? מישהו מהמשפחה הזו פגע לנו ברכב".

"בטח", חייכתי. בבת אחת נזכרתי. איך שלא יהיה, אם אני לא אזכור, המכונית שלי בוודאי לא תשכח את מי שפגע בה במין סוג של תאונה, והוציא אותה מכלל פעולה. אז, לקחתי אותה למוסך, שילמתי אלפיים שקלים על הטיפול בה ואחר כך תבעתי מגדעוני לשלם את הנזק. הוא הידיין איתי וטען שהוא לא חייב לשלם הכול, כי יכול להיות שהמכונית הייתה צריכה לעבור מוסך עוד לפני שהוא התנגש בה. בסופו של דבר התפשרנו על תשלום של חצי מהנזק.

עכשיו, כשהשידה אצלנו, אמרה לי אשתי: "תראה איך ד' מנהל את העולם. התפשרנו איתו על אלף שקלים, ובסוף הוא מביא לנו שידה ששווה לפחות אלף שקלים..."

זכיתם לגילוי השגחה פרטית? שתפו אותנו! הגילוי שלכם עשוי להאיר לרבבות יהודים
ספרו את הסיפור שלכם בקו השגחה פרטית 02.3011300 - בשלוחה 3 ואח"כ 0 (אחרי בחירת השפה)
או שלחו בפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

הבמה המרכזית לשיתוף תובנות וחידוקים מן החיים

הבוטחים בהשם

שלום וברכה למערכת עלון 'השגחה פרטית'!

ראשית, רציתי להודות לכם מקרב לב על העלון המחזק והמופלא. אשמח להוסיף את חלקי ולשתף את הציבור בהארה נפלאה שזכיתי לה בעת שהשתדלתי בעניין מסוים אך ללא תוצאה. וכך היה המעשה:

זכיתי להיות מבאי ביתו של אחד מצדיקי הדור. אני שותה בצימאון מהמעין הרחוק, ואף דולה ומשקה מתורתו לאחרים. אלא שכל כניסה ויציאה ללשכתו כרוכות בטרחה. בהיעדר מפתח אישי, נתקעתי לא פעם בפנים, או שנאלצתי להמתין שעות ארוכות בחוץ. הצער שבהמתנה היה גדול, והרגשתי שראוי שיהיה לי מפתח. החלטתי לגשת ישירות לצדיק, והוא הסכים עימי מיד: "גש לר' אליהו (שם בדוי) והוא יסדר זאת". שמחתי מאוד.

והנה, כעבור דקות ספורות נכנס ר' אליהו למקום. הוא הגיע מביתו לבדוק משהו, ועמד לצאת. לא אזרתי עוז לגשת ולבקש

ממנו את המפתח, אולם באורח פלא נדיר שלא קרה מעולם, הוא עצמו ניגש אליי ושאל לשלומי. בטרם ענית, הוא הפתיע אותי: "רצית משהו?" שאל.

ראיתי בכך אצבע אלוקים. כל השלבים סודרו בעבורי. עדכנתי אותו בדבר המפתח. "אם הרב אמר, ודאי שנסדר לך", הוא הגיב.

אך, למרות הדרך הסלולה עד כה, נתקלתי במחסום. הגורמים האחראיים הגיבו לבקשת ר' אליהו בסירוב מוחלט, וחורף ההשגחה המדהימה עד כה, חלפו מספר חודשים, ועדיין אין לי מפתח...

תהיתי לפשר העניין, והגעתי למסקנה שהוא גופא: המטרה לא הייתה המפתח, אלא חיוק האמונה בלב, וקבלת רצונו יתברך באהבה גמורה גם כשנדרש מאיתנו להוריד ראש, לעצום עיניים ולהודות בפשטות: אתה ד'!

בברכה,
ישראל כהן, ירושלים

ד' השאיר אותי במקלט

מספר מושי מביית שמש:

באחד הימים שלפני פסח, אמא שליחה אותי למקלט לקנות כמה מצרכים חשובים.

הסתובבתי במקלט הצפופה והקטנה, השוכנת במקלט של אחד הבנינים הישנים, שמח על הזכות לעזר. תמיד אני אוהב לעשות

שליחיות בשביל מה שצריך בבית, זה גם מרענן אותי וגם עוזר לאמא כל כך. במיוחד בימים העמוסים של ערב פסח אני אוהב את השליחיות האלה. השתדלתי למהר ככל האפשר כי זכרתי את המצב בבית: הקטנים מחפשים לארוחת הערב שלהם, ואי אפשר להקין להם אותה לפני שאחזר עם הלחם, הגבינה והירקות שאותם הם רגילים לאכל.

סימתי לאסוף את המוצרים, ופניתי לקפה כדי לשלם. אך - המוכר איננו.

שאלתי מישהו שעמד שם: "איפה המוכר?" והוא מושך בכתפיו וענה: "לא יודע, הלך לכמה דקות".

חפיתי דקה, דקה וחצי, והתחלתי להרגיש איך חסר סבלנות ממלא אותי, ותכף הוא עלול להפוך לכעס של ממש. ואז, קול מכה צפצפני ולא נעים, התפרץ אל תוך אזני: קול של צפירה עולה ויורדת - אזעקה...

חפשתי לאן לרוץ, ואז קלטו עיני אנשים הממהרים להכנס מן הרחוב. 'אני במקלט!' קלטתי פתאום. איזו השגחה פרטית! אלו לא הייתי מתעבב כדי לחכות למוכה האזעקה הייתה 'תופסת אותי' ברחוב. עם השקיות הכבדות, וזה היה יכול להיות ממש לא נעים! כעת ראיתי איך הכל היה לטובתי. לעולם לא צריך לכעס. כל מה ש'ד' עושה, הכל לטובה.

גלגל חוזר בעולם

מספר חיים אלעזר הקר מבית:

לאחרי הקטן קנו אופנים. בלי עין הרע, הוא ילד פעיל ונמרץ, ותוך תקופה לא ארפה, האופנים נשברו. גלגל אחד יצא לגמרי מכלל שמוש, והיה צריך להחליף אותו בגלגל חדש. כך שכבו האופנים בחדר המדרגות חסרי יכולת לזוז, ממתינים ליום שבו יקחו אותם לחנות האופנים להחלפת גלגל.

והנה, יום אחד, כשהלכנו ברחוב, צדו את עינינו אופנים שבורים שמשיהו זרק. היו אלו אופנים הזוהים ממש לאלו של אחי. לרגע חשבנו שאילו האופנים שלו, אך מקרוב ראינו שמשהו אחר שבור בהם, אבל הגלגלים שלמים ומצוינים! פרקנו מהם את הגלגל בזריזות, וחזרנו הביתה בדיוק עם מה שהיה חסר באופנים!

אני אומר 'בסיעתא דשמיא', כי ספור שקרה לי זמן קצר אחרי שהתחלתי לשמור שש שעות בין בשזר לחלבי... הזכיר לי היטב שלבדי אינני יכול שום דבר. רק בסיעתא דשמיא - כשמוקבלים סיעה ועזרה משמים - יכולים לזכות לקנים מצוות בשלמות.

היה זה בשעת ערב. קראתי בספר, באשר משום מה הגיע לאפי ריח ארוחת הערב של אחי הקטן בן השנתיים. הריח גרם לי לקום וללכת למטבח. בדרך כלל אני מתחיל לאכל כשאחי כבר במטה, אבל כעת ראיתי שאמא שלי הכינה טוסטים טעימים, והחלטתי להצטרף לארוחה כבר עכשו.

נגשתי לטל ידים, ופתאום הטלפון צלצל. על הקו היה שימי, חבר שלי. היתה לו רק שאלה קטנה: "חיים אלעזר, אויל אתה זוכר מתי סימנו בשזר?"

אופס! הספל נשטט מיד. ממש לא זכרתי שהיום אכלנו בחדר ארוחה בשזר!

בזכות הטלפון הזה, שהגיע ממש בזמן, נצלתי וזכיתי לשמור ולקנים את המצוה, בסיעתא דשמיא.

כבוד ההורים 'גלגל' אלי את הפתק

מספר בנצי קלצקין מטבריה:

כשעליתי במדרגות אל ביתי, עיף ומוותש ממזג האויר הטברני החם, חשבתי שהדבר הראשון שאעשה בבית יהיה לשבת להתאוששות של כמה דקות עם איגלו מרענן.

נכנסתי, קראתי כהרגלי 'ש-לום' וצפיתי לשמע את אמא עונה לי. אמא לא היתה באזור המטבח. חפשתי ומצאתי אותה בחדר הילדים, אוחת מטאטא ונראית עייפה מאד.

היא חיכה חיוך עיף ואמרה לי 'שלום'. שאלתי אותה: "למה את לא במטבח, כמו בכל צהרים?"

אמא הסבירה לי שאתמול היה בחוץ אבך, ומהחלונות הפתוחים נכנסו המוני גרגירי חול ואבך. גם אתמול זה הפריע לה, אך אז היא לא מצאה זמן לטאטא, ולכן היא מטאטאת את הלכלוך עכשו.

"ועכשו... עכשו את לא רוצה לנחם קצת?" שאלתי אותה.

"יותר חשוב לי שיהיה כאן נקי ונעים", היא אמרה, אך אני ראיתי כמה קשה לה. התלבטתי רק לרגע, ומיד החלטתי לתפס את ההזדמנות לקנים את המצוה הגדולה, כבוד הורים. הושטתי את ידי ולקחתי את המטאטא. "אמא, הצעת, אני יכול לטאטא במקומך. אעשה זאת בצורה יסודית, את יכולה להיות רגועה".

אמא שמחה מאד, ונכנסה לחדר למונחה. טאטאתי במרץ, נרגש מכה שהצלחתי להתגבר כל כך ולשמח אותה.

זה לא שלא היה לי חם: הצעת, התנשפתי, אך אם לרגע הרגשתי שאני כמעט מתחרט על המעשה, הרי שפתאום הציץ אלי משהו מתוך ערמת הלכלוך שנתפסה בשערות המטאטא. משהו מכריז, הוי, הרי זה הפתק שנאבד לי, ושחפשתי כה רבות!

כעת ההתרגשות אחזה ממש בכל כלי. איזה נס! אלו לא הייתי מתגבר ומתנדב לעזרה, רב הסכויים שהפתק החשוב הזה היה מגיע לפח האשפה...

הודעות פינת

ילדים יקרים!
בכל יום ראשון עולה סיפור חדש מאת המחנך
הנודע הרב קלמן רוזנגרטן שליט"א.
זו השגחה פרטית לילדים: 02-3011901

ילד יקר! ראית השגחה פרטית?
שתף את עם ישראל בסיפור שלך!

התקשר לקו השגחה פרטית לילדים: 02-30-11-901
הכנס לשלוחה 4 (לאחר בחירת השפה) ומקלט את הסיפור שלך.

תקציר: אחר שחזרו של עובד הגוי הוא העליל שר' יצחק תוקף אותו, בעקבות כך ר' יצחק במעצר ולחץ שאינו יכול להניח תפילין.

מעצר או אוצר? פרק 4 מתוך 4

אוי, השמיש כבר שקעה, ולא הפחית היום תפילין! בפה נרא!

הודו לד' ותודה גם לך!

אני עורף הדין טיבה תודה לך, אתה משחרר!

הבנתי שפחית כבר דואגים להוכיח את חפזי... אף השעות חולפות ועדין אני תוקף בן, ללא תפילין...

בבית הספר:

מהרני להשמיש להוראת הרב ולהביא אליך את התפילין לבדיקה...

בבית הרב:

ברוך מתיר אטורים ר' יצחק דוידוביץ! אני שמים לראותך בן משחרר!

תודה, כבוד הרב. אף השמיש שלי כהולח בצער... בגלל מעצר השוא הזה, המסדני היום הנחת תפילין! מה עלי לעשות בעת?

עליך לבדק את התפילין!

מדהים! בטעות עצמה רמזו המאסר אשר הציל אותי מהמסד מצות הנחת תפילין!

זו לא סתם טעות סופרים.

האמטריה של המילה 'לבהבתך' היא 459. אם נוסף לה 6 כנגד שש האותיות הקוללות בה, נקבל 465!

נג ומה פיתך במספר זה?

גימטריה
'בית כלא': 463,
וציד 2 כנגד צמד המילים!
= 465

למה פתנתך?

אני מאמין זה יוצא מידך... בן... המלא ומלא!

הנה, ראה בעצמך!

אוי, בטעות התחלפך הפ"ס בבי"ת ונאצרה מלה משונה!

מספר הר"ר ניסים אלקיים שליט"א:

אצלנו בשכונה, שכונת אחיסמך שבעיר לוד, יש יהודים מכל הסוגים: שומרי תורה ומצוות, וגם אחרים שעדיין לא זכו.

כמפיץ, מדי שבוע אני פוגש בכולם: בערב שבת אני מסתובב בין בתי הכנסת שבשכונה, ויהודים מכל הגילאים נהנים מהעלוני, קוראים ומתחזקים.

מדי ליל שבת אחרי התפילה אני יוצא ומביא עלון ליהודי מבוגר שמחכה לזה בקביעות. עד חג הפסח האחרון, אז הורחב העלון והחל לצאת מדי שבוע, הוא היה מתלונן מדוע זה לא קורה כל שבוע. עכשיו, כשהעלון יוצא בקביעות - הוא כבר מלא תודה.

עוד סיפור קטן: יש כאן בית כנסת שבו אוסרים להניח עלונים, ויש מודעה על הדלת שמבקשת לא להכניסם. פעם עברתי שם בזמן החלוקה, והגבאי ראה שאני מדלג על המקום ולא נכנס. הוא קרא לי ואמר: "אילו עלונים אתה מחלק? 'השגחה פרטית'... את זה אתה יכול להניח".

בנימה אישית אני יכול לומר שאני מסתכל על ההשקעה שלי כמפיץ, ומרגיש שזו מצווה כל כך גדולה - החיוך שעולה על פניהם של האנשים כשהעלון מגיע לידיהם, והרגוע שהוא נותן להם - מבחינתי הם שווים הרבה יותר מכל סכום.

באופן אישי, מאז שהתחלתי להפיץ את העלון אני לא מפסיק לראות ישועות. הישועה הגדולה ביותר בעיניי היא עצם זה, שאני בעצמי זוכה להתחזק בביטחון, שהרי אני נותן לאחרים כלים להתחזק, ואם כן, המושפע הראשון הוא אני!

התחזקתם מהעלון? רוצים לזכות את הקוראים?

שלחו למערכת במייל או בפקס, או השאירו הודעה בקו 02-3011300 בשלוחה 9/9

✕ המקום: העיר אשקלון.

✕ נקודת החלוקה: בית החולים 'ברזילי'.

שעת אחר הצהריים בעיר אשקלון, אל בית החולים נכנס המפיץ, בידו חבילת עלונים. הוא צועד במסדרונות הארוכים, בדרכו לחזק עוד יהודים באמצעות מילה כתובה, סיפור מחזק וניצוץ של תקווה. אין זו עוד חבילת עלונים המיועדת לבית כנסת, לכולל או למכולת: כאן זוהי נקודת הפצה מיוחדת במינה. בבית החולים, שהוא מהמרכזים הרפואיים הגדולים בארץ, שוהים חולים רבים ובני משפחותיהם, ימים ושבועות ארוכים, תחת מתח בלתי פוסק ותקווה לטוב.

עבורם, עלון השגחה פרטית הוא כמים קרים לנפש עייפה. לעיתים הוא מגיע לידיהם לאחר טיפול מורכב, ולעיתים באמצע לילה ארוך, חסר שינה ומנוחה. הם נוטלים את העלון, פותחים באקראי, וקוראים בשקיקה. ופתאום, בתוך ריח התרופות והצפצופים הבלתי פוסקים של המכשירים, נכנסת מעט נשימה לנשמה. נשימה של אמונה, של תקווה.

זו ההזדמנות שלך לעשות שינוי אמיתי!

פתח גם אתה מוקד הפצה באזור שלך ותודה חלק מזיכוי הרבים. הפעולה שלך משנה חיים. התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

השגחה
פרטית

בס"ד, בעקבות הצטרפותם של אלפי מאוינים חדשים לקו "השגחה פרטית", פתחנו **מספר נוסף**. שמרו עכשיו את המספר החדש, **חייגו והתחברו** גם אתם לאור האמונה וההשגחה הפרטית שמחזק אלפים ורבבות ברחבי העולם.

קח גם אתה שותפות בזיכוי הרבים העולמי, ותזכה לישועות בכל העניינים!

התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

✕ לעילוי נשמת הרבנית רוחמה ציפורה בת הר"ר יוחנן מובשוביץ נלב"ע כו' בניסן תשפ"ו

✕ בעילום שם שימלא ה' משאלות ליבם לטובה

✕ החפץ בעילום שמו הזקוק לישועה למעלה מדרך הטבע ומצפה לראות בעינים גשמיות בעיני בני אדם והשתלבות בחברה והצלחת בני ביתו וצאצאיו

מפיצים
אמונה
לכל יהודי
בכל העולם

לפניות בעניין תוכן העלון: השאירו הודעה במס' 02-3011300 שלוחה 9/9 או שלחו לפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

יש לנהוג בו כבוד כדרך שנוהגים בתשמישי מצווה, דהיינו להכניסו לעטיפה קודם השלכתו, כגון בשקית שאינה שקופה. והמחמיר יגנוז.

תכלית העלון היא לקרב את האדם לבורא עולם, חלילה שהוא יהיה זה שיפריע להתפלל ולשמע קריאת התורה.

היכל החתם סופר

מליון שוביני בעשימתו וזמרתו
של מרנא ורנא החתם סופר זיע"א

גליץ ס"א • פרשת חוקת • ה' תמוז תשפ"ו

כפתה ההיכל

ודברתם אל הסלע

הנה המפרשים עמדו על השינוי בין ביאת הבאר בראשונה, שאמר הקב"ה למשה רבינו להכות הסלע (שמות יז, טו), והכית בצור ויצאו ממנו מים, לבין חזרת הבאר שנית שהיה צריך להיות ע"י דיבור כנאמר בפרשתו (במדבר כח, ט) "ודברתם אל הסלע", ואף נענש על ההכאה. ומה נשתנה זה מזה.

רבינו (חת"ס עמ' ק) מרמז בזה יסוד גדול בדרך העולה בית ה', הדנה לגבור על יצר הרע, ישנם שני אופנים, אפשר לעשותו ע"י צום וסיגופים, וע"י זה לשבר את תקפו. אך מאידך עדיף טפי לנהוג בעצה היעוצה לנו (סוכה נב:) "משכחו לבית המדרש", ואז לא רק ישבר כחו, אלא אף יתהפך לטוב לסייע בעבודתו ית'.

וזלה"ק "והנה ידוע כי לשבר היצר צריך שבידת הגוף בתעניות וצומות, אך לא באלה חפץ ה' כי אם משכחו לבית המדרש ויסתלק, אדרבה יתהפך לטוב".

וזהו רמז מקראי הקדש, דכשחיו בני ישראל עדיין טרם קבלת התורה, בעמדם ברפידים, אמר להם הקב"ה - והכית בצור, להכות בסלע היצר הממוצע אלא פורש עצמו לגומי מן העולם, ע"י תעניות וסיגופים: "שיכח וישבור היצר הרע כי זולת זה לא יכול לו". אמנם עתה אחר קבלת התורה כבר יש בידם עצה טובה מזה, והוא 'דברתם אל הסלע', היינו למשכו לבית המדרש ולהתגבר עליו בדיבורה של תורה, ועי"ז 'ונתן מימיו', עוד יתן תוספת מעלה, ע"ש שהאר"י בזה עוד.

וראה עוד בדברי רבינו פרשת בעלולות (שם עמ' נב) אודות המעלה הגדולה כשאנו צריך לנהוג בגינוני סיגופים ופרישות, וזל"ק: "כי צדיק שאינו מכלכל דברי עצמו במשפט בדרך הממוצע אלא פורש עצמו לגומי מן העולם, אותו צדיק אינו מזריח אור לישורים, כי אין למדין ממנו להיות פרושים מכל וכל דזה א"א, וממילא הולכים אחר תאוות לבם הרע, אך הצדיק שמכלכל דבריו במשפט, אוכל הראוי ושותה ראוי, ונושא אינו מוגדל בניו, והכל בצדק משפט ומישרים בקדושה וטהרה, זה זורח אור לישורים, כי למדין ממנו הלא פלוני אוכל ושותה ונושא אשה, והרי הוא חן וחנון חי וקים אוהב וחביב ונחמד, למה לנו לפרוץ גדר התורה על מגן, הלא נוכל לנחול ב' עולמות..."

א סייאקס לבר
פאן ורכה

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

השביעי היינו יום שבת, וחסאו ביום השביעי מעונותיו, וכבס בו בגדיו ממש ורחץ במי התורה מעונותיו וטהר בערב כד יעריב שמש העולם הזה כלל, ויבוא יום שכלו שבת.

(על התורה עמוד ק"א)

עונשו של משה הוא על שכנס רשעים יחד עם הצדיקים ולכן לא נתן הסלע מימיו

יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל (כ, יב).

יש לפרש כי הקב"ה אמר להם ליקח העדה (לעיל פסוק ח), המה הצדיקים, וידבר אל הסלע לעיניהם, פירוש 'לעיניהם' שהם, כלומר הצדיקים, יביטו בעיניהם אל הסלע וימשכו לו בכך שפע קדושה וברכה, ומשה ואהרן ידברו אל הסלע ועל ידי צירוף שני אלו יתן מימיו. ויהיה כמו גבי שליו שהתנבאו הזקנים ואמרו "עלי שליו עלי שליו" (סנהדרין יז ע"א), ועל ידי זה היו הצדיקים הללו זוכים להשראת השכינה עליהם.

והנה אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה ולא מתוך כעס ועצבון (שבת ל ע"ב), ומשה רבינו ע"ה כינס כל הקהל גם הרשעים המתלוננים, ולא רק הצדיקים כאמור (בעל הטורים לעיל פסוק ח), ועל ידי זה בא לכעס ואמר להם 'שמעו נא המורים' (לעיל פסוק פסוק י), ולא זכו להשראת שכינה, נמצא הפסידו הצדיקים על ידי הרשעים שהקהיל משה רבינו ע"ה עמיהם. והווי יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל דייקא, לכן לא תביאו ותפסידו גם אתם על ידי חטאם שנתרו במדבר וימותו שם, גם אתם תמותו עמיהם, וק"ל.

(כת"ק משנת תקס"א, נדפס בספר 'חתם סופר מאמרים חדשים' עמוד רמד)

כשהגוי עושה טובה לישראל מעצמו ולא על פי בקשת הישראל, אין בכך חטאת לישראל

ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו (כא, לד).

במסורה מצינו ב' פעמים "אותו" כשהוא כתיב מלא, כאן, ואידך בפסוק "עד דרוש אחיך אותו" (דברים כב, ב).

יש לפרש, כי הנה משה רבינו ע"ה נתיירא מעוג כיון שעוג עשה חסד עם אברהם אבינו ע"ה (דהא דכתיב 'ויבוא הפליט' זהו עוג, בראשית יד, יא), וכיון שכן הרי חסד לאומים חטאת, והיינו שהוא חטאת לישראל מבקש טובה וחסד מהגוי, אז הוא חטאת לישראל, אבל כשעשה מעצמו, כמו 'ויבוא הפליט' שהוא עוג אצל אברהם אבינו, אזי טובתו של רשעים רעה היא אצל צדיקים (יבמות קג ע"א), ואין בזה שום חטאת לישראל. וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה, אל תירא אותו מפני שעשה חסד לאברהם אבינו ע"ה, כי רק עד 'דרוש אחיך אותו' שיעשה לו טובה, אז ראוי לירא דהוי חטאת לישראל, לא זולת זה, וק"ל.

(חתם סופר החדש' עמוד קס"ב)

בלימוד הלכות מי חטאת אין שייך לומר שהוא כאילו קיים מצוותו, והמצוה ללמוד בריבים היא חוקה בלי טעם

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור (יט, ב).

יש לומר דכל מצוות קרבנות אע"פ שאינם נוהגים בזמן הזה, ולכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו יבאו משה ואהרן וילמדנו סדר עבודה (יומא ד' ע"ב), מכל מקום גם האידנא מצוה לעסוק בה דמכפר כאלו הקריב עולה וכדומה אי אפשר לומר שיהיה על ידי זה טהור מטומאת מת כאלו הוזה בשלישי ובשביעי, זה אינו בלי ספק, ולכשיבוא משיח יבוא משה ואהרן עמו, ואם כן הקריאה והלימוד בזה שלא לצורך. ומכל מקום מצוה גדולה לקרואה בריבים ולעסוק בהלכותיה, והיינו חקת בלי טעם. וזהו שאמר זאת חקת התורה, ומה היא החקת, אשר צוה ה' לאמור זאת הפרשה ברבים ולהגות בה דרוש וקבל שכר (סנהדרין נא ע"ב), זו היא חוקה.

נוח היה לו למשה שלא לדעת סוד פרה, מלדעת ולא לגלותו לאחרים

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור דבר אל בני ישראל ויקחו אליה (יט, ב).

בתרגום פירש 'דא גזירת'. ועיין מגן אברהם סוף הלכות תענית (ס' תקפ"ט סק"ט) עיין שם שהוא לשון גזירה וצער. ונראה הפירוש בזה, כי למשה רבינו ע"ה היה צער שהקב"ה גילה לו הסוד, וכדכתיב ויקחו אליך, לך אני מגלה ולאחרים חוקה (במדבר רבה יט, ו), אך משה רבינו נוח היה לו שלא ידע ממה שידע ולא לגלות לאחרים. (תורת משה עמוד פה)

עם הארץ יכול להיטהר ע"י התלמיד חכם במה שמהנהו מכנסיו ובא בשבת ללמוד ממנו

וזהו הטהר על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב (יט, טי).

מהידוע שעמי הארץ יונקים מהתלמידי חכמים על שני אופנים, הראשון בבואו ביום שבת קדש לשמוע כלימודים להרחיץ מחלאתו חטאותיו, והשני בעת שמפרנסו להתלמיד חכם ומהנהו מנכסיו שאז יחלק עמו מחלק תורתו ממש כאלו הוא לומד.

והנה ידוע שיום א' בשבת בחינת מחשבה ויצליחו המחשבים מחשבות טובות בעבודתו יתברך, ויום שני בחינת דבר לעסוק בתורה, ובשלישי במעשי צדקה וגמילות חסדים ולדומה, לכן הזמן הנכון לעשיית צדקה הוא ביום ג' בשבוע, כי הוא יום המוכן לכך. על כן יאמר 'וזהו הטהר' הוא התלמיד חכם על העוסק בעולם הטמא הוא העם הארץ, 'ביום השלישי' על ידי קבלו ממנו אז צדקה מנכסיו, וביום

שלא ייבש המעיין

ספרים חדשים מתורת רבינו החתם סופר

משנת החתם סופר - שבת

יצירה מקורית ומרשימה, כינוס של מאמרי החתם סופר על שבת קודש, מקיף את עניני השבת בתורת מרן ז"ע מכל צדדי, מסודר בטוב טעם ודעת לפרקים וענפים, עם הערות נחוצות ומדור עיונים רחב ועשיר. תבנית עמודים.

כרך שני בסדרת משנת החתם סופר זאבים לפרסם את ספריהם ברוב פאר והודי ע"י מנחם חתם סופר ירושלים.

מחברי ספרים חדשים מתורת רבינו החתם סופר זאבים לפרסם את ספריהם במדור זה, לפרטים ניתן לפנות לאימיל: chasansofer3@gmail.com

חייגו:

0733.454.678

טלפון יחסי נבטלס!

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לשה"ק • אידיש • אנגלית • צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידוד'

קו היכל החתם סופר

ואתפלפל כדת

עדברי נאוי הדורות עלפליס בתורת רבינו

והשקית את העדה ואת בעירם מי קודם לאכילה ולשתיה, בהמה או אדם

ראיית הספר חסידים מהאמור בפרשתו "והשקית את העדה ואת בעירם" דבשתיה אדם קודם לבהמה • דברי רבינו דלהספר חסידים גם בלינה אדם קודם לבהמה ומדויק בפרשת בני גד ובני ראובן • כל המים שיצא מן הבאר היה שייך למשה והוא השקה אותם את ישראל

סתירת הפסוקים אם האדם קודם לבהמה או בהמה לאדם, ודרכו של ספר החסידים

אמרי' בגמ' (ברכות מ. גיטין סב.) "אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת". ואמרי' דמחמת כן אין אמירת גביל לתורא הפסק בין ברכה לאכילה, דהוא לצורך הסעודה.

והנה בספר חסידים (ס' תקלא) הביא דלכאורה ישנם שני מקורות בתורה היפך הדין הנ"ל. ראשונה מדברי רבקה לאליעזר (בראשית כד. מז) 'ותאמר אלי שמה וגם גמליך אשקה' 'אשת וגם הגמלים השקתה', וחזינו שהשקתה את האדם לפני הבהמה. ושניה מפרשתו דכתיב בפרשת הבאר (במדבר כ. ח): "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם", והרי הקדים אדם לבהמה.

וייסד בספר החסידים מכאן, דשאני אכילה משתיה, ובשתיה לא אמרי' דבהמה קודמת אלא האדם קודם. והביאו אמרי' (ס' קסד סק"ח), ונקטו כן הרבה אחרונים לדינא דאם אמר להשקות הבהמות אחר שנטל ידיו, הויא הפסק.

ביאור של רבינו בחילוק ספר החסידים ועפ"י דין בדין לינה מי קודם

בתשובותיו (ח"מ ס' קיט) מבאר רבינו את חילוקו של הספר חסידים, דהטעם דבאכילה בהמה קודמת לאדם הוא, דבאכילה קיל ליה לאדם להתענות למשך זמן יותר מאשר לבהמה, ועל כן אמרה תורה להקדים הבהמה לאדם. אבל בשתיה צערו של האדם גדול יותר וקשה לו יותר לסבול הצמאון, ועל כן הוא קודם לבהמות.

ועל פי ביאור זה כתב רבינו ליישב את האמור בפרשת בני גד ובני ראובן (במדבר לב. טז). דהנה בני גד וראובן אמרו למשה רבינו "גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו", ואילו משה השיבם (שם פסוק כד) "בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם". ואמרו בזה חז"ל (ספרי, והובא ברש"י שם) "חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן עשו, העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצנאכם". ולכא' יש לתמוה דהרי חזינו שהקדימו חז"ל האכלת הבהמה לאדם, ואם כן גם לענין דירה נימא הכא דצריך להקדימו להאדם.

אמנם עפ"י הבנה הנ"ל בדברי ספר החסידים, א"כ גם בלינה קודם האדם לבהמה, דהאדם לא יוכל ללון ברחוב העיר אפילו רגע אחד, ומשא"כ בהמה שיכולה לדור על פני השדה, ולכן הקדימה בזה תורה אדם לבהמה וכמו בשתיה [וכ"כ רבינו בגלי השו"ע או"ח קסד שם, דלענין לינה אדם קודם לבהמה].

מהלך רבינו לדחות הראיות של ספר החסידים ולהשוות שתיה לאכילה

אמנם רבינו בפרשתו (ח"מ עמ' צ, ח"מ עמ' פד), דוחה את ראיתו של הספר חסידים, דלעולם יש לומר דשתיה דינה כאכילה וגם בה קודם האדם לבהמה, אלא דיש לייסד, דלא נאמר דין זה להקדים הבהמה לאדם רק באופן שהוא אוכל משלו, ואז עליו להקדים הבהמה, ומשא"כ באליעזר ששתה שלא משלו. ונעתיק את לשונו של הכתב סופר (או"ח ס' לב) שמעתיך דרך זה באריכות: "ושמעתי מפה קדשו של אבא מאוה"ג זצ"ל חילוק אחר נכון ליישב קושיית ספר חסידים מדאמרה רבקה שמה וגם לגמליך אשקה, דיש לחלק דוקא אדם בשלו משלו בהמתו קודמת, לאשר מזונות' עליו והם תלוי' בו וכו' אבל אחר הנותן לחבירו במתנה א"צ לתת לבהמת חבירו תחלה והמקבל מותר לו לאכול ולהקדים אכילתו או כשאין לבהמתו כלל, כיון שתלוי במי שנותן לו ואינו ברשות עצמו, ולחברו הנותן רשות הוא ותלוי ברצונו, וא"ש יש להקדימה רבקה ואמרה תחלה שמה וגם לגמליך אשקה אלו דברי קדשו זצ"ל ושפתים ישיק. ובחידושי תורה הרחיב רבינו את הדיבור לפרש עפ"י מדוע

אף אחר שראה אליעזר שהשקתה רבקה אותו ואת הגמלים, עדיין השתאה והחריש לדעת ההצליח ה' דרכו, והשתחוה לה' רק כאשר הציעה לו רבקה מקום ללון, והלא לכאורה כבר אז התקיים הסימן שעשה לעצמו 'והיה הנערה אשר אומר אליה גו' ואמרה שמה וגם גמליך אשקה'.

וביאר רבינו דבאמת לא נתקיימה הסימן, דהוא קבע הסימן שתאמר אליו הנערה מייד "שתה וגם גמליך אשאב", ובפועל נתנה לו לשתות ורק אח"כ אמרה לו גם לגמליך אשאב. ולזה נסתפק אליעזר אם אכן לא נתקיים הסימן, או דבאמת רצתה רבקה לומר מיד 'וגם לגמליך אשאב' אלא דרצתה שאליעזר ישתה מקודם, ולא יצטרך להקדים את הגמלים מחמת דינא דגמרא הנ"ל, ואילו היתה אומרת מיד גם לגמליך אשקה היה זה כמתנה מועטת (ב"מ מט.) ובאמירה בעלמא יקנה אליעזר המים, ושוב יהיו ברשותו ויצטרך להקדים הגמלים. ולזה נתחכמה ולא אמרה שתשאב לגמלי עד אחר שכיילה לשתות, ושפיר לא היו המים ברשותו עד אחר שכיילה לשתות.

אך לאחר שאמרה רבקה לאליעזר אח"כ "גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון", ראה אליעזר שבאמת בקיאה היא בדין זה דצריך הבהמה קודמים לצורכי האדם, ונמצא ששפיר נתקיימה תנאו, ומיד השתחוה לה'.

כל המים שיצאו מן הבאר, זכה בהם משה עצמו, והשקה את ישראל מדיניה, ולכן לא היו צריכים להקדים הבהמות

אמנם עדיין לא נתיישב ראיתו של ספר החסידים מפרשתו "והשקית את העדה ואת בעירם", וכמו שהעיר הכת"ס לאחר שהביא דברי רבינו הנ"ל: "ובתירוצו וחילוקו של אבא מאוה"ג זצ"ל לא נתיישב לכאורה דאמרה ה' והשקית את העדה והדר בעירם, דכל אשר לאדם מיד ה' הוא ותלוי' במי שאמר והי' העולם, ובהמה תלוי' בו, וכשיצאו מים מן הסלע מן הדין הי' שיקדימו ממה שנתן להם ה' את בעירם תחלה והדר ושתו הם". וכתב הכת"ס לבאר באותו הדרך שייסד רבינו: "וג' ליישב דמשו"ה אמר ה' והשקית את העדה וכו' וה' די במה שאמר ה' ודברת אל הסלע והוצאת להם מים מן הסלע ממילא נשמע שישתו כל צרכם ויתנו גם לבהמתם, ומה שאמר ה' עוד והשקית הוא ללא צורך, וג'ל דיש בו צורך גדול דאל"ה היו מחוייבים להקדים בעירם ככל אוכל ושתה שאסור לו לאכול ולשתות קודם לבהמתו, וכ' כשאוכל משלו שנתן לו ה', אבל הנותן לחברו משלו א"צ להקדים בהמת חברו, ולכן אמר ה' והשקית את העדה דהמים שיוציא משה מן הסלע נתונים המה לו ומשלו הוא מזכה ונותן לעדה ואח"כ לבהמתם ולכבודן של ישראל שלא תהי' בהמה קודמת לכל העדה אמר לו ה' והשקית שתה' אתה ומשקה להם ולא יזכו הם מעצמם לעצמם מים היוצאים מן הסלע וא"ש נכון דברי קדשו של אבא מאוה"ג גם לקושי' זו".

בשמיטה נאמר באכילה האדם קודם לבהמה, והיינו משום הדפירות הפקר ואינם שלו

ובפרדס יוסף (פרשת חיי שרה) הביא מהאמרי אמת זצ"ל כעין דברי רבינו, ויישב בזה את הפסוקים בשמיטה (ויקרא כה ו-ז) "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדה גו' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך גו'" ולכא' תמוה למה הקדים האדם לבהמה, והלא כאן מיייר באכילה ולא בשתיה. אך להאמור נ"חא, שהרי בשמיטה קיימא והפירות הפקר, וכיון שאין הפירות שלו אין חיוב להקדים את הבהמה אליו.

ובכתב סופר כתב לדייק כן בלשון הגמ' שאמרו בגמ' (גיטין שם) "אסור לו לאדם לטעום קודם שיתן מאכל לבהמתו" ולכאורה האי' לו שפת יתר הוא, והול"ל אסור לאדם לטעום וכו'. וביאר, דבאמת זה רצו לרמז לנו בזה, דדוקא דבר שהוא מודגש ברשותו, אסור לו לטעום קודם שיתן בעצמו משל עצמו לבהמתו, משא"כ כשאחרים נותני' לו משלהם ומקדימין אותו לבהמתו ליכא איסור. והיינו דאמר אסור לו, משלו ומדעתו ורצונו, אסור לטעום עד שיתן משל עצמו לבהמתו תחלה.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושים עיוניים עיתונותיים ז"ע

כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: הנה כללא הוא דחלון בין חדר לחדר מעביר טומאת המת לחדר השני. ויש לדון אם מעתה גדרו ממש כטומאה אחת, או דיש הפרש בין החדר שבו המת עצמו לחדר האחר, ולמאי נ"מ? שר"ת י"ד סי' שם

בין המשיבים בחודש תמוז, תחיקים הגרלה

פרס שני:

2 זוכים כ"א בסך
ש"ח 400

פרס ראשון:

1,000 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדריס פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
 - בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר חזירת השפה)
 - במייל CH3131325@gmail.com
- יש לצייין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שכחי ערן ו"עפ"י צדיקי וצאורי הדורות

תלמידו יעב"ץ הלוי (ג)

בסקירה אחת

והרבה פעמים קרה בעת לימוד השיעור אשר נאספו שמה העדרים ובאו ארבעה וחמשה ויותר מכתבים בשו"ת וכולם סקר בסקירה אחת, בשובה ונחת, והשיב את כל נוכחת, ואמר לנו פעם אחת, כי תשובותיו ופסקיו נגמר מיד בעת הקראו האגרת ורק המשא ומתן בדברי השואל בעת כתבו נגמרת - גם כל דברי האגדה אשר חידש על ידו בספר הוחק הכל עשה יפה בעטו.

הבקדמה לספרו המר דרור

למען תלמיד

בהגיע תור המוגבל זמן הנישואין שלי לקחתי רשות מרבינו הקדוש לסייע לביתי - גם בזה לא אינך מלהעלות מצדקתו ויראתו, יום נסיעתי מק"ק פ"ב ה' ביום א' ממחרת שבת הגדול, ובאתי לבית רבינו בליל מוצאי ש"ק ליטול רשות להלכה, ולתת עלי ברכה, ובבואי שמה מצאתיו עיף ויגע חלוש מאוד מפירקא דיומא, וראיתי כי כבד ממנו הדבר כי רצה ליתן לי מכתב עוז חביון, ואמרתיו לו שיניח כעת הדבר עד עת מצוא שישלחנו לי לבית, ענה ואמר ומה יאמר חמין אם תבוא אליו ריקם לא אוכל לעשות כזאת אף אם כבד עלי הדבר, וישב לכתוב בידים רפות, ומי יתן ויקיים בי במה שכתב שם וסיים בו "ברצות ה' מאוד ישגא שגי ומשגא טובא". שם

בענותנותו היתירה

ובענותנותו מרגלא בפומיה על פסוק ואתם הדבקים וגו', לומר לתלמידיו, כלום אתם צריכים לי לדידי ולתורת, כי ברככם ה' ותוכלו ללמוד גם בלעדי, אמנם אתם משולים למחרות של מרגליות אשר יחידיו נצמדים בחוט של משי אשר ע"ה הקשר שבראש החוט לא יתפרדו, כן אתם בני, המרגליות, ואני רק הקשר שבראש החוט, אשר על משמרתו יעמוד לחבר אתכם יחד. שם

תולדותיו

פרקי חיייו של רבינו זי"ע

ברבנות דרעזניץ (ז)

"ודכרנא שסיפר לי דודי הגאון זצ"ל מעשה נפלאה אשר אירע עם ר' פנחס לייב הנ"ל, וסיפר אותה הגאון מה"ו מאיר א"ש זצ"ל אבדק"ק אונגוואר בעל "אמרי אש" עת היותו בפ"ב לבקר את רבו זקניו זצ"ל. וכך ה' המעשה.

הוא למד בחברותא עם מה"ו פנחס לייב הנ"ל והיו חבירים חביבים זה עם זה, והיה היום ונחלה רבי פנחס לייב הנ"ל ונפל למשכבו והחולו גברה מיום אל יום עד שהגיע לדכדוכה של נפש ובאו אליו בני חברא קדישא גמ"ח ליציאת נשמתו, והנה פתאום בא רבו לחדר החולה וישב אצל המטה וציווה להעומדים סביבו שילכו לחדר האחרת, והגם שתמחו מאד מה לרבה פה בעת כזאת אשר החולה נוטה למות אבל בכל זאת עשו כאשר נצטוו, ובני העומדים שם נמצא גם הוא הבחור מאיר א"ש אשר גם אז ה' בעל שכל גדול וחכם לב וחשוב בלבו מה לרבינו פה אני אמתין ואראה מה י'ל' בסופו והחביא את עצמו אל הכלים באותו החדר, ואז שמע ששאל רבו לתלמידו החולה עיניך רואות? והשיב הן, ולאחר זמן מה שאלו שנית רואה אתה? והוא השיב הן כבראשונה, וכן כמה פעמים, ונמשך הדבר לערך שעה, ואז החולה השיב רוחו והתחזק לאט לאט והוקל החולי כ"כ מעליו עד שבאיה ימים נתרפא ושב לאיתנו הראשון.

תמונה עתיקה מבית רבינו שברעזניץ

אז ביקש ממנו חבירו הבחור מאיר א"ש לגלות לו מה המראה הזה אשר ראה בעת חליו ועל מה ולמה שאל רבה אותו "רואה אתה", אבל רפ"ל לא רצה לגלות לו, ולזאת ביקש ממנו שאך בזאת יאות לו אם יבוא אל רבו לבקרו ולקבל ברכת רופא חולים שיקרא גם אותו לבוא עמו והוא יתחבא שם לשמוע מה ידבר הרב עם התלמיד, וכן היה, ומה"ו פנחס לייב אמר אז לרבו אדוני שאל את עבדו בחליו לאמור רואה אתה? מה ה' כוונתו, וענה לו רבו ומה ראית, ואמר אני בחלומי ורעיוני על משכבי סליקו וראיתי איש זקן ומראה נורא בא החדרה ועמד על צד ימין של מטתי ובדמיוני נדמה כאלו הוא אברהם אבינו עליו השלום ואחריו בא ג"כ איש נורא ונדמה לי כאלו הוא יצחק אע"ה ועמד אצל אביו לימינו והשלישי הכי נכבד יעקב אע"ה והעמיד עצמו לשמאלו, ואח"כ באו ג"כ שלשה אנשים ונצבים על צד שמאל ממיתתי ונדמה בעיני כמשה ואהרן ודוד המע"ה, והתווכחו אלו עם אלו חצים דנו אותי לזכות וחצים לחוב עד שבא השביעי איש לבוש הבדים נדמה לי כאלוהי ז"ל וכאשר שמעם מתווכחים הראה באצבעו על רבינו ואמר שזכותו נפש כ"כ שראוי לזכות תלמידו בזכותו ומאז הוקל החולי מעלי, כן סיפר הגאון זצ"ל."

תלמידו רבי פינחס לייב מונק שהופיע בבית מדרשו בשבתו בדרעזניץ

אחד מתלמידיו שבאו לשנות מים מבאר מים חיים בשבתו בדרעזניץ, זכה ולקחו רבינו לו לבן, ואף השיאו אח"כ לנערה יתומה מקרובי הרבנית [מזיו"ר] שנתגלה בביתו, ולאחר נישואיו היה סמוך על שולחן רבינו. היה זה תלמידו רבי פינחס לייב מונק לימים אב"ד נייזאץ. וזהו השתלשלות העובדא כפי המסופר בחוט המשולש (עמ' מה):

"סיפר לי דודי הגאון קדוש ה' מה"ו שמעון סופר זצ"ל אבדק"ק קראקא ממנהו התלמיד הזה - בדרעזניץ בא אל זקניו זצ"ל נער א' בן ט"ז או י"ז שנים וגילה לו שרצונו ללמוד תורה ונפשו חשקה בה, ובשמוע הבחורים כן שחקו ויהתלו בו איך בר שנים כמוהו אשר לא ראה אורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא, אבל רבה גער בהם למה זה תצחקו הלא כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד, ויקרב את הנער, וציווה להבחורים וקבע להם עתים שזה ילמוד עמו שעה זו והאחר שעה אחרת, וכן עשו, אבל נוסף למה שכבר הגיע הנער הזה לטו"ב שנים עוד זאת ה' לו מדת "קשה לשמוע ומהיר לאבד", עד שאם למדו עמו איזה משנה מאה פעמים עד מהרה שכחה ולמחר ה' בעיניו כאלו לא למדה מעולם, אמנם כן בכל זאת חשקתו לתורה לא פג והתמיד בלימודו, וכל הבא לטהר מסייעים לו, וברוב המים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה, וגם יראתו ה' טהורה, ועלה והצליח ועשה פרי קודש הלולים, וה' ללמדן מופלג, עד שנתמנה לדיין ומורה בעיר מט"ד תחת כנפי רבו, ואח"כ נתקבל לרב בק"ק שלישינג ואח"כ נתעלה לאב"ד לק"ק נייזאץ, וה' ת"ח גדול בתורה ובצדקות (ומובא הרבה פעמים בח"ס)."

רבי פינחס לייב מופיע פעמים רבות בתשובות רבינו ששיגר אליו (י"ד סי' כג, רנז. אבה"ע ח"א סי' כג, ח"ב סי' נא, סט, ע, קעא, קעב. חו"מ סי' קלו, ח"ו סי' לא, לו, חדשות סי' ט). וכן מזכירו בתשובותיו פעמים נוספות (אבה"ע ח"ב סי' קכד, ח"ו סי' ג, חדשות סי' לא, סט).

עובדא נוראה כשתלמידו פינחס לייב נפל למשכב

עובדא נוראה אירעה עם התלמיד ר' פינחס לייב בלומדו אצל רבינו, וסיפר זאת לימים תלמיד רבינו מהר"ם א"ש שהיה עד לאמורעות הנשגבות האלו, ואף זה מסופר בחוט המשולש שם (עמ' מה):

ענינה דיומא

שיבני אר עחי רבינו ביקושה זו

השריפה הנוראה במאטרסדורף

דין תורה או קרוב לזה באופן שכל אחד על מקומו יבוא בשלום.

והנה ידוע שדברים כאלו א"א בשום אופן לדונם בדין תורה ממש, וכעין שכ' בתה"ד סי' שמ"ב, אך בענין הקרוב לדין תורה וקרוב לשכל אנושי לדמות מלחא למלתא בדמיון קרוב קצת. וכבר כתבתי תשובה ארוכה בענין כיצא בזה בהיזק מים שבא להם סיוע מאת שר המדינה, ושם דגנו אותם בדין ריווח שנפל לשותפות, וזה לא שייך הכא דהכא מתורת צדקה אתאינן עלה. והחונן לאדם דעת יראנו נפלאות מתורתו ולא נכשל ח"ו והוא יישר ההדורים לפנינו...

לאחר שרבינו האריך שם נפלאות למי מותר ליטול מכספי צדקה אלו, מושיך וכותב שיש לחלק הנזקקים לג' דרגות, עניים, בינוניים, ועליונים שבהם, "וכל אחד יעריך הניזקו לשני מערכות, היינו אחד סך כך וכך הוזק בבית דירתו הנצרך לו מאוד ומלבושיו וכלי בית הנצרכים, והשני סך כך וכך הוזק במותרת שאינו נצרך כל כך ואפשר לאדם בלעדו... ויהיה החלוקה כך... אמנם באלמנות ויתומים ותלמיד חכם שתורתו אומנתו שמדינא יש להם קדימה, יהיה הדין כן..."

חלק נוסף מתשובה זו, ובו מגולל רבינו נס גלוי שאירע באותה מאורע, נביא בעז"ה שבוע הבא.

כפי שהבאנו שבוע העבר, שריפה נוראה פרצה בשנת תקס"ב בעיר מאטרסדורף, רבינו שהיה רועה נאמן לעדתו, אזר כגבר חלציו לשקם את בנייני העיר ולהחזיר קורת הגג לראש תושביה היהודים. את כוחו הגדול גילה כאשר כתב ושיגר איגרות לכל הקהילות הסמוכות, בבקשה לאחינו בני ישראל לבוא לעזרת תושבי מאטרסדורף. בעקבות אותם נדבות רבות שזרמו לקופת ההצלה שהעמיד רבינו, עלו ונתעוררו שאלות רבות על אופן חלוקת הכספים בין נפגעי השריפה הנוראה. וכך נשתיר בדינו מכתב תשובה מפורט שכתב רבינו ביום א' תמוז תקס"ב (ונדפס בשו"ת י"ד סי' רל"ט) בענין זה. להלן חלקים מתוך לשון התשובה:

פה ק"מ ד' [מאטרסדורף] כמעט רגע אירע דבר, ביום י"ח אדר שני העבר שנת תקס"ב לפ"ק יצא אש ומצא קוצים בבית אינו יהודי ונאכל גדיש וקמה בבתי ישראל רובא דמוכר מרחוב היהודים בעו"ה, ונשתלחו לכאן נדבות הרבה מקהלות קדושות הקרובות והרחוקות נדיבי עם אלקי אברהם לסייעת הניזקין, ובהגיע תור חלוקת קופה הנ"ל נסתפקו אקרו"ט בכמה ספיקות בענין החלוקה ההיא כאשר יתבאר לפנינו מתוך חלקי התשובה, והם הקריבו לפנינו לעיין בהן מלחא ולהמציא סדר החלוקה ע"פ

בתורה

רשת שיעורי תורה
בחזרת רבינו החתם סופר זי"ע

בשמחת התורה הננו יוצאים בבשורה חדשה ומשמחת

בהקמת רשת שיעורי תורה

בדברי תורתו של רבינו החתם סופר זי"ע

בס"ד

פרטי המבצע:

א. תוכן: תורת חתם סופר זי"ע

ב. זמן: 15 דקות לכל פרק

ג. תדירות: פעם בשבוע

ד. תשלום: חינם

ה. מיקום: בית המדרש

ו. מנחה: רבינו חתם סופר זי"ע

ז. מנחה: רבינו חתם סופר זי"ע

ח. מנחה: רבינו חתם סופר זי"ע

לרישום:

במייל: 8@chasamsofer.info

בטל: 8@chasamsofer.info

בטל: 8@chasamsofer.info

בטל: 8@chasamsofer.info

ודברתם אל הסלע ונתן את מימיו...

והשמיע פלפול עצום ונורא באחת הסוגיות העמוקות, עקר הרים וטחנן זה בזה, יצק יסודות, העמיד חומה ודלתות, עד שהפלפול היה בנוי לתלפיות כבניין אדיר ונשגב, מאיר עיניים ומשמח נפש.

ואתה חתני היקר, מה תאמר על חידושו של רבי יעקב? הגם אתה מסכים לדבריו? - פנה רבי עקיבא אייגר אל החתם סופר.

ברשותו של חותני, ובמחילה מכבודו של רבי יעקב, מוכרח אני לומר כי כל דבריו מופרכים מעיקרם ותמוהים מיסודם.

פתח החתם סופר את פיו הקדוש בחכמה, והחל לסתור את כל הפלפול שבנה רבי יעקב מליסא, בגאונות עצומה ובהוכחות מכל הש"ס, סתר ופירק עד כל הבניין הגדול עד שלא השאיר ממנו אבן על אבן.

שתיקה של מבוכה עמדה באוויר.

מבט על פניו של האורח רבי יעקב מליסא העיד על רגש של חלישות הדעת נוכח הבניין הגדול שהתמוטט בבת אחת, ומבט על פניו של המארח רבי עקיבא אייגר, העיד על רגש של צער וכאב נוכח חלישות הדעת שנגרמה לאורח בתוך ביתו.

פנה רב עקיבא אייגר אל הבחור שעמד שם ושימש לפניהם בסעודה, ואמר לו: יבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, מה אתה אומר בעניין הוויכוח בין שני אריות אלו, הצדק עם מי?

באימה וביראה נענה הבחור ואמר:

מי אנכי שאכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים, אבל רבינו מצווה עלי לחוות את דעתו, נראה לי שאכן הצדק נמצא בצידו של רבי יעקב מליסא! כל דבריו אמת וצדק ועוולה לא נמצא בשפתיו!

ואדרבה, הבה ונשמע, מנין העוז לקבוע כך בביתחון גמור?

כאן נפתחו מעיינות החכמה מפיו של הבחור, והוא החל להשמיע פלפול עצום ונורא, עמוס בראיות והוכחות, וגדוש בהגיון ושכל הישר, עד שעלתה בידו לקומם את כל הריסות הבניין, ולהעמיד על תילו את כל הארמון המפואר שהקים רבי יעקב מליסא, ואף לחזקו ולבצר בתוספות חומה גבוהה דלתיים וברז, והיו הדברים שמחים ומאירים כנתינתן מסיני.

והיך אף סיים הבחור את דבריו, נראו דמעות בעיניו של רבינו החתם סופר שבכה בכבי של התרגשות באמרו:

דעו לכם, שהאמת היא שהצדק אתי, ואני על משמרתו אעמודה, אבל מה אעשה שאם חותני הגאון יצוה אפילו לאבני הקיר שיתחילו לדבר, אזי גם אבן מקיר תזעק ויאמר מה שירצה רבינו הגאון---

כאשר סיים רבי לייבל'ע אייגר לספר סיפור זה, הפטיר ואמר לשומעיו לקוח:

'אל תדמו בנפשכם שהחתם סופר אמר את הדברים הללו מן השפה ולחץ חלילה, אלא הוא האמין באמונה שלימה בזקני הקדוש, שאפילו אבן מקיר תזעק אם רק יצוהו, שהרי הבחור הזה שהראה נפלאות בתורתו נגד גאוני הדור היה ממש כמו אבן המדבר, ומה גם שהוא לא שמע כלל את כל דבריהם באופן מסודר, כי היה טרוד בעבודתו להיות יוצא ונכנס לשמש בסעודה, ואיך יצאו מפיו דברים גאונים ומופלאים כאלו? אין זאת אלא בגזירת כוח תורתו של רבי עקיבא אייגר, אשר יגזור אומר ויקם.

"ואתם, צאו ראו מאמנותו של החתם סופר בקדושת חותנו עד היכן מגיעה" - סיים רבי לייבל'ע אייגר את שיחתו.

[מקור: הרה"ג רבי שלמה גבריאלי חזנזל זצ"ל, בספרו "תפארת הצדיקים", ווארשא תרפ"ט, די יק"ע ע"ב]

הכבוד וההערצה, התהילה והתפארת, אשר רחש גאון עוזנו מרגא החתם סופר זי"ע כלפי חותנו הגדול הגה"ק רבינו עקיבא אייגר זי"ע, לא היו רק מצד חובת ההלכה (וי"ד רמ, כד) חייב אדם לכבד חמיו, אלא הרבה-הרבה מעבר לכך, היתה זו הכנעה והתבטלות ללא שיוך, בחדרת קודש ממש כעבדא קמי מרא, בענווה מופלגת ובלתי ניתנת להשגה.

אין לנו אלא לקרוא את ביטויי ההכנעה הנוראים שכותב רבינו החתם סופר באחד מאגרותיו אל חותנו רבי עקיבא אייגר (ש"ת חת"ס אבן העזר ח"ב סי' צ"א) 'שלום וכל טוב לקדושת מורי וחמי הגאון האמיתי הגדול רבן של כל בני הגולה מופת הדור והדרו נ"י, עמוד הימיני פטיש החזק כבוד קדושת שם תפארת מורינו הרב עקיבא נ"י אב"ד ור"מ דק"ק פוזנא יע"א, אהה איש אלקים קדוש, חי עבדו כי תמהתי ונבהלתי בראותי מל"ק כתוב לאמור שמצפה על חוות דעת איש נקלה, אולי משנה וטעות הוא בלב מו"ח הגאון נ"י, ואגב חביבות' טועה בדמינו, ומה לתבן את הבר זך ונקי שכל צח ומצוחצח של מו"ח הגאון נ"י, אור עולם באוצר בלום לתורה ולתעודה, ומה אעשה ואבי גזר עלי, וכיוון שניתן רשות אצא ואדון כתלמיד ומתלמידיו יותר מכולם'---

סיפור מופלא על אותה הכנעה והערצה, ישב פעם הרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זי"ע, בעל 'אמרי אמת' ו'תורת אמת', הידוע בחיבת הקדוש בכינוי 'ר' לייבל'ע אייגר', וסיפר לתלמידיו שומעי לקחו מעשה אשר זכה לראות בעיניו בימי עלומיו, כאשר אביו הגאון רבי שלמה אייגר זי"ע שלחו להתחמם לאור אבוקתו של זקנו הגדול רבי עקיבא אייגר זי"ע.

וכה סיפר ר' לייבל'ע אייגר:

בימים ההם, בימי נעורי, כאשר זכיתי להיות בצל קורתו של זקני הגדול אשר בעיר פוזנא, הגיע לביתי אורח רם ונכבד, הלא הוא ידידו הגה"ק רבי יעקב לוברינס מליסא זי"ע, בעל 'חות דעת' ו'נתיבות המשפט'. הוא הגיע אל בית זקני כדי לבקש את עזרתו ועצתו נוכח קשיים אליהם נקלע מאת אנשי בליעל אשר רדפו אותו וירדו לחייו.

והנה, מה' יצאה הדבר, ובאותה שעה שרבי יעקב מליסא ישב בבית חותני, הגיע לשם עוד אורח רם ונכבד, הלא הוא חתנו הגדול - רבינו החתם סופר זי"ע, אשר הגיע לביקור נדיר בבית חותנו עטרת ראשו.

שלשה רועי ישראל, המאורות הגדולים לממשלת התורה, הודמנו לפונדק אחד, וששו ושמוחו זה לקראת זה, באהבה אין קץ.

'לכבודם של האורחים החשובים, נכין סעודה' - צוה רבי עקיבא אייגר לבני הבית, אשר תיכף ומיד פרסו מפה נאה על השלחן והעמידו עליה כלים נאים, העמידו את הקדירות על האש, והחלו במלאכת האופה והמבשל, כאשר בינתיים מתוועדים יחדיו שלשה גאוני הדור ומשוחחים ביניהם בדברי תורה אשר השתלחו מפייהם צדיקים וברקים.

אם כי בדרך כלל היה המנהג בבית זקני - המשיך רבי לייבל אייגר והעלה זכרונות מאותו ביקור מרום - שבכל סעודה היה אחד הבנים או הנכדים עומד ומשמש להגיש את האוכל לפני האורחים, אבל הפעם, לכבוד הסעודה החשובה, סעודה אשר תלמידי חכמים יושבים בתוכה, שלח רבי עקיבא אייגר לקרוא לאחד הבחורים החריפים הלומדים בשיבתו, וכיבד אותו שהוא יזכה וישמש לפניהם בסעודה.

ומה עושים שלשה מאורי התורה שעה שיושבים יחדיו בסעודה? פתח בעל הבית ואמר לאורח הראשון רבי יעקב מליסא: 'נו, רבי יעקב, פתח פין ויאירו דבריי! הבה ונשמע איזה חידוש בדבר הלכה אשר זכיתם לחדש ולהעלות במצותכם!'

כל מה שאומר לך בעל הבית עשה. ורבי יעקב פתח

עניני ומנהגי מצות ציצית (ב)

הכנת הפתילים • קשירתו ושיעור הציצית • מנהגים ודינים שונים • ברכת הציצית והטלית • סגולתה ומעלתה

דינים נוספים - א

ציצית של פשתן בטלית של פשתן

מדברי רבינו משמע דבטלית של פשתן יעשה ציצית של פשתן, ודלא כדעת המג"א (סי' ט' סק"ח) דיעשה כנפות של עור, ויטיל ציצית של צמר (כן נראה מהגהות רבינו החת"ס על דברי המג"א שם, וכן דייק מדבריו ב'סידור חתם סופר' להגר"צ בערנפלד).

בדיקת הציצית מדי יום ביומו

בכל יום ויום היה בודק ציציתו (תומר דבורה פ"א סט"ו). ואף שהרא"ש כתב שנהגו שלא לבדוק מתוך שסומכים על חזקת כשרותו, כבר פסק המג"א סימן ח' סק"א, שהחזקת לדבר ה' יש לו לבדוק, 'משום דאין סומכין על החזקה במקום דיכולין לברור'. ובהגהות חת"ס לא"ח שם, יישב רבינו את הדברים, וביאר שאין דין זה דומה לחזקת איסור, אלא חובה על האדם לוודא שהמצוה נעשית כתיקונה, ועל כן "צריך לברר", וחזר רבינו על דעתו בכמ"ק, ראה ש"ת חת"ס יו"ד סי' ס"ו, וס' קע"ה, ובמין"ל החדשות יו"ד סי' ל"ה, דרשות חת"ס ח"ד, שבת הגדול דרוש כ"ב משנת תקע"ד, ד"ה אלא לפי", ובחידושי חת"ס עמ"ס חולין ג' ד"ה רוב, ועוד).

ויש מי שכתב שהיה רבינו החת"ס בודק בכל יום גם את הציצית של הטלית קטן אף שהיה ישן עמו בלילה (במנהגי חת"ס להגר"מ סופר עמ' ד' כתב שכנראה החת"ס בדק את הציצית של הט"ק, על אף שהיה ישן עמו בלילה, וזאת אף שבשו"ע סי' ח' ס"ט מבואר דעיקר הבדיקה הוא כדי שלא יברך לבטלה, כנראה ס"ל רבינו שגם במקום שא"צ לברך, צריך לבדוק, אכן ראה במנהגי החת"ס להגר"ז קונטרס ליעקר שנדפס בקובץ 'היכלות' לחודש אדר, דלכאורה אין הכרח לזה, ויתכן שבאמת בדק רבינו רק את הציצית של הט"ג שעליו בירך). ולענין בדיקת הציצית בשבת, ראה בשו"ת שי"ח יצחק (או"ח סי' ד') הביא עדות שהכתב סופר לא היה בודק הציציות בשבת, ע"ש.

לבישת הציצית בגלוי

בדרשותיו (ח"ג פרשת זכור, דרוש ב' משנת תקנ"ג, דף קפ"ז ע"ב ד"ה נחזור לעניינו) הביע רבינו החת"ס את דעתו, כי עיקר המצווה אינה מתקיימת כראוי אלא כשהציציות גלויות לעיניו. וזה לשונו: "והרי עניינו רואות כי רובי המצוות אינם מקויימות כראוי מפני שאנו דרים בין הגוים, אי אפשר להיות הציצית תלויה מגולות, וממש שאינם יוצאים ידי חובה וזולת זה" (ונו"ע מג"א סימן ח', סק"ג דצריך שיהיו הציציות מבחוץ ודלא כאותם שתוחבין אותן בהכנפות).

שינה בטלית קטן

במג"א (סי' כ"א סק"ב) הביא מכתבי האר"י שכתב על פי הסוד שיש לשכב בלילה בטלית קטן, וכתב רבינו על דבריו (בהגהות על מג"א שם) שצדקו דברי האר"י. ואמנם, כך נהג רבינו בעצמו לישן בטלית קטן שהיה לבוש בו כל היום, ולא החליפו אלא בערב שבת קודש (ש"ת שבת הלוי ח"א סי' ו'), ותשובת בעל האמרי סופר מערילי, ק"ב תוספריהם ח"ח עמ' 48).

רכישת ציצית ממי שאינו מהימן

אין לקנות ציצית מארחי ופרחי שמעידין שנעשו כהלכתן, אפילו יש בידם כתב הכשר, אלא לקנות מאיש מהימן דוקא, הואיל ויש מיעוט המצוי שאין עושין כהלכה (ש"ת חת"ס או"ח סי' ו' ד"ה ובכל, ונ"ע שאף כתב הכשר אין מועיל, דמי שחשוד להכשיל ולמכור פסול, חשוד נמי לזייף כתב ההכשר).

טלית בשעת תפילה לבחור

בשעת תפילה אפילו בחור פנוי יעטוף ראשו בטלית, וכן נהגו בשיבתו הרמה שהבחורים התפללו עטופי טלית (לב העברי ח"ב דף פ"ו ע"ב, וכן הביא בספר אלף כתב סי' תקמ"א מתלמיד מרן משעם מפיו שבשעת תפילה אף פנוי צריך, ונ"ע בלבושי מרדכי תניא או"ח סי' ב', שכן נהגו גם בשיבת מהר"ם א"ש).

דוד הקו הטלפוני: 0733.454.678 אורח: 1-605.615.70.10
בעמודות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"
דוד האימייל: k6056157010@gmail.com

לציון קדשו של מרן
החתם סופר זי"ע בפרשבורג
הקויתולן ינחם על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

אפשרות לשליחת
קויתול

יול' על ידי:
היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
לחצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasasofers@gmail.com

גיליון מס' 648 פרשת חקת (בח"ל קרח)
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – אדם כי ימות באהל

ח"א עמוד ק"ס מהגר"ר שמריהו גריינמן זצ"ל וכתב רבינו זצ"ל בכת"י בגליון הספר: "לאחד אמר, כלום אתה חושב שאתה כל כך חשוב שיגלו לך דברים מן השמים".

כח ברכת כהן יחיד וכהן קטן

וסיפר לי דודי הגר"נ שיינין זצ"ל שאחר זמן שאל מרבינו שאותו אדם מתפלל במקום שלא תמיד יש בו כהנים, האם צריך לחזור אחר ב' כהנים, אם בכך יחיד הוא רק דרבנן, ולדעת החרדים (פי"ב אות י"ח) שהביא הגרעק"א והביאנוה"ל (סי' קכ"ח ס"א) שיש מצוה גם הישראל להתברך, א"כ בודאי יש לחזור אחר ב' כהנים לקיים המצוה בשנים, אבל רבינו זצ"ל הביא ממון החזו"א שסבר שאין הלכה כהחרדים וכמש"כ בקו' הזכרונות (סי' ט' אות א'), ושאל האם לאיכות הברכה יש חילוק בין ברכה משני כהנים או מיחיד, והשיב רבינו, דגם אם הוא דרבנן מ"מ הברכה של ואני אברכם איכא גם בדרבנן, ואמר דודי זצ"ל שאמר לרבינו אתם אומרים כמו הדוד שלכם מן החזו"א שכתב כע"ז בספר על שביעית (סי' י"ח סק"ד) לגבי וציוית את ברכתך בשמיטה דרבנן, דכל דתקון רבנן קעין דאורייתא תקון, דלדעת החזו"א גם בדרבנן איכא ברכה כמו בשביעית מה"ת וכ"כ החי' הר"ם (גיטין ל"ו ב') ונחלק בזה על הסמ"ע (ח"מ סי' ס"ז סק"ד ע"ש), וה"ה בנידו"ד בברכת כהנים של כהן יחיד, שבאיכות הברכה מועיל ברכת כהן יחיד כמו ברכת ב' כהנים, ונשאל רבינו זצ"ל בגדר הברכה בכך קטן האם שעולה לדוכן עם הגדולים מהווה נמי צינור להשפיע הברכה לישראל או שהוא רק מדין חינוך ונפקותא האם צריכים הקהל לומר לו "שר כח" בגמר הברכה, ואמר רבינו, דבטח שהוא חלק מהברכה ומלידתו חייל עליהו קדושת שבט הכהונה, וגם במבדך מטעם חינוך איכא ואני אברכם כשל תורה, וכל הטעם שאין ראוי לומר כהנים בקטן מבואר ברש"י (מגילה כ"ד א' ד"ה אבל) שהוא משום דגנאי לציבור שכפופין לברכת קטן, הרי שאיכא ברכה רק דאין כבוד ציבור שנזקקין לו, אבל ייש"כ שפיר יש להודות גם לקטן, ועי' רש"י שביעית (פ"ד מ"ב) דיותר י"ל יישר למי שאינו מצוה בדבר, (אשא כפי פ"ג ס"ל).

ובס' הזכרון מאש וממים מהגרמ"א שטיגל זצ"ל (עמוד שכ"ב) מביא שהחזון איש אמר לו שאפילו שבברכת כהנים ביחיד אין חיוב דאורייתא לעלות לדוכן אך פשוט שכהן שעולה לדוכן מקיים מצוה דאורייתא, א"ש דגם ביחיד יש קיום מצוה מה"ת, וכ"כ המנ"ח (מצוה של"ח) וכ"כ בחי' הגר"י"ז (סוטה ל"ח א'), וכן נראה בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' י"ב), דגם בכך יחיד רק החיוב דרבנן אבל יש קיום מצוה מה"ת, א"כ באיכות הברכה ביחיד כמו בשנים, והביאו ראייה ממש"כ בפ' שמני (פ"ט כ"ב) אצל אהרן וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם והיה כהן יחיד ומשם ילפי' לדיני נ"כ, הרי דאיכא מצוה מה"ת גם בכך יחיד עי' דעת נוטה (שם אות כ"ח), והעירו זצ"ל ובקש גמ' עירובין והראה דברי התוס' (שם) דאין למידן רק מהמפורש בקרא ובקרא לא נזכר רק י"ב מרגלים, ורבינו זצ"ל יישב, ד"ב הנוספים אינם במנין כי לא התערבו במחלוקת, א"נ עבדיהם היו ואין עבדים מצטרפים, (דעת נוטה שלח אות ס"ב ואמר דודי זצ"ל שהבאים שאלו את האמרי אמת מה התשובה וענה שהנוספים לא היו חשובים כמו י"ב שפורשים בקרא ועי' גליון חש"ס לרעק"א בסנהדרין ב' א' וחת"ס ברכות כ"ב א' ולקוטי אמרי אמת שם, והארכתי בזה בס' זכרון בספר עמוד קס"ט קע"ח).

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

לעילוי נשמת דודי הגאון רבי נחום ב"ר מנחם מנדל זצ"ל שיינין שנלב"ע ביום כ"ו סיון תשפ"ו וזכה למעלת אדם השלם בתורתו וביראתו הקודמת לחכמתו ובאצילות נועם מידותיו, והיה משתעשע רבות בתורת רבינו זצ"ל, ואביא בזה שביבי נגה מה ששמעתי ממנו ממה שקבל מרבינו זצ"ל, ותנצב"ה.

איזה נוסח תפילה יתפלל ש"צ במקום נופש

סיפר לי דודי הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל, ששהה פעם עם רבינו זצ"ל, במקום הנופש בצפת, והתפילות היו באותה עת במקום שאינו מקום קבוע לתפילה כל השנה, ולא היה מצד המקום איזה נוסח קבוע להתפלל בו, והיה דודי צריך להיות ש"ץ, ומנהגו מבית אביו היה להתפלל בנוסח ספרד, ושאל מרבינו באיזה נוסח עליו להתפלל כעת לפני העמוד, [רבינו זצ"ל גם כן אביו מרן הקה"י זצ"ל היה מתפלל נוסח ספרד כמנהג אבותיו אבל אמר רבינו שאת הילדים חינוך להתפלל בנוסח אשכנז עי' ארחות רבינו ח"א עמוד ע' ותולדות יעקב עמוד ש', וא"ל רבנו זצ"ל ששמע ממון החזו"א זצ"ל שמי שמנהג אבותיו בנוסח ספרד יכול להתפלל אשכנז דאבותיו הם ששינו והוא חוזר למנהג הראשון עי' בקו' הזכרונות סי' ח' אות ל'], ואמר לו רבינו, שישתכל לאחוריו ויראה מי אנשי המנין ויתפלל לפי נוסח רוב הציבור (באר חפרה שירם עמוד ש"ב), והתפעל דודי מאד שלא עלה על דעת רבינו בענותנותו שכולם כאן מתאספים לכבודו וטפלים לו, ועי' בשו"ת חת"ס (א"ח סימן ט"ז) שהיו רבותיו מתפללים לפני התיבה בנוסח הא"י וכל הקהל שהיה עמם היו מתפללים בנוסח אשכנז ולא חששו ללא תתגודדו ועי' שדי חמד מערכת למ"ד כללים סי' ע"ט מה שהביא בנידון זה ועי' בשו"ת שביבי אש א"ח ח"א סימן ע"ז ובשביבי אש עה"ת פ' ראה פ"ד א' שהביא דשא"ה דע"ד אותם גדולי עולם באו וכולהו טפלים לגביהם).

וסיפר לי רבינו זצ"ל שהגיע לבקרו א' שזכה ללמוד בישיבה של מרן הח"ח זצ"ל וסיפר שהיה בלומדו בישיבה בשנת אבל על אביו ושאל ממון החפץ חיים זצ"ל שמנהגו להתפלל נוסח ספרד ובישיבה נוהגים להתפלל בנוסח אשכנז ואיך ינהג, והשיבו מרנא הח"ח שבלחש יתפלל כמנהגו, ובקול רם יתפלל כמנהג המקום, ואמר לי רבינו שכן ראה אח"כ גם תשובה מהנצי"ב בשו"ת משיב דבר מהגאון (סימן י"ז) ואמר רבינו דאף אם תפילת לחש הוא להסדיר ש"צ תפילתו עי' ר"ה (ל"ה א') אין מדקדקים רק שישדר עיקר התפילה ובתענית בשחרית א"א הש"צ עננו רק בחזרת הש"ץ ולא בלחש וכן בחזרת הש"צ אומר לדר ודר ובלחש אתה קדוש, והכא נמי יכול לומר בלחש כמנהגו דאין מעכב ד"ז, (באר חפרה שירם עמוד ש"ג ועי' בזה בקו' הזכרונות סי' ח' אות כ"ט ובדעת נוטה ח"א תפילה סימן רע"ד ובהערות ובדרך שיחה פ' עקב עמוד תקל"ד).

החולם חלום רע בזה"ז יאמר הרבוש"ע בברכת כהנים

סיפר לי דודי הגאון רבי נחום שיינין זצ"ל, ששאל מרבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל עיצה עבור יהודי יקר שסבל מביעות לילה, והיה חולם חלומות שכתוב בשו"ע (סי' רפ"ח ס"ה) להתענות עליהם מה תקנות, ואמר רבינו שיאמר בעת ברכת כהנים הרבוש"ע חלום חלמתי כו' יח"י שיהיו כל חלומותי לטובה, כמבואר בגמ' ברכות (נ"ה ב'), וגם רבינו זצ"ל בעצמו היה נוהג כן הרבה פעמים שהיה לו חלום שצריך הטבה, ולא היה מתענה ולא עושה הטבת חלום, והביא רבינו ממון החזו"א שבזמנינו יש להקל בענין תענית על חלומות שאין אנו מוחזקים שיודיעו אותנו מן השמים העתידות, וכבר כ' החזו"א באגרת על עצמו: "הרבה פעמים חלמתי כמו אלה ולא שמתי לב לזה, נכון שתאמר הרבוש"ע בשעת נשיאת כפים" (קוב"א ח"ב סי' קמ"ט), ועל חלומות מסויימים אמר לבן בית, כי יש חלומות מייראים שתפקידם לעורר את האדם לתשובה ומעשה איש

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

לא להזיק לעצמו

במקרים שונים בהם האדם יודע, שאמירת האמת עלולה להזיק לו, או שבכך יכשל חלילה בעבירה שהיא, היה אומר רבינו שצריך לענות בערמה כדי שלא ייזק ברוחניות ובגשמיות, או להתחמק ולומר 'איני יודע' (כמו שמובא בגמרא ברכות ד' א') גם כשהוא יודע את התשובה, כי בודאי שתמיד יחסר לו איזה פרט כל שהוא.

וכך למשל, כאשר נשאל רבינו באחד שנוסע במונית והנהג מדליק מכשיר הרדיו, והנוסע יודע שלא ישמע לו לכבות, אלא אם כן יאמר לו "אני באבילות" ויחשוב על אבילות חורבן המקדש, היה עונה שעדיף שלא להזיק לתשובה שכזו.

כמו כן בשאלות שונות ורגישות שבאו לפתחו על יחסי בן והורים, כגון ההורים מבקשים מהבן שלא ילמד בישיבה קדושה, או שלא ינשא לבת

'בית יעקב' וכן כיצא בזה, ואפשר לרמות את ההורים, היה מורה שכל עוד אפשר לענות תשובה מתחמקת ולא ברורה, עדיף לעשות כן ולא לומר שקר ממש. [למרות שדעתו היה שמדאורייתא אין איסור לשקר כאשר אין הדבר גורם נזק, כמובא לעיל].

"אין לי מעות"

וסיפר רבינו למקורבו רבי אליהו מן (דרך שיחה, משפטים): פעם

קרא אליו מרן החפץ חיים, את אחד מתלמידי הישיבה, ואמר לו: היות ובאותו יום קיבל סכום כסף הגון מפדיון ספריו, והיות

"ארא"
אמת ושקר
פרק הסיום
חשוב לפני
הדיבור!

ורגילים לבוא אליו בבקשת גמ"ח אנשים שונים, ביניהם כאלה שמכיר בהם שאינם זהירים בפריעת חוב ושאינו מחוייב להלוות להם, לכן חפץ הוא להקנות את כל כספו לתלמיד בקנין גמור ב'מתנה על מנת להחזיר', כדי שיוכל להשיב לאנשים אלה בתום לב שאין לו כסף, ולא יכשל ח"ו בדבר שקר. ואמר על זה רבינו: אבא זצ"ל סבר שאם יש לו כסף ואינו רוצה להלוות לו ואומר לו שאין לו, אינו שקר כי הכוונה "אין לי להלוות לך", ומה שהחפץ חיים נהג כך אינו משום שזה שקר, אלא שהידר בזה.

לקפוץ 'במשה אמת'

את סדרת המאמרים על 'אמת ושקר' נסיים, במה שידוע בכל תפוצות ישראל, ובפרט בישיבות הקדושות, שביום שמחת

תורה שרים בין הקפה להקפה את המילים 'משה אמת ותורתו אמת' וקופצים.

ואמר על כך רבינו, כי מי שהתחיל במנהג, הוא הרב מפונביץ' הגרי"ש כהנמן זצ"ל שהנהיג כן לראשונה במנין הפרטי שהיה בבית מרן החזון איש, ואחרי כן בישיבתו פונביץ', ומשם נפוץ המנהג. עד כאן דבריו.

ושמענו טעם לדבר על פי דרוש, כי יש בזה רמז לאדם, שכל מהותו צריכה

לצעוק: איש אמת אני, כשם שתורת משה היא אמת. ויהי רצון שנזכה ללכת רק בדרכי אמת וצדק.

תמונת המדות

גמ"ח חלצות...

כל באי בית רבינו כבר ידעו: רבינו 'אינו סובל' לראות ילדים או אנשים ההולכים בשרוול קצר, הוא ראה בזה חסר צניעות, ובפרט בשעת התפלה שאז סבר כי יש בזה חשש הלכתי (ראה שונה הלכות נ"ג נ', ובתשובותיו בעל פה).

לכן פשהו באים לפתחו אנשים הלבושים קף, היה מעיר להם בנעימות אופינית: "האם אין לך פסף להאריך את השרולים" או מברך "שיהיה לך פסף להאריך את הפגד" וכיצא בזה.

בשלב מסוים, הגבאים נסו לפתור את הבעיה. הם היו מציעים מראש לבוא עם חליפה, ואם כבר בא, מיעצים לו, למחית בהשאלה מאחד הממתינים את החליפה לכמה רגעים עד לאחר הפרכה...

אחד הנכדים אף פתח 'גמ"ח חלצות להשאלה לבאי הבית'.... ואכן רבים נעזרו בזה. רבינו ידע והבין היטב את ה'תקסיס', ופעם אף התבטא: "יש שמתחפשים לכבודי בחוץ, ותכף עוד לפני שיוצאים מהדלת כבר מסירים את התחפשות".... אף לא היה מעיר על כך כלום!